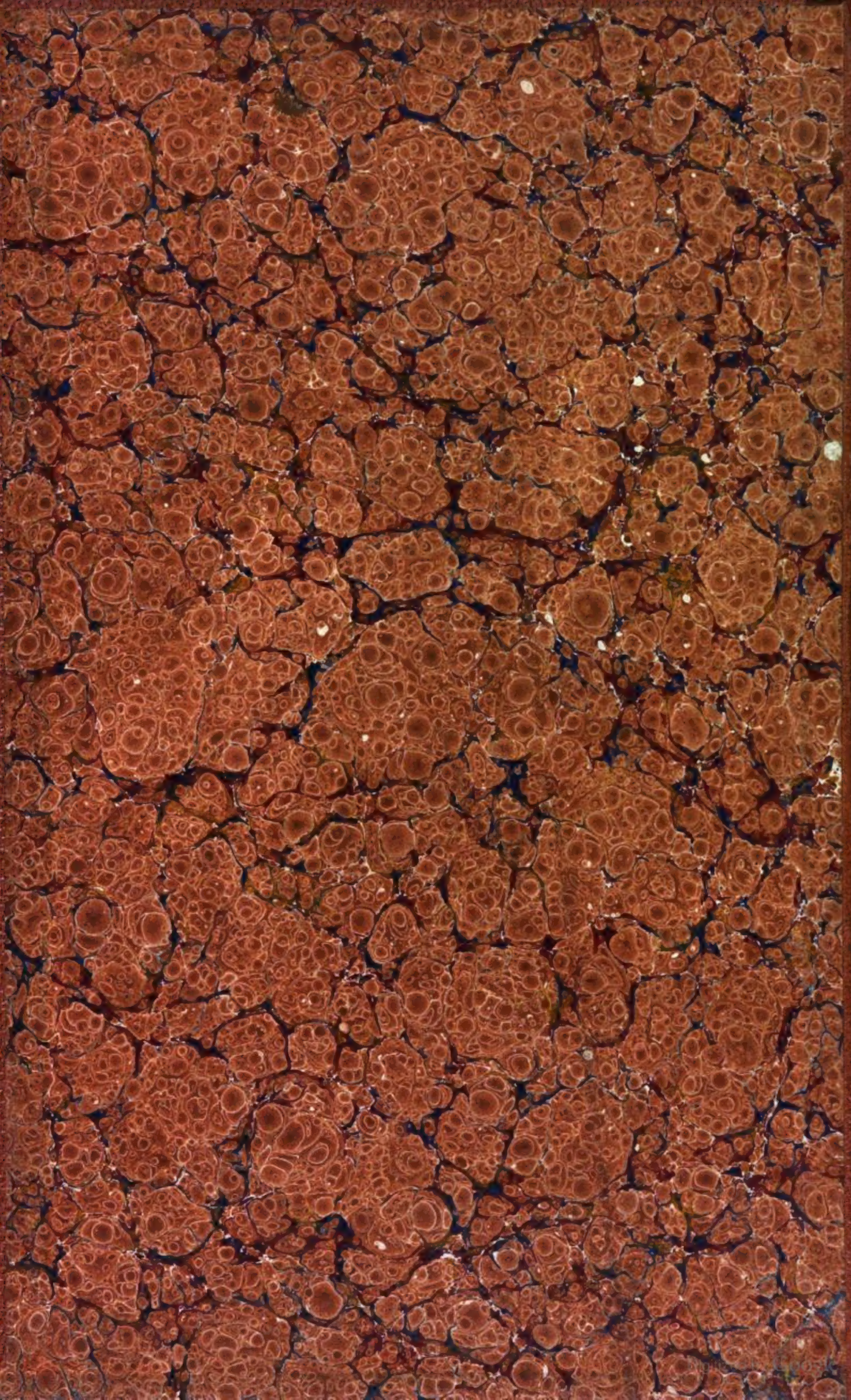
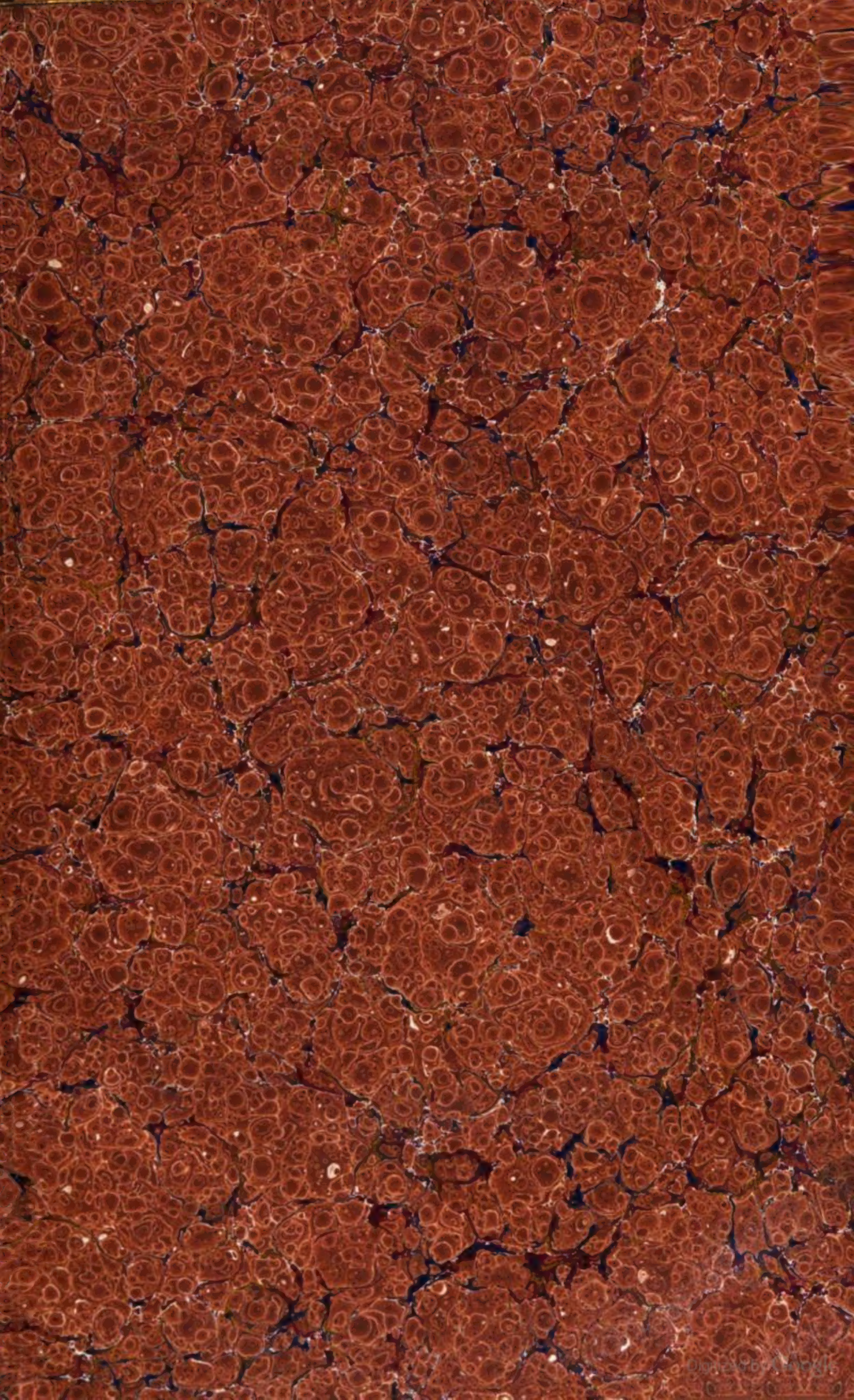
HESIODI OPERA ET DIES. RECOGNOVIT, PROLEGOMENA SCRIPSIT, ...

28.

HESIODI

OPERA ET DIES

RECOGNOVIT, PROLEGOMENA SCRIPSIT, EDITIONUM PRINCIPUM SCRIPTURAE DIVERSITATEM ENOTAVIT, PROCLI ET ANONYMORUM SCHOLIA ADDIDIT

EDUARDUS VOLLBEHR.

KILIAE

SUMPTIBUS LIBRARIAE ACADEMICAE.

MDCCCXLIV.

LONDINI APUD D. NUTT. 158. FLEET-STREET.

BRITISH MUSEUM

Praefatio.

Prima hujus libelli pars, quae prolegomenon nomine insignita est, olim a me ad certaminis Academici praemium reportandum scripta et postea secundis curis retractata est; nunc ipsa poetae verba et scholia suo periculo secum foras dedit. Quamvis vero ea pars totius opusculi edendi causa fuerit praecipua, non tamen habere videtur, de quibus praefari velim. De reliquo libro paucis dicam.

Ad carmen emendandum libris scriptis plane destitutus edd. principes denuo quam diligentissime excussi, ut jam Orellii, Rankii, hac mea opera effectum sit, ut de Aldinae, Juntinarum, Trincavellianae (editionem enim Mediolanensem a. 1493 *adhibere mihi non contigit) lectionibus apud Hesiodum ubivis constet. In quo ita versatus sum, ut, sicubi ne in ullius quidem illarum editionum lectione acquiescendum esse putabam, semper annotarem, utrum diversa scriptura codicibus accepta deberetur, an Vv. doctorum conjecturis excogitata esset. Quas praeterea lectiones codicis senatus Lipsiensis usque ad v.* 489 *attuli, ex Oporini editione Ba-*

64

siliensi transscripsi, cujus margini eas Reiskius olim allεverat. Asservatur nunc ea editio inter libros Reiskianos bibliothecae regiae Havniensis.

Scholia Procli et Anonymorum quod addidi, acceptum id fore putavi iis, qui Gaisfordii poetarum minorum molem multis nominibus hodie pro pretio parum utilem acquirere nolint. Neque vereor, ne quis aegre ferat, quod omiserim Tzetzae et Moschopuli commentarios, quippe qui maximam partem tales sint, ut vel Procliana repetant, vel ea corrigant, quae neminem morentur. Haec vero scholia ad codd. Dorv. et A. lectionem a Gaisfordio nobiscum communicatam passim correcta ita describenda curavi, ut minoribus litteris exprimerentur scholia Anonymorum, illud ΑΛΛΩΣ vero, cujus toties decantati nullus jam usus esse videretur, vel omitteretur, vel, ubi bis terve repetendum erat, lineola diversorum hominum verbis separandis inserviente commutaretur.

Restat, ut commemorem, Goettlingii editionem alteram et theogoniam a Lennepio adornatam serius ad me allatas esse, quam ut a me respici potuerint.

PROLEGOMENA.

BRITISH MUSEUM

Fr. A. Wolfius postquam inclyto illo conatu Homeri carmina invasit, multi, ut fieri solet, secuti sunt, qui hocce exemplo inducti splendidissimo machinas similes aliis quoque scriptoribus antiquis ut auctoritate minoribus inter veteres, ita ipso tamen aetatis tempore posteriore satis, quantum scilicet majores nostri providebant viri boni et parum intelligentes, munitis tutisque acriter admoverunt. Imprimis vero Hesiodum critici aggressi sunt quasi poetam Homero ab omni parte ita simillimum, ut, quod ad convellendam artis et praestantiae opinionem temere conceptam in vate Smyrneo maximo usui fuisse putarent, idem etiam Ascraeo fatale fieret. Itaque quem antiquitas summo praeconio elatum etiam aliorum poetarum carminibus ditiorem fecerat, is jam ne theogoniam quidem et operum dierumque carmen totum sibi vindicare potuit, sed undique circumventus est ab adversariis, tantum non ferro flammaque res repetitae.

Nam ut nunc omittam de theogoniae fortuna et Marte ancipite pluribus referre, opera et dies quasi dux et signifer primus adortus est Twestenius [1]) atque, quod externa illa argumenta, quibus Wolfius olim urgere conatus erat Homerum, in Hesiodo parum valitura esse intellexerat, statim ad ipsa poematis verba se convertit idque totum ex quinque majoribus carminibus, quibus magna vis singulorum dictorum circumdata esset, conflatum esse affirmavit. Quamvis vero tota antiquitas ejusmodi poema, ad quod admissus risum merito non teneres, Hesiodo poeta clarissimo indignum judicatura esset, tamen Twestenii

1) In: comment. crit. de Hesiodi carmine, quod inscribitur opera et dies. Kiliae, a. 1815.

judicium comprobandum esse existimarunt et Thierschius [2]) et Goettlingius [3]), qui mirorum illorum frustulorum numerum nescio unde ortorum levi opera et parvo labore etiam augeri posse ostenderunt. Attamen omnibus, quae hi viri ausi sunt, disputandi subtilitate audacissima, quam dixeris, quasi cumulum nuper acutius quam circumspectius imposuit Lehrsius [4]), qui et Hermanniana plurium recensionum machina armatus et altera quadam, quam Hesiodo ipse primus adhibuit, summa imis miscuit, ut ne versum quidem ab versu, si virum doctissimum audires, recte exceptum esse diceres. Etenim quod olim mirum vel in Theognideis Welckerus observavit, idem in operibus et diebus Lehrsius animadvertisse sibi visus est, ut, excepto carmine georgico et nautico, quibus paulo melius consuluit, alios semper aliis versibus ita adspersos esse dicat, ut versuum structores nihil aliud sequerentur, nisi similia verba, de sententiarum vero progressu plane securi essent. Videsne, quo res abierit?

Verum enim vero non defuerunt, qui contra tenderent vatisque jam de summa re periclitantis patrocinium generose susciperent. Quum enim etiam ante istum acerrimum Lehrsii impetum Klausenius [5]), quam artem Hesiodus in carmine suo componendo probasset, scite significasset, God. Hermannus [6]) quoque et Jul. Caesar [7]), disputationis Lehrsianae censores, quam saepissime

2) Cf. Act. Phil. Mon. a. 1820. tom. III. pp. 402—412.

3) In edit. sua Hes. a. 1831, ubi cf. praef. p. XVIII sqq.

4) Cf. Quaest. epic. ab Lehrs. a. 1837 editar. dissertat. III. pp. 179—252.

5) In mus. Rhen. ab Welck. ed. 1835. pp. 461—466.

6) Exstat ejus cens. in Jahn. annal. 1837. vol. 21. fasc. 2. pp. 115—136. Quacum si contuleris cens. edit. Goettl., quae inest opuscc. vol. VI. p. 224 sq., videbis, quam mire incertus judicio hujus carminis fluctuaverit vir summus.

7) Cf. Zimmerm. ephem. a. 1837. p. 1006 sq. Vir doctissimus tantum de singulis contra Lehrsium pugnavit. Melius vero de hoc carmine meruit dissertatione, quam inseruit eisdem ephem. a. 1838. p. 529 sqq. Etenim illa *μεγάλα ἔργα* (cf. Athen. VIII, p. 364), quae multi viri docti cupidius amplexi et in rem suam interpretati sunt, plane ad nihilum redegit, ut nobis, ne acta ageremus, hac disputatione supersedendum fuerit. Cf. Marckscheffel. Hesiodi fragm. p. 202 sq.

Lehrsius acumine suo male abusus esset, demonstrarunt. Quamquam Hermannus (qui, si ex lenissimo theogoniae ab Soetbeerio decurtatae judicio, quod eodem tempore fecit, conjecturam capere licet, tunc stomachum sibi movere prorsus noluisse videtur) de summa re quidem Lehrsium verum vidisse concessit maximeque, ubi diversas recensiones ille deprehendisse sibi visus est, omnia quasi suis auspiciis acta agnovit.

Sed omnium studiosissime et prosperrime, si quid sentio, gratas defendendi partes sustinuit Rankius [8]), qui et Proculi commentarii quanto sint hac in quaestione auxilio luculenter demonstravit et sua disputatione omnino effecisse videtur, ut jam multo paratiores ad id, de quo lis est, accedamus. Neque tamen rem confecit. Nam quum Lehrsius in singulis locis haereat, Rankius vero, neglectis adhuc singulorum locorum difficultatibus, totius carminis artem potius et consilium aperire studeat, fit, ut, quamvis alter ab altero diversissima statuat, tamen Rankius Lehrsium non fortiter aggrediatur, quippe unus quasi terra, mari alter pugnet. Itaque nos denuo hoc totum in carmen inquisituri appositissime fecisse nobis videmur, quod illos adversarios in ipsis Hesiodi verbis, quasi in campo aequissimo, congredi jussimus et experiri, quid arma viresque valerent. Ipsi vero quocum staturi simus, jam his, quibus disputandi conditionem, quae nunc sit, significavimus, satis professi sumus. Quid enim? quae efficere conati sunt adversarii, nobis quidem prorsus ita mire atque desperanter habere videntur, ut, si vera essent, soluto aenigmate inextricabilius partum esse diceremus. Nunc vero Twestenios et Lehrsios sagacissimos quasi credere jubeamus necesse est, ut intelligant; ne vero etiam ratio credendis desit, sedulo jam pro viribus operam dabimus.

---

8) Duabus in commentationibus editis a. 1838 et 1840, quas nos breviter primae et alterius nomine insigniemus. In eandem sententiam disputavit O. Muellerus in libro elegantissimo, quem nobis legavit de litt. Graecc. a. 1841. tom. I. pp. 144—152; sed pro libri ratione assensum suum gravissimum tantummodo significare neque satis probare potuit.

Caput I.

De carminis arte et dispositione universa dicitur.

De Hesiodi operum et dierum carmine quae jam universe generatimque disputaturi sumus, non idcirco proponemus, quod magno ea usui fore speravimus, quo haec sententia commendaretur adversariis, qui in singulis plerumque haeserunt atque ejusmodi disputatione universa singula Hesiodi ipsa verba parum curari dicent. Sed haec hoc quidem loco nobis magis et, si qui nobiscum similiter de carmine sentiant, disserimus; qui vero adhuc toto coelo diversa a nobis statuant, ab eis tum demum nostro jure etiam haec diligentius considerari neque continuo repudiari jubebimus, quum diligentissima singulorum locorum pertractatione ostenderimus, quam optime etiam per singulas sententias progrediatur oratio, id quod isti semper negarunt, ut de toto carmine Lehrsius ne quaesiverit quidem. Quoniam vero fieri non potuit, quin in altera hujus commentationis parte ad ea, quae nunc prolaturi sumus, saepius reverteremus, summam carminis sententiam atque artem hoc loco prolixius enarrare noluimus, sed ei potius prospiciemus commodo, ut, quae postea multum considerando et disputando res singulas divulsa atque occultata videri possunt, ea in artum contracta jam quasi una quadam in tabula collocemus suisque luminibus, quatenus id a nobis fieri poterit, illustremus.

Tria potissimum sunt, quae ei, qui consideratius de hoc carmine, quam constanter suo usque itinere progrediatur, judicare vult, semper ante oculos animumque obversari debent. Atque primum quidem neminem, qui tantum semel veloci oculo carmen perlustraverit, id fugere poterit, Persen Hesiodi fratrem non ideo semper respici et compellari, quod carminis didactici mos ita tulerit, sed quod potissimum in hujus ipsius usum totum carmen ab poeta conditum sit. Quod quum in priore carminis parte ita facillime intelligatur, ut nemo inde ad indagandam carminis artem multum profici posse merito neget, etiam id rectissime, ni fallor, postulamus, ut, quum in altera quoque carminis parte

Perses qualis sit vel fieri debeat, saepius admoneatur, *huic* rei plurimum tribuamus neve illic quidem obliviscamur, omnia Persae imprimis, et si qui huic simillimi essent, composita esse. Quodsi vero, quia Hesiodus in altera carminis parte propulsatis malae Contentionis studiis sane totus in docendis operibus, quae ab bona Contentione oriunda dixit, fratris memoriam rarius repetit, inde nimio partium studio fortasse concludi poterit [9]), posteriore in carmine tantummodo ab rhapsodis, qui externa quadam machina, quae primitus diversa fuissent carmina, in unius habitum et speciem adornare voluissent, Persae mentionem consulto invectam esse; jam alterum eorum, quae hujus carminis judici maxime commendamus, num validioris sit auxilii, consideremus. Etenim si ubique eundem dicentis animum, simillimum omnium rerum judicium deprehendimus, ut alias res odio, amore ac studio poeta constanter prosequatur alias: nemo jure existimare poterit, carmen, quod legimus, non ex ejusdem poetae ingenio profectum esse, sed nescio quo mirabili consensu plures poetas in eodem fere argumento versatos id effecisse, ut haec omnia eadem in omnibus reperiantur, utque ex variis multorum membris totus poeta compositus esse videatur. Quae omnia in hoc Hesiodi carmen cadunt [10]). Nam laborem humanae

---

9) Ita fecit Twesten. l. l. p. 52 sq. Sed contrarium docet Theognis, in quo propter veterem hominum, quibus carmina inscripta sunt, incuriam disturbata omnia jacent. Verum in Hesiodo rhapsodorum operam salutarem (ne in Homero quidem probatam) agnoscunt, in Theognide grammaticorum sedulitatem sententiis et moribus intentorum; quod ut recte dispiciant, simul concedere debent, ab tota antiquitate inconditam versuum molem pro poemate Hesiodi habitam atque summis laudibus celebratam esse.

10) Nescio, unde Bodius hist. poes. ep. Gr. p. 432 sumserit haec: „Manches reicht durch die Einfachheit seines Kolorits an die Homerischen Zeiten hinauf; Andres sinkt zu den spätern Jahrhunderten der vollkommen ausgebildeten bürgerlichen Verhältnisse herab, wo der Verkehr und Wucher mit Gütern getrieben und das Kapital mit Vortheil ausgeliehen wird.“ Certe versibus, quos laudavit, 341. 404. 646. 322 (ed. Goettl.) nihil de fenerandi usu significari non est, cur disertius demonstrem. Errorem praeivit Goettlingius, qui et ipse feneratores loquitur ad v. 370 (suae edit.) idque genus hominum summae antiquitati

sorti, qualis nunc est, proprium et divinitus totum annum ita instructum esse, ut suo quodque tempore opus aggrediendum, pigritiae vero malisve hominum inertium studiis nullus omnino sit locus, haec et similia semper poetae in animo esse, demonstratu est facillimum. Quamvis enim non negaverim, qui et tempore aequales et vicini essent loco poetae, eos, quum ad simile argumentum illustrandum animum appulissent, interdum simillimo rerum humanarum judicio uti potuisse, tamen hoc, quod tractamus, carmen etiam ideo ex ejusdem viri animo et ingenio ortum esse videtur, quod eum non tantum communi saeculi depravatione vehementer animo afflictum esse, sed etiam sua, qua usus est, mala fortuna adductum videmus, ut sibi et fratri et quicunque naturae convenienter vivere vellent, severiorem vivendi legem conditionemque proponeret. Atque ne quis levius sibi persuadeat multorum poetarum, qui Hesiodum secuti essent poeseos magistrum, versus uno poemate facillime comprehendi potuisse, Marckscheffelius [11]) nuper illam scholae Hesiodiae, quam vulgo fuisse putant, opinionem penitus profligavit, ut jam hoc nomine Hesiodi conditionem eandem fuisse intelligamus, quae est uniuscujusque scriptoris suo genere excellentissimi, quem multi quidem imitari soleant, sed cui non nimio discipulorum, quos recte appellaveris, amore ac studio, quaecunque partium opera conduntur, commodo vel incommodo vertantur. Immo Hesiodus, quem ex colonia oriundum esse animadversu dignissimum est, quod plane novum poeseos genus excoleret neque ex aliorum poetarum (nam veteres illos Thraces, de quibus quia sciri vix quidquam potest, nunc somniant, quod volunt, non curo) usu et studiis multum petere posset, quo suam sibi artem augeret, id ipsum admisisse videtur, ut carminis componendi arte multum ab Homeri hujusque simillimorum poetarum epicorum praestantia ac virtute recederet. Accedit, ut

---

vindicat secutus fortasse opinionem Homerum similiter interpretantium apud Plutarch. de def. orac. c. 3.

11) Cf. doctissimam hujus viri disputationem, quae exstat in: Hesiodi, Eumeli ctq. fragm. coll. Lips. 1840. pp. 18—84.

ejusmodi carmen, quale est operum et dierum, ex animo poetae multis cogitationibus simul occupati magis quam ex certo enarrandarum rerum ordine aptum fuerit[12]). Verum enim quod omnium gravissimum animadvertere debet poeseos Hesiodiae judex, id est, de quo nunc tertio loco disputabimus. Nam sicut Homerum ex ipsius testimonio (et si deesset, idem de hac re ipsa ratio existimare juberet) non quasi Minervam ex capite Jovis (quamvis etiam sic satis miraculi instar) subito et insperato prosiluisse videmus, sed ante eum et poetas et fabulas, poeseos matres filiasque, multas fuisse constat: ita Hesiodum, quo erat Homeri aevo posterior, etiam plures cognitas habuisse omnis generis fabulas tum per se verisimillimum est, tum ex theogonia (hanc enim alii poetae tribuendam esse contra amplissimam totius antiquitatis sententiam, ut omittam argumenta interna, mihi quidem unus Pausanias et quos sequitur Boeoti non persuadebunt) et ex ipso operum et dierum carmine satis apparet. Jam vero omni tempore ita ferebat Graecorum animus et consuetudo, ut ejusmodi fabulis ad mores emendandos plurimum tribuerent et saepissime sibi aliisque, ut vel virtutes commendarent vel deterrerent ab vitiis, deorum maximeque heroum exempla proponerent, quippe qui certe antiquissimis temporibus de fabulis non tantum quasi de narratiunculis scite fictis sentirent, sed eis etiam religionis numen inesse putarent[13]). Quod quum ita esset, quid Hesiodus, qui hoc carmine ad recte vivendi viam et normam docendam et commendandam omnia divina humanaque movet, melius instituere poterat, quam carminis praecepta atque suam cum fratre actionem, quam dixeris, fabulis distinguere, quibus utile et dulce simul consequeretur? Atqui antiquus vates

---

12) Itaque satis scite pronuntiavit Hermann. in cens. Goettl. l. l. p. 148: „Hier, wo so vieles vorkommt, das weder an sich, noch an der Stelle, an der es steht, nothwendig ist; wo das scheinbar Unzusammenhängende einen subjectiven Grund des Zusammenhanges in der Seele des Dichters und in Beziehung auf den, an den das Gedicht gerichtet ist, haben kann."

13) Cf. Nitzsch. heroolog. (quae inest libro, qui inscribitur Kieler philolog. Studien, 1841) pp. 384. 467.

fabulas, quo magis in suum usum quadrarent, nimis detorquere nec poterat neque volebat, ut rerum docendarum cum fabularum argumentis necessitudo interdum in comparationum Homericarum, quibus etiam minus necessaria (nam auditoris animum, neque tantummodo mentem respexit poeta) contineri videntur, similitudinem abiret, id quod fortasse statim in prima Promethei et Pandorae fabula sapientior, qui sibi videtur, judex notabit. Neque tamen ideo de hujus fabulae fide recte dubitari potest[14]). Atque ex eadem poetae religione repetendum esse videtur, quod fabulae quasi sui juris carmini innatare atque transitus ad eas abruptius parati esse videntur, ut, quid jam sibi vellent, poeta ipsis auditoribus magis reputandum reliquerit, quam diserte id ipse praeiverit.

Haec praemisimus, ut, quo animo nos ad carmen recte intelligendum et ipsi accesserimus et lecturis jam viam demonstraturi simus, statim quasi in limine disputationis apertissime profiteamur. Jam videamus, num quam hujus carminis artem et dispositionem probabilem, sicut persuasum habemus, hac via ac ratione aperire possimus, ut, quod tota antiquitas de Hesiodi arte judicavit et sensit, etiam nostro nunc judicio confirmemus.

Exorditur poeta ab utraque Contentione, quarum alteram, utpote cujus natura prava ex antiquis fabulis satis nota fuisse videatur, tantum paucis deliniat, alteram vero data opera ita describit, ut ab ea omnes ad multiplicem laborem (cujus jam hoc loco illud *ἀρώμεναι ἠδὲ φυτεύειν οἶκόν τ᾽ εὖ θέσθαι,* in quo postea multus erit, imprimis effert) usque excitari solere affirmet. Hinc profectus statim Persen fratrem increpat, qui pravo judicio malam potius Contentionem secutus sit, ut ipsum olim hereditatis parte defraudaret, et qui nunc prorsus malae Contentioni deditus litiumque dolis occupatus degat. Atque simul poeta reges injusti judicii, quo oppressus est, auctores notat ac vituperat, quod non tantum injusti, sed etiam stulti non intellexerint, Persen ex sua hereditatis portione quam ex toto pa-

---

14) Cf. Weisk. Prometh. p. 340 sqq.

trimonio contra jus fasque arrepto majores usus capturum fuisse, quamvis de viliore victu tunc vivere debuisset (vv. 11—41).

Quo ex carminis initio duo sunt, quae jure exspectes, poetam et fratris monitorem acturum, et quae vituperet, ita habitura esse, ut ex malae Contentionis studio profecta videantur, quae laudet, ut ex amore bonae Contentionis ea orta esse dicas. Utrumque re vera fieri mox iterum iterumque videbimus.

Laborem poeta quasi unicam recte vivendi rationem commemoravit; fratrem dixit contra Jovis voluntatem litis malitia sibi opes comparasse, quas necessarias quidem melius ab bonae Contentionis operibus repetiisset. Denegata igitur est hominibus deorum vita *ῥεῖα ζωόντων*? Sane nunc intelligere debemus *ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.*

κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
ῥηϊδίως γάρ κεν καὶ ἐπ' ἤματι ἐργάσσαιο,
ὥστε σέ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειν καὶ ἀεργὸν ἐόντα·
αἶψά κε πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο,
ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν.
ἀλλὰ Ζεὺς ἔκρυψεν.

Haec, in quibus alii nescio quid obscuri et male congrui odorati sunt, quum melius, quam ipsis Hesiodi verbis enarrari et illustrari non potuerint, id tantummodo efferam, etiam hoc loco ea operum genera denuo commemorari, de quibus deinde amplissime praecipietur. Omnes igitur miserias et mala, quibus premimur, Hesiodus nata esse dicit ex dura vivendi conditione, eamque vero, ut nunc res se habeant, quamvis ab invitis utique tolerari debere, ne etiam gravius quid patiamur. Cur vero obtinet haec vivendi conditio, quam Jupiter optimus maximus allevare potuisset, ut spretis vitiis virtutem sequi expeditius fieret? Quando orta est illa dura necessitas? Talia quum poeta hoc loco et ipse secum reputaret, et recte quaeri posse intelligeret, jam unde mala, quae nisi improbo labore minui non possent, profecta essent, non ut philosophi *φρένας ἀφνειοί*, quos pariter de his aliisque rebus aeque difficillimis explicatu primum quaesivisse inter Graecos videmus, sed ut pius vates, cui fabulae gravissimo omnium argumento essent, explicare voluit. Itaque

utramque fraudem Promethei pro temporum felicitate ex nulla fraudandi causa nisi pessimo isto peccandi pruritu profectas enarrat. Quas ut Jupiter graviter puniret, Pandoram misit, quae miseriarum dolium aperuit et labori omnisque generis malis exitum dedit (vv. 42—105). Sic Hesiodus effecit, ut Perses ejusque similes edocerentur, unde advenissent omnia mala (quorum adventu simul victus parandi facilitatem, qua aureae aetatis homines fruebantur, ex Graecorum opinione pessum datam esse postea pluribus demonstrabimus), utque intelligerent, quoniam *οὔτι πη ἔστι Διὸς νόον ἐξαλέασθαι*, nunc jam novae rerum rationi ac necessitati convenienter vivendum esse. Fuit enim felicior aetas, qua unius diei labore annuus victus parabatur; sed Promethei hominum propugnatoris culpa iratus Jupiter haec omnia in pejus mutavit.

Jam poeta pergit ita:

Εἰ δ' ἐθέλεις, ἕτερόν τοι ἐγὼ λόγον ἐκκορυφώσω
εὖ καὶ ἐπισταμένως· σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι.

Atque hoc miro, qui videri potest, transitu aetatum fabulam narrat, quarum prima sive aurea deos pie coluerit et perquam felix omnibus bonis abundaverit. Secutam esse secundam aetatem argenteam primae neutiquam similem, quae hominum fuerit, qui humana divinaque jura negligerent, ut et diuturna infantia aliisque miseriis affligerentur et post mortem aurea aetate minores honores consequerentur. Eam exceptam esse ab aenea aetate, ubi homines bello omnium contra omnes perierint, ut post fata nulla eorum relinqueretur memoria. Jam vero ortam esse heroum aetatem, qui partim quidem bellis perierint, partim, quod prae secunda et tertia aetate justitiae amore et studio excellerent, meliorem mortis conditionem nacti sint. Sic poeta ad suam aetatem pervenit, quam quum gravissimam et miserrimam esse dixerit, tamen addit:

ἀλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι μεμίξεται ἐσθλὰ κακοῖσιν.

Sed sequetur novissima aetas, ubi omnia pessime habebunt, Nemesis et Pudor terram prorsus relinquent, *κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή* (vv. 106—203).

Facile apparet, tota hac fabula doceri, quomodo hominum miseriae simul cum malis eorum moribus ortae sint, piis vero et justis hominibus pro eorum virtutibus fortuna semper melior divinitus concessa. Itaque ii, qui haec audiebant seque esse quintae aetatis, ubi nondum omnis pudor et verecundia ex mortalibus sublata esset, si quidem hujus narrationis gravitate ullo modo afficiebantur, prorsus exstimulari atque incendi debebant, ut nihil male omitterent eorum, quibus Hesiodus optimam ut inter has miserias vivendi rationem edocturus erat. Ut igitur poeta hanc narrationem huic loco commodissime inseruit, quippe quod consilio ejus παιδευτικῷ nihil aptius fingi atque excogitari possit, ita simul apparet, eam cum Promethea conjungi non potuisse, nisi utriusque habitum et rationem poeta perquam immutare voluisset. Quod quum jure committere nollet, factum est, ut alteram alteri adjungeret simplicissimo illo transitu, quo se etiam aliam fabulam cognitam habere Persae valde commendandam professus est; quid vero de similibus his fabulis sentiendum esset, auditorum prudentiorum interpretationi ac judicio reliquit.

Nam quasi denuo inciperet, νῦν δ', inquit, αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς. Quod consulto fieri videtur. Etenim ut redeat, quo enarrandis Pandorae et aetatum fabulis, quibus venerabundam rerum divinarum vim et auctoritatem praeceptis suis conciliare voluit, digressus est poeta, fabellam Aesopiam regibus proponit, qua accipiter lusciniam ferociter dilacerasse narratur. Atque lepidissimo hoc exordio jam injustitia, qua olim malae Contentionis progenie ipsum quoque poetam graviter afflictum esse vidimus, quam sit hominibus damnosa, justitiae vero quanta sint commoda, maximo pectoris fervore ita exponit, ut modo Persen, modo reges, qui utrique injustitiae crimine polluti sunt, imprimis sibi excitet auditores (vv. 204—287).

Rediit igitur poeta, unde profectus est, ut non quidem totum carmen, sed prima ejus pars finita esse videatur. Nam non tantum ab eis, quae malae Contentionis studio committi solent, homines avocandi sunt, sed etiam monendi, ut durissimam vivendi conditionem, quae divinitus eis imposita est, aequo animo ferant atque unico eam laboris auxilio leviorem reddere conen-

tur. Scite enim poeta intellexit, homines plerumque opum comparandarum desiderio et cura ita accensos esse, ut, si labore eas conquirere aut nolint aut nequeant, aperta vi vel dolis (cf. vv. 323. 324) abuti soleant. Itaque jam et laborem commendaturus et quomodo utilissime laborandum sit praecepturus incipit ab nonnullis sententiis, quibus sibi ad alteram carminis partem aditum commodissime parat, atque tum laborem, quo diisque et hominibus gratus fias et opes solidas, non speciosas divitiarum umbras efficere possis, omni laude tollit. Quibus praemissis poetam jam de industria et quasi ex professo praeceptoris munus adit atque ab deorum cultu auspicatus primum, ut quam prudentissime hominum consuetudine ad res tuas feliciter agendas utaris, multis sententiis aptissime expressis adhortatur (vv. 288 —382).

Qua operis dispositione poeta satis, si quid sentio, cavisse videtur, ne quis eam poematis partem, quae tota in praecipiendo versatur, ab priore divellere conaretur. Quum enim postremum scelera impietatis commemoraverit, quae damnosa Jupiter severissime punire (*ἔργων ἀντ' ἀδίκων χαλεπὴν ἐπιθεῖναι ἀμοιβήν*) soleat, pergit:

ἀλλὰ σὺ τῶν μὲν πάμπαν ἔεργ' ἀεσίφρονα θυμόν·
κὰδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι κ. τ. ἑ.

In quo etiam id [15]) memoratu dignissimum esse videtur, externam quoque orationis formam jam hic a poeta eandem exhiberi, ex qua deinde in docendis agrorum cultura et navigatione semper fere infinitivis usurus sit. Videmus igitur, ubi poema divellere multi conati sint, ibi ne partium quidem juncturam apparere, ut *χωριζόντων* conatus prorsus explodendi sint. Quum enim laborem honestum poeta ardentissime commendaverit, suum jam est, pluribus exponere, quem interpretetur laborem honestum et quomodo agendum sit, ut etiam suam labor habeat utilitatem. Itaque primum de agrorum cultura, quae optimo cuique veterum semper honestissima patrimonii augendi ratio visa est et quae

15) Cf. Rank. l. l. I. p. 23 sq.

imprimis commendanda erat Boeotis, fratrem studiosissime ita edocet, ut, sicut antea laborem unicum hominum perfugium divinitus relictum esse probavit, jam annum ab Jove ita dispositum esse dicat, ut suum cuique agriculturae muneri tempus significatum sit (vv. 383—619).

Exposita agrorum cultura de navigatione similiter praecipit, quam quidem prae illa Boeotus etiam minus quam alii Graeci in deliciis habet, sed tamen, quo tempore agri coli nequeant, exercendam esse putat. Quo loco pariter atque in docenda agricultura Persae fratris, in cujus commodum ad hoc carmen componendum accessit, non oblitus patris exemplum ei proponit et quo ipse sit rarissimo maris usu, ingenue profitetur, ut continua praecepta ipsorum hominum memoria gratissime interpellentur (vv. 620—696).

In docenda navigatione vero etiam magis necessarium erat, poetam de temporibus accuratissime observandis monere, ne temporis negligentia naviganti plane exitiosa fieret. Itaque quum omnino docere velit, quomodo justo labore divitias comparare, minuere sumtus remque familiarem bene tueri (*οἶκόν τ' εὖ θέσθαι* v. 23) possis, jam ad alia bene vivendi praecepta transiturus primum de uxore ducenda ita praecipit, ut temporis,[16]) quo ducas, curam potissimum commendet et, cujus aetatis femina nuptias commodissime ineat, accurate definiat. Atque sic ad amicorum consuetudinem, quomodo ea, ut deorum simul tibi concilies benevolentiam, recte instituatur, transgreditur, praeceptaque (quae plerumque, sicut fabulae, ex tradita popularium memoria petita esse videntur) adjungit, quibus rite observandis aliis quoque in rebus deorum reverentia ac pietas salva sit (vv. 697—766).

Etiam haec igitur in universum ex prioribus bene apta esse

---

16) Sic enim haec cohaerere, ut etiam hoc loco annum et tempus divinitus ordinatum observandum esse poeta praecipiat, recte intellexit Rank. l. l. I. p. 49. Itaque O. Muellerus l. l. I. p. 148 ann. sine causa vv. 697—707 ante v. 378 collocatos desiderat.

vides; de singulis vero, quae huic loco maxime crimini verterunt, postea quam accuratissime exponemus.

Commendavit poeta imprimis semper deorum pietatem atque omnia opera ad anni ab Jove dispositi normam aggredienda esse dixit. Quum vero communi ex veterum opinione (usque ad tempora Apuleji, cf. Metam. 2, 12) non tantum anno et mensibus ex naturae legibus et necessitate, quam tu diceres, sed singulis diebus ex summo Jovis omnium rerum imperio suum cuique opus tributum esse videatur, nemo, qui de poetae consilio veram sibi informaverit sententiam, Hesiodum mirabitur, ut muneri suo plane satisfaceret, postremo hoc loco etiam de dierum propriis virtutibus accuratissime exposuisse, ut *τάδε πάντα εἰδὼς ἀναίτιος ἀθανάτοισιν* opera, quae docuisset, suo quodque mensis die rite inciperet (vv. 767 — fin.). Ceterum postremum hoc carmen jam legit Heraclitus Ephesius (cf. Plut. Camill. 19 init.) et imitando expressit auctor Orphicus poematis simillimi, cui etiam idem titulus praescriptus fuisse videtur (cf. Lobeck. Agl. p. 416).

Exposuit igitur poeta, ut paucissimis repetam totius carminis summam, neminem, qualis nunc sit rerum ratio, bene beateque vivere posse, nisi qui omissis malae Contentionis studiis laborem gnaviter subeat in eis positum operibus, quibus Jupiter et totum annum et singulos menses diesque olim disposuerit, quem rerum ordinem et quasi disciplinam mortales tantum maximo cum damno suo exuant.

ἐργάζευ, νήπιε Πέρση,
ἔργα, τά τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήραντο! (cf. v. 301 sq.)

Haec de poematis compositione in universum disputare volui brevissime, ne in alterius disputationis fines saepius transgrederer, neve multa verba faciendo poetae artem obscuravisse potius quam in lucem produxisse dicerer. Quare etiam virorum doctorum, qui mecum hac eadem in re versati sunt, sententias neque laudavi nec impugnavi, quamvis utrumque saepissime suo loco fieri potuisset. Sed hanc quoque accuratiorem et justam disputandi rationem in alterum locum, quo nunc pervenimus,

differre malui. Adhuc enim quasi inter familiares disputavimus, jam posita rude ad acriter pugnandum ipso quasi gladio critico contra istos Hesiodomastiges armati in arenam descendamus, ubi, ut caedamur, fore speramus, ut totidem et ipsi plagis consumamus hostem.

Caput II.

De carminis partibus singulis.

---

§. 1. De prooemio atque carminis parte, quae est ante actatum fabulam (vv. 1—105).

Quos versus decem primos prooemii loco esse statim agnoscis, et veteres olim[17]) et nostrae aetatis viri docti[18]) tantum non uno ore ab Hesiodo abjudicaverunt. Quamvis vero haec causa Hesiodo, ut cui deminutio capitis intendatur maxima, levior videri possit et ad defendendum oppugnandumque aeque sit impeditissima; tamen hucusque a viris doctis severius quam justius judicatum esse ex ipsis, quae afferuntur, judicandi argumentis, merito Rankius[19]) atque optimo jure censuit. Nam veteres hujus carminis accusatores praeter quod poeta Boeotus ex Pieria neque bonus civis Heliconis alumnas sibi auxilio advocasse fingitur, nullam damnandi causam attulisse traduntur[20]); qui vero

---

17) Veluti Pausan. IX, 31, Aristarch. et Praxiphan. ap. Procul. ad h. l. Plutarch. Sympos. IX, 1. p. 736. Contra sentit Dio Chrys. diss. 12. p. 199. Etiam Horatium (Od. I, 34, 12 sq. „Valet ima summis mutare et insignem attenuat deus obscura promens etc.") ad hoc prooemium respexisse dixeris; non enim ità abundat antiquitas ejusmodi sententiis. Cf. Hom. Od. π, 211 sq. Aristoph. Lys. 772.

18) Cf. Twest. l. l. p. 11 sq. Goettl. ad h. l. aliique.

19) Cf. l. l. I. p. 31.

20) Cf. Procul. ad h. l.: *ἐπάγεται δέ τινας τὸ μὴ ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος καλεῖν Βοιωτὸν ὄντα τὰς Μούσας, ὥςπερ ἐν τῇ Θεογονίᾳ πεποίηκεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Πιερίας, εἰς τὸ μὴ προςίεσθαι τὸ προοίμιον· τάχα δ' ἂν εἴη καὶ τοῦτο παιδευτικόν, εἰς τὸ μὴ πάντα τὰ οἰκεῖα σεμνύειν κ. τ. ἑ.*

nunc subscribunt ita, ut Jovem justum potius quam potentem celebrandum fuisse neque aditum ad ipsum carmen abruptius quaerendum dicant, ii neque hoc prooemium, nec omnino prooemiorum rationem intellexisse mihi videntur. Justitiam enim Jovis simul et potentiam laudibus ornari vel ex v. 7 facile apparet et antiquitus omnes viderunt[21]); neque omnino id ejusmodi prooemiis efficiendum fuisse, ut quam disertissime indicarentur, quae deinde ipso carmine efferenda essent, hymni Homerici breviores idoneo argumento sunt. At hos ipsos hymnos nemo est, qui Homero tribuat ipsi. Audio; sed unde gentium, quaeso, hoc nomine diversa secutos esse scimus ipsos poetas et carminum rhapsodos? Equidem me profiteor non reperire, quo pacto, nisi poetae, quos tamen ipsos primos carmina sua recitasse nostro jure persuasum habemus, *Διὸς ἐκ προοιμίου* recitandi initium fecissent, fieri potuisset, ut usque ad novissima fere rhapsodorum tempora[22]) ea communis hujus artis lex et consuetudo obtineret, sicut de Terpandri aetate tradidit Plutarchus (de mus. 6. p. 1133 C.): *τὸ γὰρ πρὸς τοὺς θεούς, ὡς βούλονται, ἀφοσιωσάμενοι ἐξέβαινον εὐθὺς ἐπί τε τὴν Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποίησιν· δῆλον δὲ τοῦτ᾽ ἔστι διὰ τῶν Τερπάνδρου προοιμίων.* Quod si ita est, etiam id per se patet atque hymnorum exemplis[23]) probatur, prooemia utique magis ad singularum recitationum tempus et conditionem conformanda fuisse, quam ut aptissimae essent ipsorum carminum

---

21) Cf. Aristid. I. p. 208: *ἀλλὰ μένει δικαστὴς ἕτερος μέγας, ὃν οὔποτε οὐδὲν ἐκφεύγει τῶν δικαίων. κανταῦθα δὴ πολλὴ καὶ εὐσχήμων ἡ ἰσότης μικροῦ πρὸς μ.γαν, καὶ εὐδόξου πρὸς ἄδοξον, καὶ πένητος δὴ πρὸς πλούσιον, καὶ γενναῖον ἀγεννοῦς, καὶ τὸ τοῦ Ἡσιόδου συμβαίνει, Ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει οὗτος ὁ δικαστής τε καὶ ἡγεμών.* Cf. Procul. ad vv. 4. 5.

22) Locos Homericos, qualis est Od. ϑ, 499, cupidius ad eundem usum ipsi Homero vindicandum interpretati sunt Ulricius, hist. poes. Gr. I. p. 381, Bernhardyus, hist. lit. Gr. I. p. 216, Bodius, hist. poes. Gr. ep. p. 264, n. 4. Cf. Nitzsch. ad Hom. Od. I. 1.

23) Cf. Nitzsch. de hist. Hom. I, p. 135 sq., ubi et de totius generis discrimine agitur et unde prooemiis idem omnibus nomen ortum sit.

praefationes, id quod mihi maxime in ipsum hoc Hesiodi prooemium cadere videtur. Etenim versus 9. 10:

Κλῦθι ἰδὼν ἀΐων τε, δίκῃ δ' ἴθυνε θέμιστας
τύνη· ἐγὼ δέ κε Πέρσῃ ἐτήτυμα μυθησαίμην,

qui interpretibus maxima negotia facessunt, si quam mox proponam recitandi carminis occasionem probabiliter fictam esse conceditur, omnes omnino interpretandi difficultates exuere videntur. Sed ut antea, cur in aliorum interpretationibus acquiesci posse negaverim, exponam, Proculus ad v. 9 ita disputat: *Ὡς πάντα ἐφορῶν καὶ ἀκούων τῶν γινομένων ἐπόπτης γένου· καὶ μὴ μόνον δι' ἀκοῆς δέξαι τὰ ῥηθησόμενα, ἀλλὰ καὶ δι' ὄψεως ἴθυνον. Ὅπερ δὲ Ὅμηρος ἐπὶ τοῦ ἡλίου φησὶ, τοῦτο Ἡσίοδος ἐπὶ τοῦ Διὸς εἶπεν· ὅμοιον γάρ ἐστι τῷ,*

Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Is igitur versu nono Jovem appellari putavit, cujus de potentia modo summa omnia praedicavit poeta. Sed facillimum est visu[24]), sic haec interpretari non posse, nisi qui orationem narrantis subito factam esse invocantis ineptius statuat. Neque minus ineptum esset, quod Jupiter summus juris patronus Hesiodo Persae fratris monitori oppositus rem suam strenue agere juberetur[25]). Itaque Heinsius[26]) olim v. 10 *Πέρσῃ* scribendum esse censuit, ut verba *κλῦθι ἰδὼν ἀΐων τε κ. τ. ἑ.* ad hunc poetae fratrem referrentur. Sed *ἰθύνειν θέμιστας* quibus apud Hesiodum tribuitur, reges sunt, qui judicum munere funguntur. Cf. Op. 223. 265. 266. theog. 85. Jam Twestenius cum Goettlingio[27]) tantummodo interpretandi difficultates, quae huic loco subesse videntur, extulerunt, ipsi vero, quod hos versus inepti esse rhapsodi vel nescio cujus persuasum habebant, ad eos explican-

---

24) Cf. Twesten. l. l. p. 13.
25) Cf. Goettl. ad h. l. Hermann. in cens. Goettl. l. l. p. 220.
26) ad v. 9 pag. 242 edit. Loesner.
27) Goettlingius v. 10 ejiciendum esse atque reliquos hujus prooemii versus ex hymno quodam in Jovem huc translatos censuit, utrumque suo periculo.

dos nihil amplius moliti sunt. Hermannus[28]) vero, novissimus hujus loci interpres, prorsus mirabilem ejus explicationem et qualem a tali viro nequaquam exspectares proposuit. Comparavit enim theog. v. 36: *Τύνη, Μουσάων ἀρχώμεθα.* Quo loco quum vox *τύνη* ita usurpetur, ut excitantis se ipsum poetae imaginem repraesentet, cui usui etiam *ἀλλ' ἄγε* interdum inservit, Hermannus jam nobis persuadere[29]) conatur, haec Hesiodi verba, de quibus nunc maxime disputamus, . . . *θέμιστας. Τύνη, ἐγὼ δέ κε Πέρσῃ ἐτήτυμα μυθησαίμην* interpungenda esse, ut *τύνη* poetae animum compellantis sit. Sed, quaeso, num pronomen secundae personae, *τύνη*, etiam ibi ita interpretari licet, ubi statim huic opponitur primae personae pronomen *ἐγὼ δέ*? [30]) Haec igitur de aliorum conatibus praefatus, quae ipse amplectar, paucis enarrabo. Informo enim mihi poetam coram rege aliquo, qui more tradito judicis officiis fungebatur, carmen suum recitantem, quod interdum factum esse etiam inde concludere possumus, quod poetam videmus non tantum voluptati, sed multo magis utilitati et emendandis hominum moribus carmine suo prospicere voluisse, ut etiam aptissimo loco ab eo recitatum esse nostro jure credamus[31]). Quodsi verum vidimus, nihil amplius

---

28) l. not. 25. l.

29) Et persuasisse videtur vir summus Rankio, qui l. l. I. p. 31 dicit: „Ac de voce *τύνη* fortasse primus, quid verum esset, intellexit Hermannus". Minime!

30) Similiter erravit, ni fallor, Hermannus ad Soph. Trach. v. 207, ubi librorum lectionem *ὁ μελλόνυμφος* interpretatur sic: „*ὁ μελλόνυμφος* masculino genere dictum est, quia universe loquitur, quisquis nubilis est. Nam in universali sententia, licet ea nunc ad feminam accommodetur, masculinum usurpari consuevit". Verum enim num ullo exemplo probari poterit, etiam ibi masculinum genus pro feminino usurpari, ubi non in universum dicatur, sed opponantur virgines viris (*ἐν δὲ κοινὸς ἀρσένων ἴτω κλαγγά*)? Ita enim omne masculini generis et feminini penitus tolleretur discrimen.

31) Nihil moror Pausan. 1, 2, 3: *Ἡσίοδος δὲ καὶ Ὅμηρος ἢ συγγένεσθαι βασιλεῦσιν ἠτύχησαν, ἢ καὶ ἑκόντες ὠλιγώρησαν· ὁ μὲν ἀγροικίᾳ καὶ ὄκνῳ πλάνης, Ὅμηρος δὲ κ. τ. ἑ.* Multo enim locupletior testis ipse sibi exstitit poeta carmine suo.

in his versibus laborandum omnesque illas dubitationes, de quibus monuimus, simul sublatas esse patet. Atque scholiastae anonymi, cujus corrupta verba Gaisfordius ex cod. Dorvill. publici juris fecit, jam ab veteribus hujus loci interpretibus similia sensa esse tradidit hunc in modum: *Τύνη ὅτι πρὸς τὸν Δία. Πολύζηλος*[32]*) δὲ ἐν Ῥοδιακοῖς τύνη ἄρχονται Χαλκιδία φασὶν ἀφ' οὗ κρίνεται τὸν Ἡσίοδον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ. Διονύσιος*[33]*) δὲ φαιέδριστοι ἀγνοοῦντες ὅτι ἀντωνυμία ἐστὶ παράγωγος· ἀπὸ τοῦ τὶ τύνη καὶ ἐγὼ ἐγώνη*[34]). Hi igitur viri, quod etiam minime obscurum esse videtur, verba *κλῦθι . . . τύνη* neque ad Jovem nec ad Persen referri posse bene intellexerunt, sed male fictis, quae sciri non possunt, ex pronomine fecerunt nomen proprium, id quod saepius a veteribus factum observari potest[35]).

Num igitur hujus prooemii auctor ipse est Hesiodus? [36]) Equidem putaverim, certe nihil obtineri potest, cur huic abjudicandum esse videatur. Nam quod antiquis exemplaribus defuisse hoc initium ab veteribus traditur, facilem habet explicatum, quia et prooemium est et tantummodo certae recitandi occasioni adaptatum fuit.

---

32) De Polyzelo cf. Meurs. Rhod. II, XI. Fabric. bibl. Gr. II. p. 488 sq. Hemsterh. ad Polluc. X. sect. 76, qui dubitat, an idem sit Polyzelus historicus et comoediarum scriptor, quod praefracte negant Casaub. ad Athen. X. p. 370 et Meinek. Quaest. scen. II. p. 63. not. Ceterum illi viri docti citatum Polyzeli historici nomen invenerunt tantummodo ap. Athen. VIII, 361. Hygin. Astron. c. 14. Plut. Sol. c. 15 fin., quibus igitur adjiciendus est hic scholiastae anonymi locus.

33) Cf. Suid. s. v. *Διονύσιος Κορίνθιος*, *ἐποποιός*. *Ὑποθήκας. Αἴτια ἐν βιβλίῳ ά. Μετεωρολογούμενα· καὶ καταλογάδην Ὑπόμνημα εἰς Ἡσίοδον κ. τ. ἑ.* Bernhardyus quidem ad h. l. commentarium in Hesiodum Dionysio Tenuiori vindicare vult, de quo cf. Maj. ad Front. p. 240; sed mera haec est conjectura viri doctissimi, cui vel Suidae diserta verba postponere levius est, praesertim quum paene innumerus sit grex Dionysiorum. Cf. Jons. script. hist. phil. III, c. 8.

34) Scholiastae verba paulo emendatiora dedit Goettl. ad v. 10.

35) Cf. Nitzsch. Ann. ad Hom. Od. tom. III. p. 28. n.

36) Cf. Wolf. Proleg. p. 247. not. 33: „. . . quod prooemium ut incerti sit auctoris, vetustatem tamen redolet minime spernendam".

Quod quum ita sit, primam carminis partem, quae antegreditur aetatum fabulam, accuratius jam consideremus.

Sicut per totum carmen poetam sentimus non tantum artis suae specimen exhibere, sed animo satisfacere ita, ut quae fratri, regibus totique generi humano fore speret saluti ardentissimo pectoris studio commendet, hortetur, imperet; ita etiam statim in primo carmine auditores mediam in rem abripiuntur, duae proponuntur contentionum deae, cur vitanda sit altera, altera cur strenue colenda enarrandis ipsis earum vitiis vel virtutibus luculenter docetur, vv. 1—26. Miratur enim poeta et miraturos esse putat auditores, quod duas jam constet divinitus institutas esse Contentiones inter se diversissimas et ab una eademque matre oriundas[37]). Jam quum mala Contentio quomodo ad belli et rixarum scelera mortales invitare soleat ex fabularum popularium memoria notum esse neque ampliore oratione indigere videatur[38]), bona Contentio potius natu major (sicut antiquissima aetas eadem est optima), quo divinitus inserta sit et quos exerceat homines, poeta pluribus exponit. In quo id animadversu dignissimum est, v. 19 (*γαίης τ' ἐν ῥίζῃσι*[39]) et v. 22 sq. (*ὃ σπεύδει μὲν ἀρώμεναι ἠδὲ φυτεύειν οἶκόν τ' εὖ θέσθαι*) bonae Contentioni jam hoc loco praesidium curamque maxime tribui agriculturae atque totius rei familiaris, in quibus commendandis poeta, postquam malae Contentionis socios in meliorem vivendi viam traduxerit, continuam collocabit operam. Sed quum haec

---

37) Ipsum hoc carminis initium *παρῳδικῶς* imitando expressisse video Timocreont. Rhod. fr. 3. p. 429 Schneidew.

Οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μοῦνος ὃς Μήδοισιν ὁρκιατομεῖ;
ἀλλ' ἐντὶ κἄλλοι δὴ πονηροί· οὐκ ἐγὼ μόνα κόλουρις·
ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες. Vides igitur causam, quae fefellit Ahrensium Mus. Rhen. 1843. p. 461 sq., quam ob rem Timocreon dixerit *μοῦνος*. Cf. praeterea Procl. ad Platon. Parm. p. 52 C.

38) Quare Lehrsius l. l. p. 222. n. 4 sine causa miratur poetam fusius de bona Contentione dicentem. Cf. Rank. I, 44; II, 5 sq.

39) Falsissimam Goettlingii, cui Proculus fraudi fuit, interpretationem horum verborum silentio praetermittere satius duco. Cf. Hermann. cens. Goettl. l. l. p. 221. Rank. l. l. II, 8.

omnia fere omnibus interpretibus perite a poeta facta esse et bene inter se cohaerere videntur, contra postremos hujus loci versus:

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων,
καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ

ita habere multi affirmarunt, ut malae Contentionis vitia potius, quam laudabilia bonae aemulationis studia, id quod orationis locique tenore fieri debuisset, ejusmodi exemplis exhiberentur. Sed neque veteres haec ita, ut de mala Contentione agi crederent, intellexerunt, nec ipse Hesiodus ejusmodi interpretationem praeisse videtur. Etenim Plato, qui Lysid. p. 215 C. hunc locum laudavit, minime in dubio reliquit, quid hac de re sentiret. Haec enim ipsa sunt ejus verba: *Ἤδη ποτὲ τοῦ ἤκουσα λέγοντος, καὶ ἄρτι ἀναμιμνήσκομαι, ὅτι τὸ μὲν ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ καὶ οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς πολεμιώτατοι εἶεν. καὶ δὴ καὶ τὸν Ἡσίοδον ἐπήγετο μάρτυρα, λέγων ὡς ἄρα*

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ
καὶ πτωχὸς πτωχῷ.

Atque ut plane similiter haec interpretatum esse videas Plutarchum, legas, quae exstant Mor. p. 92 A., haec: *Οὐ γὰρ κεραμεῖ δεῖ κεραμέα φθονεῖν, οὐδὲ ἀοιδὸν ἀοιδῷ, καθ' Ἡσίοδον, οὐδὲ γείτονα ζηλοῦν, οὐδὲ ἀνεψιὸν, οὐδὲ ἀδελφὸν εἰς ἄφενος σπεύδοντα καὶ τυγχάνοντα χρηστῶν πραγμάτων.* Sed postquam scholiasta anonymus, Moschopulus, Tzetzes poetam professi sunt rursus ad malam Contentionem relabi, recentiores viri docti talem narrandi confusionem jure aspernati hos versus vel interpolatos esse[40]), vel post v. 16 transponendos[41]), vel a prioribus avellendos[42]) censuerunt. Subactius mihi quidem judicasse videtur Rankius[43]), qui, si ex invidia et obtrectatione nullae rixae exoriantur, sed augeantur potius labores, de mala Conten-

40) Cf. Twesten. l. l. p. 15. n. 17.
41) Cf. Hermann. cens. Lehrs. l. l. p. 127.
42) Cf. Goettl. ad hh. vv. Lehrs. l. l. p. 222. n. 3.
43) Cf. l. l. I. p. 45; II. p. 9 sq.

tione cogitandum esse negat. Praeterea verbum *ζηλοῦν*, quod v. 23 omnes de bona Contentione usurpatum interpretentur, tamen v. 197 de mala Contentione dici, ut ne ex vocabulorum quidem usu isti virorum doctorum opinioni adminiculum petere liceat. Quo accedit, ut etiam *κοτέειν* v. 25 vox sit media[44]), figuli vero, fabri, mendici[45]) cantoresque[46]) pro illius temporis moribus merito conjuncti sint. Itaque verba, quae leguntur v. 24, *ἀγαθὴ δ' Ἔρις ἥδε βροτοῖσι*, non clausulae loco adjecta sunt, quibus finiretur bonae Contentionis descriptio, sed interposita, ne quis verborum ambiguitate inductus dubitaret, numne etiam labores in opibus comparandis collocati interdum vitio potius quam virtuti verterentur. Importuna enim est ejusmodi cogitatio pigro otiosoque.

Quae praefatus poeta ipsum jam fratrem, cujus similiumque hominum gratia totum carmen instituit, appellat, qui litium rixarumque studiosissimus omnem diem in foro consumat, quamvis egestate oppressus rectius rem suam strenue acturus sit. Hanc enim vivendi rationem esse divitis; divitiis si polleat, lites quaerat propter aliorum bona. Atqui id non amplius factum iri, sed hic secum causam agat justis judiciis, quae ab Jove proficiscantur. Etenim jam antea Hesiodus in dividendo patrimonio ab fratre legitima portione sua defraudatus est, judicibus pecunia corruptis, ut injuste judicare mallent neque intelligerent, quanto plus esset dimidium toto nec quantum commodum inesset in malvis et asphodelo. Jam poeta fratrem, nisi injustae Contentioni se tradere vellet et celeriter divitias parare perituras celerius, dimidia hereditatis portione contentum professus non debuisse ultra malvae et asphodeli frugalitatem aspirare, „nam ex deorum voluntate, inquit, nunc jam sic instituta est rerum ratio et ne-

---

44) Cf. Nitzsch. Annot. ad Od. tom. III. p. 220.

45) Mendici illis temporibus multum peregrinabantur, ut etiam nuntiis afferendis praemia tollerent. Cf. Od. rhaps. ς, atque de mendicorum pietate ζ, 207 sq.

46) Cf. Wolf. Prolegom. pag. C. De contentione poetarum ἔρις vox est fere propria. Cf. Valcken. Theocr. Adon. 300. C.

cessitas, ut nisi improbo labore victum ab terra colenda vel navigando mari impetrare nequeas. Jupiter enim victum abscondidit iratus propter quandam Promethei fraudem". Itaque quam maxime suo loco de Prometheo, qua fraude olim contra Jovem admissa victum difficilius parandum fecerit et nova fraude impia nihil nisi graviorem vivendi conditionem effecerit, pluribus narratur. Nonne etiam Perses plane in modum Promethei egit? Aurea enim aetas jam dudum praeterlapsa erat. Paucis igitur ille contentus esse et patrimonium labore pro viribus augere debebat. Verum litis dolo fratri hereditatem subtraxit. Sed ipse dolus in Persen conversus est. Totum enim se dedit vitae forensi, qua mox ad egestatem et miserias detracto labore majores redactus est. Attamen gradum jam cohibere jubent interpretes, qui sinistro clamore nos undique circumstrepunt. Videamus, numne salvis rebus omnibus fluctus excitent in simpulo.

Primum enim Lehrsius[47]) fratrem, quem poeta v. 29 dicit *νείκε' ὀπιπτεύοντ' ἀγορῆς ἐπακουὸν ἐόντα*, eundem paulo post potuisse negat moneri, ut ipse sibi caveat a rixis quaerendis (*νείκεα καὶ δῆριν ὀφέλλειν* v. 33), quippe *νείκε' ὀπιπτεύειν ἀγορῆς ἐπακουὸν ἐόντα* tantummodo ejus sit, qui otiosus rixis adstet. Itaque vv. 27—32 ab vv. 33—39 primitus exceptos esse enixe infitias it. Verum enim ut alii mulierculas respiciunt (cf. Hom. Od. 19, 67), ita Perses homo litigosus et alter fere Philocleon Aristophaneus[48]) in foro causas audivisse videtur non ita otiosus neque ut tantummodo aures mulceret, sed vidisse, numne ipse malis litium dolis victum sibi parare posset, dum interea importuna fori cura negligebat rem familiarem. Nihil igitur est,

---

47) Cf. l. l. p. 181, p. 222. n. 4.

48) Vel potius in modum istius hominis, cujus imaginem ῥητορικῶς proposuit Auct. ad Her. IV, 49: „Iste quotidie per forum medium, tanquam jubatus draco, serpit, dentibus aduncis, aspectu rabido, venenato spiritu circumspectans huc et illuc, si quem reperiat, cui aliquid mali faucibus afflare, quem ore attingere, dentibus insecare, lingua aspergere possit." — Ceterum v. 30 non c. Lehrs. l. l. ὤρῃ, sed ex codd. pl. ὤρη legendum est, ut apte dicatur: „rara enim cura rixarum et fori esse solet, cui etc." Cf. Herm. cens. Lehrs. l. l. p. 128.

cur hic quasi ἐν τομῶντι πήματι grassemur[49]). Deinde vero Lehrsius[50]) v. 35 propter vocabulum αὖθι, propter ἐθέλουσι v. 39 inter locos inextricabiles, quos dicit, retulit. Equidem quid de his versibus sentirem, paraphrasi jam satis professus, quamvis non magno haec indigere Apolline existimem, tamen etiam disertius de his pronuntiabo. Etenim Hesiodus quum diceret ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νεῖκος ἰθείῃσι δίκαις, versatus sit necesse est in civitate[51]), qua propter regum justitiam meliora de causa sua sperare posset. Quod enim Hermannus[52]) αὖθι de tempore interpretatur „auf der Stelle, sogleich", vereor, ut exemplis hunc usum, quem vulgarem dicit, comprobare possit. Nam omnibus Homeri locis, ubi αὖθι sive αὐτόθι invenitur, diligenter excussis nullum inveni, ubi id vocabulum non rectius explicaretur de loco[53]). Quod quum ita sit, nihilominus ab Goettlingii commento, qui ex theogoniae v. 91 Hesiodum solum vertisse atque Orchomenum[54]) venisse sibi uni persuasit itineris inventori, etiam nos alienissimos esse, ut ipsum locum, quo Hesiodus haec pronuntiarit (cf. quae de prooemio huj. carminis diximus p. 20), amplius definiri non posse concedamus, non est, cur pluribus efferamus. Hujus vero loci judicibus opponuntur qui id jus dicere malunt, quo frater fratrem hereditate paterna defraudarit — οἳ τήνδε (quam modo insignivit) δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι[55])

49) Idem sentiunt Herm. cens. Lehrs. l. l. p. 127; Rank. II, p. 12.

50) l. l. p. 223. n. 5.

51) Itaque Hesiodus v. 641 sq. patrem non dixit hac ipsa in civitate Ascraeorum, qua versarentur, fortunarum suarum sedem collocasse, sed

νάσσατο δ' ἄγχ' Ἑλικῶνος ὀϊζυρῇ ἐνὶ κώμῃ,
Ἄσκρῃ, χεῖμα κακῇ, θέρει ἀργαλέῃ, οὐδέ ποτ' ἐσθλῇ.

52) In cens. Goettl. l. l. p. 145; cens. Lehrs. p. 128.

53) Cf. Nitzsch. Ann. ad Od. 9, vv. 29—33.

54) De accentibus verborum ἐρχόμενόν δ', qui Goettlingio (praef. p. V) fraudi fieri non debebant προςῳδίας magistro, cf. Muetzell. de emend. theog. Hes. p. 152. Martin. Syllog. variar. in Soph. tragg. lectt. praef. p. V sq.

55) Nulla causa igitur Hermannus cens. Lehrs. l. l. p. 128 correxit: οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δίκασσαν, quibus male responderent ea, quae sequuntur: οὐδὲ ἴσασιν ὅσῳ πλέον κ. τ. λ.

— ubi verbo ἐθέλειν praeferendi significatio inest, sicut Od. γ, 324. cf. infra v. 282: εἰ γάρ τίς κ' ἐθέλῃ τὰ δίκαι' ἀγορεύειν de his ipsis judicibus, atque imprimis v. 250 sq.: Ὦ βασιλεῖς, ὑμεῖς δὲ καταφράζεσθε καὶ αὐτοὶ τήνδε δίκην coll. c. v. 271.

Qui sequuntur versus 40 sqq.:

νήπιοι, οὐδὲ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ
κρύψαντες γὰρ ἔχουσι κ. τ. ἑ.

quum probe exercuerint interpretes, diligentius examinandi sunt. Quod enim recentiores viri docti fieri posse rursus negant[56]), jam Plutarchus vv. 42 sq.: κρύψαντες κ. τ. ἑ. ex prioribus bene aptos esse judicavit (cf. Sept. sap. conv. 157 cap. 14 [57]) coll. c. cupid. div. 527 B. cap. 8), cui judicio non possum quin assentiar. Nulla Hesiodo utilitas inesse videtur in opibus male acquisitis, ut stultos esse dicat reges, qui dimidia hereditatis parte, quae ex jure fuisset Persae, magis eum beari potuisse ignorarint, quam toto patrimonio injuste adjudicato[58]), quamvis sua portione contentus pro temporum rationibus de malva et asphodelo vivere debuisset. Nam deos jam olim faciliorem aetatis aureae victum abnegasse. Tum sequitur fraudis Prometheae narratio, quae quantopere in universum suo loco inserta sit, antea satis significavimus. Jam videamus, num forte narratio, quam per se poetae consilio commodissimam esse vix et ne vix quidem ne-

---

56) Cf. Goettl. ad v. 40. Lehrs. l. l. p. 224, qui vv. 40. 41 immerito expunctis de sequentibus jam, uti fecit, judicare debebat. Mecum sentiunt Herm. cens. Goettl. p. 222 sq. cens. Lehrs. p. 129, Rank. l. l. I. p. 46.

57) Si cum hoc Plutarchi loco comparaveris fragmentum Hermippi Smyrnaei, quod legitur ap. schol. anon. ad v. 41 (cf. Lozynskii libell. p. 29 et 71 sq.), quin Plutarchus convivii auctor Hermippi de septem sapientibus librum ante oculos habuerit, amplius non dubitabis. cf. Heinrich. Epim. p. 6 fin.

58) Vv. 40. 41 sententia enim mihi referenda esse videtur ad fratrem, qui dimidiata hereditate plus propter judicum iniquitatem reportavit, non ad ipsum Hesiodum pauperiorem inde factum tamenque contentum.

gaveris, ita instructa et composita sit, ut nihilominus vel Twestenio, qui eam totam diasceuastarum sedulitati acceptam deberi dixit[59]), assentire debeamus, vel Lehrsio, qui informem variarum narratiuncularum molem hoc loco substructam esse existimat[60]).

Hesiodus quum Promethei fata etiam theog. vv. 507—616 enarraverit, in operibus et diebus eo nomine diversa tradit, quod Promethei facinora quatenus ad immutandam hominum sortem valuerint potissimum effert neque ipsius Promethei fabulam data opera persequitur[61]). Itaque statim in prima narratione priorem Promethei fraudem, quam ex theogonia Meconeam fuisse discimus[62]), disertius non declarat, sed iratum ea Jovem narrat hominibus multa mala meditatum removisse (etiam aetates removit, ἔκρυψε, Jupiter) ignem. Quo per Prometheum recuperato divinitus datam esse Epimetheo Pandoram, quae vase fatali quodam, quo omnia mala usque ad id tempus continerentur, patefacto laborum morborumque miseriis exitum pararet. Quodsi eam narrationis summam animo percepimus, equidem non video, quomodo hic non poetam, sed disjecta poetae membra apparere dicant. Meconae enim quum homines olim Jovi bovem sacrificarent, Prometheus carnem et ossa loco secrevit et ossibus callide dispositis Jovem inducere studuit, ut haec potius sibi sacra eligeret. Qua Jupiter fraude incensus hominibus ignem subtraxit, ut jam carnis impie diis praereptae ne ipsis quidem ulla esset utilitas[63]). Atque ne igne reducto homines contra Jovis voluntatem

59) l. l. p. 15 sqq.

60) l. l. p. 224 sqq.

61) Non igitur audiendus est Voelck. myth. Jap. p. 9 sqq.

62) Welck. trilog. p. 77. n. 102 non recte Promethei nomine et omine tantum significatam esse dixit priorem fraudem neque ex theogonia repetendam illam Meconeam. cf. Rank. l. l. II. p. 16. Caesar. cens. Lehrs. l. l. p. 1015. Weisk. Prometh. p. 347: „. . . . in einer Stelle der Tagwerke, die offenbar auf die Mythenverbindung der Theogonie zurückweist.“ Cf. ejusd. libri p. 376 sqq.

63) Sic haec cohaerere vidit Rank. l. l. Errat igitur Lehrs. l. l. p. 225. n. 7, qui haec in duas narratiunculas dispescit, neque verum assecutus est Hermann. de myth. ant. p. XVIII. Cf. Weisk. Prom. p. 360.

omni impietatis poena liberarentur, iis malum immissum est, quod ne Prometheus quidem amovere potuit, quippe quod acerba Jovis irrisione ita excultum esset, ut mortalibus etiam bonum esse videretur, sicut Perses eo nunc studio quasi lubens punitur, quo peccavit. Pandora enim omnium deorum lenociniis subornata — a qua primae feminae personam, sicut apertius traditur in theogonia, sustineri vel verbis *τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες* satis declaratur[64]) — ab Epimetheo recipitur, quumque antea homines vixerint *νόσφιν ἄτερ τε κακῶν καὶ ἄτερ χαλεποῖο πόνοιο νούσων τ' ἀργαλέων, αἵτ' ἀνδράσι γῆρας*[65]) *ἔδωκαν*, jam his miseriis, quibus immissis simul facilem aureae aetatis victum evanescere ex ipsius poetae descriptione, quae paulo post legitur, plane apparet[66]), exitus a muliere datus est ita, ut vase retineretur una spes; Pandora enim *πρόσθεν . . . ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο αἰγιόχου βουλῇσι Διὸς νεφεληγερέταο*[67]). In quo spem

64) Etiam hoc Welck. l. l. p. 76 immerito negavit. cf. Rank. l. l II. p. 18. Intellexerunt poetam veteres, cf. Clem. Alexandr. Strom. VI. p. 742: *Ἡσιόδου λέγοντος, Σοὶ δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν, ᾧ κεν ἅπαντες τέρπωνται· Εὐριπίδης ποιεῖ, Ἀντὶ γὰρ πυρὸς Πῦρ ἄλλο μεῖζον ἠδὲ δυσμαχώτερον Ἔβλαστον αἱ γυναῖκες.* Ceterum cf. Senec. ep. 39 fin.: „Serviunt igitur voluptatibus, non fruuntur, et mala sua, quod malorum ultimum est, amant."

65) Hanc codicum lectionem *γῆρας* praeferendam esse alteri *κῆρας* apparere mihi videtur ex versibus, quibus aureae aetatis felicitas describitur, plane similibus 113. 114: Degebant *νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος· οὐδέ τι δειλὸν γῆρας ἐπῆν κ. τ. ἑ.* cf. v. 706 sq.: *ἥτ' ἄνδρα καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα εὕει ἄτερ δαλοῦ καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν.* Contra sentiunt Spohn. ad h. v. et Lehrs. l. l. p. 229. n. 10. Versus 93, qui sequitur: *αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι* certe ad sententiam illustrandam aptissime adscriptus est ex Od. XIX, 360.

66) Cf. Rank. l. l. II. p. 22 sq. Atque Homerus Od. XV, 407. 408:

πείνη δ' οὔποτε δῆμον ἐσέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη
νοῦσος ἐπὶ στυγερὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.

Attamen confiteamur, etiam sic sentiri, sublatae aureae aetatis fabulam cum Promethea primitus non cohaesisse, ita ut poeta commissurae vestigia non prorsus deleverit. Cf. Weisk. Prometh. p. 377 sq.

67) Quamvis et hunc versum retinendum esse censeam, quem ex auctoritate Plutarchi (cf. Consol. p. 105) etiam Rankius I. p. 7 et Spohn.

inter mala inclusam non mirabitur, qui sine malis ne spem quidem cogitari a Graecis potuisse reputaverit. Nam, ut Taciti verba mea faciam, aureae homines aetatis „securi adversus homines, securi adversus deos rem difficillimam assecuti erant, ut illis ne voto quidem opus esset." Sed iterum cursum paululum inhibeamus necesse est atque longius respiciamus, ne multa, quae aliis interpretibus incondita et cruda in his versibus, quos modo enarravimus, inesse visa sunt, nimis commode concoxisse dicamur.

Nondum enim expedivimus difficultates, quibus vv. 60—82 viris doctis impediri visi sunt. Nam quum non ii solum, qui dii deaeve Pandoram exornare jubentur, Jovis imperia rata faciant, sed etiam alii accedant atque curae ornatusque partem sibi vindicent, simpliciorem Homeri rationem desiderarunt, ex qua jussa quomodo effecta essent, iisdem fere verbis, quibus jubebatur, edicendum erat. Itaque Lehrsius[68]) ex praecepta diversarum recensionum opinione vv. 69—82 non ejusdem poetae esse, cujus essent vv. 60—68, sibi persuasit, ut, quae minus congrua deprehenderentur, non quam optime componenda, sed ut necessariae discrepantiae signa ultro efferenda esse existimaret. Contra Rankius[69]) nimia quadam religione impeditus ne ea quidem, quae mirabilia nullum prorsus habeant, in quo acquiescas, explicatum, emendanda locove turbanda esse censet. Nos utroque viro et faciliores et difficiliores mediam quandam viam tenebimus, cui ne fraudi fiat id ipsum, quod in medio versetur, non est, cur metuamus.

---

l. l. p. 13 rejecerunt, neque immemor sim v. 95, tamen Lehrsio (l. l. p. 225 sq.) nequaquam concedo, vv. 90 sq. alienam huic loco contineri narratiunculam, quomodo contra voluntatem Jovis maligna mulieris impotentia malorum caterva advenerit. Nam Jupiter, quod mulieris ingenium cognitum tenebat, hac potissimum usus est, et ne prorsus ad desperationem ageretur gens humana, spem, quae jam bonum (nam de spei vanitate quasi de malo non cogitandum est) hominibus necessarium facta erat, in potestate hominum relinquendam curavit. cf. Buttm. Mythol. I. p. 59 sq.

68) l. l. p. 227. n. 8.

69) l. l. II. p. 18 sqq.

Etenim abjecta ista alterius recensionis opinione, quae hoc loco rebus explicandis mihi inexplicabilior esse videtur, unum tantummodo, in quo non sine causa offendamur, notaverim versum undeoctogesimum. Primum enim Vulcanus, quae jussus est, fecisse traditur. Deinde vero Minerva Pandoram cingit ornatque; sed jusserat Jupiter *Ἀθήνην ἔργα διδασκῆσαι, πολυδαίδαλον ἱστὸν ὑφαίνειν.* Rankius[70]) igitur Jovem putat summae rei intentum excusari debere, quod vestimentorum immemor fuerit, cui memoriae lapsui Minerva, quod quanta res esset ipsa mulier melius potuisset sentire, sponte obviam venerit. Sed ea mihi facetius quam verius excogitata esse videntur. Immo equidem haec nullo Jovis negligentiae crimine ita explicari posse existimo, ut etiam alteri difficultati, quam in v. 63 sq. inesse dico, simul succurramus. Quo enim pacto in poetae consilium quadrare potest, eam mulierum laudem commemorari, qua textrices esse soleant? Mihi quidem Hesiodus hoc loco non ita ab ira et studio alienus esse videtur, ut vitia virtutesque Pandorae aequo animo pensitet atque enumeret. Tantummodo enim idcirco eam doceri texendi usum ab Minerva, quod vestes ambitiose ornatae ad augendam inanem levemque muliercularum formam destinantur, ex ipso v. 72 apparet, quo jam dea Pandoram ejusmodi vestibus exornare dicitur. Quae si recte disputaverimus, de utriusque versus fide satis constabit. Jam quum ipsa Venus Pandoram venustam gratamque viris reddere jussa sit, Gratiae-Pitho, Horae sponte iis lenociniis eam subornant, quibus mulieris venustas amplificari solet. In quo deas, quae vicariae Veneris munera egisse dicuntur, eo facilius ferimus, quod et Charites Veneris ministrae creduntur solennes[71]) et jure plura inducun-

70) l. l. p. 19.

71) Cf. Hom. Od. ϑ, 364. Carm. Cypr. fr. II. p. 12 Duentz.
εἵματα μὲν χροίας τότε αἱ Χάριτές τε καὶ Ὧραι
ποίησαν καὶ ἔβαψαν ἐν ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν,
οἷα φέρουσ' ὧραι, ἔν τε κρόκῳ ἔν θ' ὑακίνθῳ
ἔν τε ἴῳ θαλέθοντι ῥόδου τ' ἐνὶ ἄνθεϊ καλῷ
ἡδεῖ νεκταρέῳ ἔν τ' ἀμβροσίαις καλύκεσσιν

tur numina, ut Pandorae nomen scite explicetur[72]). Etiam v. 76 mihi[73]) suum locum tenere videtur. Quum enim in theogonia Minerva omnem cultum mulieri ipsa induat[74]), hic eam certe narrationis similitudinem, quamvis hoc loco Pandorae nomen illustrandum esset, poeta servavit, ut Minerva cultui jam ab aliis deabus induto quasi extremam manum imponat. Jam vero ad eam difficultatem venimus, cui ipse quoque a graviore medicina remedium petendum esse censeo. Versu 61 enim vocis donum Vulcano[75]) impositum est, versu 70 vero id Mercurio tribuitur. Proculus[76]) quidem, cui recentioris aetatis viri docti[77]) assentire solent, Vulcani *αὐδὴν* et *φωνὴν* Mercurii dona interpretatus est diversa, ut *αὐδὴ* nihil sit nisi vox humana, *φωνὴ* vero dicendi suada. Sed quum orationis calliditatem ab Mercurio datam jam antea commemoravit poeta v. 78 (*ψεύδεά θ' αἱμυλίους τε λόγους*), tum eos verborum significatus, quos illi interpretes amplectuntur, exemplis neutiquam tueri possunt. Cf. Hom. Il. *ρ*, 111, ubi viri clamore (*φωνῇ*) feras abigere conantur; Od. *μ*, 86, ubi Scyllae vox canina (*φωνὴ σκύλακος*) tributur; Il. *α*, 229. 371, ubi *αὐδὴ* laudatur cantorum oratorumque vox et oratio, ut

---

ἄνθεσι ναρκίσσου καλίῤῥου· τοῖ' Ἀφροδίτη
ὥραις παντοίαις τεθυωμένα εἵματα ἕστο.

Cf. fr. III. l. l. Panyas. fr. XVI. p. 95. Horat. Od. 1, 30. Pausan. V, 11, 3.

72) Cf. Iseler. Quaest. Hesiod. p. 45 sq. Lobeck. Agl. p. 870. Plinius XXXVI, 4, 5 de Phidiae opere quodam sic: „In basi autem quod caelatum est (Pandoras genesin appellant) dii sunt astantes XX numero. Victoria praecipue memorabili, periti mirantur et serpentem.“ Nuper vas repertum est notabile, cui imago simillima hujus adpicta est. Cf. E. Gerhard, Festgedanken an Winckelmann, Berlin 1841. p. 5 sq.

73) Contra disputat Weisk. Prometh. p. 381. ann. 9.

74) Ut etiam theog. v. 585 sq. dii *κόσμῳ ἀγαλλομένην γλαυκώπιδος* admirari dicantur. Ceterum cum hoc theog. loco apte compares Il. *γ*, 154 sq.

75) Cf. Hom. Il. *ϛ*, 419.

76) Cf. ad vv. 61. 77. 79.

77) Veluti Goettl. ad v. 79, Caesar cens. Lehrs. l. l p. 1015 fin. Weisk. Prometh. pp. 362. 383.

taceam creberrimum epitheti *αὐδήεις* usum. Neque magis ipsius Hesiodi usu verborum ista differentia comprobatur; cf. theog. 829 sq.: *φωναὶ δ' ἐν πάσῃσιν ἔσαν δεινῇς κεφαλῇσι παντοίην ὄπ' ἱεῖσαι ἀθέσφατον· ἄλλοτε μὲν γὰρ φθέγγονθ', ὥςτε θεοῖσι συνίεμεν, ἄλλοτε δ' αὖτε ταύρου ἐριβρύχεω, μένος ἀσχέτου, ὄσσαν ἀγαύρου, ἄλλοτε δ' αὖτε λέοντος κ. τ. ἑ.* ibid. 685 deorum et gigantum signa conferentium clamor dicitur *φωνή;* cf. scut. 380 sq.: *πᾶσα δὲ Μυρμιδόνων τε πόλις κλειτή τ' Ἰαωλκὸς, Ἄρνη τ' ἠδ' Ἑλίκη Ἀνθειά τε ποιήεσσα φωνῇ ὕπ' ἀμφοτέρων* (i. e. Herculis Cycnique pugnantium clamore) *μεγάλ' ἴαχον.* Contra Musarum dicendi suada theog. 39: *τῶν δ' ἀκάματος ῥέει αὐδὴ ἐκ στομάτων ἡδεῖα.* Praeterea cf. Oper. 450: *γεράνου φωνήν.* theog. 96 sq.: *ὁ δ' ὄλβιος, ὅντινα Μοῦσαι φίλωνται· γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.* ibid. 31 sq.: *ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν θείην, ὡς κλείοιμι τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.* Itaque, quippe qui cum Rankio ejusmodi narrandi diversitatem ferre nequeam, versum 79 ejiciendum vel ad ipsius Rankii sententiam corrigendum esse censeo sic:

τεῦξε Διὸς βουλαῖς· ὀνόμηνε δὲ τήνδε γυναῖκα κ. τ. ἑ.

§. 2. De aetatum fabula (vv. 106—203).

Sic igitur mala Promethei contentio punita, ut jure poeta praedicet: *οὕτως οὔτι πη ἔστι Διὸς νόον ἐξαλέασθαι.* Sed Hesiodus, qui hoc loco rem altissime repetere et, conditio humana quomodo divinitus orta sit sensimque in hunc miserrimum, quem dolemus neque possumus recusare, statum abierit, explicare in animo habet, quo fratrem certiorem faciat et certissimum de sorte sua, jam alteram fabulam enarrat aetatum, qua res humanae propter malam ipsorum hominum contentionem semper in pejorem locum ab Jove redactae pulcherrime illustrantur.

Quum vero poeta aetatum fabulam ipse non interiore nexu cum fabula Promethea conjunxerit, sed traditam famam, ex qua alio in solo versari videbatur, secutus sit, etiam nos omni diversa connectendi studio[78]) supersedebimus. Tantummodo ut

---

78) Cupidius igitur disputat Rank. l. l. II. p. 22.

externam sententiae et transitus formam exemplo illustremus, hunc laudabimus Xenophanis Eleaticorum principis versum:

Νῦν οὖν τ' ἄλλον ἔπειμι λόγον, δείξω δὲ κέλευθον

(ap. Diog. L. 8, 36). Cf. similia ap. Welcker. cycl. ep. p. 313.

Verum longe difficiliorem explicatum habet versus, qui statim subsequitur:

ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι.

Primum enim hunc versum cum eis, quae praecedunt, neque vero cum eis verbis, quibus excipitur, conjungendum esse ipso verbi *γεγάασι* tempore perfecto indicari videtur, idque cum Goettlingio[79]) Hermannus[80]) olim agnovit. Sed quum viri doctissimi iidem v. 108 tantummodo ab eo poeta addi potuisse putarent, qui varia hominum genera ex sese procreasse tanquam filios arbitraretur deos, cui sententiae haec verba:

Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
ἀθάνατοι ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες

statim obloquerentur, factum est, ut Goettlingius hunc versum prorsus ejiceret, Hermannus vero eum post v. 162 relegaret, qui tam alieno loco ne ab interpolatore quidem intrusus esse videretur. Postquam vero Lehrsius[81]) eundem versum vel aliunde desumptum vel ex proverbiali sententia uno hexametro absoluta, ut coire videretur, imperite mutatum huc intravisse professus est, quod in versu sequenti inesset *γένος* (= *γεγάασι*) et *ἀνθρώπων* (= *ἄνθρωποι*), Hermannus, disputationis Lehrsianae censor, sententiam suam prorsus retractavit et vv. 106—108 ex alia poematis recensione, ex alia profectos esse censuit versus, qui sequuntur[82]). Sed nescio, an hac quoque machina facile carere possimus.

---

79) l. l. ad h. v. cf. Rank. l. l. I. p. 12. — Nisi forte commode scribere mavis: *Ὣς ὁμόθεν γεγάασι κ. τ. ἑ.*

80) In cens. Goettl. p. 224 sq.

81) l. l. p. 230.

82) l. l. p. 130.

Primum enim *ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι* non ita intelligendum est, ut mortales deorum filii dici videantur, sed significat, ab iisdem temporum rerumque initiis ortos esse deos hominesque[83]). Rectissime enim professus est O. Muellerus: „Die Götter als anfangslos und ewig zu denken, ging schon desswegen nicht, weil man sie mit dem bestehenden Weltzustand zu eng verflochten und dadurch zu relativ aufgefasst hatte; daher Griechenland wohl nie einen Cultus eines anfangslosen, ursprünglichen Gottes gekannt hat"[84]). Deinde vero illud *ποίησαν* non sonare videtur „crearunt", sed „ita dii primum finxerunt homines, qui ab iisdem initiis cum diis orti erant, ut aurea eorum evaderet aetas." Nam quidquid statueris de fide hujus descriptionis aetatum mythica vel etiam historica, versu 111: *οἳ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν*[85]) (cf. v. 191) satis comprobatur, antiquissimis diis aequales fictos esse primos mortales, deinde cum Jovis imperio ortas esse alias hominum gentes, ut recte poeta dixerit, se illustraturum esse:

ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι.

Jam antequam ad singularum aetatum descriptionem veniamus, quas singulas Lehrsius ab singulis poetis profectas esse existi-

---

83) Usum vocis *ὁμόθεν* v. ap. Valck. Diatr. p. 246. cf. H. in Vener. 135: *σοῖς τε κασιγνήτοις, οἵ τοι ὁμόθεν γεγάασιν.* Eurip. Iph. A. v. 501 sq.: *τὸν ὁμόθεν πεφυκότα στέργων μετέπεσον.* Quaeritur, num forte interdum idem sit quod *ὁμοῦ* ex usu, de quo plura Schol. Plat. p. 380 Bekk. Cf. praeterea Pind. Nem. VI init. *Ἓν ἀνδρῶν, ἓν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφότεροι.*

84) In proleg. p. 171 sq. et similia in hist. litt. Graec. I. p. 153 sq. Nitzsch. heroolog. l. l. p. 467: „Gewiss auch und hoch wichtig ist, dass so unendlich oft gerade eine Sage von der frühesten Zeit erst spät entstand. Kein grösserer Irrthum, als vor den Olympiern wären Kronos und die Titanen verehrt worden. Zeus ist älter als Kronos; spät erst die Sage vom goldenen Alter, welcher viele Andere widersprechen, und welche nie populär war." — Cf. Aristot. Met. XIV. p. 301 Br.

85) Hunc versum Goettl. sine ulla causa ab Hesiodo profectum esse negavit. Ipse conferas, quaeso, Diod. Sic. 5, 66. Hermann. cens. Goettl. l. l. p. 225.

mat, paululum in universum de tota hac fabula, quomodo efficta sit a poeta, disseramus necesse est.

Quem Hesiodus aetate excepisse videtur, Homerus hanc, quae est de generibus humanis, fabulam prorsus ignorat atque tantummodo ex communi illo temporis acti amore et memoria heroes interdum summam majorum fortitudinem et vires prae sua aetate laudibus [veluti tritissimo illo *οἷοι νῦν βροτοί εἰσι*[86])] tollunt. Verum facile apparet, quantum discrimen intersit inter ejusmodi voces, quae nullo tempore non jactantur a senibus, et amplissime instructam atque exornatam fabulam, quam tamen, si totam a poeta fictam ponamus, ex animo similiter affecto prognatam esse dicamus. Sed id maxime quaerendum est, utrum haec tota narratio ingenio debeatur poetae, an aliqua insit fides et ex priorum gentium Graecarum vita cultuque intercepta memoria. Atque equidem non possum facere, quin informatione peculiari hujus narrationis diligenter considerata profitear, neminem fore poetam, qui unice artis suae leges libidinemque ingenii secutus imaginem nobis efferat aetatum, quae neque rerum aequabili cursu procedant, neque ab eadem inscribendi ratione insigniantur, ut omnino poeta se rebus, non sibi res subjecisse videatur. Quare etiam qui postea eodem in argumento versati sunt[87]), quamvis jam proposita esset eorum oculis ipsa haec Hesiodi narratio, de ingenii magis artisque norma, quam de rerum fide solliciti omnes fabulam ab Hesiodo traditam prorsus reliquerunt atque ut aetas paulo deterior ex philosophica quadam doctrina semper exciperet priorem, omnes vero aetates similiter ab metallorum virtutibus aut vitiis nomen ducerent, quasi ex communi consensu elaborarunt. Quae quum ita sint, duplicem hanc interpretandi cautionem esse dicemus, ne descriptas ab Hesiodo aetates ex praejudicata opinione simili modo conformare studea-

---

86) Cf. Voelck. Myth. des Jap. Geschl. p. 222. n. 11 atque imprimis Nitzsch. Meletem. II. p. 101—106.

87) Veluti Ovidius in libro I. Metam., Virgil. in Georg. I, Aratus in Phaenom. 100—136.

mus, neve interpretem ab illis poetis instructiorem ad operam suam progressurum esse putemus[88]).

Quodsi igitur ab solis Hesiodi verbis proficisci debemus, ut interpretis officium recte sustineamus, etiam id nobis amplius deliberandum est, utrum Hesiodus, quam tradit fabulam, prorsus integram totamque nobiscum communicaverit, an potius summo ejus argumento tantummodo intentus (— ἐγὼ λόγον ἐκκορυφώσω i. e. „summa sequar fastigia rerum" —) in singulis non semper traditam rerum memoriam diligenter secutus sit. Etenim nisi omnino hanc fabulam communi Graecorum rerum divinarum connexui ac vinculo eximere volumus, eamque extrinsecus petitam laxius ipsi Graecorum memoriae antiquitatis implicatam esse dicimus[89]), utique videndum est, diversa hominum genera quomodo congruere videantur cum diversis imperiis deorum.

Duo enim imperia diversorum deorum fabulis Graecorum celebrata esse constat, unum τῶν προτέρων θεῶν, Saturni et Titanum, Jovis alterum et eorum deorum, qui una cum Jove sedes Olympias tenere dicebantur. Jam si considero, qua via progrediatur Hesiodia aetatum narratio, crediderim, hanc fabulam ab Hesiodo poeta paululum immutatam ab initio ita informatam

---

88) Cf. Bamberger. Ueber des Hesiodus Mythus von den ältesten Menschengeschlechtern in: Welck. et Ritschl. mus. Rhen. vol. I. a. 1842, p. 524 sq., ubi eadem commendatur cautio.

89) Itaque Buttmannum, qui in Mythol. vol. II nimium tribuit initiis generis humani a Mose similiter traditis, jure refutavit Bernhardyus Gr. lit. hist. I. p. 162: „Uebrigens steht vieles entgegen, wenn man mit Buttmann den allerdings räthselhaften Mythus des Hesiodus von den metallenen Geschlechtern aus dem Orient, oder einer den Ursprüngen nahen Quelle herleiten will: vorzüglich die Differenz, welche bei solchen Rückblicken auf eine verlorene Seligkeit zwischen der äussern Naturgeschichte der Menschheit (bei Hesiodus) und dem innern Gottesbewusstsein der Mosaischen Urkunde eine Kluft zurück lässt: dann aber die Characteristik der Dämonen, welche man nicht ohne die gründlichste Analogie mit den Engeln vergleichen darf." — Casu inveni, etiam apud Calmucos similem diversorum generum humanorum narrationem ferri, quam, sis, animi causa legas in: Mem. de l'Inst. an VII, tom. 2, p. 11 sq.

fuisse, ut duo prima hominum genera Saturni Titanumque temporibus atque imperio tota addicta essent, in tertio denique genere Jupiter[90]) rerum potitus magni ab integro saeculorum ordinis auctor fieret. Quae si recte disputaverimus, etiam id lucrabimur, ut priores hominum gentes, quae nullam habere historiae fidem videntur[91]), respondeant diis antiquis, quos hominum cultu non celebratos quasi ab ipsis filiis demum procreatos esse dixeris. Etenim quemadmodum Jupiter, quem totius mundi bene et artificiose dispositi auctorem colebant, diceretur necesse erat[92]) vicisse eos, apud quos antea summa res stetisset; ita etiam veteres illi Achaei „laeti praesentibus, futurorum securi“[93]), non primi dici poterant homines, ut sensim tantummodo gens humana quoque ad humaniorem vitam cultumque pervenisse videretur[94]). Quodsi praeterea quaerimus, numne etiam earum gentium, quas Hesiodus gente heroica antiquiores fecit, vestigium deprehendi possit in carminibus Homeri, facile, ni fallor, concedamus, Phaeaces Homericos gentis aureae hominibus, gigantas vero, quos mortales esse constat[95]), et Cyclo-

---

90) Non obliviscor vv. 124 et 140; sed poetam putaverim, ne enarrandis etiam deorum fatis ad theogoniae operam longius rediret, pro tempore et consilio tantummodo hominum res persequi voluisse ita, ut res divinae usque in Jovis imperio manuque sitae esse viderentur. Ceterum animadversu dignum est, a Platone (Cratyl. 398 A. de rep. 469 A.) priorem locum ita exhiberi, ut Jovis memoria absit:

οἳ μὲν δαίμονες ἁγνοὶ ἐπιχθόνιοι τελέθουσι,
ἐσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων.

At vulgatae lectionis auctoritas defenditur v. 251 sq.

91) Mecum sentit Bambergerus, qui l. l. p. 529 duas priores aetates philosophicam indolem, historicam reliquas prae se ferre recte intellexit, quamquam inde non sequitur, ut tota fabula non ejusdem originis, sed a poeta male contaminata sit.

92) Cf. Goettl. in Herm. tom. XXIX.

93) Verba sunt Lobeckii in loco luculentissimo, qui exstat Agl. p. 312.

94) Cf. Voelck. l. l. p. 274. Fr. Schlegel. Ep. Dichtk. W. 3, p. 212.

95) Cf. Od. η, 59. Nitzsch. Ann. ad Hom. Od. vol. II. p. 139. Omnino gigantum origo et fabula ad similitudinem aetatum Hesiodiarum

pes, quos eidem fato obnoxios fuisse dixeris[96]), gentibus, quae deinceps sequuntur, magnam in similitudinem convenire. Sin vero dixerunt viri docti, aetatem argenteam atque aeneam fuisse videri diversas gentes, quae revera olim Graeciam habitarent, et quarum una ab alterâ victa esset, aetate aurea vero insigniri gentem, quae ante Hellenum imperium agris colendis operam dedisset, itaque vitam beatissimam egisset[97]), talia neque pro-

---

et utriusque deorum imperii revocanda esse videtur. Cf. Nitzsch. l. l. vol. III. p. 107.

96) Cf. Od. ι, 406.

97) Ita Preller. Dem. p. 223. Nuper in philologorum concilio tertio C. Fr. Hermannus sententiam similem hac in causa professus est. Cf. Act. ph. a. 1841. pp. 62—72. At vir egregius mihi efferenda Pelasgorum et Hellenum obscura memoria, quam huic Hesiodi loco inesse putat, nihil egisse videtur, nisi quod faciebant Graecorum philosophi, qui novis placitis suis antiquam fabularum poetarumque auctoritatem conciliare magnopere studebant. Etiam Bamberger. l. l. p. 534 in Hermanni sententiam discedere noluit, qui tamen ipse quoque illa, quae de tertia aetate dicuntur, χαλκῷ δ' εἰργάζοντο, p. 528 male refert ad ἔργα Κυκλώπων, quum ab ipso poeta huic aevo tributi sint χάλκεοι οἶκοι et omnia omnino aenea. Ergo manum de tabula! Schoemannus quoque in indic. Gryph. 1842. p. 8 sq. contra Hermannum sic: „Non placet hoc genus interpretandi, quum, quae dicta sunt a scriptore pro indictis, non dicta autem pro dictis accipere cogimur. Poeta argenteam aetatem tum demum a diis procreatam esse dicit, quum superior aetas aurea interiisset: interpres illam per longum tempus sub altera vixisse statuit, utramque igitur simul in terris fuisse. Poeta auream aetatem placida morte tanquam somno abreptam dicit: interpres eam ab argentea aetate vi et armis oppressam et interemptam autumat. Poeta argenteam aetatem a Jove tam penitus deletam ait, ut plane novum genus hominum e fraxinis procreandum fuerit: interpres posteritatem ejus etiam eo tempore superfuisse vult, quo haec fabula orta est. Denique, ut brevi omnia complectar, effecit hoc quidem Hermannus, ut ex opinionibus, quales ipse probat, de antiquis Pelasgis deque Hellenibus eorum victoribus, et de statu Graeciae his turbis concusso, aliquam fabulam huic nostrae quodammodo similem, sed magis tamen diversam, componi potuisse fateamur; illud autem non effecit, quod voluit, ut hanc, quae nobis tradita est, fabulam probabiliter interpretaretur: quae quidem tota ejusmodi est, ut prorsus ad eundem modum componi etiam ab eo potuerit, qui longe a Graecia natus et educatus nihil unquam de Pelasgorum et Hellenum rebus inaudivisset."

bari nec refelli posse (pessima quae est conditio) putaverim, atque si recte haberent, aegre illa rerum divinarum et humanarum similitudine careremus.

Sed jam ad ipsa Hesiodi verba propius accedamus et eorum, quae modo disputavimus, memores videamus, num qua sit causa, cur singularum aetatum descriptiones aliis semper vindicentur poetis.

Lehrsius igitur ut narrationem de quinque hominum aetatibus plurium esse auctorum evincat, eum notat, qui de aureo genere exposuerit, hujus felicitatem depingere ita, ut tantummodo externa eorum bona laudibus tollat, morum vero et pietatis, qualis fuerit, ita sit immemor, ut tantummodo vestigiis quibusdam divinandum sit, quod post mortem jura etiam et injurias observent. Contra eum, cujus de argentea aetate narrationem habeamus, ita pravitati morum intentum fuisse, ut accedentem nunc laborem et culturam agrorum ne verbo quidem commemoret. Talibus fere Lehrsius eundem Hesiodum vv. 109—144 poetam esse negat, quae mihi quidem argumenta satis levia esse videntur.

Etenim primum pios fuisse aetatis aureae (in quo beatissimo aevo qui erat omnino impietati locus?. cf. Schoemann. Ind. scholl. Gryph. 1842. p. 4) hominum mores, non tantum honoribus illis, quibus post fata uti dicuntur, satis diserte illustratur, sed etiam versibus his:

ἀφνειοὶ μήλοισι, φίλοι μακάρεσσι θεοῖσι.
ξυναὶ γὰρ τότε δαῖτες ἔσαν, ξυνοὶ δὲ θόωκοι
ἀθανάτοισι θεοῖσι καταθνητοῖς τ' ἀνθρώποις,

quos ab Diodoro (5, 66) primum, duos alteros ab Origine (c. Cels. 4. p. 216. ed. Spencer.) servatos, quamvis ab omnibus codicibus absint[98]), tamen ipse Lehrsius[99]) pro Hesiodeis ha-

---

98) At codicum quanta sit auctoritas ex Muetzellii verbis (de emend. theog. Hesiod. p. 161 sq.) apparet: „Codices ex uno omnes derivati sunt exemplari arctissimeque inter se vinculis continentur. Exemplar autem illud, quod familiam duxit olim, quum ex antiquitate ipsa in aetatem barbaram atque incultam translatum varioque modo mendis et lacunis deturpatum esset, post etc.“

99) l. l. p. 232. n. 15.

bere jure [100]) nihil dubitat [101]). Quod vero in argenteae aetatis descriptione Lehrsius memoriam desiderat accedentis laboris et agrorum culturae, animadvertendum est, a poeta semper describenda alia aetate alius aetatis conditionem diversam fuisse significari. Etenim ut in aetate aurea ex contrario argenteae aetatis usu potissimum concludendum erat, deos tunc pie cultos esse ab hominibus summa rerum fortuna divinitus auctis, ita jam ex verss. 148. 149, quibus terrae fruges ab hominibus aetatis aeneae contemtas fuisse patet, facile intelligitur, qualis fuerit vitae consuetudo aetatis argenteae, cujus impotentiam et debilitatem poeta sibi maxime describendam sumsit. Deinde vero Lehrsius, quod in tertia aetate poeta ludere videtur nomine aeneae, hunc lusum satis grave fore putat argumentum, quo etiam hujus carminis alium fuisse conditorem nobis persuadeatur. Sed sublatis ipsis illis versibus 152. 153, quibus iste lusus continetur, quum omnis haec suspicio levius tollatur [102]), equidem non intelligo, cur Lehrsius gravissimam diversarum recensionum medicinam adhibere maluerit. Verum enim in ceteris aetatibus ne apta quidem occasio fuit similis lusus, quem ab Hesiodo prorsus

---

100) Frustra obloquitur Goettl. ad v. 120 (ed. s.). Cf. quem ipsum Goettlingius sibi male advocavit patronum Voss. Antis. 2, p. 453. Nitzsch. ad Od. 5, 201—206.

101) Mecum sentit Herm. in cens. Lehrs. l. l. p. 130 sq. Cf. Schoemann. ind. scholl. Gryphisv. per sem. aest. 1842 habend. p. 4. ann. 3: „Duo versus a Spohnio post 120 inserti, *ξυναὶ γὰρ τότε δαῖτες ἔσαν, ξυνοὶ δὲ θόωκοι ἀθανάτοισι θεοῖσι καταθνητοῖς τ' ἀνθρώποις*, quin ad hanc aurei saeculi descriptionem pertinerent, non debebat Goettlingius dubitare. Manifestam rem facit Aratei scholiastae testimonium ad Phaenom. v. 103, p. 35. Buhl.: *τὸ δὲ ἀρχαῖον τὸ χρυσοῦν γένος παρ' Ἡσιόδῳ· ξυναὶ γὰρ τότε κτλ.*; quae autem a Goettlingio afferuntur de diis etiam heroica aetate nonnunquam inter homines versantibus, Od. I, 22. 25. VII, 201, prorsus ab horum duorum versuum sententia discrepare cuilibet ipsos illos locos Homericos inspicienti facile patebit." Cf. Bergk. de com. Att. ant. p. 189 not.

102) Ita emendandum esse cens. Herm. l. l. p. 131. Verum etiam progressus orationis, eliminatis illis versibus, turbari videtur, ut vulgatam lectionem utique retinendam esse censeam.

alienum esse, non video quare statuamus; neque omnino jure scîteque, si quid verum supra disputavimus, desideres, poetam, sicut argentum vilius auro est, argento aes, ita debuisse aetatem sequentem priore semper paululo deteriorem repraesentare. Quamvis enim poeta non vera pristinarum gentium memoria ductus hoc, quod est de tribus primis hominum generibus, carmen cecinisse videatur, tamen id vidimus non ex mero ejus ingenio oriri potuisse, sed haec omnia ad fabularum divinarum similitudinem antiquitus redacta a poeta ita immutata esse, ut antiquae fabulae, qualis fuisset, satis diserta exstarent vestigia.

Etiam quarti generis descriptionem Lehrsius vel ex alia recensione profectam esse vel ab alio auctore imperite adjéctam dicit. Neque id mihi satis probasse videtur. Etenim quod primum ferri posse negat, transitum repente fieri non ad pejores, sed ad meliores, nemo non videt, id, quod desiderat, fieri omnino non potuisse, nisi totius generis humani historiam a proximo Achaeorum tempore incipere voluisset poeta, qui antea se expositurum esse promisit: ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι. At praeterea, inquit, ne intelligitur quidem, cur meliores dicantur quarti generis participes. In tertio genere accesserat bellum tanquam summum malorum. Sed bello hi ipsi heroes pereunt[103]). Enim vero et tertia et quarta aetas bellis quidem operam dederunt, sed ita ut tertia aetas inde ferocitatis notam, quarta clarissimae virtutis poetarum epicorum carminibus celebratae laudes reportaret. Non enim in facto laus est, sed in eo, quemadmodum fiat. Tertii generis homines χείρεσσιν ὕπο σφετέρῃσι δαμέντες

βῆσαν ἐς εὐρώεντα δόμον κρυεροῦ Ἀΐδαο
νώνυμνοι·

heroes vero, qui summos virtutis suae praecones invenerunt, non domesticis bellis interierunt, sed hostes fortiter oppugnando, ut eorum principes post mortem in beatorum insulis collo-

103) Hermann. l. modo l. assentire videtur.

carentur[104]). Itaque etiam heroum genus similiter se studiis et aerumnis bellicis quidem dederat,

(οὐδὲ γὰρ οἳ πρότερόν ποτ' ἐπέλοντο,
θεῶν δ' ἐξ ἀνάκτων ἐγένονθ' υἷες
ἡμίθεοι, ἄπονον οὔτ' ἄφθιτον
οὔτ' ἀκίνδυνον βίον ἐς γῆρας
ἐξίκοντο τελέσαντες)

sed cur ideo poeta non justitiam et virtutem (δικαιότερον καὶ ἄρειον) hujus generis prae tertio efferre potuit?[105]) Ceterum versum, qui excidisse Hermanno[106]) et Lehrsio visus est post v. 167, quum suo quisque modo restituere conarentur ipsi, ipsi quoque experti sunt, quam periculosae plena aleae esset interpolatoris opera. Etenim utrique versum ab altero fictum probari non posse persuasum est. Equidem haec:

ἐς Τροίην ἀγαγὼν Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο
ὤλεσε μαρναμένους Τρώων ἐν πίονι δήμῳ

huic loco inserere conatus certe eas difficultates, quibus Hermanni et Lehrsii versus premuntur, vitasse mihi videor[107]).

Venimus jam ad extremum, vel potius ad extrema hominum genera. Nam vv. 176—203 ego duo describi genera existimo, quorum prius his exponitur versibus extremis:

---

104) Cf. Welcker. in Musei ab ipso editi I, 2, p. 244. Neque recte confundas cum Bambergero l. l. p. 532 heroum aetatem cum aurea, ubi beatissima haec conditio omnibus etiam vivis communis erat.

105) Cf. Rank. l. l. I. p. 35 sq.

106) In cens. Goettl. l. l. p. 226, in cens. Lehrs. l. l. p. 131; et Lehrs. l. l. p. 235. n. 16.

107) Quamquam si ferri possit apud poetam epicum πόλεμός τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνὴ — ἐν νήεσσιν — ἀγαγὼν κ. τ. ἑ., nihil omnino mutandum sit. Atque ejusmodi subjectum verborum ἐν νήεσσιν ἀγαγὼν (ὤλεσε) etiam facilius probabis, quia propter ea, quae interposita sunt, ad sensum potius fit constructio. Nam ἀγαγὼν reddendum „ductos, actos", ut ἐς Τροίην ἀγαγὼν respondeat verbis ἐφ' ἑπταπύλῳ Θήβῃ, ad Ἑλένης ἕνεκ' repetatur μαρναμένους. Ceterum cf. etiam Hom. Od. γ, 300.

ἀλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι μεμίξεται ἐσθλὰ κακοῖσιν.
Ζεὺς δ' ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος μερόπων ἀνθρώπων,
εὖτ' ἂν γεινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσιν· [108])

deinde sequitur novi generis omnium pessimi descriptio, ubi Nemesis et Pudor, ultima numina, terram prorsus relinquent. Hermanno, qui olim idem probabat [109]), tamen post versus, quos modo adscripsimus, nonnulla excidisse putavit; mihi lacunam statuere vix opus esse videtur. Finiri autem eo, quem designavi, loco quinti generis carmen, ipsis extremis illis versibus satis illustratur, quibus plane respondet secundi generis clausula haec:

τοὺς μὲν ἔπειτα
Ζεὺς Κρονίδης ἔκρυψε χολούμενος οὕνεκα τιμὰς
οὐκ ἐδίδουν μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε,
τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται,
δεύτεροι, ἀλλ' ἔμπης [110]) τιμὴ καὶ τοῖσιν ὀπηδεῖ [111]).

Verum Lehrsius, ut generis quinti, quod omnium extremum numerat, descriptio semper verborum tempore futuro continuetur, illos tres versus nulla causa expungendos esse censet, quod prior ab interpolatore, bono viro, qui ne nos desperaremus, cavere voluerit, duo alteri ab homine faceto profecti sint, qui verbis: εὖτ' ἂν γεινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσι illas multas et repetitas hominum exstinctiones hoc vaticinio re levi, verbis grandi irridere voluerit. Sed neque Hermanno nec Rankio [112])

---

108) Poeta rem ita sibi informare videtur, ut semper magis diminutum iri putet hujus vitae spatium, ita ut tandem inter infantiam et senectutem, inter diem natalem et fatalem nihil temporis relinquatur. Nam singulorum hominum aevo talis aetas non circumscribitur. Cf. vv. 132 sq.

109) In cens. Goettl. l. l. p. 227; postea ab hac sententia recessit. Cf. cens. Lehrs. l. l. p. 132, ubi versus 184—198 interpolatori tribuuntur. Cf. etiam Schoemann. l. l. p. 10.

110) Cf. Arat. Phaen. v. 117 sq.

111) Cf. Rank. l. l. I. p. 37.

112) Cf. Hermann. l. l. Rank. l. l. I. p. 37.

Lehrsius persuasit de his facetiis, quas severitatem atque adeo acerbitatem summam rectius appellaveris. Immo ejusmodi imaginem, quae continetur v. 183, ab animo veterum poetarum, apud quos odium senii gravissimum ubivis deprehendas, non alienam fuisse, vel ex simillimo hoc loco perspicitur Odysseae (δ, 84 sq.)

Αἰθίοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβούς,
καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι [113]).

Atque facile intelligi potest, etiam hoc nomine opponi genus quintum secundo, ubi

ἑκατὸν . . . παῖς ἔτεα παρὰ μητέρι κεδνῇ
ἐτρέφετ' ἀτάλλων, μέγα νήπιος, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ (quae male interpretatus est Schoemannus l. l. p. 6 sq.).

Diverse autem describi quintum, quo ipse Hesiodus vivit, et sextum genus, cujus adventum vates, qui τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα (theog. 32) callet, praedicit, non est, cur multis persequar. Nam quum poeta generis quinti vitam aerumnosam potius insigniat, eam contra aetatem, quae ferream exceptura sit, ita omnium pessime habituram esse dicit, ut scelestissima quaeque, quae etiam in aetate ferrea ab singulis interdum patrari ideo non negatur, usque ab omnibus committantur. Quodsi poeta talia jam de sua aetate professus esset, plane contra aequalium conscientiam statuisset, id quod ab consilio ejus alienissimum esse patet. Duae enim res plurimum roboris animo dant, fides veri et fiducia; utramque temere sustulisset. Praeterea mecum genus sextum a poeta significari existimavit Proculus [114]).

Sed Lehrsius ex aliqua recensione, quam nunc integram non habeamus, etiam extremos totius hujus carminis versus superesse male contendit hos:

---

113) Hoc, ni fallor, loco etiam versus Hesiodei interpretatio adjuvatur, de qua Hermannus olim (cens. Goettl. p. 169) mirabilia dictu protulit (cf. Platon. Phaed. 75 B. Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς ἑωρῶμέν τε καὶ ἠκούομεν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἴχομεν;). Sententia enim haec est: „quum miseriarum ea ingruerit moles, ut jam nascentes senium quoddam occupet". Cf. veterum opinionem de hominum corporibus in dies minoribus ap. Plin. 7, 16, et memor sis fabulae Phorcydum.

114) Aliter sentit Rank. l. l. I. p. 37.

καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
λευκοῖσιν φαρέεσσι καλυψαμένω χρόα καλὸν
ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον[115]) *προλιπόντ' ἀνθρώπους*
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις· τὰ δὲ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ
θνητοῖς ἀνθρώποισι· κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή.

Num enim, inquit, versantur ea aetate, qua poeta canit, adhuc inter homines *Αἰδὼς* et Nemesis? Profecto versantur; si enim pietatis et pudoris ne vestigia quidem in rebus humanis poetae apparuissent, omnino eum non puto ad totum hoc operum et dierum carmen componendum animum applicaturum fuisse, qui, quum animis id potius quam auribus componeret, pro certo timere debuisset, ne omnem operam frustra consumeret[116]).

Restant jam duo loci, de quorum interpretatione Lehrsius plane desperavit. Primum enim in vv. 174. 175:

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφειλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι

illud *μηκέτ'* omnino ferri non posse judicat. Nam, inquit, qui dicit „utinam ne amplius his hominibus interesse deberem", ei addendum est „sed statim mori". Ac si antea meliorem aetatem fuisse exposuit, hoc modo: „sed aut antea fuisse aut statim mori". Vel invertamus rem hoc modo: Qui ita dicit „utinam aut antea mortuus essem aut post natus", huic exordiendum fuit, „nollem huic aetati interesse", „amplius" ineptum est. Haec Lehrsius. Jam Hermannus[117]) facile orationi et rationi satisfieri posse putat vertendo „ne etiam". Sed equidem adhuc nullum inveni locum, ubi *μηκέτι* recte interpreteris „ne etiam", praeter tales, quales sunt tres hi Pindari Ol. 1, 7 sq. 184. Isth. 3, 21, in quibus omnibus comparativus inest, quocum illud *μηκέτι* arctius conjungendum. Neque tamen Rankio[118]) concesserim,

115) Ita ex opt. codd. lectione scribendum est.

116) Cf. Rank. l. l. II. p. 31. Contra Theogn. 1135 sq. unicam sane Spem adhuc inter mortales ab ceteris coelitibus prorsus derelictos versari dicit.

117) In cens. Lehrs. l, l. p. 131.

118) l. l. p. 28.

vim particulae ἔτι in compositis οὐκέτι et μηκέτι interdum ita delitescere, ut tantummodo nescio quid pristinae significationis retineatur. Scut. Herc. v. 50 enim verba οὐκέθ' ὁμὰ φρονέοντε ita intelligenda sunt, ut gemini fratres nihil amplius commune et geminum sensisse dicantur. Quum igitur, in quantum excusso Homeri aliorumque scriptorum usu edoctus sum, ἔτι, οὐκέτι, μηκέτι de tempore praesenti futuroque usurpentur[119]), illud „etiam" („adhuc") vero tantum adjectis comparativis in istis particulis insit, ex communi particulae usu hic quoque locus explicandus est. Poeta vero dicere voluit: „Utinam ne amplius in quinta aetate viverem, sed vel antea quarta in aetate vixissem, ut ante hanc aetatem mortuus essem, vel statim mortuus post hujus miserrimae aetatis tempus potius reviviscerem." Haec, quae sic rectissime cogitata sunt, in brevius contraxit atque simul oblitus est, jam illud οὐκέτι magis ad πρόσθε θανεῖν quam ad ἔπειτα γενέσθαι aptum esse; quem negligentiorem loquendi modum ei etiam facilius remittes, si horum versuum sententiam observabis paene coarctatam in formam proverbiorum, quorum rationem in talibus liberiorem esse constat[120]).

Denique v. 193

μᾶλλον δὲ κακῶν ῥεκτῆρα καὶ ὕβριν
ἀνέρα τιμήσουσι,

quem Lehrsius omnino interpolatum esse existimat, interpretandus esse videtur: „potius virum honorabunt, qui facinora faciat et ipse sit facinus". Ea vero, quibus haec proxime excipiuntur, etiam ipse corrigenda esse putaverim fere in modum Hermanni: δίκη δ' ἐν τοῖσι καὶ αἰδὼς οὐκ ἔσται[121]). Cf. οὐ δίκη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς v. 280.

---

119) De multiplici particularum μηκέτι et οὐκέτι usu cf. Nitzsch. Ann. ad Od. ε, 153. λ, 174. μ, 223.

120) Cf. Nitzsch. ad Od. δ, 553.

121) Jam veteres hoc in loco haesisse videntur. Cf. Procul. ad v. 182, cujus defensionem lectionis vulgatae immerito probat Rank. I, 12, quia verba δίκη δ' ἐν χερσὶ nemo leget, quin eis eosdem insigniri credat, qui paulo ante χειροδίκαι audiebant. Contra Dindorfii et Goettlingii interpretatio, ex qua καὶ particula ita posita esse dicitur, ut con-

§. 3. De carminis parte, quae continetur (vv. 204—284).

Omnia poeta movit, ut utramque Contentionem clarissima in luce collocaret. Ab diis ortae suo quaeque munere strenue funguntur, homines vero, qui inter utramque agunt, pedibus manibusque operam dare debent, ne miserrimi malae Contentionis asseclae fiant. Etenim Prometheus, qui olim cum Jove diisque, ut mala contentione hominum res fortunamque augeret atque amplificaret, prudentiae et consilii certamen iniverat, suo periculo ac damno expertus est, quanto minor esset omnis prava calliditas rerum ratione divinitus constituta Jovisque numine. Homines enim in ejusdem sceleris ac poenae societatem detrusit, ut vita mortalium, facilitate victus comparandi praerepta immissisque omnis generis miseriis, multo durior fieret. His poeta aetatum fabulam adjunxit. Prima hominum aetas felicissima fuit. Tum ipsa hominum culpa ac vitiis vitae conditio pejor facta est, ut altera et tertia aetas pro diversa male agendi ratione suis quaeque miseriis laborarent. Subsecuta est quarta aetas, cujus, poeta justitiam prae prioribus merito praedicandam esse dicit, ut etiam meliorem fortunam nacti sint. Quamquam facile sentitur, poetam multum abesse ab animo Homeri, apud quem rarissime[122])

---

trarii ratio efferatur, alienior mihi esse videtur ab explicata dicendi simplicitate poetarum epicorum, apud quos nihil ejusmodi inveni. Cf. Hart. part. Gr. I. p. 147 sq. — Ceterum de v. 193 audias etiam Lobeckium Paralip. p. 41. ann. 42 sic profitentem: „Hesiodio illi *κακῶν ῥεκτῆρα καὶ ὕβριν*, de quo jam diu disceptatur, specie simillimum est Lucian. Conviv. §. 12. *ἄνδρα βοὴν ἀτεχνῶς ὄντα καὶ κρακτικώτατον*, sed Hesiodum Homerumve hoc modo locutum esse non constat. Accusativum autem *ὕβριν* ex nomine *ῥεκτήρ*, unde *κακῶν*, pendere nimis artificiosum videtur. Ergo vix effugere possumus, quin aliquando *ὁ ὕβρις* dictum esse statuamus, non ut Bernhardy opinatur Synt. p. 50 ex *ὑβριστής* contractum sed eodem intellectu. Vellem constaret aliquid de natura avis, cui nomen *ἡ ὕβρις* vel *ὑβρίς* fuit; *Ὕβρις* canis nomen est ap. Xenoph. Cyn. VII, 5. fortasse a petulantia ductum ut *ὄνοι ὑβρίζοντες* v. Wesseling. ad Herod. IV, 129. nec dissimile andronymicis *Πρᾶξις*, *Τίσις*, *Λύσις*, *Ἴσχυς*."

122) Cf. Homer. Il. ς, 107: *ὡς Ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο.*

heroes ita loquuntur, ut in alios usus quam pugnae bellique vitam virorum destinatam putare videantur. Verum nunc, inquit, vivimus quinta in aetate, quae mox excipietur temporibus, ubi omnes in omni genere flagitiorum et scelerum volutati nullo dedecore abstinebunt, pudori vero et pietati nullus omnino relinquetur locus. Ergo quintae homines aetatis, quorum miseriae quidem jam maximae sunt, sed qui tamen ita se habent, ut non omnium omnia vituperes, summo studio ac labore eniti debent, ne quasi rapidissimo malorum et scelerum cursu abrepti, omni spe et fortitudine abjecta, in communem saeculi depravationem et miseriam sua culpa auctam promiscue delabantur.

Poeta igitur primum utriusque Contentionis imaginem delineavit. Tum fratrem cum regibus, quorum ex mala contentione profectam injustitiam ipse olim expertus erat, dehortatus, ne amplius malae Contentionis partes colerent, ipso orationis et rerum cursu ad Promethei fata enarranda pervenit, hisque aetatum fabulam, quae et ipsa ejus consilio aptissima est, tantummodo ideo laxius adjunxit, quod vates antiquus, quas fabulas nullo temporis et loci vinculo conjunctas acceperat, in modum Apollodori aequales vicinasque reddere noluit. (Cf. Schoemann. l. l. p. 12.)

Jam vero ut oratio, quo per fabularum opportunitatem longius digressa est, se recipiat, poeta accipitris fabulam et lusciniae narrat, ut malae Contentionis, cujus tota ratio et natura jam satis descripta est, id potissimum efferatur scelus, quo ipsum Hesiodum frater et judices olim affecerunt. Quae fabula nisi huic loco composita ad ipsum Hesiodum spectaret poetam, ex usu consueto columba[123]), ni fallor, lusciniae loco adhibita esset. Quodsi autem Lehrsius[124]) hanc fabulam certe ejusdem auctoris, qui aliis locis acerbissime cum regibus agat, esse concedit, huic poetae totum carmen acceptum deberi etiam ideo videtur immerito negare, quod carmen, nisi ex regum fratrisque facinore ac memoria profectum esset, ex nulla propria poetae

123) Cf. Horat. Od. I, 37, 17 sq. c. Orell. Soph. Aj. 140. 168 sq. Schol. ad h. Hesiodi l. Aesch. Prometh. 857.

124) l. l. p. 238. n. 204.

conditione ortum argumenti fuisset pure puteque didactici. Quod mihi nequaquam ab poeta aetatis Hesiodiae admitti potuisse videtur, praesertim quum ne posterioris quidem aetatis poetae, Theognidem dico, Horatium, Virgilium aliosque [125]) sine hominum, quos docerent, mentione tantummodo in enarrandis rebus versarentur. Ceterum vv. 212. 213:

ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλῃ πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν,
νίκης τε στέρεται πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει,

quos jam ab Aristarcho jugulatos esse scholiasta anonymus tradit [126]), alii interpretes post v. 214 vel alium in locum relegandos censuerunt [127]), mihi quidem suum locum jure tenere videntur. Et Aristarchum, qui *ἀλόγῳ γνωμολογεῖν* tribui posse negabat, jam Tzetzes recte, quamvis *τζετζικῶς*, sic refutavit ad h. l.: *Ἀκούσατε δὲ ὦ Πρόκλε τε καὶ Ἀρίσταρχε, κἂν περ ἡμεῖς τοῦτο οὐ διορθώσαμεν, οὐ γελοῖον ἦν καθ' ἡμᾶς, τὸ τὰ ἄλογα μὲν καὶ ἀνθρωπίνως λαλεῖν συγχωρεῖν, μὴ μέντοι δὲ γνωμολογεῖν. ἀλλ' ἰστέον, ὅτι ὁ λαλεῖν ἀνθρωπίνως εἰδὼς, καὶ γνωμολογήσει θελήσας, καὶ ᾧ τινι συγκεχώρηται τὸ λαλεῖν, καὶ τὸ γνωμολογεῖν δηλονότι συγχωρηθήσεται.* Neque hanc sententiam accipitris orationi excerptam versui 214 recte postponi putaverim, quia tantum accipitri contumeliose satisque pro imperio loquenti acerba haec tribui potest insimulatio, quasi luscinia cum ipso virium nervorumque certamen inire voluisset [128]). Quomodo

125) Cf. Welck. ad Theogn. praef. p. LXXX sq.

126) Ad v. 204; assentitur Thiersch. Act. Mon. III. p. 404. Atque elegantius, dicas, poeta audientibus plus reliquit. Audio; verum perquam vereor, ne sic ipsum poetam potius corrigamus, quam coerceamus interpolatoris sedulitatem, praesertim quum Graecorum fabulis id proprium sit, ut eis homines apertius doceantur, quam ut animalium et aliarum personarum indolem et naturam ii, qui docent, diligenter possint velintve tueri. Cf. O. Muell. hist. lit. Gr. I. p. 257. Ceterum cf., quaeso, clausulam narrationis Prometheae: *οὕτως οὔτι πη ἔστι Διὸς νόον ἐξαλέασθαι.* Cf. Weisk. Prom. p. 386. ann. 2.

127) Veluti Graevius, Brunckius, Goettlingius, Twestenius.

128) Nisi forte rem nobis ita rectius informamus, ut poetam haec

autem Hesiodus hac fabula, quam regibus proponi facilem intellectu jure professus est [129]), reges fratremque ab accipitris exemplo ad aliam humanioremque agendi rationem traducere instituerit, sapientiorem non fugit atque pinguiorem quoque edocent, quae deinceps sequuntur v. 278 sq.:

τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων,
ἰχθύσι μὲν καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς·
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην κ. τ. ἑ.

Sic ab fabula profectus poeta vv. 214—287, quo toto in loco ne verbulum quidem Lehrsio omnia poetae membra misere disjicere conato concesserim, justitiae laudes ornatissime celebrat atque, ut frater regesque vim omittant, justitiam vero strenue colant, omni orationis artificio summoque cum animi fervore adhortatur. Ac primum poeta Persen fratrem ambit, ut justitiae obediat, neve exerceat vim superbiaeque crimina committat. Etenim, inquit, superbiae etiam optimatibus et locupletibus gravissimae malus esse solet exitus, quippe Horcus (*πῆμ' ἐπιόρκοις* v. 806; cf. theog. 231) perjuros statim puniat, Justitia vero postea insequatur et poenam exigat. Qui vero jus religiose observant, eorum civitas floret, regnat pax alma, nullum bellum immittit Jupiter, fames non timetur, habitantur ab laetis colonis agri bene curati. Eis terra uberrimum victum, quercus in montibus summa glandes, mel fert media, oves lana abundant, gignunt feminae infantes patribus similes (cf. v. 184), omnium bonorum copia fruuntur, neque conscendunt naves, quippe quum agrorum

---

ex eodem animo tristissimo sibi aliisque propinasse putemus, quo postea v. 272 sq. in gravissima erumpit haec:

νῦν δὴ ἐγὼ μήτ' αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος
εἴην μήτ' ἐμὸς υἱός· ἐπεὶ κ. τ. ἑ.

Verum enim quum jam Aristarchi temporibus vulgaris iste verborum ordo obtinuerit, hunc immutare equidem non ausim.

129) Toto coelo erravit Twesten. l. l. p. 21 sq. Cf. Goettl. ad v. 202 (ed. s.).

largi fructus suppetant[130]). Contra qui superbe agunt, ab eis Jupiter poenam sumit. Atque saepe etiam tota civitas simul cum sceleris auctore poenam dat („saepe Diespiter neglectus incesto addidit integrum“). Eis famem ac pestilentiam Jupiter immittit, populus deficit, neque gignunt mulieres, familiae attenuantur, variisque eos Jupiter cladibus ac calamitatibus affligit.

His poeta fratrem in eam, quam probat, vitae viam traducere studet, quae idcirco accuratissime enarravimus, ut ipsa hac ex narratione appareret, quam optimus esset, quem immerito vehementer criminati sunt, totius orationis progressus. Jam singula crimina, quae Lehrsius imprimis huic loco injustissime imputavit, fortiter diluamus. Primum enim Lehrsius, quae quatuor et viginti numero frustula vv. 215 — 343 contineri sibi persuasit, quomodo in hanc, quam videmus, formam et ordinem coaluerint, explicaturus similia singularum, quae ei videntur, sententiarum verba effert haec: *Δίκη, Ἐσθλός, Ἔργον, Ἔρδειν, Ἐργάζεσθαι* aliaque[131]). Sed quisnam ejusmodi vocabula nusquam non debere exspectari tali in carmine non videt? Itaque etiam hoc loco rationem et orationem sequi, quam ejusmodi lubrica vocabulorum indicia odorari satius ducimus.

Jam vero quum poeta v. 220 Justitiae[132]) vim ad extremum

---

130) Haud alienum sit comparare Bacchyl. fr. 10. p. 442 sq. Schneidew.:

Τίκτει δέ τε θνατοῖσι Εἰράνα μεγάλα
πλοῦτον μελιγλώσσων τ' ἀοιδᾶν ἄνθεα,
δαιδαλέων τ' ἐπὶ βωμῶν θεοῖσιν αἴθεσθαι βοῶν
ξανθᾷ φλογὶ μῆρα τανυτρίχων τε μήλων,
γυμνασίων τε νέοις αὐλῶν τε καὶ κώμων μέλειν.
ἐν δὲ σιδαροδέτοις πόρπαξιν αἰθᾶν
ἀραχνᾶν ἱστοὶ πέλονται·
ἔγχεά τε λογχωτὰ ξίφεά τ' ἀμφάκε' εὐρὼς δάμναται·
χαλκεᾶν δ' οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος·
οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος ἀπὸ βλεφάρων,
ἀμὸν ὃς θάλπει κέαρ.
συμποσίων δ' ἐρατῶν βρίθοντ' ἀγυιαὶ παιδικοί θ' ὕμνοι φλέγονται.

131) Cf. l. l. p. 239.

132) Omnino enim *Δίκην* hic modo significare deam, modo juste

etiam ab stulto expertum iri dixerit[133]), nihil sane aptius adjungi potest, quam quae de justitiae atque superbiae exitu diversissimo quasi ad optionem prudenti neutiquam difficilem proponuntur. Itaque Horcus statim malefico adesse dicitur, et quamvis Justitia male abripi atque perverti possit[134]), tamen postea insequi[135]) ultionemque sibi sumere gravissimam. Tum vero vv. 227—239 quae ex justitia redundatura sint commoda, exponitur. Sed Lehrsius, vv. 222. 223 omissis, pulcherrime conjungi putat vv. 221. 224. 225. 226. Verum enim et illos versus apposite retineri posse apparet, neque deletis satis simpliciter ex *σκολιῇσι δίκῃσι*, nisi sequeretur versus *τῆς δὲ Δίκης κ. τ. ἑ.*, ad *ἡ δ'* v. 224 intelligi juberes *Δίκη*[136]).

Postquam autem violatae justitiae poena sic paucis significata est, jam sequitur omnibus orationis luminibus ornata descriptio vitae cultusque hominum, qui jus ac leges rite exerceant, cui deinde

---

agendi rationem satis apparet, ut Goettlingius ad v. 224 (ed. s.) longe ab vero aberrasse videatur, qui ad *ἰθεῖαν* supplendum esse *μοῖραν* affirmat (cf. potius v. 227. 228 *δίκας ... ἰθείας*), atque similem errorem commiserit Thiersch. l. l. p. 406. Cf. Procul. ad v. 219; Nitzsch. Od. tom. III. p. 231. Weisk. Prometh. p. 337.

133) V. 220 respicere videtur Plat. Conviv. 222 B. *ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ 'Αγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι.*

134) Vocem *ῥόθος* difficilem explicatu et de qua jam Plutarchus alucinatus est, recte, ni fallor, interpretati sunt Spohnius ad h. v. et Lehrs. l. l. p. 240. Cf. Hesych. gloss. *'Ρόθῳ, ὁρμῇ μετὰ ψόφου.* Aesch. Pers. 379.

135) Cf. Eurip. fragm. inc. 2. D. *ἡ Δίκη ... σῖγα καὶ βραδεῖ ποδὶ Στείχουσα μάρψει τοὺς κακοὺς, ὅταν τύχῃ.* Plat. legg. 943. E. *παρθένος γὰρ αἰδοίη δίκη λέγεταί τε καὶ ὄντως εἴρηται.*

136) Mecum sentit Herm. in cens. Lehrs. p. 133, qui tamen minus recte cum Lehrsio tollendum esse censet v. 223; hoc enim versu sublato isti *ἄνδρες* solenni nota (*δωροφάγοι*) non afficerentur, quod a poeta admissum esse utique nego. De verborum constructione non laboramus: *ἧ ... ἄγωσι ..., ... κρίνωσι* i. e. „quocunque modo ... justitiam abripiunt, quocunque modo jus male exercent, Justitia primum obsequi videtur."

vv. 234—249 pluribus illustrata opponitur injustorum hominum conditio. Atque hoc loco versibus 234—239 alteram recensionem contineri versuum 229—233, id quod Lehrsius dicit[137]), neutiquam putaverim. Primum enim in universum felix hominum integrorum vitae scelerisque purorum status describitur, tum singulae res quam optime habiturae sint, poeta suo jure amplius explicat. Quod cur sine tautologiae crimine fieri non possit, equidem nequaquam intelligo. Praeterea vv. 234. 235 jam Plato (de rep. 263 B. cf. Plin. H. N. 16, 8) laudavit. Deinde autem Lehrsius[138]) in vv. 240—249, qui quam apte cum antecedentibus cohaereant, jam diximus, vv. 244—249 esse alteram recensionem putat v. 241. Verum interjecti sunt vv. 242. 243 (qui Aeschini suspecti esse non videbantur, cf. in Ctesiph. p. 460. BS. de falsa leg. p. 441. BS.) ita, ut vv. 244—249 illustretur, quomodo etiam ex unius viri sceleribus saepe summa totius civitatis oriatur calamitas[139]) (id quod etiam Aeschines ll. ll. his versibus comprobare vult). Neque, si quid video, fieri potest, quin ejusmodi metu ac totius populi miseratione commotus is, qui nondum omnem humanitatis sensum exuerit, retineatur a sceleribus, etiamsi sua causa et periculo ad extrema omnia perventurus fuerit.

Sequitur regum admonitio vv. 250—275, et quae poeta per lepidissimam fabulam obscurius significavit, jam disertis verbis amplissime effert. Quae quum multum Lehrsius sollicitaret, tamen nihil omnino, quod comprobares, effecit.

Primum enim rectius Spohnium existimo v. 251 *τήνδε δίκην* explicuisse „hanc justitiam, quam commendo", neque audiendum esse Lehrsium haec interpretatum: „hunc morem, hoc institutum deorum", id quod poeta longe aliter et voce propria expressit v. 278:

τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων.

---

137) l. l.

138) l. l. p. 241.

139) Cf. Pind. Pyth. III, 35 sq.: *καὶ γειτόνων πολλοὶ ἐπαῦρον, ἁμᾶ δ' ἔφθαρεν, πολλὰν δ' ὄρει πῦρ ἐξ ἑνὸς σπέρματος ἐνθορὸν ἀΐστωσεν ὕλαν.* Aesch. Sept. 601 sqq. Optime etiam Procul. ad v. 240.

Deinde vero vv. 263. 264 contra Lehrsium accusatorem plane eodem modo defendendi sunt[140]), quo antea vv. 242. 243. Denique vv. 267—275, quibus Lehrsius tres sententias diversas contineri significat, quam egregie inter se et cum eis, quae proxime antecedunt, cohaereant, jam antea paraphrasi satis demonstravimus neque integrum lectorem fugiet. Quae sententiae ideo paulo absolutius proferuntur, quod transitus scite eleganterque componere neque omnino Hesiodi, qui semper, ut reputemus, quid dicat, auctor fit, nec animi est vehementer commoti, quo nunc maxime poetam loqui ex vv. 272 sqq. apparet. Sed ne quo impietatis crimine peteretur Hesiodus, vv. 269—275 Plutarchus olim ejecit[141]), qui saepius poetae verba in usum humaniorum, qui sibi videbantur, hominum aequalium[142]) correxisse videtur. Melius jam Tzetzes ad h. l. judicavit: *Φησὶ ὁ Ἡσίοδος μετὰ βαρύτητος, Μὴ εἴην μήτε αὐτὸς ἐγὼ δίκαιος, μήτε ἐμὸς παῖς· ἐπεὶ κακὸν ὑπάρχει τὸ εἶναι ἄνθρωπον νῦν δίκαιον. Εἶτα ἐπιφέρει τοῦτο τὸ καθ' ὑπόθεσιν σχῆμα· εἰ μείζονα δίκην καὶ τάξιν καὶ τιμὴν ὁ ἄδικος ἕξει. Εἶτα πεποιθότως ἐπάγει τὸν οἰκεῖον σκοπὸν, καὶ λύει τὸ ἀντιπίπτον, λέγων· ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὔπω ἔολπα πληροῦν τὴν Εἱμαρμένην*[143]). Quodsi vero contra Lehrsius ipsum v. 275 accusat, ne cordati cujusquam judicis suffragium ferat, non timeo, etiamsi nemo defensoris partes sustinuerit.

Denuo poeta vv. 276—287 fratrem admonet, et dum eum hortatur, ut vim permittat bestiis, ipse homo justitiam co-

---

140) De forma *βασιλέων* v. 263 nescio, an recte statuerit Lehrs. l. l. p. 242. Cf. Thiersch. gr. gr. §. 194. 44; Brunck. ad h. v. Et profecto nisi omissis vv. 263. 264 ad *ὄφρ' ἀποτίσῃ* subjectum esset *ἀνθρώπων ἄδικος νόος*, ut Hesiodus brevitatis studiosior esse videretur, ego quoque huic quidem Lehrsii disputationi libenter concederem.

141) Cf. Procul. ad v. 272.

142) Veteres enim poetas omnino similia Hesiodo de diis sensisse et professos esse videbis, si evolveris Welcker. Theogn. p. 10 sq.

143) Idem probant Thiersch. l. l. p. 412. Rank. l. l. I. p. 11.

lat[144]), quivis sententiam sentit repeti fabulae Aesopiae, a qua haec carminis pars, qua justitia Persae judicibusque commendatur, initium duxit, ut ex ejusmodi reditu ad propositum totum hunc locum, qui est de justitiae laudibus, suis finibus apte circumscriptum esse appareat.

Poeta jam malae Contentionis injustitiaeque facinora fere relinquit, quae vero etiamnum passim perstringit praeceptoris provinciam auspicaturus, ita habent, ut tautologiae culpa alienissima sit. Verum qui vitare vult malam Contentionem, is se totum bonae Contentioni, *ἥτε καὶ ἀπάλαμόν περ ὅμως ἐπὶ ἔργον ἐγείρει*, tradere debet. Itaque Hesiodus fratri fratrisque similibus rei familiaris curam, cui intentus nemo malae Contentionis assecla fieri solet, commendaturus primum laboris studium et amorem, sine quo Apollo cum Minerva praeceptorum vicibus frustra fungentur, gravissimis sententiis quasi inculcare eis studet. Etenim *τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν*[145]), quumque frater ipse adhuc sua sponte non pervenerit in arduam virtutis viam[146]), jam eum adhortatur, ne etiam secundae virtutis, cujus moneri velle ac posse est, laudem spernat, sed strenue improbum laborem amplectatur. Sic enim fore, ut omnis victus copiam habeat diisque et hominibus gratior fiat. Neque laborem,

---

144) Cf. Archil. fr. 73, p. 190 Schneidew.
Ὦ Ζεῦ, πάτερ Ζεῦ, σὸν μὲν οὐρανοῦ κράτος,
σὺ δ' ἔργ' ἐπ' ἀνθρώπων ὁρᾷς
λεωργὰ καὶ θεμιστά, σοὶ δὲ θηρίων
ὕβρις τε καὶ δίκη μέλει.

145) Cf. Theogn. 463 sq. *Εὐμαρέως τοι χρῆμα θεοὶ δόσαν οὔτε τι δειλὸν οὔτ' ἀγαθόν· χαλεπῷ δ' ἔργματι κῦδος ἔπι.* Cf. quae attulit Welcker. p. 36.

146) Cf. Simonid. C. fr. 20, p. 386 Schneidew. del.
Ἔστι τις λόγος,
τὰν Ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις,
ἁγνὰν δέ μιν θεὰν χῶρον ἁγνὸν ἀμφέπειν.
Οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος,
ᾧ μὴ δακέθυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ
ἵκῃ τ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας. Cf. Tyrt. 9, 43. Pind. Nem. VI, 24.

sed pigritiam dari rubori. Etenim laborem proxime insequi divitias, divitiarum vero esse omnem virtutis laudem. Fortuna vero, inquit, eras, qualis eras; ideo labori operam dare prius est, si quidem vitae sine aliorum damno juste prospicere velis. Inopem tantummodo laboris pudet, fortunato promtior animus adest. Neque vero bona aliis erepta, sed multo laudabiliora sunt divinitus impertita. Nam si quis divitias sibi vi dolove comparavit (id quod fieri solet, quum lucri cupido animos obcaecarit atque, quem laboris puduit, mox impudentiae minus pudeat),

ῥεῖα δέ μιν μαυροῦσι θεοί, μινύθουσι δὲ οἶκοι
ἀνέρι τῷ, παῦρον δέ τ᾽ ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀπηδεῖ[147]).

Sed antequam ab hac carminis parte, de cujus loco ante praecepta posito optime disputavit Twestenius[148]), longius progrediamur, duo (nam quae praeterea inepta huic loco et male congrua inesse Lehrsius significavit, modo jam ipsis Hesiodi verbis rectius, ni fallimur, interpretandis composuimus) necesse est accuratius consideremus. Nam et v. 316, quem interpretes alii aliter corrigere studuerunt, recte se habet, ita ut *δαίμων* sit fortuna[149]), et v. 319, id quod negavit Lehrsius[150]), suo loco legi videtur. Verbis enim *εἴ κεν ἀπ᾽ κ. τ. ἑ.* illud *ἐργάζεσθαι* amplius definitur (cf. Hom. Od. α, 236 sq.), ut de omissa apodosi non sit, cur cogites. Neque, ut nodum quaeras in scirpo, vulgatam lectionem: *δαίμονι δ᾽, οἷος ἔησθα κ. τ. ἑ.* cum Lehrsio interpreteris: „Fortuna autem qualis eras h. e. quam felix eras!“

147) Cf. Solon. el. 11, 7 sq.

χρήματα δ᾽ ἱμείρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι
οὐκ ἐθέλω· πάντως ὕστερον ἦλθε δίκη.
πλοῦτον δ᾽ ὃν μὲν δῶσι θεοί, παραγίγνεται ἀνδρὶ
ἔμπεδος ἐκ νεάτου πυθμένος εἰς κορυφήν. Cf. Theogn. 197 sq.

148) Cf. l. l. p. 27. Rank. l. l. I. p. 48.

149) Hoc enim dicit poeta: „Tantummodo bona fortuna tua vel potius mala olim tu in hereditatis lite superior evasisti resque tuas meo quidem damno auxisti: sed fortunae periculo et inconstantiae male iterum te tuaque committes, ut labori confidere melius ac tutius sit.“

150) l. l. p. 244.

nec cum Proculo[151]) ad v. 316 „Diis volentibus talis eras, qualis eras i. e. mortalis et communi mortalium sorti obnoxius, ut laborem tibi proprium eligere deberes"; quamquam hunc interpretem ab vero propius abfuisse patet[152]). Praeterea vv. 319. 320 (nam v. 321 nihil est cur abjiciamus), quos ex Hom. Od. XVII, 347, Il. XXIV, 45 petitos esse videmus, non quod similia vocabula continebant, sed quod in simili re versabantur, huic loco adjecti sunt, ut nulla causa Lehrsius[153]) hoc memorabile in sua re exemplum praedicaret.

Sed praeter avaritiam hiantem aliorumque bonis imminentem alia sunt malae Contentionis injustitiaeque crimina, quae jam antea v. 185 sq. novissimae aetati rubori dabantur, nunc iterum apertis verbis (vv. 329—336) ipsi interdicuntur Persae bene recteque vivendi praecepta accepturo. Etenim vv. 337—382 prima traduntur praecepta[154]), quibus rei familiaris, in cujus usum mox agriculturae commoda imprimis vertenda esse docebitur, cura continetur. In quo duo, quaeso, observes, et hanc carminis partem cum priore ita arctissime conjunctam esse, ut nullo pacto divelli diversisque auctoribus tribui possint, neque poetam ab liberiore, ut animus ferebat, dicendi genere, quo adhuc usus est, subito transire ad continua agriculturae praecepta, ubi certo ipsius rei ordine magis quam fluctibus commoti animi tota oratio moderanda erat, sed per haec praecepta, quae statim accuratius considerabis, sensim vehementiorem dicendi motum sedari et poni ita, ut etiam usus infinitivorum, quos postea multum adhibebit poeta, jam ab hoc loco initium capiat[155]).

---

151) Ad hanc, quam Proculus effert, sententiam quod attinet cf. v. 719 sq.: *μηδέ ποτ' οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ τέτλαθ' ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων.*

152) Praeterea olim Herm. in cens. Goettl. l. l. p. 230 scribendum censuit: *δαίμων δ', οἷος ἔῃς· τῷ κ. τ. ἑ.* Quarum mutationum priore non opus esse demonstravimus; cur vero vir summus codicum lectionem *οἷος ἔησθα, τὸ κ. τ. ἑ.* mutaverit his *οἷος ἔῃς· τῷ κ. τ. ἑ.* equidem prorsus non intelligo.

153) l. l.

154) Cf. Rank. l. l. I. p. 25 fin. p. 48.

155) Cf. Rank. l. l. I. p. 24 sq.

Ipsa vero rei familiaris praecepta, quae poeta continuo carmini, quod est de agricultura, praemisit, non ita habere videntur, ut nihil intelligas, cur poeta hunc potissimum praecipiendi ordinem secutus sit et haec prae aliis praecepta extulerit.

Etenim Hesiodus, quo est animo pio ac religioso, *σὺν θεῷ* sane docendi munus auspicari debebat, id quod fecit vv. 338—343, ubi omnis generis sacra pro viribus facienda poetae consilio aptissime commendantur, *ὄφρ' ἄλλων ὠνῇ κλῆρον, μὴ τὸν τεὸν ἄλλος.* Atque quum laeta veterum Graecorum sacra semper fere cum coenis solennibus conjuncta essent (cf. huj. carm. vv. 724—728; 744—747)[156]), poetam paene necessarium erat monere, quinam potissimum convivae advocandi essent. Itaque ad convivia imprimis adhibendum esse dicit poeta amicum, qui idem vicinus sit, quippe quod vicinorum quam propinquorum major sit utilitas et promptius auxilium. Tum amplius vicinorum laudes[157]) exponit, quibus eodem modulo, vel etiam ampliore reddenda esse admonet mutuo accepta, ut etiam in posterum eos inveniamus faciles neve exigui lucri gratia majus patiamur damnum[158]).

Sic ab vicino (cf. Colum. I, 2, 5 sq.) profectus poeta

---

156) Cf. Plutarch. de adul. et am. c. 27: *Ἐπίχαρμος δὲ οὐκ ὀρθῶς, τοῦ Ἱέρωνος ἀνελόντος ἐνίους τῶν συνήθων, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον αὐτὸν, Ἀλλὰ πρώην, ἔφη, θύων τοὺς φίλους οὐκ ἐκάλεσας.* Plaut. Rud. 2, 3, 11. Tr. „non est meum, Ampelisca. Sed quam mox coctum est prandium?" Amp. „quod prandium, obsecro te?" Tr. „Nempe rem divinam facitis hic." Procul. ad v. 344.

157) Cf. Alcm. fr. 33: *Μέγα γείτονι γείτων.* Xenoph. Mem. 2, 2, 12: *Οὔκουν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι βούλει σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐναύῃ, ὅταν τούτου δέῃ, καὶ ἀγαθοῦ τέ σοι γίγνηται συλλήπτωρ καὶ ἄν τι σφαλλόμενος τύχῃς, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι;*

158) Haec ita considerata nunquam concedemus Lehrsio (l. l. p. 184 sq.) ex multis frustulis misere conglutinata esse. Caesar l. l. p. 1011 diversas quidem sententias hoc loco conjunctas esse existimat, sed tamen easdem propter quandam rerum similitudinem neque propter litteras similes collatas esse contra Lehrsium contendit. Ceterum totius hujus loci fides permultis Platonis, Xenophontis, Aristotelis, Heraclidis Pontici, Ciceronis aliorumque citationibus augetur.

vv. 355—364, quorum primos Plutarchus[159]) olim ex nimio quodam poetae studio ac cura ejecit, omnino jam amico amicum fieri jubet et dare danti, atque causam addit, cur ita faciendum sit. Quo loco vv. 359—362 ex Hermanni[160]) emendatione, cui etiam Proculi[161]) verba fidem facere video, sic legendi sunt:

ὃς μὲν γάρ κεν ἀνὴρ ἐθέλων, ὅτε καὶ μέγα δώῃ,
χαίρει τῷ δώρῳ καὶ τέρπεται ὃν κατὰ θυμόν·
ὃς δέ κεν αὐτὸς ἕληται ἀναιδείηφι πιθήσας,
καί τε σμικρὸν ἐόν, τὸ δ' ἐπάχνωσεν φίλον ἦτορ.

Ita enim multo rectius, quam ex Lehrsii[162]) correctione, opponenda sibi opponuntur. Nam in versu, qui antecedit, et *δὼς ἀγαθὴ* et *ἅρπαξ κακὴ* commemorabantur, et ad utramque respiciendum erat.

Dixit poeta, ne parva quidem vi auferenda esse; nam etiam parva saepius abrepta fieri magna[163]). Contra vero, inquit, qui opibus domi conditis semper aliquid addat, ab eo famem vitari. Atque porro nullo pacto sibi oppugnare videntur v. 365 et 366[164]), sicut Lehrsius putat. Etenim priore versu exponitur, quomodo opes cumulari possint, ac sequenti versu poeta acerbe adjicit, nec omnino id molestum esse, domi conditas habere opes (quasi id nepotes sibi persuasissent); gratum enim esse, de paratis sumere, durum vero egere opibus, quae absint; itaque et magnis divitiis[165]) et opibus paene dilapidatis abunde fruendum, eum vero, qui (sicut pro rerum, quae obtinent, ratione

---

159) Cf. Proculus ad v. 355.

160) In cens. Goettl. l. l. p. 232.

161) Cf. ad v. 358.

162) l. l. p. 247.

163) Sic vv. 363. 364 recte explicuit Procul. ad v. 363. V. 363 laudavit Plat. Cratyl. p. 428 A.

164) Sed v. 367, qui etiam hymn. Merc. 36 legitur, Hesiodo abjudicandum esse censeo, praesertim quum jam Proculus hunc versum non legisse videatur.

165) Haec in Persen eadem cum irrisione, quam appellaris, dicuntur, qua v. 33: *τοῦ κε κορεσσάμενος νείκεα καὶ δῆριν ὀφέλλοις.*

plerique hominum) medium locum inter divitem et pauperem teneat, jure admonendum esse, ut paratis parcius fruatur[166]).

Sed ne quis sic rei familiaris augendae studio nimis intentus Hesiodum existimet esse eorum, quibus virtus omnino post nummos[167]), pergit: At merces amico dicta valeat[168]), h. e. etiamsi quis pro amicitia, quae inter vos obtineat, sine arbitris testibusque tecum de laboris mercede convenerit, hoc satis esto, ne fidem exuas. Atque simul tu (audi cautum cautorem vel, si respexit litem suam, monitorem acerbum) etiam fratri urbane quidem antestare, nam *πίστεις ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας*. Tum poeta pro iniquo suo in mulieres animo de fide et perfidia locutus mulierum cautionem provisionemque commendat. Harum vero memoriae plane suo loco praecepta vel potius vota, quae sunt de liberis, adjungit, ex quibus poetam apparet nunquam suae cum fratre litis oblitum esse. Unicus, inquit, sit filius; sic enim omnibus hereditatis litibus vitatis augetur patrimonium. Sin vero duo sunt filii heredes, pater admodum senex moriatur, ut pro sua potestate de opibus inter filios aequo jure dividendis

---

166) Nam ita haec (nisi explicatu difficiliora faciliore negotio mavis expellere) interpretanda esse ex ipso, quo leguntur, loco apparet. Errat igitur Lehrs. l. l. p. 248. Cf. Senec. Epist. 1 fin.: „Nam ut visum est majoribus nostris, sera parsimonia in fundo est. Non enim tantum minimum in imo, sed pessimum remanet.“

167) Cf. Xenoph. Mem. I, 2, 56: *Ἔφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ ἐνδοξοτάτων ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα, καὶ τούτοις μαρτυρίοις χρώμενον διδάσκειν τοὺς ξυνόντας κακούργους τε εἶναι καὶ τυραννικούς· Ἡσιόδου μὲν τὸ,*

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος,

τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν, ὡς ὁ ποιητὴς κελεύοι μηδενὸς ἔργου μήτε ἀδίκου μήτε αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Cf. Plat. Charm. p. 163 Br.

168) Rectius, quam hunc locum, Lehrs. l. l. p. 249 interpretatus est Hom. Il. β, 394 sq. *οὔ οἱ ἔπειτα Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κ. τ. ἑ.* „er wird nicht gewachsen seyn zu entfliehn, nicht vermögen“; hunc enim intellectum etiam huic loco aptissimum esse eis, quae sequuntur, comprobatur.

ipse decernat atque omnino, dum vivat, omnis lis hereditaria removeatur[169]). At Jupiter quidem, si non mala contentione abutantur, etiam pluribus magnas opes impertire poterit, quippe plures plura comparent[170]).

§. 4. De carmine georgico (vv. 383—619.)

Hesiodus fratris animum omni, quo potuit, modo instruxit, ut omissis ac contemtis malae Contentionis studiis laudabili laborandi industriae devinctus opes rite acquirere mallet neve gravi egestate oppressus denique ad victum quocunque modo arripiendum accingeretur. Quale vero genus amplificandi relinquendique patrimonii potius commendare debebat poeta, quam agriculturam Boeoto Boeotus? „Nam, ut diserta Columellae[171]) verba huic rei accommodem, caetera diversa et quasi repugnantia dissident a justitia. Nisi aequius existimamus cepisse praedam ex militia, quae nobis nihil sine sanguine et cladibus alienis affert. An bellum perosis maris et negotiationis alea sit optabilior, ut rupto naturae foedere terrestre animal homo ventorum et maris objectus irae se fluctibus audeat credere, semperque ritu volucrum longinqui littoris peregrinus ignotum pererret orbem? An foeneratio probabilior sit, etiam his invisa, quibus succurrere videtur? Sed ne caninum quidem, sicut dixere veteres, studium praestantius locupletissimum quemque adlatrandi et contra innocentes ac pro nocentibus, neglectum a majoribus, a nobis etiam concessum intra moenia et in ipso foro latrocinium? . . . Quae

169) Male haec interpretatus est Rank. l. l. I. p. 24.

170) Lehrsius, qui l. l. p. 181 sq. multus est de hoc loco, paene singulis verbis errasse videtur, veluti prorsus inepta sunt, quae de versu ultimo sic disputat: „Hic igitur v. non magis coit cum antecedente. Ille enim opes a Jovis numine et gratia pendere significavit, hic a proprio conjunctarum virium labore.“ Audiat potius Hom. Od. γ, 48: *πάντες δὲ θεῶν χατέουσ᾽ ἄνθρωποι.* Nam *ἀρετῆς ἔλπις ὁ θεός ἐστιν, οὐ δειλίας πρόφασις.* Alio modo hunc locum tentavit Herm. in cens. Lehrs. l. l. p. 118.

171) de re rust. praef. §. 7 sq.

si et ipsa et eorum similia bonis fugienda sunt: superest, ut dixi, unum genus liberale et ingenuum rei familiaris augendae, quod ex agricolatione contingit.“

Neque Hesiodus praeter exspectationem agriculturam nunc efferre videbitur ei, qui poetam statim in primo carmine, ubi bonae Contentionis laudes celebrantur, non oblitus erit hanc commendationem jam satis significasse. Cf. v. 21 sq.: *εἰς ἕτερον γάρ τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζων πλούσιον, ὃ σπεύδει μὲν ἀρώμεναι ἠδὲ φυτεύειν, οἶκόν τ᾽ εὖ θέσθαι.* v. 43 sq.: *ῥηϊδίως γάρ κεν καὶ ἐπ᾽ ἤματι ἐργάσσαιο, ὥστε σέ κ᾽ εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειν καὶ ἀεργὸν ἐόντα· αἶψά κε πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο, ἔργα βοῶν δ᾽ ἀπόλοιτο καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν.*

Itaque poeta primum in universum fratri praecipit, ut metendi et arandi tempora ex Vergiliarum ortu et occasu apta diligenter observet. His enim temporibus omnis generis terreni cultores teneri, nisi laboris fructum misere periclitari atque ad mendicitatem detrudi velint, sicut se nunc ab ipso fratre precibus petitum esse, cui nihil largiri, sed opera, quae divinitus instituta sint, velit injungere, ut suis laboribus quam aliorum donis parum fidis victum acceptum debere malit (vv. 383—406).

Quae omnia quum nobis optime habere videantur, Lehrsius[172]) variis ex causis, quas procudit, initio haec cum subsequente carmine non conjuncta fuisse, sed fuisse hoc loco quasdam agricolarum sententiolas juxta positas affirmat. Sed postquam eidem Hesiodo vindicavimus, quae huic carmini de agricultura praemissa sunt, nostro jure caveri jubemus, ne per totum carmen georgicum singula semper praecepta studiose enotemus, quippe tum, sicut Lehrsio accidisse existimo, ubi poeta super praeceptoris jejunitatem effertur, levius interpolatoris operam deprehendisse nobis videamur[173]). Est vero nihil his versibus crimini datum, quod non facillimam habeat defensionem. Etenim Lehrsius recte quidem disputavit[174]) de vv. 389—393, scilicet

---

172) l. l. p. 188.
173) Cf. Rank. l. l. I. p. 23.
174) l. l. p. 186 sq.

triplicis agrorum generis[175]) praecepta eis contineri, eamque disputationem Proculus[176]) cum Spohnio[177]) jam praeiverant. Verum quomodo id ita in Atticam quadrare videatur, ut ab Hesiodo Boeotarum poeta hos versus profectos esse Lehrsius merito neget, non video. Nam in Boeotia et multae patent planities (πεδία), cf. Krus. Hell. II, 1, p. 438 sqq., et ad utriusque maris littora foecundi exstant agri, cf. Sibthorp. in Walpol. Trav. p. 71, et inter montes saltusque interdum opima arva inclusa (ἄγκεα βησσήεντα — πίονα χῶρον) jacent, cf. Dodw. Class. Tour. I. p. 135. Atque insuper nemo non intelligit, hos postremos agros non ideo appellari πίονα χῶρον, quod prae prioribus ubertate praecipue excellant, sed quia hos saltus, quibus agricultura conveniat, discernere voluerit poeta ab eis, qui ab omni cultura abhorreant, veluti Cithaeronis. Deinde vero verbis γυμνὸν σπείρειν, γυμνὸν κ. τ. ἑ. (v. 393 sq.) non novi praecepti introitus medio in versu continetur, sed haec verba cum eis, quae praecedunt, ita conjungenda sunt, ut sententia horum

---

175) Cf. Varr. de re rust. I, 6: „Igitur quum tria genera sint a specie simplicia agrorum, campestre, collinum et montanum, est ex iis tribus quartum, ut in eo fundo, in quo haec duo vel tria sunt.“ Col. II, 2 init.: „Callidissimi rusticarum rerum, Silvine, genera terreni tria esse dixerunt, campestre, collinum, montanum.“

176) ad v. 390.

177) ad h. l. Inconsideratius vero Rank. l. l. I. p. 33 sq. vulgatam hujus loci interpretationem defendit sic: „Unde enim Lehrsius exorditur, πεδία non recte dici posse pro agris, illud ipsum Hermannus ei non concessit. Ita vero quum fundamentum Lehrsio ereptum sit, reliqua quoque concidunt. Ac miramur vehementer, qua tandem ratione de Attica terra cogitare potuerit, cujus incolae si ita divisi sunt, ut aut πεδίαιοι aut πάραλοι aut διάκριοι dicerentur, eos tantum, qui primo loco nominabantur, agriculturae operam dare potuisse constat.“ Verum enim Hermanni verba (cens. Lehrs. l. l. p. 119) optantis, non probantis sunt ea, quae probari nequeunt, et quae Lehrsio ipse opposuit Rankius, refellit Thuc. II, 55: Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδίον, παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην μέχρ' Λαυρίου . . . . Καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην ἣ πρὸς Πελοπόννησον ὁρᾷ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὔβοιάν τε καὶ Ἄνδρον τετραμμένην. Cf. Paulyi Enc. real. I. p. 934 sq.

versuum hunc in modum procedat: „His, quae dico, temporibus varia agrorum cultura factitanda est ab omnibus agricolis ita[178]), ut nudi et serant, et arent messemque colligant, id quod et faciendum est et fieri potest, si justis, quae modo definivi, temporibus opera aggrediare. Atque ita sane agendum est, inquit, si suis quaeque temporibus agere vis opera rustica, ut tibi etiam suo quidque tempore crescat et augeatur, neve messe pessum data ab aliis victum[179]), quem saepe abnuunt, petas.“ Scite enim poeta Romanus (Georg. I, 221 sq.):

„Ante tibi Eoae Atlantides abscondantur,
Gnosiaque ardentis decedat stella Coronae,
Debita quam sulcis committas semina, quamque
Invitae properes anni spem credere terrae.
Multi ante occasum Majae coepere; sed illos
Exspectata seges vanis elusit avenis.“

Quodsi ita haec interpretabimur, neque idem vocabulum *ὥριος* diversa ex significatione adhiberi in eadem sententia intelligemus, nec eadem hac sententia bis idem dici[180]). Nam poeta: „Suo tempore tu exerce agrum, ut suo tempore debitos fructus tibi reddat amplissimos, neve intempestivo tempore nati spem tuam decipiant.“ Tum vero Lehrsium[181]) mire offenderunt tres illi genitivi absoluti, qui vv. 385 sq. leguntur. Nam praeter septem alia exempla, quae ex ipsa quidem hac carminis parte, qua per infinitivos, quibus hi genetivi necessario adhaerent[182]), de agricultura et navigatione praecipitur, attulit Lehrsius, etiam apud Homerum genetivi absoluti ad tempus significandum ubique adhibentur. cf. Od. *κ*, 470. *λ*, 294. *ξ*, 294. *τ*, 152. *ω*, 143.

178) Cf. Matth. gr. gr. §. 546. not.
179) Apte compares Tyrt. fragm. 7. p. 6. Schneidew.
πτωχεύειν πάντων ἔστ' ἀνιηρότατον,
πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι
παισί τε σὺν μικροῖς κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ.
180) Cf. Lehrs. l. l. p. 187 sq.
181) l. l. p. 189.
182) Cf. Rank. l. l. I. p. 23.

Atque quum etiam genitivus χαρασσομένοιο σιδήρου (cf. v. 575), quem cum Lehrsio Hermannus[183]) quoque miratus est, pariter ad tempus definiendum usurpatus sit, equidem non video, quo nomine differat ab utroque priorum. Denique Lehrsius, scilicet ut nihil hoc loco intactum relinqueret, in vv. 395—406 duplicem recensionem distinxit ita, ut vv. 395—399 alterius essent, versus qui sequuntur usque ad v. 406 alterius[184]). Non recte, si quid sentio. Etiamsi enim laboris commendatio et admonitio alienorum auxilii saepe denegati in utroque loco insit, tamen, quae modo poeta ut praecepta, quibus omnes tenemur, commemoravit, jam denuo imprimis Persae, qui nunc ipsum precibus fratrem adiit, commendat, neque simpliciter eadem repetit, sed ita instructa, ut ipsius Persae conditio propria respiciatur. Qui igitur in talibus bis eadem dicta esse conqueritur, non distinguere videtur inter eum, qui Catonis ritu praecepta fundat, et poetam, qui propria et peculiari scribendi causa commotus ad carmen componendum accesserit animo, neque tantum rei satisfacturus.

Jam poeta primum eum, qui agris colendis operam daturus est, jubet, postquam domum, ancillam[185]) bovemque sibi comparaverit, credere praetermissas non duodecim horas, sed annum perisse, nisi sua quaque die quod instat effecerit (cf. Col. XI, 1, 29). Quibus praemonitis poeta singulis anni temporibus quae maxime agenda sint deinceps praecipit. Atque incipit quidem ab eo tempore, quo ipsa agrorum cultura cessat (sicut deinde navigationis docendae initium faciet ab tempore, quo non sit navigandum[186]), sed post messem paululoque ante arandi tempus diligens providusque agricola ipso coeli statu admoneri debet, ut in proximos usus instrumenta rustica sibi praeparet maxime-

---

183) In cens. Lehrs. l. l. p. 120: „da von den Genitiven bloss χαρασσομένοιο σιδήρου etwas auffallen könnte."

184) l. l. p. 190 sq.

185) V. 408 satis tuitus est Rank. l. l. I. p. 8 sq. Cf. Marcksch. l. l. p. 179 med. Dissen. Pindar. II. p. 581 sq.

186) Cf. Rank. l. l. I. p. 20.

que duo plaustra [187]), idoneos boves, aratorem satoremque (vv. 407—449). Ceterum ad v. 418 sq. moneo contra Lehrsium [188]), apud Homerum semper *τρέπεσθαι*, nunquam *μετατρέπεσθαι* de mutato cutis colore, et quidem tantummodo de pallore timentis dici. Praeterea modo poeta sudoris molestias (*καύματος ἰδαλίμου*) commemoravit, ut nesciam, an suo loco *χρὼς* pro toto corpore nominetur. Hermannus [189]) tamen assentitur Lehrsio emendanti:

μετὰ δὲ τρέπεται βρότεος χρώς,
[αὐαλέος τὸ πρόσθεν, ἀνὴρ δέ τε γούνατα σείει (Herm. *νωμᾷ*)]
πολλὸν ἐλαφρότερος.

Progreditur poeta ad arandi tempus et modum. Primum enim, inquit, audito gruum demigrantium clamore boves lautissime alere opus est (ut quibus multum laboris instet). Boves enim qui tum ab aliis nullo suo impendio mutuare prius putabit, magnum obtinebit periculum, ne is repulsam ferat [190]); sin vero ita sentit, ut ipso demum arandi tempore boves vehiculumque [191]) sibi comparare malit, sibi sapiens obliviscitur, haec omnia non brevis horae momento effici posse, sed omnis generis ligna antea caedenda fuisse, quum

. . . ἀδηκτοτάτη πέλεται τμηθεῖσα σιδήρῳ
ὕλη, φύλλα δ' ἔραζε χέει, πτόρθοιό τε λήγει.

Quum vero advenerit ipsum arandi tempus, prima luce opus ag-

---

187) Cf. Colum. I, 8, 8: „Ut ab his arcendus [villicus] ita exhortandus est ad instrumenti ferramentorumque curam: ut duplicia quam numerus servorum exigit refecta et reposita custodiat, ne quid a vicino petendum sit."

188) Cf. l. l. p. 193 sq.

189) In cens. Lehrs. l. l. p. 121. Mecum sentit Spohn. ad h. l.

190) Cur poeta hoc loco, ubi hujus rei negligentia jam maxime agricola premitur, id, quod antea commendavit, repetere nequeat, prorsus non intelligo. Cf. Lehrs. l. l. p. 196.

191) Quamvis *ἅμαξα* hic promiscue (cf. Passow. s. v.) loco aratri nominari non possit, *βόε καὶ ἅμαξα* tamen in universum significant id, quod nos dicimus „Wagen und Pferde" (cf. prov. ap. Suid. *ἅμαξα τὸν βοῦν*), quali usu huic loco satisfieri videtur, ut Lehrs. l. l. p. 196 suspiciosior sit. Ceterum v. 458 jam laudavit Plat. Theaet. p. 207 A.

grediendum erit, ut segetes laetissime crescant. Verno tempore[192]) primum agri arandi sunt, qui aestate iterati spem tuam non fallent nunc ipsum tertiati[193]); atque ejusmodi agris impositi infantes a damnis defenduntur, sedantur plorantes[194]). At veneranda est Ceres opus aggredientibus (cf. v. 338 sq.), ut seges culmo surgat alto; et satorem sequatur puer tegendisque seminibus negotia faciat avibus. Itaque his omnibus suo tempore factis tu ipse locuples etiam aliis ex amplissimo penu victum porrigere poteris. Sin vero brumae tempore demum arabis, tantum non omnem operam perdes; quippe?

ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.

Tertiandi igitur prorsus suo tempore sunt agri[195]). Sed quamvis sit Jovis mens hominibus difficillima intellectu[196]), si quando sero tibi vervagendus erit ager, Jupiter saepissime tertio post auditam cuculi vocem die tibi mittet pluvium uberrimum, quo usus temporis jacturae mederi poteris. Haec igitur omnia

---

192) Neminem existimaverim neque hac in paraphrasi nec in Hesiodi verbis ita desideraturum esse omissam particulam, ut idcirco de interpolatore suspicetur, sicut fecit Lehrs. l. l. p. 197. Cf. v. 598 τρὶς ὕδατος κ. τ. ἑ.

193) Sine ulla causa dubitat Lehrs. l. l., num triplicem arationem Hesiodus docuerit; ea enim diserte significatur verbis poetae et semper in usu erat apud veteres. Cf. Hom. Od. ε, 125. Hes. theog. 371. Colum. 2, 4, 3 sq. Procul. ad v. 464.

194) Hesiodum ab superstitione abhorruisse jure negat Hermann. cens. Lehrs. p. 122. Lehrsius enim vv. 729 sq. immerito ab toto carmine, quod nescio quale sibi finxit, alienos esse putat. Hujus tamen versus superstitiosi, qui videtur, sapientiam fortasse recte aperuit Goettl. ad v. 464 (ed. s.).

195) Lehrsius, cui immerito assentitur Hermann. cens. Lehrs. p. 122, non animadvertit, hic non ejusdem arationis hibernae praecepta tradi; itaque haec neque confusa sunt, nec transpositione corrigenda, sicut voluit p. 198 sq.

196) Cf. Clem. Alex. Strom. V, p. 259 Sylb. 727 Pott. *Ἀλλὰ καὶ Ἡσίοδος δι' ὧν γράφει συνᾴδει τοῖς προειρημένοις· Μάντις δ' οὐδείς ἐστιν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, Ὅστις ἂν εἰδείη Ζηνὸς νόον αἰγιόχοιο.* Cf. Solon. fr. 17. Hom. Od. δ, 397.

bene memor tene et primo vere agrum vervage vel, si forte neglexeris, istum pluvium exspecta[197]) (vv. 450—494).

Poeta anni tempora secutus ad hiemem venit. „Ne hiberno quidem tempore, inquit, agricola otiosus debet vacua tonsoris in taberna cultello proprios purgare leviter ungues, sed multa, forent quae mox coelo properanda sereno, maturare poterit, ne vanae spei intentus atque ab victu inops postea male habeat. Nam intempestive is spem fovet inanem et inertiae confabulationique otiosorum hominum se dedit, cui non domi justa condita sit victus copia[198]). Servos vero jam ipsa media aestate hiemis fac memores, ut tempori, quod nunc agendum est, necessarias casas sibi aedificent[199]). Verum imprimis Lenaeonis[200]) tempus gravissimum cavendum est.“ Jamque poeta hunc mensem, qualis sit, lepidissime describit. Quam hiemis descriptionem nescio an tantummodo is ab Hesiodi ingenio abhorrere affirmaturus sit, qui huic poetae nihil nisi mera praecepta deberi putet. Qui vero eundem poetam illa de Pandora deque aetatibus carmina condidisse persuasum habeat, carmen quod est de agricultura idcirco potius genuinum esse judicabit, quod interdum

197) Itaque minus recte Lehrs. l. l. p. 199 in suspicionem vocasse videtur etiam postremos hos vv. 493. 494.

198) Vv. 502. 503 ex eodem poetae animo, quo versus 33, orti sunt, vel certe, si propter priorem versum, qui fere ap. Hom. Od. XVII, 347 (cf. Hes. op. v. 319) exstat, de auctore dubitas, loco adjecti sunt idoneo. cf. Lehrs. l. l. p. 200.

199) Cur non, id quod negare videtur Lehrs. l. l., a poeta etiam servorum cura hiberna, quae jam media aestate providenda sit, hic commemorari potest?

200) Plutarchus quidem (cf. Procul. ad v. 506, Hesych. v. *Ληναίων*) Lenaeonem non Boeotorum, sed Jonicum mensem esse tradit, sed ideo non de interpolatore hujus loci poeta Jonio conjecturam capit, sicut Goettl. ad h. v. et Lehrs. l. l. p. 201. Quis enim scit, num antiquitus Boeotorum menses iidem fuerint, qui posterioribus temporibus nominantur? Ut vero fuerint, quisnam magis mirabitur Hesiodum Jonii mensis nomine quam poetam Boeotum dialecto usum esse Jonica? At mire Ideler, Euch. I. p. 416 Cumas Hesiodi patriam coloniam fuisse somniat Jonicam.

illam praeceptorum exilitatem relictam esse videt. Quodsi autem Lehrsius[201]) hunc locum, qui non in docendo, sed in describendo versetur, inde a v. 516 usque ad v. 537 interpolationis crimine petit, duplici errore haec ejus *διόρθωσις* laborare videtur. Primum enim statim in prima hiemis descriptione praeceptum datur v. 506 sq.:

μῆνα δὲ Ληναιῶνα, κάκ' ἤματα, βουδόρα πάντα,
τοῦτον ἀλεύασθαι[202]).

Atque si cum hoc loco comparaveris vv. 584—597, facile intelliges, poetam etiam in his non semper voluisse severum praeceptorem agere, sed etiam suo poetae jure et officio, si res et occasio ita ferret, delectare. Tum vero, si Lehrsius audiendus esset, poeta v. 559 ejus mensis, de quo cautissime monet, ipsum nomen tacuisset, quod minime esse videtur ejus, qui agricolas de omnibus anni temporibus certiores facere vult[203]). Postquam igitur sic poeta temporis hiberni rationem et naturam enarravit, tunc dicit crassiora vestimenta induenda esse, ne frigoris iniquitas nimis sentiatur, neve quis nebulis matutinis, quae ex fluviis surgant, vel nubium Boreae impetu conglomeratarum imbribus sub divo deprehensus madefiat. Hunc enim gravissimum esse hiemis mensem et bestiis et hominibus. Atque tunc dimidiam pabuli partem bovibus sufficere, paulo plus viro dandum esse; quippe noctium longitudo auxilio fiat. Idque semper esse observandum per totum annum, atque hunc in modum[204])

201) l. l. p. 200 sq. Plures Lehrsio versus damnavit Goettl. ad v. 504 (ed. s.). Vv. 550—555 jugulavit Ruhnken. cf. Gaisf. poet. m. I. p. 43. Contra disputat Spohn. ad h. l.

202) Cf. Hermann. cens. Lehrs. l. l. p. 123, qui sua variarum recensionum machina in poetam grassatur.

203) Idem sentit Hermann. l. l.; Lehrsius contra l. l. p. 203 satis descriptum esse hunc mensem putavit, ut nomine nihil opus esset.

204) Hunc in modum h. e. ut alimentis quotidie dandis respondeant longitudo vel brevitas dierum. Haec ita interpretatus statim videbis (cf. Lehrs. l. l. p. 203), cur hoc loco annus Hesiodius a messis temporibus initium facere videatur, nimirum nunc de annua victus distributione

noctes et dies aequandos, dum terra novos fructus submittat (vv. 495—565).

Jam poeta de reliquis vitae rusticae muneribus et temporibus praecipit (vv. 566—619). Post Arcturi ortum vites amputando curandas esse, antequam messis tempus adveniat. Tum vero multa in aestate neque negotia instare et jure agricolam genio indulgere cutemque curare[205]). Nam

„Tunc pingues agni, et tunc mollissima vina,
Tunc somni dulces, densaeque in montibus umbrae.“

Deinde autem orto Orione frumentum in area terendum esse et bene domi condendum. Et tunc[206]) conducere, viduos esse servum servamque, atque canem abunde alendum, ne condita messis furibus exponatur. Etiam stramenta bestiis curanda, quem postremum messis laborem sustineant servi bovesque. Denique quum prima luce Arcturus oriatur, vindemiam faciendam esse, atque sic omnibus vitae rusticae laboribus rite peractis annus bene compositus terra hauriatur.

---

agitur. Scite jam rem perspexit Procul. ad v. 563: *Τοῦτον καὶ τοὺς ἑξῆς δύο διαγράφει Πλούταρχος. Δηλοῦσι δὲ χρῆναι διόλου τοῦ ἔτους βλέπειν εἰς τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας, καὶ πρὸς ταύτας ἰσοῦν τὰ ἔργα, ἕως ἂν μετὰ τὸν σπόρον ἡ ὥρα ἀφίκηται τῆς τῶν καρπῶν συλλογῆς. Τούτων δὲ διαγραφέντων, ἀκόλουθα τὰ ἑξῆς ἤ.*

205) Cf. Plut. conv. sept. sap. p. 158. Marckscheff. l. l. p. 193. Alcaeus poeta (p. 275 Schn.) hunc locum imitando expressit sic:

Τέγγε πνεύμονα Ϝοίνῳ· τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται,
ἁ δ' ὥρα χαλεπὰ, πάντα δὲ δίψαισ' ὑπὸ καύματος.
ἀχεῖ δ' ἐκ πετάλων Ϝαδέα τέττιξ, πτερύγων δ' ὕπο
κακχέει λιγυρὰν [πυκνὸν] ἀοιδὰν . . ὀππόταν
. φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυδείη.
ἀνθεῖ δὲ σκόλυμος· νῦν δὲ γυναῖκες μιαρώταται,
λεπτοὶ δ' ἄνδρες, ἐπεὶ καὶ κεφάλαν καὶ γόνυ Σείριος
ἄζει. Cf. Scut. v. 393 sq.

206) Quaerit Lehrs. l. l. p. 205 sq., cur tunc maxime. Nimirum quia tunc tota messis domi condita est, quae sufficere debet totius anni temporibus, ut liberorum vernilium (quasi furum domesticorum) numerus vitandus sit fruges consumere natus.

§. 5. De carmine nautico (vv. 620—696).

Omnis igitur agrorum cultura Persae imprimis commendata atque tradita est ita, ut ab Pleiadum occasu et arandi tempore initium fieret et ad idem tempus munusque reditus pararetur v. 616 sq.:

αὐτὰρ ἐπὴν δὴ
Πληιάδες θ' Ὑάδες τε τό τε σθένος Ὠρίωνος
δύνωσιν κ. τ. ἑ.

Sed Hesiodus jam saepius etiam alteram augendi patrimonii viam ac rationem significavit [207]), quam nunc fratrem pluribus edocturus est. Etenim quum veteres duos potissimum opum comparandarum modos liberales putarent, agris colendis vel facienda navigatione et mercatura, multis nominibus primae partes tribuebantur agriculturae, ad quam ipsi dii invitare viderentur. Contra fragilem truci committere pelago ratem semper audacius quam pro hominum debilitate pietateque deorum visum est, ut quisque fere sentiret, quae eleganter pronuntiavit Horatius:

„Nequicquam deus abscidit
„Prudens Oceano dissociabili
„Terras, si tamen impie
„Non tangenda rates transiliunt vada.“

Quo quum accedat, ut Boeoti, quamvis non eam habitarent terram, qua remex *ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ* crederetur, semper tamen moribus suis et terrae fertilitate situque ab navigatione ultro abhorruerint, nemo profecto Hesiodum navigationem quasi invito, ut quae quidem nihilominus bonae quam malae Contentionis operibus proprior sit, commendare mirabitur. Verum etiam haec carminis pars non minus forma orationis quam ipsa re cum toto connexa est. Quum enim, sicut simili modo in

207) Cf. v. 45, quem male explicuit Procul. ad v. 630, et vv. 238. 239. Rankius quum scribebat l. l. I. p. 23: „Numquam antea dixerat [Hesiodus], se de navigatione loqui velle“, immemor fuisse videtur hujus v. 45.

docenda agrorum cultura factum est, poeta doctrinam suam ab eo anni tempore repetat, quo propter ventorum impetus navigatio factitari nequeat, nihil commodius fieri potest, quam ut hoc anni tempore commendatam antea agriculturam exerceri jubeat[208]). Tum vero, plane ut in carmine georgico rem institutam invenimus[209]), poeta primum praecipit, quae ante ipsam navigationem praeparanda sint navigandi instrumenta usque ad v. 631. Sic enim oratio procedit: „A Pleiadum occasu non diutius naves mari committendae sunt, sed in terram eductae debent et ipsae et earum instrumenta contra coeli intemperiem caute defendi. Tu vero, exspectato prius navigationis tempore legitimo, tum in mare navem reducas atque opes lucrumque quaeras, sicut pater noster fecit.“

Jamque praeceptorum series narratione, quae est de patris navigatione, interrumpitur[210]), qua ad finem perducta poeta ad

---

208) Rectissime etiam Lehrs. l. l. p. 207: „Quae sequuntur de navigatione eo consilio facta esse, ut hoc loco intrarent, inde videtur apparere, quod hoc modo aptissime initium fit ab eo tempore, quo non navigandum sit: quod alioquin aliquid offensionis haberet. Nunc vero postquam rusticorum operum descriptio in Pleiadum et Orionis occasu et aratione tum aggredienda conclusa fuit, rectissime haec procedunt: „sin navigationis cupido te tenet, hoc quidem tempus, quo Pleiades et Orion occidunt, navigationi non aptum est: sed tum, ut te commonui, agro opera danda.“ Cf. Rank. l. l. I. p. 21.

209) Cf. Rank. l. l. I. p. 20.

210) Hanc narrationem et lectam et impugnatam esse existimo ab Ephoro. Haec enim Proculus ad v. 637 annotavit: *Λέγουσι τὸν πατέρα Ἡσιόδου πένητα ὄντα δανειστὰς πολλοὺς ἐσχηκέναι, διὸ καὶ πέφευγε τὴν πατρίδα. Ἔφορος δέ φησι τοῦτον εἰς Ἄσκρην ἐλθεῖν, οὐ δι' ἐμπορίαν, ἀλλὰ φόνον ἐμφύλιον ἐργασάμενον.* (Contra Pseudo-Plut. Vit. Hom. c. II. Ephori narrationem cum eis, quae hoc carminis loco traduntur, contaminasse videtur: *Ἔφορος μὲν οὖν ὁ Κυμαῖος ἐν συντάγματι τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐπιχωρίῳ, Κυμαῖον αὐτὸν* (sc. Homer.) *ἀποδεικνύναι πειρώμενος, φησὶν ὅτι Ἀτελλῆς καὶ Μαίων καὶ Δῖος ἀδελφοὶ Κυμαῖοι τὸ γένος. ὧν Δῖος μὲν διὰ χρέα μετῴκησεν εἰς Ἄσκρην κ. τ. ἑ.*) In quo Ephorum non famam popularium secutum esse, sed ex ingenio narrationem versibus Hesiodiis traditam immutasse haud inepte credideris. Nam nulli laudi erat patriae urbi, quod Hesiodi summi poetae parens

docendum redit: „quum omnium rerum, tum maxime navigationis justum modum et tempus observandum esse; navem vero majorem sumendam, quippe quae a periculis tutior majus onus capiat“ 211).

Usque ad hunc locum (v. 647) quum poeta praeceperit, quaecunque ante aggrediendam ipsam navigationem agenda vel evitanda sunt, jam accuratius ipsum navigandi tempus, de quo vel v. 632 monuisset, nisi illa narratione ad alia abreptus esset, definire vult ac pergit:

*Εἰ δ' ἂν*212) *ἐπ' ἐμπορίην τρέψας ἀεσίφρονα θυμὸν*
βούληαι χρέα τε προφυγεῖν καὶ ἀτερπέα λιμόν,
δείξω δή τοι μέτρα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. Cf. v. 317 sq.

---

eam fame coactus reliquisse diceretur, id quod nequaquam ferre potuisse videtur scriptor patriae studiosissimus (cf. Strab. XIII, p. 147 Tauchn.: *Σκώπτεται δὲ καὶ ὁ Ἔφορος, διότι τῆς πατρίδος οὐκ ἔχων ἔργα φράζειν ἐν τῇ διαριθμήσει τῶν ἄλλων πράξεων, οὐ μὴν οὐδ' ἂν ἀμνημόνευτον αὐτὴν εἶναι θέλων, οὕτως ἐπιφωνεῖ· „Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κυμαῖοι τὰς ἡσυχίας ἦγον.“*) Atque praeterea loco peculiaris hujus causae, qua Hesiodi pater solum vertisse traditur, libenter, ni fallor, reposuit caedem, qua ex causa antiquissimis temporibus multos extorres profugisse apud poetas epicos saepissime legebat. Itaque „*Περὶ μὲν γὰρ τῶν καθ' ἡμᾶς γεγενημένων*, inquit (ap. Suid. v. *Ἀρχαίως*; cf. M. Marx. p. 90), *τοὺς ἀκριβέστατα λέγοντας πιστοτάτους ἡγούμεθα, περὶ δὲ τῶν παλαιῶν τοὺς οὕτω διεξιόντας ἀπιθανωτάτους εἶναι νομίζομεν.* Cf. Nitzsch. heroolog. l. l. p. 438: „Er [Ephoros] hat seinen bösen Leumund reichlich verdient durch die andere Anwendung des Pragmatismus, durch selbstgemachte Motivirung der überlieferten Thatsachen, z. B. in der Darstellung des Gesetzgebers Lykurgos.“

211) Contra Lehrs. l. l. p. 209 sq. moneo: Vv. 645—647 (quos Virgilio obversatos esse dicenti Georg. II, 412: „Laudato ingentia rura, exiguum colito“, bene intellexit Voss. ad h. l.) neque Hesiodi continentiae, ex qua neutiquam ab justo lucro abhorret, repugnant, et cum vv. 691. 692 egregie conveniunt. Nam cur non idem poeta majorem navem, cui plura commode imponi possint, prae minore commendare poterit eamque curam, ex qua catus vir non omnes simul opes maris periculis objicere debeat? Mecum sentit Herm. cens. Lehrs. l. l. p. 125.

212) Ita enim emendandam esse censeo codicum lectionem hanc: *εὖτ' ἂν ἐπ' ἐμπορίην τρέψας* (al. *τρέψῃς*) *ἀεσίφρονα θυμόν, Βούληαι* (al. *βούλεαι*) *δὲ χρέα τε* (al. *τε* om., quod probat Herm.) *προφυγεῖν κ. τ. ἑ.*

Atque tunc ipsa navigandi temporum spatia depromturus quum adjiceret etiam hunc versum:

οὔτε τι ναυτιλίης σεσοφισμένος οὔτε τι νηῶν

via ac ratione in narrationem, qua vv. 652—664 de suo maris usu dicit, digressus est. Quae digressio multis deinde veterum fabulis varie exornata[213]) num vere ab Hesiodo poeta profecta sit, equidem dijudicare non audeo. Nam Plutarchus, cujus judicio postea omnes fere viri docti obsecuti sunt, cur vv. 652—664 damnaverit, non apparet, quamvis fidentissime de eis pronuntiasse videatur. Cf. Procul. ad v. 652. Quum enim Plutarchus et conviv. sept. sap. p. 153 et symp. p. 674[214]) hoc Hesiodi certamen commemoret, utroque loco, sicut etiam in commentariis Hesiodeis (cf. Procul. l. l.) eam hujus narrationis formam respicere videtur, ex qua v. 659 ita habebat: *ὕμνῳ νικήσαντ᾽ ἐν Χαλκίδι θεῖον Ὅμηρον* (cf. Procul. ad v. 659), ut incertum relinquatur, num fortasse rationibus ex rerum memoria repetitis commotus optimos hos, qui videntur, versus exturbaverit. Quamquam mirum esset, has judicii causas a Proculo omissas esse, si quidem Plutarchus propter Amphidamantis regis[215]) aetatem merito in tempora Hesiodo posteriora reducendam (cf. Rank. l. l. I. p. 22, Bodii hist. poes. ep. p. 424) hos versus proscripsisset. Equidem nunc multum quaerendo nullum certius judicium hoc de loco efficere potui, ut cum summa quaestione rem minus arcte cohaerere vehementer gaudeam.

Tum ipsa utriusque navigationis tempora, sicut promissum est, significantur v. 665 sq. Quo loco quum ea, quae sunt de

---

Recte enim hanc emendationem significasse videtur Lehrs. l. l. p. 210. Quod vero Lehrs. versibus 648—664 contineri aliam recensionem versuum 620—644 opinatur, id neque sic cuiquam probari posse videtur et satis refutatum paraphrasi, quam proposuimus.

213) Cf. Marcksch. l. l. p. 33 sqq. Welck. in Jahn. ann. IX, 2, p. 137.

214) Cf. Heinrich. Epimenid. p. 148.

215) In universum enim ejusmodi poetarum certamina antiquissimae memoriae fuisse videntur. cf. huj. carm. v. 26. Hom. Il. β, 594 sq. De ἀγώνων ἐπιταφίων usu cf. Bernhard. gr. lit. I. p. 216 cll. c. p. 241.

verni temporis navigatione, Hermannus[216]) in duplicis recensionis suspicionem vocaverit, meo qualicunque plausu non ornabitur. Quum enim v. 680 poeta dixerit: *ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν*, atque deinde hujus navigationis tempus indixerit, Hermannus ineptissime pergi dicit: *εἰαρινὸς δ' οὗτος πέλεται κ. τ. ἑ.*; immo ab hoc versu, ubi genuina lectio fuerit: *εἰαρινὸς δ' ἄλλος πέλεται κ. τ. ἑ.*, usque ad v. 690 nunc legi existimat aliam recensionem vv. 680—683. Sed, quaeso, unde scit, v. 684 *ἄλλος* in *οὗτος* mutatum esse ab correctore? An ita ineptissimam esse dicamus poetae simplicitatem verborum, ex qua vernam navigationem aliter habere et hac navigatione paucis descripta eam ita habere narravit?[217]) Mihi quidem ejusmodi argumenta nimis ex judicum ingeniis sive valere sive extenuari videntur, quam ut eis abuti velim. Praeterea verba (v. 685 sq.) . . . *οὔ γάρ ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένος ἐστίν, Ἁρπακτός· χαλεπῶς κ. τ. ἑ.* Hermannus (in cens. Goettl. p. 247) sic corrigenda esse censuit:

. . . ἐστίν·
ἁρπακτὸν χαλεπῶς κε φύγοις κακόν.

Lehrsius contra (l. l. p. 211) haec melius habere putat ita distincta:

ἐστίν.
ἁρπακτός! χαλεπῶς κ. τ. λ.

Equidem non intelligo, cur in vulgatis acquiescere nequeamus, quae bene explicuit Proculus ad v. 680: *Τὸν ἐαρινὸν πλοῦν ἁρπακτικὸν αὐτὸν καλεῖ· τὸ γὰρ συνεχὲς οὐκ ἔχει τὰ πνεύματα, καὶ μόλις ἄν τις ἁρπάσειεν ἐπιτηδείου πνεύματος προςβολὴν εἰς τὸ διανύσαι τὸν πλοῦν, ὃν στέλλεται, μετ' ὀξύτητος*, et Moschopulus ad eund. v.: *Ἁρπακτός ἐστιν, ἤγουν βίαιος, οὐ τοῦ καιροῦ διδόντος, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων ἁρπαζόντων αὐτόν* (cf. v. 322). Si vero nihilominus emendare mavis, legas:

---

216) In cens. Goettl. l. l. p. 247; assentitur Lehrs. l. l. p. 211.

217) Cf. Herodoti oratio, quam saepe simili modo conformatam esse meministi. cf. O. Mueller. hist. lit. gr. I. p. 494.

ἐστίν,
ἁρπακτήρ (cf. Il. ω, 262. Callim. Epigr. II, 3)· χαλεπῶς κ. τ. ἑ.

Denique quum de vv. 694. 695 jam rectissime contra Lehrsium (l. l. p. 196) Hermannus (cens. Lehrs. l. l. p. 126) disputaverit (eam vero disputationem prorsus jam praeivit Proculus ad v. 696), de his denuo agere nolumus. Quodsi vero Lehrsius (l. l. p. 211) dicit: „Verbo fortasse moneri meretur, in hoc toto carmine de agricultura et de navigatione nullas praeter has inesse (sc. quae insunt v. 686 sq.) querelas de hominum avaritia vel improbitate", bene quidem intelligimus, quid sibi velit ejusmodi admonitione, scilicet etiam hoc nomine hanc carminis partem divellere ab toto; at vero opes agrorum cultura comparatae quam maxime Hesiodo, sicut optimo cuique veterum (cf. praeff. scriptpt. rei rust. Rom.) probabantur, ut ibi ejusmodi querelis nullus omnino locus esset. Quum vero ad navigationem venit, poeta etiam priorem navigationem, non demum hoc loco vernam prae agricultura iniquius notat v. 648:

εἰ δ' ἂν ἐπ' ἐμπορίην τρέψας ἀεσίφρονα θυμὸν κ. τ. ἑ.

cf. v. 238 sq.:

. . . οὐδ' ἐπὶ νηῶν
νίσσονται κ. τ. ἑ.

§. 6. De carminis vv. 697—766.

Postquam quae ante navigationem praeparanda sunt, praescripsit poeta, jam ita pergit v. 643 sq.:

Τύνη δ', ὦ Πέρση, ἔργων μεμνημένος εἶναι
ὡραίων πάντων, περὶ ναυτιλίης δὲ μάλιστα.

Finita vero navigationis doctrina, sicut eodem modo id in carmine georgico factum esse observavimus, ut sui huic loco fines constituti esse videantur, ad idem praeceptum redit v. 696:

μέτρα φυλάσσεσθαι· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος [218]).

---

218) Cf. Rank. l. l. I. p. 20.

Jam poeta, qui praecepta ad opes comparandas utilissima absolvit, ipsa nunc justi temporis et modi commendatione[219]) eo perducitur, ut de matrimonii tempore, de modo, quo amicis utendum sit, de pietate deorum, quam saepe superstitionem ad ingenium Hesiodi cognoscendum aptissimam interpreteris, eum, quem ab omni parte beatum atque *ἀναίτιον ἀθανάτοισι* reddere studet, diligenter edoceat. Quo in loco, sicut in vv. 329—382, quamvis posse nonnulla aliter, quam nunc legimus, ab ipso Hesiodo constituta esse vix infitias iverim, tamen pariter vestigia apparere contendo, ex quibus, cur hunc potissimum praeceptorum ordinem poeta secutus sit, satis agnoscatur.

Primum enim Hesiodus rei familiaris bene curandae doctor etiam de uxore praecipere debebat, praesertim quum feminarum cautio jam saepius commemorata esset. cf. Pandor. fab. et vv. 375 sq. Quod ut hoc maxime loco apte fieret, ab justis annis mariti et uxoris, cujus aetatis commodissime duceretur, initium fecit ita, ut hoc nomine plane in eodem argumento versari pergeret. Hinc exorsus, quae praeterea in re uxoria observanda sint, quum doceat, locum amplius sic instructum nemo Hesiodo, qui et propter animum in feminas iniquiorem et propter verborum similitudinem[220]) facillime agnoscitur auctor, abjudicabit, praesertim quum jam Simonides (cf. p. 198 del. Schn.) haec imitatus sit et Aristoteles Oec. 1, 4. p. 233 laudavit v. 701. (Cum vv. 704. 705 cf. Eurip. *Μελ. Δεσμ.* fr. XIV. D. Sophocl. Phaedr. 608. D.)

Sequuntur vv. 708—725, quibus exponitur, quomodo utendum sit sociis hospitibusque. Qua de re ut aptissime edocetur is, qui primum de re uxoria monitus est (cf. Arist. Pol. I, 1, 9: *ἡ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνεστηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν οἶκός ἐστιν . . . ἡ δ' ἐκ πλειόνων οἰκιῶν κοινωνία πρώτη χρήσεως ἕνεκεν μὴ ἐφημέρου κώμη*), ita etiam hic locus optime praepara-

219) Fallitur igitur Lehrs. l. l. p. 250, qui jam ab Proculo ad h. l. meliora edoceri poterat.

220) Veluti cum v. 702: *τὴν δὲ μάλιστα γαμεῖν ἥτις σέθεν ἐγγύθι ναίει* compares v. 345: *τὸν δὲ μάλιστα καλεῖν ὅστις σέθεν ἐγγύθι ναίει.*

tur v. 708, quia dii amicitiae et hospitii male laesi adesse putabantur ultores[221]). Qui totus locus omnino comparandus esse videtur cum vv. 344 sqq., ubi de similium hominum usu praecipitur ita, ut maxime malum ab eis lucrum capi vetetur. Nunc vero amplius, quid ejusmodi in necessitudine faciendum sit, quid minus, enarratur, ne dii laesi ultionem expetant.

Quum vero vv. 724. 725 postremum de communibus hospitum coenis sermo fuerit, jam (cf. vv. 338—344) vv. 726—761 primum de libatione, quomodo pie facienda sit, exponitur, deinde etiam alia pietatis ac religionis praecepta adduntur, quae, quamvis varii sint argumenti, tamen omnia quadam superstitionis vel prudentiae religiosae, quam dixeris, nota insigniri videntur, ut optime inter se coeant[222]).

Quibus expositis religiose ea observari jubetur, ne praeter poenam divinam, etiam hominum mala obruamur fama, cui et ipsi insit numen[223]) (vv. 762—766).

§. 7. De carminis parte ultima (vv. 767—fin.).

In eis, quae modo enarravimus, semper pietatem deorum, quae non laedenda sit, causam fecit poeta, cur praecepta, quae fundit, religiose observanda sint. Jam omnibus eis negotiis, quae homini bonae Contentionis amico obeunda esse dixit, suos cuique dies ex veterum opinione assignaturus pariter horum dierum virtutem ad Jovis et reliquorum dierum potentiam ac numen refert. Atque quum Hesiodus antea labori operam dandam esse dixerit, quod ipsi dii hominibus labores indicassent (ἔργα,

---

221) Contra Lehrsium (l. l. p. 250) sic recte disputavit Procul. ad v. 708.

222) Vv. 759—761 olim proscripsit Plutarchus (cf. Procul. ad v. 759) nulla alia ex causa, quam quod eis doctrina non satis liberalis inesset.

223) Sic postremos hos versus, quos laud. Aeschin. c. Timarch. p. 141 et Arist. Eth. Nic. VII, 14, cum prioribus cohaerere mihi quidem non difficile videtur intellectu. cf. Lehrs. l. l. p. 251.

τάτ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήραντο v. 400), ideoque proprios uni cuique operi menses significarit, plane consentaneum est, nunc poetam amplius etiam singulos operum dies, qui et ipsi ab significata deorum voluntate pendeant, accurate definire. Neque in hac ultima carminis parte ab ea componendi lege, quam saepius deprehendimus, poeta declinasse videtur[224]).

Etenim et ab Jove initium facit recensus dierum agendi, et cum diis recensui finem imponit, ut iterum eadem signa appareant, quibus poeta locum, in quo versatus est, ad fines suos perductum esse indicare solet. Sed poeta etiam alio nomine plane nunc sibi constat. Nam sicut in carmine georgico et nautico ab eo tempore operum describendorum initium cepit, quo agri non colendi, non navigandum sit mare, sed utrique negotio, quod proxime instet, instrumenta necessaria praeparanda, ita etiam hoc loco non statim ipsorum operum dies enarrat, sed incipit ab trigesimo mensis die, quo opera inspicienda et distribuendum esse victum dicit[225]). Tum vero quasi prooemio usus verbis: *αἵδε γὰρ ἡμέραι εἰσὶ Διὸς πάρα μητιόεντος* primum deinceps praecipit de mensis diebus I, II, VII, VIII, IX, XI, XII, XIII, XVI. Atque horum dierum descriptione finita jam temporis ordinem, ne arti et auditorum voluptati pejus consuleret, reliquit et ita rem suam persecutus est, ut modo, quod ipsi dies quadam numeri ratione ita invitarent, modo quod similia opera eodem loco commodius doceri viderentur, de pluribus diebus simul praeciperet[226]). Neque his omnibus insunt, quae judicem ei rei, cui nos nunc, intentum offendant praeter vv. 816 sqq.:

---

224) Cf. Rank. l. l. I. p. 18 sq.

225) Egregie toti huic loco Rankius l. l. pristinum suum nitorem restituit hunc in modum:

Ἤματα δ' ἐκ Διόθεν πεφυλαγμένος εὖ κατὰ μοῖραν
πεφραδέμεν δμώεσσι τριηκάδα μηνὸς ἀρίστην
ἔργα τ' ἐποπτεύειν ἠδ' ἁρμαλιὴν δατέασθαι,
εὖτ' ἂν δή μιν ἀληθείην κρίνοντες ἄγωσιν.

226) Cf. Rank. l. l. I. p. 19.

παῦροι δ' αὖτε ἴσασι τρισεινάδα μηνὸς ἀρίστην
[ἄρξασθαί τε πίθου καὶ ἐπὶ ζυγὸν αὐχένα θεῖναι
βουσὶ καὶ ἡμιόνοισι καὶ ἵπποις ὠκυπόδεσσι,]
νῆα πολυκλήιδα θοὴν εἰς οἴνοπα πόντον
εἰρύμεναι κ. τ. ἑ.

Rectissime enim Goettlingius ad h. l. duos istos versus uncis inclusit, quippe (praeter quod particulam copulativam aegre desiderares) etiam v. 821, ubi iterum legatur *τετράδι δ' οἶγε πίθον*[227]), probetur, versus, quos designavimus, huic loco alienos esse. Quodsi vero Hermannus[228]), quia ad *παῦροι δ' αὖτε μετ' εἰκάδα μηνὸς ἀρίστην κ. τ. ἑ.* verbum difficilius suppleri posse videatur, etiam plures versus in interpolationis suspicionem vocat, equidem graviorem quam pro morbo medicinam ab viro summo adhiberi neque hoc loco periculosa ista medendi via longius grassandum esse existimo.

Unus jam restat versus (827: *ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρα ἄλλοτε μήτηρ*), de quo nostrae aetatis viri docti valde laborarunt, quamvis veteres scholiastas, imprimis Proculum, si diligentius, quid afferrent, inspexissent, omnia jam rectissime explicata invenissent. Lehrsius[229]) enim versum, de quo disputamus, cum prioribus nulla ratione coire contendit, Hermannus[230]) vero, cui male assentitur Rankius[231]), artificiosam eam interpretandi rationem excogitavit, ut versum *ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ* proverbium esse diceret. Quid vero Proculus ad v. 824? „*Τὰς μὲν ἐπιτηδείας ἡμέρας εἰς Δία ἀναπέμπει, τὰς δὲ παρεμπιπτούσας μεταξὺ τούτων καλεῖ ΜΕΤΑΔΟΥΠΟΥΣ, ΑΚΗΡΙΟΥΣ, καὶ ΟΥ ΤΙ ΦΕΡΟΥΣΑΣ, σημαί-*

227) Addere poterat, etiam ea, quae significantur verbis *καὶ ἐπιζυγὸν ... ὠκυπόδεσσι*, jam commemorata esse v. 797 sq., quos versus (cf. Procul. ad h. l.) fortasse idcirco damnavit Plutarchus. (Hoc Plutarchi judicium annotare omisit Spohnius, nedum Goettlingius, qui in veterum criticorum annotationibus adhibendis totus ab Spohnio pependisse videtur. cf. Procul. ad v. 742.)

228) In cens. Goettl. l. l. p. 254.

229) l. l. p. 251.

230) In cens. Lehrs. l. l. p. 135.

231) l. l. I, p. 19.

νων ὅτι ἄπρακτοί εἰσι, καὶ μηδὲν ὄνειαρ περιποιῆσαι δυνάμεναι. Ἐκάλεσε δὲ τὰς μεταξὺ πιπτούσας, διότι δηλοῖ τὸ δουπῆσαι, τὸ πεσεῖν. Καὶ τὸ ἀκήριον δὲ αὐτὸ τὸ ἀκέραιον σημαίνειν ἔοικε. Τούτοις δὲ προςέθηκεν, ὅτι οἱ μὲν ἄλλας ἐπαινοῦσιν, οἱ δὲ ἄλλας· καὶ γὰρ Ὀρφεὺς κ. τ. ἑ. Profecto ita res se habet. Nam si exceperis quintos quosque mensis dies, qui Furiis sacri Jovis et minorum natu deorum imperio esse erepti videntur, poeta non tum faustos tum infaustos dies enarravit, sed suam cuique virtutem et opus tribuit, omisit vero plane octo mensis dies hos: XVIII, XXI, XXII, XXIII, XXVI, XXVII, XXVIII. Itaque *αἱ δ' ἄλλαι ἡμέραι* (v. 825) hi sunt dies, quorum ut ab bono omine integrorum poeta nullam adhuc mentionem injecit, de quibusque plane valet v. 827:

ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

Expromsi, quaecunque ad sententiam meam, qua hoc Hesiodi operum et dierum carmen simplex et unum continuumque esse professus sum, dispicere atque investigare potui. Restat, ut commemorem, olim ei etiam plura carmina adjecta fuisse (cf. Pausan. IX, 31, 5), quorum unum nominavit scholiasta anonymus ad v. 828: *τούτοις ἐπάγουσί τινες τὴν Ὀρνιθομαντείαν, ἅτινα Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ἀθετεῖ.* Apparet, nos nunc de hoc Apollonii judicio, num merito proscriptum sit carmen, dijudicare amplius non posse[232]. Quodsi vero Lehrsius[233] unicam adjungendi hujus carminis causam positam fuisse putat in operum et dierum versu extremo: *ὄρνιθας κρίνων καὶ ὑπερβασίας ἀλεείνων* (qui, si verum vidit Apollonius, vereor ne additus sit ab eo, qui carmen *ὀρνιθομαντείᾳ* augebat, cf. schol. Hom. Il. ω; 804), tantummodo externam ansam significavit, qua huic maxime loco additum sit. Nam ab usu et ingenio Hesiodi etiam his de rebus (cf. v. 803) praecipere cur alienum fuerit, non video.

---

232) Cf. Rank. l. l. II, p. 44.

233) l. l. p. 252. cf. Marcksch. l. l. p. 172 sq.

ΗΣΙΟΔΟΥ.

ΕΡΓΑ. ΚΑΙ. ΗΜΕΡΑΙ.

Μοῦσαι Πιερίηθεν ἀοιδῇσι κλείουσαι,
δεῦτε, Δί' ἐννέπετε σφέτερον πατέρ' ὑμνείουσαι,
ὅντε διὰ βροτοὶ ἄνδρες ὁμῶς ἄφατοί τε φατοί τε,
ῥητοί τ' ἄῤῥητοί τε, Διὸς μεγάλοιο ἕκητι.
ῥέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει καὶ ἄδηλον ἀέξει,
ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγήνορα κάρφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.
Κλῦθι ἰδὼν ἀΐων τε, δίκῃ δ' ἴθυνε θέμιστας
τύνη· ἐγὼ δέ κε Πέρσῃ ἐτήτυμα μυθησαίμην.
Οὐκ ἄρα μοῦνον ἔην Ἐρίδων γένος, ἀλλ' ἐπὶ γαῖαν
εἰσὶ δύω· τὴν μέν κεν ἐπαινήσειε νοήσας,
ἡ δ' ἐπιμωμητή· διὰ δ' ἄνδιχα θυμὸν ἔχουσιν.
ἡ μὲν γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δῆριν ὀφέλλει
σχετλίη· οὔτις τήν γε φιλεῖ βροτός, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης
ἀθανάτων βουλῇσιν Ἔριν τιμῶσι βαρεῖαν.
τὴν δ' ἑτέρην προτέρην μὲν ἐγείνατο Νὺξ ἐρεβεννή,
θῆκε δέ μιν Κρονίδης ὑψίζυγος αἰθέρι ναίων
γαίης τ' ἐν ῥίζῃσι καὶ ἀνδράσι πολλὸν ἀμείνω,
ἥτε καὶ ἀπάλαμόν περ ὅμως ἐπὶ ἔργον ἐγείρει.

---

§. a = Ald. — i = Iunt. prima. — I = Iunt. secunda. — ii = Iuntt. pr. et sec. — t = Trincav. — s = cod. senat. Lips. — 2. δὴ iits. 5. ῥεῖα μὲν aiit. ῥέα μὲν cf. Hom. Il. ρ, 461 et 462 Spitzn. βριάρει I. 12. ἐπαινήσσειε aiit. ἐπαινέσσειε s. ἐπαινήσειε codd. 17. ἐγείνατον t. 20. ἀπάλαμνόν aiit. ἀπάλαμόν codd.

εἰς ἕτερον γάρ τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζων
πλούσιον, ὃ σπεύδει μὲν ἀρώμεναι ἠδὲ φυτεύειν
οἶκόν τ' εὖ θέσθαι· ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
εἰς ἄφενον σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' Ἔρις ἥδε βροτοῖσι·
καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων,
καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.
Ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τεῷ ἐνικάτθεο θυμῷ,
μηδέ σ' Ἔρις κακόχαρτος ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκοι
νείκε' ὀπιπτεύοντ' ἀγορῆς ἐπακουὸν ἐόντα.
ὤρη γάρ τ' ὀλίγη πέλεται νεικέων τ' ἀγορέων τε
ᾧτινι μὴ βίος ἔνδον ἐπηετανὸς κατάκειται
ὡραῖος, τὸν γαῖα φέρει, Δημήτερος ἀκτήν·
τοῦ κε κορεσσάμενος νείκεα καὶ δῆριν ὀφέλλοις
κτήμασ' ἐπ' ἀλλοτρίοις· σοὶ δ' οὐκέτι δεύτερον ἔσται
ὧδ' ἔρδειν· ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νεῖκος
ἰθείῃσι δίκαις, αἵτ' ἐκ Διός εἰσιν ἄρισται.
ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι
νήπιοι· οὐδὲ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.
κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
ῥηιδίως γάρ κεν καὶ ἐπ' ἤματι ἐργάσσαιο,

---

21. *κατίζων* t. 22. *ὅς* aiit. *ὁ* Lehrs. p. 222. *ἀρόμμεναι* aiit. *ἀρώμεναι* codd. cf. Buttm. gr. ub. I, 489 ed. alt. 30. *Ωρη* iit. *ὥρη* a. *ὤρη* codd. 33. *κεκορεσσάμενος* ait. *κε κορεσσάμενος* I. *νίκεα* t. 37. *ἐδασσάμεθα* aiit. *ἐδασσάμεθ'* codd. 38. *ἐφόροις* t. 39. *δωροφάγουσε* i. *δικᾶσαι* aii. *δικάσαι* t. *δικάσσαι* codd. 40. *οὐδ' ἴσασιν* aiit. *οὐδὲ ἴσασιν* codd. cf. Heinrich. epim. ad Twest. comm. p. 69; Nitzsch. Od. λ, 124. *ἥμισι* I. 41. *μέτ' ὄνειαρ* i. 43. *ἐργάσαιο* aiit. *ἐργάσσαιο* codd.

ὥςτε σέ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειν καὶ ἀεργὸν ἐόντα·
αἶψά κε πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο,
ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν.
ἀλλὰ Ζεὺς ἔκρυψε χολωσάμενος φρεσὶν ᾗσιν,
ὅττι μιν ἐξαπάτησε Προμηθεὺς ἀγκυλομήτης.
τοὔνεκ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κήδεα λυγρά.
κρύψε δὲ πῦρ· τὸ μὲν αὖτις ἐῢς παῖς Ἰαπετοῖο
ἔκλεψ' ἀνθρώποισι Διὸς πάρα μητιόεντος
ἐν κοίλῳ νάρθηκι λαθὼν Δία τερπικέραυνον.
τὸν δὲ χολωσάμενος προςέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδώς,
χαίρεις πῦρ κλέψας καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας,
σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι·
τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες
τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ'· ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Ἥφαιστον δ' ἐκέλευσε περικλυτὸν ὅττι τάχιστα
γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν αὐδὴν
καὶ σθένος· ἀθανάταις δὲ θεαῖς εἰς ὦπα ἐΐσκειν
παρθενικῆς *καλὸν εἶδος ἐπήρατον· αὐτὰρ Ἀθήνην
ἔργα διδασκῆσαι, πολυδαίδαλον ἱστὸν ὑφαίνειν·
καὶ χάριν ἀμφιχέαι κεφαλῇ χρυσέην Ἀφροδίτην

45. *καταθεῖον* t. 48. *ἀγκηλομήτης* t. *ἀγκυλομήτις* s. 49. *ἀνθρώποισι διὸς παρὰ μητιόεντος* i. *ἀνθρώποισι* etiam I. 50. *αὖθις ἐῢς πάϊς* aiit. *αὖτις ἐῢς παῖς* vv. dd. conject.? 52. *λαθὸν* t. 53. *τόν τε* aii. 55. *χαίροις* ii. 58. *τέρπονται* aiit. *τέρπωνται* codd. 59. *ἐγέλασε* aiit. *ἐγέλασσε* s. 62. *ἀθανάτης δὲ θεῆς* aii. *ἀθανάταις δὲ θεαῖς* s. 63. *παρθενικαῖς* aiit. *παρθενικῆς* codd. **καλὸν* Herm. Orphic. p. 817. *παρθενικῆς εἶδος πολυήρατον* id. opusc. VI, 1 p. 224. 65. *χρυσὴν* aiit. *χρυσῆν* codd. *χρυσέην* cod.?

καὶ πόθον ἀργαλέον καὶ γυιοκόρους μελεδῶνας·
ἐν δὲ θέμεν κύνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος
Ἑρμείαν ἤνωγε διάκτορον, Ἀργειφόντην.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἐπίθοντο Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι.
αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσε κλυτὸς Ἀμφιγυήεις
παρθένῳ αἰδοίῃ ἴκελον Κρονίδεω διὰ βουλάς·
ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
ἀμφὶ δὲ οἱ Χάριτές τε θεαὶ καὶ πότνια Πειθὼ
ὅρμους χρυσείους ἔθεσαν χροΐ· ἀμφὶ δὲ τήνγε
Ὧραι καλλίκομοι στέφον ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι·
πάντα δέ οἱ χροῒ κόσμον ἐφήρμοσε Παλλὰς Ἀθήνη.
ἐν δ' ἄρα οἱ στήθεσσι διάκτορος, Ἀργειφόντης
ψεύδεά θ' αἱμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλοπον ἦθος
τεῦξε Διὸς βουλῇσι βαρυκτύπου· ἐν δ' ἄρα φωνὴν
θῆκε θεῶν κῆρυξ· ὀνόμηνε δὲ τήνδε γυναῖκα
Πανδώρην, ὅτι πάντες Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
δῶρον ἐδώρησαν, πῆμ' ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὺν ἀμήχανον ἐξετέλεσσεν,
εἰς Ἐπιμηθέα πέμπε πατὴρ κλυτὸν Ἀργειφόντην
δῶρον ἄγοντα θεῶν ταχὺν ἄγγελον· οὐδ' Ἐπιμηθεὺς
ἐφράσαθ' ὥς οἱ ἔειπε Προμηθεὺς μήποτε δῶρον
δέξασθαι πὰρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν
ἐξοπίσω, μή πού τι κακὸν θνητοῖσι γένηται.
αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησε.
Πρὶν μὲν γὰρ ζώεσκον ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων

---

66. *γυιοκόνους* a. 68. *Ἑρμείην* aiit. *Ἑρμείαν* vv. dd. conject. 69. *ἔφατ'* aiit. *ἔφαθ'* codd. 71. *ἴκελον* aiit. *ἴκελον* cod.? 72. *κόσμισε* t. *γλαυκώπης* t. 80. *ὀνόμηνε* ii. 82. *Δῶρον* a. *πῆ μ'* t. 83. *ἐπὶ* at. 85. *ἐπιμυθεὺς* I. 86. *ἔοιπε* ii. 89. *ὅ* aiit. *ὁ* cod.? *εἶχε νόησε* t.

νόσφιν ἄτερ τε κακῶν καὶ ἄτερ χαλεποῖο πόνοιο
νούσων τ' ἀργαλέων, αἵτ' ἀνδράσι γῆρας ἔδωκαν·
αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι.
ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
ἐσκέδασ'· ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά.
μούνη δ' αὐτόθι Ἐλπὶς ἐν ἀῤῥήκτοισι δόμοισιν
ἔνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε
ἐξέπτη· πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο
αἰγιόχου βουλῇσι Διὸς νεφεληγερέταο.
ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται.
πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα·
νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ
αὐτόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς.
οὕτως οὔτι πη ἔστι Διὸς νόον ἐξαλέασθαι.

Εἰ δ' ἐθέλεις, ἕτερόν τοι ἐγὼ λόγον ἐκκορυφώσω
εὖ καὶ ἐπισταμένως· σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι.

Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
ἀθάνατοι ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν·
ὥςτε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος· οὐδέ τι δειλὸν
γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων·

---

91. *ἄτερ κακῶν* aiit. *ἄτερ τε κακῶν* codd. *νόσφι* s. 93. *βρωτοὶ* ii. 97. *ἔμεινε* s. *χείλεσι* at. 100. *Ἀλλὰ* I. 102. *αἱ ἐπὶ* in textu, *γράφεται ἠδ'* superscriptum habet s. 103. *φυτῶσι* I. 105. *που* aiit. *πη* codd. 106. *δὲ θέλεις ἕτερόν τι ἐγὼ* ii. 114. *ὅμοιοι* at.

θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι· ἐσθλὰ δὲ πάντα
τοῖσιν ἔην· καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ' ἐθελημοὶ
ἥσυχοι ἔργα νέμοντο σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν,
ἀφνειοὶ μήλοισι, φίλοι μακάρεσσι θεοῖσι.
ξυναὶ γὰρ τότε δαῖτες ἔσαν, ξυνοὶ δὲ θόωκοι
ἀθανάτοισι θεοῖσι καταθνητοῖς τ' ἀνθρώποις.
αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα καλύψεν,
τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς
ἐσθλοί, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων·
οἵ ῥα φυλάσσουσίν τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα,
ἠέρα ἑσσάμενοι πάντη φοιτῶντες ἐπ' αἶαν,
πλουτοδόται· καὶ τοῦτο γέρας βασιλήιον ἔσχον.
Δεύτερον αὖτε γένος πολὺ χειρότερον μετόπισθεν
ἀργύρεον ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
χρυσέῳ οὔτε φυὴν ἐναλίγκιον οὔτε νόημα.
ἀλλ' ἑκατὸν μὲν παῖς ἔτεα παρὰ μητέρι κεδνῇ
ἐτρέφετ' ἀτάλλων, μέγα νήπιος, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
ἀλλ' ὅταν ἡβήσειε καὶ ἥβης μέτρον ἵκοιτο,
παυρίδιον ζώεσκον ἐπὶ χρόνον, ἄλγε' ἔχοντες
ἀφραδίαις· ὕβριν γὰρ ἀτάσθαλον οὐκ ἐδύναντο
ἀλλήλων ἀπέχειν, οὐδ' ἀθανάτους θεραπεύειν
ἤθελον, οὐδ' ἔρδειν μακάρων ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς,
ᾗ θέμις ἀνθρώποισι κατ' ἤθεα. τοὺς μὲν ἔπειτα
Ζεὺς Κρονίδης ἔκρυψε χολούμενος οὕνεκα τιμὰς

---

119. ἐσθλῇσιν t. 120. omittunt aiit, addit Diod. Sic. V, 66. 121 et 122 omittunt aiit, servarunt Origen. c. Cels. IV, 26 Spenc. Schol. Arat. phaen. 197. 123. ἐπεί κεν aiit. ἐπειδὴ Plat. Cratyl. 397. 124. βουλᾶς ii. 126. φυλάσσουσι aiit. φυλάσσουσιν s. 127. ἑσσάμενος i. 133. Στρέφετ' a.

οὐκ ἐδίδουν μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε,
τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται
δεύτεροι, ἀλλ' ἔμπης τιμὴ καὶ τοῖσιν ὀπηδεῖ.
Ζεὺς δὲ πατὴρ τρίτον ἄλλο γένος μερόπων ἀνθρώπων
χάλκειον ποίησ' οὐκ ἀργυρῷ οὐδὲν ὁμοῖον
ἐκ μελιᾶν δεινόν τε καὶ ὄβριμον, οἷσιν Ἄρηος
ἔργ' ἔμελε στονόεντα καὶ ὕβριες· οὐδέ τι σῖτον
ἤσθιον, ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμὸν
ἄπλατοι· μεγάλη δὲ βίη καὶ χεῖρες ἄαπτοι
ἐξ ὤμων ἐπέφυκον ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσιν.
τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τεύχεα, χάλκεοι δέ τε οἶκοι,
χαλκῷ δ' εἰργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.
καὶ τοὶ μὲν χείρεσσιν ὕπο σφετέρῃσι δαμέντες
βῆσαν ἐς εὐρώεντα δόμον κρυεροῦ Ἀΐδαο
νώνυμνοι· θάνατος δὲ καὶ ἐκπάγλους περ ἐόντας
εἷλε μέλας, λαμπρὸν δ' ἔλιπον φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε,
αὖτις ἔτ' ἄλλο τέταρτον ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ζεὺς Κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον,
ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
ἡμίθεοι προτέρῃ γενεῇ κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
καὶ τοὺς μὲν πόλεμός τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνὴ
τοὺς μὲν ἐφ' ἑπταπύλῳ Θήβῃ, Καδμηΐδι γαίῃ,
ὤλεσε μαρναμένους μήλων ἕνεκ' Οἰδιπόδαο,

---

145. *μερόπον* t. 146. *ὅμοιον* a. 147. *μελειᾶν* t. *ὄμβριμον* aii. *ὄβριμον* s. *ἦσιν* t. 149. *καρτερόφρονα* aiit. *κρατερόφρονα* s. 150. *ἄπλαστοι* aii. 151. *στιβαροῖς μελέεσσιν* aiit. *στιβαροῖσι μέλεσσι* s. 152. *δέ τ' οἶκοι* ii. 153. *ἐργάζοντο* aii. *εἰργάζοντο* s. *μέγας* at. 154. *δαμάντες* ii. 156. *νώνυμοι* aiit. *νώνυμνοι* codd.? 159. *αὖθις* aiit. *αὖτις* codd. *ἐπ' ἄλλο* t.

τοὺς δὲ καὶ ἐν νήεσσιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης
ἐς Τροίην ἀγαγὼν Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο.
ἔνθ' ἤτοι τοὺς μὲν θανάτου τέλος ἀμφεκάλυψε·
τοῖς δὲ δίχ' ἀνθρώπων βίοτον καὶ ἤθε' ὀπάσσας
Ζεὺς Κρονίδης κατένασσε πατὴρ ἐς πείρατα γαίης
τηλοῦ ἀπ' ἀθανάτων· τοῖσιν Κρόνος ἐμβασιλεύει.
καὶ τοὶ μὲν ναίουσιν ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
ἐν μακάρων νήσοισι παρ' Ὠκεανὸν βαθυδίνην
ὄλβιοι ἥρωες, τοῖσιν μελιηδέα καρπὸν
τρὶς ἔτεος θάλλοντα φέρει ζείδωρος ἄρουρα.
Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφειλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι.
νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ σιδήρεον· οὐδέ ποτ' ἦμαρ
παύσονται καμάτου καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι νύκτωρ
φθειρόμενοι· χαλεπὰς δὲ θεοὶ δώσουσι μερίμνας.
ἀλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι μεμίξεται ἐσθλὰ κακοῖσιν.
Ζεὺς δ' ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος μερόπων ἀνθρώπων,
εὖτ' ἂν γεινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσιν.
οὐδὲ πατὴρ παίδεσσιν ὁμοίιος οὐδέ τι παῖδες,
οὐδὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ καὶ ἑταῖρος ἑταίρῳ,
οὐδὲ κασίγνητος φίλος ἔσσεται, ὡς τὸ πάρος περ.
αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας·
μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσι
σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες· οὐδέ κεν οἵγε

---

167. εἰς aii. 168. τοὺς omittunt aii. 169. ὀπάσας aiit. ὀπάσσας codd. 171 omittunt aiit, exhibent codd. 174. τοῖσι aiit. τοῖσιν s. 175. τρὶς τοῦ ἔτους aii. τρὶς τοῦ ἔθους t. τρὶς ἔτεος codd. 176. ὤφελον aiit. ὤφειλον codd. πέμποισι μετ' εἶναι t. 178. σιδήρεον· οὐδέ τι νύκτωρ i. 183. γινόμενοι t. 184. οὐδέ τε παῖδες ii. 188. βάζοντ' ἐπέεσσι i. ἐπέεσσι etiam t. 189. οὐδὲ μὲν aiit. οὐδέ κεν vv. dd. conject.

γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν
χειροδίκαι· ἕτερος δ' ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.
οὐδέ τις εὐόρκου χάρις ἔσσεται οὔτε δικαίου
οὔτ' ἀγαθοῦ, μᾶλλον δὲ κακῶν ῥεκτῆρα καὶ ὕβριν
ἀνέρα τιμήσουσι· *δίκη δ' ἐν χερσὶ καὶ αἰδὼς
οὐκ ἔσται*· βλάψει δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρείονα φῶτα
μύθοισι σκολιοῖς ἐνέπων, ἐπὶ δ' ὅρκον ὀμεῖται.
ζῆλος δ' ἀνθρώποισιν ὀϊζυροῖσιν ἅπασιν
δυσκέλαδος κακόχαρτος ὁμαρτήσει στυγερώπης.
καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
λευκοῖσιν φαρέεσσι καλυψαμένω χρόα καλὸν
ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον προλιπόντ' ἀνθρώπους
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις· τὰ δὲ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ
θνητοῖς ἀνθρώποισι· κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή.
Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον
ὕψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων ὀνύχεσσι μεμαρπώς·
ἡ δ' ἐλεόν γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
μύρετο· τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε·
Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων·
τῇ δ' εἶς ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν·
δεῖπνον δ', αἴκ' ἐθέλω, ποιήσομαι ἠὲ μεθήσω.
ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλῃ πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν,
νίκης τε στέρεται πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ τανυσίπτερος ὄρνις.
ὦ Πέρση, σὺ δ' ἄκουε δίκης, μηδ' ὕβριν ὄφελλε·
ὕβρις γάρ τε κακὴ δειλῷ βροτῷ· οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς
ῥηιδίως φερέμεν δύναται, βαρύθει δέ θ' ὑπ' αὐτῆς

198. στὐγρώπης t. 201. ἴτην ii. 209. λέλακας aii. λέληκας s.
210. ἀοιδῶν t. 212. ἐθέλοι aiit. ἐθέλῃ cod.?

ἐγκύρσας ἄτῃσιν· ὁδὸς δ' ἑτέρηφι παρελθεῖν
κρείσσων ἐς τὰ δίκαια· δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει
ἐς τέλος ἐξελθοῦσα· παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω.
αὐτίκα γὰρ τρέχει Ὅρκος ἅμα σκολιῇσι δίκῃσιν.
τῆς δὲ Δίκης ῥόθος ἑλκομένης ᾗ κ' ἄνδρες ἄγωσι
δωροφάγοι, σκολιαῖς δὲ δίκαις κρίνωσι θέμιστας.
ἡ δ' ἕπεται κλαίουσα πόλιν καὶ ἤθεα λαῶν,
ἠέρα ἑσσαμένη, κακὸν ἀνθρώποισι φέρουσα,
οἵτε μιν ἐξελάσωσι καὶ οὐκ ἰθεῖαν ἔνειμαν.
οἳ δὲ δίκας ξείνοισι καὶ ἐνδήμοισι διδοῦσιν
ἰθείας καὶ μή τι παρεκβαίνουσι δικαίου,
τοῖσι τέθηλε πόλις, λαοὶ δ' ἀνθεῦσιν ἐν αὐτῇ·
εἰρήνη δ' ἀνὰ γῆν κουροτρόφος, οὐδέ ποτ' αὐτοῖς
ἀργαλέον πόλεμον τεκμαίρεται εὐρύοπα Ζεύς·
οὐδέ ποτ' ἰθυδίκαισι μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὀπηδεῖ,
οὐδ' ἄτη, θαλίῃς δὲ μεμηλότα ἔργα νέμονται.
τοῖσι φέρει μὲν γαῖα πολὺν βίον, οὔρεσι δὲ δρῦς
ἄκρη μέν τε φέρει βαλάνους, μέσση δὲ μελίσσας·
εἰροπόκοι δ' ὄϊες μαλλοῖς καταβεβρίθασι·
τίκτουσιν δὲ γυναῖκες ἐοικότα τέκνα γονεῦσιν·
θάλλουσιν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές· οὐδ' ἐπὶ νηῶν
νείσσονται, καρπὸν δὲ φέρει ζείδωρος ἄρουρα.
οἷς δ' ὕβρις τε μέμηλε κακὴ καὶ σχέτλια ἔργα,
τοῖς δὲ δίκην Κρονίδης τεκμαίρεται εὐρύοπα Ζεύς.
πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἀπηύρα,
ὅστις ἀλιτραίνει καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται.

---

218. ἑτέρηφη I. 223. σχολιαῖς t. 224. πόλιν τε καὶ aiit. πόλιν καὶ codd. 226. ἐξελάουσι aiit. ἐξελάσωσι codd. 235. ἄκρι I. 237. τίκτουσι aiit., τίκτουσιν codd.? 242. ἐπαυρεῖ aiit. ἐπηύρα codd.

τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων,
λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν· ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί·
οὐδὲ γυναῖκες τίκτουσιν· μινύθουσι δὲ οἶκοι
Ζηνὸς φραδμοσύνῃσιν Ὀλυμπίου. ἄλλοτε δ' αὖτε
ἢ τῶνγε στρατὸν εὐρὺν ἀπώλεσεν ἢ ὅγε τεῖχος,
ἢ νέας ἐν πόντῳ Κρονίδης ἀποτίνυται αὐτῶν.
Ὦ βασιλεῖς, ὑμεῖς δὲ καταφράζεσθε καὶ αὐτοὶ
τήνδε δίκην· ἐγγὺς γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἐόντες
ἀθάνατοι φράζονται ὅσοι σκολιῇσι δίκῃσι
ἀλλήλους τρίβουσι θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
τρὶς γὰρ μύριοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
ἀθάνατοι Ζηνὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων·
οἵ ῥα φυλάσσουσίν τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα
ἠέρα ἑσσάμενοι πάντῃ φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.
ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ Δίκη, Διὸς ἐκγεγαυῖα,
κυδνή τ' αἰδοίη τε θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
καί ῥ' ὁπόταν τίς μιν βλάπτῃ σκολιῶς ὀνοτάζων,
αὐτίκα πὰρ Διὶ πατρὶ καθεζομένη Κρονίωνι
γηρύετ' ἀνθρώπων ἄδικον νόον, ὄφρ' ἀποτίσῃ
δῆμος ἀτασθαλίας βασιλέων, οἳ λυγρὰ νοεῦντες
ἄλλῃ παρκλίνωσι δίκας σκολιῶς ἐνέποντες.
ταῦτα φυλασσόμενοι, βασιλῆες, ἰθύνετε μύθους,
δωροφάγοι, σκολιῶν δὲ δικῶν ἐπὶ πάγχυ λάθεσθε.
οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων,
ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.
πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας

---

244. *τοῖσι* aiit. *τοῖσιν* codd. 247. *φραδμοσύνῃσι* at. 249. *ἀποτίννυται* aiit. *ἀποτίνυται* codd. 252. *λεύσουσιν* aiit. *φράζονται* codd. 254. *εἶσι* t. 259. *κυδρή* s. 263. *βασιλήων* aiit. *βασιλέων* codd. 264. *παρκλίναυσι* aiit. *παρκλίνωσι* vv. dd. conject.?

καί νυ τάδ', αἴκ' ἐθέλῃσ', ἐπιδέρκεται, οὐδέ ἑ λήθει
οἵην δὴ καὶ τήνδε δίκην πόλις ἐντὸς ἐέργει.
νῦν δὴ ἐγὼ μήτ' αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος
εἴην μήτ' ἐμὸς υἱός· ἐπεὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
ἔμμεναι, εἰ μείζω γε δίκην ἀδικώτερος ἕξει,
ἀλλὰ τάγ' οὔπω ἔολπα τελεῖν Δία τερπικέραυνον.
Ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
καί νυ δίκης ἐπάκουε, βίης δ' ἐπιλήθεο πάμπαν.
τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων,
ἰχθύσι μὲν καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς·
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἣ πολλὸν ἀρίστη
γίγνεται. εἰ γάρ τίς κ' ἐθέλῃ τὰ δίκαι' ἀγορεύειν
γιγνώσκων, τῷ μέν τ' ὄλβον διδοῖ εὐρύοπα Ζεύς·
ὃς δέ κε μαρτυρίῃσιν ἑκὼν ἐπίορκον ὀμόσσας
ψεύσεται, ἐν δὲ δίκην βλάψας νήκεστον ἀασθῇ,
τοῦ δέ τ' ἀμαυροτέρη γενεὴ μετόπισθε λέλειπται.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐσθλὰ νοέων ἐρέω, μέγα νήπιε Πέρση.
τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
ῥηιδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,

---

272. *δ' ἐγὼ* aiit. 273. *ἐπὶ* at. *ἐπεὶ* s. 277. *καίνη* t. 279. *πετεεινοῖς* aiit. *πετεηνοῖς* codd. 280. *ἐπὶ* at. *ἐπεὶ* s. *ἐπ' αὐτοῖς* aiit. *ἐν αὐτοῖς* codd. 282. *γίνεται* aiit. *γίγνεται* vv. dd. conject. *κε θέλῃ* ii. 283. *γινώσκων* aiit. *γιγνώσκων* vv. dd. conject. *τὸ μέν* t. 290. *ὀλίγη* aiit. *λείη* Plato et Xenoph. *ἐγγύθει* ii.

ῥηιδίη δὴ ἔπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.
οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ
φρασσάμενος τά κ᾽ ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω·
ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
ὃς δέ κε μήτ᾽ αὐτὸς νοέῃ μήτ᾽ ἄλλου ἀκούων
ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ᾽ αὖτ᾽ ἀχρήιος ἀνήρ.
ἀλλὰ σύ γ᾽ ἡμετέρης μεμνημένος αἰὲν ἐφετμῆς
ἐργάζευ, Πέρση, δῖον γένος, ὄφρα σε λιμὸς
ἐχθαίρῃ, φιλέῃ δέ σ᾽ ἐϋστέφανος Δημήτηρ
αἰδοίη, βιότου δὲ τεὴν πίμπλησι καλιήν.
λιμὸς γάρ τοι πάμπαν ἀεργῷ σύμφορος ἀνδρί.
τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες ὅς κεν ἀεργὸς
ζώῃ κηφήνεσσι κοθούροις εἴκελος ὀργήν,
οἵ τε μελισσάων κάματον τρύχουσιν ἀεργοὶ
ἔσθοντες· σοὶ δ᾽ ἔργα φίλ᾽ ἔστω μέτρια κοσμεῖν,
ὥς κέ τοι ὡραίου βιότου πλήθωσι καλιαί.
ἐξ ἔργων δ᾽ ἄνδρες πολύμηλοί τ᾽ ἀφνειοί τε·
καί τ᾽ ἐργαζόμενος πολὺ φίλτερος ἀθανάτοισιν
ἔσσεαι ἠδὲ βροτοῖς· μάλα γὰρ στυγέουσιν ἀεργούς.
ἔργον δ᾽ οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ᾽ ὄνειδος.
εἰ δέ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει ἀεργὸς
πλουτεῦντα· πλούτῳ δ᾽ ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ.
δαίμονι δ᾽, οἷος ἔησθα· τὸ ἐργάζεσθαι ἄμεινον,
εἴ κεν ἀπ᾽ ἀλλοτρίων κτεάνων ἀεσίφρονα θυμὸν

---

294. δ᾽ ἤπειτα aiit. δὴ ἔπειτα vv. dd. conject. 295. νοήσει aiit. νοήσῃ codd.? 298. μήθ᾽ αὐτῷ aiit. μήτ᾽ αὐτὸς cod. 302. δὲ εὐστέφανος ii. 303. εἴδοιη i. 304. γάρ τι t. 306. ἴκελος ὁρμήν aiit. εἴκελος ὀργήν Etymol. M. Zonar. alii. 309. πλήθουσι ii. 311. καὶ ἐργαζόμενος ii. 312. ἀεργόν ts. 313. οὐδρὺ i. 314. κἀεργὸς aiit. ζηλάσει ἀεργὸς s. 317. ἀεσσίφρονα aiit. ἀεσίφρονα s.

εἰς ἔργον τρέψας μελετᾷς βίου, ὥς σε κελεύω.
[αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,
αἰδώς, ἥτ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν.]
αἰδώς τοι πρὸς ἀνολβίῃ, θάρσος δὲ πρὸς ὄλβῳ·
χρήματα δ' οὐχ ἁρπακτά, θεόσδοτα πολλὸν ἀμείνω.
εἰ γάρ τις καὶ χερσὶ βίῃ μέγαν ὄλβον ἕληται,
ἢ ὅγ' ἀπὸ γλώσσης ληίσσεται, οἷά τε πολλὰ
γίγνεται, εὖτ' ἂν δὴ κέρδος νόον ἐξαπατήσῃ
ἀνθρώπων, αἰδῶ δέ τ' ἀναιδείη κατοπάζῃ·
ῥεῖα δέ μιν μαυροῦσι θεοί, μινύθουσι δὲ οἶκοι
ἀνέρι τῷ, παῦρον δέ τ' ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀπηδεῖ.
Ἶσον δ' ὅς θ' ἱκέτην ὅς τε ξεῖνον κακὸν ἔρξῃ,
ὅς τε κασιγνήτοιο ἑοῦ ἀνὰ δέμνια βαίνῃ
κρυπταδίης εὐνῆς ἀλόχου παρακαίρια ῥέζων,
ὅς τέ τευ ἀφραδίῃς ἀλιταίνεται ὀρφανὰ τέκνα,
ὅς τε γονῆα γέροντα κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ
νεικείῃ χαλεποῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν,
τῷ δ' ἦτοι Ζεὺς αὐτὸς ἀγαίεται, ἐς δὲ τελευτὴν
ἔργων ἀντ' ἀδίκων χαλεπὴν ἐπέθηκεν ἀμοιβήν.
ἀλλὰ σὺ τῶν μὲν πάμπαν ἔεργ' ἀεσίφρονα θυμόν·
κὰδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
ἁγνῶς καὶ καθαρῶς, ἐπὶ δ' ἀγλαὰ μηρία καίειν·
ἄλλοτε δὲ σπονδῇσι θύεσσί τε ἱλάσκεσθαι,
ἠμὲν ὅτ' εὐνάζῃ καὶ ὅταν φάος ἱερὸν ἔλθῃ·
ὥς κέ τοι ἵλαον κραδίην καὶ θυμὸν ἔχωσιν·

---

318. *τρέψαν* I. *ὥς τε* ii. 325. *γίνεται* aiit. *γίγνεται* vv. dd. conject. 327. *ῥεῖα τέ μιν* aii. 329. *ἔρξει* aiit. *ἔρξῃ* vv. dd. conject. 330. *βαίνοι* aiit. cod.? 331. *κρυπταδίοις* t. *παραχέρια* t. 332. *ἀλιτραίνεται* ii. 335. *δή τοι* aiit. *δ' ἤτοι* cod. 340. *δὴ* aiit. *δὲ* conject. *θυέεσσι* aiit. *θύεσσι* codd.

ὄφρ' ἄλλων ὠνῇ κλῆρον, μὴ τὸν τεὸν ἄλλος.
τὸν φιλέοντ' ἐπὶ δαῖτα καλεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν ἐᾶσαι·
τὸν δὲ μάλιστα καλεῖν ὅςτις σέθεν ἐγγύθι ναίει.
εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγκώμιον ἄλλο γένοιτο,
γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
πῆμα κακὸς γείτων ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
ἔμμορέ τοι τιμῆς ὅςτ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ·
οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.
εὖ μὲν μετρεῖσθαι παρὰ γείτονος, εὖ δ' ἀποδοῦναι
αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον, αἴκε δύνηαι·
ὡς ἂν χρηίζων καὶ ἐς ὕστερον ἄρκιον εὕρῃς.
μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσιν.
τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προςιόντι προςεῖναι·
καὶ δόμεν ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν.
δὼς ἀγαθή, ἅρπαξ δὲ κακή, θανάτοιο δότειρα.
ὃς μὲν γάρ κεν ἀνὴρ ἐθέλων, ὅτε καὶ μέγα δώῃ,
χαίρει τῷ δώρῳ καὶ τέρπεται ὃν κατὰ θυμόν·
ὃς δέ κεν αὐτὸς ἕληται ἀναιδείηφι πιθήσας
καί τε σμικρὸν ἐόν, τὸ δ' ἐπάχνωσεν φίλον ἦτορ.
εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
ὃς δ' ἐπ' ἐόντι φέρει, ὁ δ' ἀλύξεται αἴθοπα λιμόν.
οὐδὲ τόγ' εἰν οἴκῳ κατακείμενον ἀνέρα κήδει.
[οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφιν.]

---

346. *χρῆμα ἐγχώριον* aiit. *χρῆμ' ἐγκώμιον* Steph. Byz. et cod. *γένηται* aiit. *γένοιτο* Steph. Byz. 350. *ἀπόλειτ'* t. *μὶ* t. 359. *ὅγε* aiit. *ὅτε* conject. *κἂν* aiit. *καὶ* codd. 362. *τό τ'* aii. *τόγ'* ts. *τὸ δ'* conject. *ἐπάχνωσε* aiit. *ἐπάχνωσεν* cod. *φίλον κῆρ* ii. 363. *ἐπὶ σμικρὸν* aiit. *ἐπὶ σμικρῷ* codd.

ἐσθλὸν μὲν παρεόντος ἑλέσθαι, πῆμα δὲ θυμῷ
χρηίζειν ἀπεόντος, ἅ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
μεσσόθι φείδεσθαι· δειλὴ δ᾽ ἐνὶ πυθμένι φειδώ.
μισθὸς δ᾽ ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω.
καί τε κασιγνήτῳ γελάσας ἐπὶ μάρτυρα θέσθαι.
πίστεις δ᾽ ἄρ τοι ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας.
μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω
αἱμύλα κωτίλλουσα, τεὴν διφῶσα καλιήν.
ὃς δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ᾽ ὅγε φηλήτῃσι.
μουνογενὴς δὲ πάϊς εἴη πατρώιον οἶκον
φερβέμεν· ὣς γὰρ πλοῦτος ἀέξεται ἐν μεγάροισι.
γηραιὸς δὲ θάνοις ἕτερον παῖδ᾽ ἐγκαταλείπων.
ῥεῖα δέ κεν πλεόνεσσι πόροι Ζεὺς ἄσπετον ὄλβον.
πλείων μὲν πλεόνων μελέτη, μείζων δ᾽ ἐπιθήκη.
Σοὶ δ᾽ εἰ πλούτου θυμὸς ἐέλδεται ἐν φρεσὶν ᾗσιν,
ὧδ᾽ ἔρδειν καὶ ἔργον ἐπ᾽ ἔργῳ ἐργάζεσθαι.
Πληιάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων
ἄρχεσθ᾽ ἀμήτου, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων.
αἳ δ᾽ ἤτοι νύκτας τε καὶ ἤματα τεσσαράκοντα
κεκρύφαται, αὖτις δὲ περιπλομένου ἐνιαυτοῦ
φαίνονται τὰ πρῶτα χαρασσομένοιο σιδήρου.
οὗτός τοι πεδίων πέλεται νόμος, οἵ τε θαλάσσης
ἐγγύθι ναιετάουσ᾽, οἵ τ᾽ ἄγκεα βησσήεντα
πόντου κυμαίνοντος ἀπόπροθι πίονα χῶρον

---

371. *δεινὴ* aiit. *δειλὴ* codd. 374. *δ᾽ ἄρα ὁμῶς* aiit. *δ᾽ ἄρ τοι ὁμῶς* vv. dd. conject. 375. *γύνν* i. 378. *σώζοι* aiit. *εἴη* codd. 384. *ἔργον δέ τ᾽* aiit. *καὶ ἔργον* codd. 385. *ἐπιτελομενάων* t. 386. *δυσσομενάων* aiit. *δυσομενάων* codd. 387. *δή τοι* at. 391. *νεαιτάουσ᾽* t.

ναίουσιν, γυμνὸν σπείρειν, γυμνὸν δὲ βοωτεῖν,
γυμνὸν δ' ἀμάαν, εἴ χ' ὥρια πάντ' ἐθέλησθα
ἔργα κομίζεσθαι Δημήτερος· ὥς τοι ἕκαστα
ὥρι' ἀέξηται, μή πως τὰ μέταζε χατίζων
πτώσσῃς ἀλλοτρίους οἴκους καὶ μηδὲν ἀνύσσῃς.
ὡς καὶ νῦν ἐπ' ἔμ' ἦλθες· ἐγὼ δέ τοι οὐκ ἐπιδώσω,
οὐδ' ἐπιμετρήσω· ἐργάζευ, νήπιε Πέρση,
ἔργα, τάτ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήραντο,
μήποτε σὺν παίδεσσι γυναικί τε θυμὸν ἀχεύων
ζητεύῃς βίοτον κατὰ γείτονας, οἱ δ' ἀμελῶσιν.
δὶς μὲν γὰρ καὶ τρὶς τάχα τεύξεαι· ἢν δ' ἔτι λυπῇς,
χρῆμα μὲν οὐ πρήξεις, σὺ δ' ἐτώσια πόλλ' ἀγορεύσεις·
ἀχρεῖος δ' ἔσται ἐπέων νομός. ἀλλά σ' ἄνωγα
φράζεσθαι χρειῶν τε λύσιν λιμοῦ τ' ἀλεωρήν.
Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα,
κτητήν, οὐ γαμετήν, ἥτις καὶ βουσὶν ἕποιτο,
χρήματα δ' εἰν οἴκῳ πάντ' ἄρμενα ποιήσασθαι,
μὴ σὺ μὲν αἰτῇς ἄλλον, ὁ δ' ἀρνῆται, σὺ δὲ τητᾷ,
ἡ δ' ὥρη παραμείβηται, μινύθῃ δέ τοι ἔργον.
μηδ' ἀναβάλλεσθαι ἔς τ' αὔριον ἔς τ' ἔννηφιν·
οὐ γὰρ ἐτωσιοεργὸς ἀνὴρ πίμπλησι καλιήν,
οὐδ' ἀναβαλλόμενος· μελέτη δέ τοι ἔργον ὀφέλλει.
αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.
Ἦμος δὴ λήγει μένος ὀξέος ἠελίοιο
καύματος ἰδαλίμου μετοπωρινὸν ὀμβρήσαντος

---

393. *ναίουσι* aiit. *ναίουσιν* codd. 394. *ἀμᾶσθαι* aiit. *ἀμάειν* codd. *ἀμάαν* conject. 396. *μεταζὺ* a. *μεταξὺ* iit. *μέταζε* vett. gramm. 404. *ἀγορεύσῃς* s. 405. *ἀλλ' ἅσ* ii. 407. *βοῦν ἀροτῆρα* s. 410. *ἀρνεῖται* ii. 411. *ἔγον* I. 412. *ἔννιφιν* t. 413. *ἐτωσιεργὸς* ii. *πίνπλησι* I. *κολιήν* i. 415. *ἄταισι* aii. 417. *ὀμβρήσατος* I.

Ζηνὸς ἐρισθενέος, μετὰ δὲ τρέπεται βρότεος χρὼς
πολλὸν ἐλαφρότερος· δὴ γὰρ τότε σείριος ἀστὴρ
βαιὸν ὑπὲρ κεφαλῆς κηριτρεφέων ἀνθρώπων
ἔρχεται ἠμάτιος, πλεῖον δέ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ·
τῆμος ἀδηκτοτάτη πέλεται τμηθεῖσα σιδήρῳ
ὕλη, φύλλα δ' ἔραζε χέει πτόρθοιό τε λήγει·
τῆμος ἄρ' ὑλοτομεῖν μεμνημένος ὥριον ἔργον.
ὅλμον μὲν τριπόδην τάμνειν, ὕπερον δὲ τρίπηχυν,
ἄξονά θ' ἑπταπόδην· μάλα γάρ νύ τοι ἄρμενον οὕτως·
εἰ δέ κεν ὀκταπόδην, ἀπὸ καὶ σφῦράν κε τάμοιο.
τρισπίθαμον δ' ἄψιν τάμνειν δεκαδώρῳ ἀμάξῃ.
πόλλ' ἐπὶ καμπύλα κᾶλα· φέρειν δὲ γύην, ὅταν εὕρῃς,
εἰς οἶκον, κατ' ὄρος διζήμενος ἢ κατ' ἄρουραν,
πρίνινον· ὃς γὰρ βουσὶν ἀροῦν ὀχυρώτατός ἐστιν,
εὖτ' ἂν Ἀθηναίης δμωὸς ἐν ἐλύματι πήξας
γόμφοισιν πελάσας προσαρήρεται ἱστοβοῆι.
δοιὰ δὲ θέσθαι ἄροτρα πονησάμενος κατὰ οἶκον
αὐτόγυον καὶ πηκτόν, ἐπεὶ πολὺ λώιον οὕτως·
εἴ χ' ἕτερόν γ' ἄξαις, ἕτερόν κ' ἐπὶ βουσὶ βάλοιο.
δάφνης δ' ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱστοβοῆες,
δρυὸς ἔλυμα, γύης πρίνου. βόε δ' ἐνναετήρω
ἄρσενε κεκτῆσθαι, τῶν γὰρ σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν,
ἥβης μέτρον ἔχοντε· τὼ ἐργάζεσθαι ἀρίστω.
οὐκ ἂν τώ γ' ἐρίσαντες ἐν αὔλακι κὰμ μὲν ἄροτρον

419. πολλῶν t. 422. ἦμος aiit. τῆμος codd. ἀδικτοτάτη t. 426. ἄρμενος aii. ἄρμενον s. οὕτω aiit. οὕτως vv. dd. conject., ut v. 435. 427. κυτάνοιο pro κε τάμοιο i. 433. ἱστοβοῆον s. 435. αὐτόγυιον ii. πυκτὸν t. πηκτὸν s. 436. τ' ἄξαις ii. γ' ἐπὶ at. κ' ἐπὶ s. 438. πρίνου γύην aiit. γύης πρίνου vv. dd. conject. ἐνναετῆρες s. 440. ἐργάζισθαι a. ἔχοντες i.

ἄξειαν, τὸ δὲ ἔργον ἐτώσιον αὖθι λίποιεν.
τοῖς δ᾽ ἅμα τεσσαρακονταετὴς αἰζηὸς ἕποιτο
ἄρτον δειπνήσας τετράτρυφον ὀκτάβλωμον,
ὅς κ᾽ ἔργου μελετῶν ἰθεῖαν αὔλακ᾽ ἐλαύνοι
μηκέτι παπταίνων μεθ᾽ ὁμήλικας, ἀλλ᾽ ἐπὶ ἔργῳ
θυμὸν ἔχων· τοῦ δ᾽ οὔτι νεώτερος ἄλλος ἀμείνων
σπέρματα δάσσασθαι καὶ ἐπισπορίην ἀλέασθαι.
κουρότερος γὰρ ἀνὴρ μεθ᾽ ὁμήλικας ἐπτοίηται.
Φράζεσθαι δ᾽ εὖτ᾽ ἂν γεράνου φωνὴν ἐπακούσῃς
ὑψόθεν ἐκ νεφέων ἐνιαύσια κεκληγυίης·
ἥτ᾽ ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, καὶ χείματος ὥρην
δεικνύει ὀμβρηροῦ· κραδίην δ᾽ ἔδακ᾽ ἀνδρὸς ἀβούτεω·
δὴ τότε χορτάζειν ἕλικας βόας ἔνδον ἐόντας·
ῥηίδιον γὰρ ἔπος εἰπεῖν, Βόε δὸς καὶ ἅμαξαν·
ῥηίδιον δ᾽ ἀπανήνασθαι, Πάρα δ᾽ ἔργα βόεσσιν.
φησὶ δ᾽ ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἅμαξαν
νήπιος· οὐδὲ τόγ᾽ οἶδ᾽, ἑκατὸν δέ τε δούραθ᾽ ἁμάξης,
τῶν πρόσθεν μελέτην ἐχέμεν οἰκήια θέσθαι.
εὖτ᾽ ἂν δὲ πρώτιστ᾽ ἄροτος θνητοῖσι φανείη,
δὴ τότ᾽ ἐφορμηθῆναι ὁμῶς δμῶές τε καὶ αὐτὸς
αὔην καὶ διερὴν ἀρόων ἀρότοιο καθ᾽ ὥρην,
πρωὶ μάλα σπεύδων, ἵνα τοι πλήθωσιν ἄρουραι.
ἔαρι πολεῖν· θέρεος δὲ νεωμένη οὔ σ᾽ ἀπατήσει.
νειὸν δὲ σπείρειν ἔτι κουφίζουσαν ἄρουραν.
νειὸς ἀλεξιάρη, παίδων εὐκηλήτειρα.

---

442. δ᾽ ἔργον aiit. δὲ ἔργον s. 444 deest in codice s. 445. ἐλαύνει s. 448. δάσασθαι aiit. δάσσασθαι cod.? 450. φωνὴν γεράνου aii. 451. ὑψῶθεν t. 453. ὀμβρηνοῦ a l. 456. 57 ponuntur post 458. 59 in edd. ii. 459. μελέτην δεῖ ἔχειν οἰκήϊα s. 460. δὴ aii. δὲ s. 464. εἴαρι aiit. ἔαρι Pollux. νεομένη ii. 466. εὐκηλήτειρα s.

εὔχεσθαι δὲ Διὶ χθονίῳ Δημήτερί θ' ἁγνῇ,
ἐκτελέα βρίθειν Δημήτερος ἱερὸν ἀκτήν,
ἀρχόμενος τὰ πρῶτ' ἀρότου, ὅταν ἄκρον ἐχέτλης
χειρὶ λαβὼν ὅρπηκα βοῶν ἐπὶ νῶτον ἵκηαι
ἔνδρυον ἑλκόντων μεσάβῳ. ὁ δὲ τυτθὸς ὄπισθεν
δμωὸς ἔχων μακέλην πόνον ὀρνίθεσσι τιθείη
σπέρματα κακκρύπτων· εὐθημοσύνη γὰρ ἀρίστη
θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθημοσύνη δὲ κακίστη.
ὧδέ κεν ἁδροσύνῃ στάχυες νεύοιεν ἔραζε,
εἰ τέλος αὐτὸς ὄπισθεν Ὀλύμπιος ἐσθλὸν ὀπάζοι,
ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια· καί σε ἔολπα
γηθήσειν βιότου αἱρεύμενον ἔνδον ἐόντος.
εὐοχθέων δ' ἵξεαι πολιὸν ἔαρ, οὐδὲ πρὸς ἄλλους
αὐγάσεαι· σέο δ' ἄλλος ἀνὴρ κεχρημένος ἔσται.
εἰ δέ κεν ἠελίοιο τροπαῖς ἀρόῃς χθόνα δῖαν,
ἥμενος ἀμήσεις, ὀλίγον περὶ χειρὸς ἐέργων,
ἀντία δεσμεύων κεκονιμένος, οὐ μάλα χαίρων·
οἴσεις δ' ἐν φορμῷ· παῦροι δέ σε θηήσονται.
ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος Ζηνὸς νόος αἰγιόχοιο,
ἀργαλέος δ' ἄνδρεσσι καταθνητοῖσι νοῆσαι.
εἰ δέ κεν ὄψ' ἀρόσῃς, τόδε κέν τοι φάρμακον εἴη.
ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι
τὸ πρῶτον τέρπει τε βροτοὺς ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν,
τῆμος Ζεὺς ὕοι τρίτῳ ἤματι, μηδ' ἀπολήγοι
μήτ' ἄρ' ὑπερβάλλων βοὸς ὁπλὴν μήτ' ἀπολείπων·

---

469. ἀρότρου aiit. ἀρότου s. 470. ἵκησον s. 471. μεσάβων ii. 473. σπέρμα καταχρύπτων ts. εὐθυμοσύνη at. 474. κακοθυμοσύνη at. 477. σ' ἔολπα aiit. σε ἔολπα codd.? 478. βιότοιο ἐρεύμενον aiit. βιότου αἱρεύμενον codd. 479. εὐοχέων aiit. εὐοχθέων s. ἵξηαι ii. 481. τροπῇς aii. δῖον ii. 482. ἥμμενος t. 489. δὲ t. βροτοὺς s. 490. ὕει a.

οὕτω κ᾽ ὀψαρότης πρωτηρότῃ ἰσοφαρίζοι.
ἐν θυμῷ δ᾽ εὖ πάντα φυλάσσεο· μηδέ σε λήθοι
μήτ᾽ ἔαρ γιγνόμενον πολιὸν μήθ᾽ ὥριος ὄμβρος.
*Πὰρ δ᾽ ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ *ἐπ᾽ ἀλέα λέσχην*
ὥρῃ χειμερίῃ, ὁπότε κρύος ἀνέρας ἔργων
ἰσχάνει· ἔνθα κ᾽ ἄοκνος ἀνὴρ μέγα οἶκον ὀφέλλοι·
μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς.
πολλὰ δ᾽ ἀεργὸς ἀνὴρ κενεὴν ἐπὶ ἐλπίδα μίμνων
χρηίζων βιότοιο κακὰ προςελέξατο θυμῷ.
ἐλπὶς δ᾽ οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει
ἥμενον ἐν λέσχῃ, τῷ μὴ βίος ἄρκιος εἴη.
δείκνυε δὲ δμώεσσι θέρευς ἔτι μέσσου ἐόντος·
Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς.
μῆνα δὲ Ληναιῶνα, κάκ᾽ ἤματα, βούδορα πάντα,
τοῦτον ἀλεύασθαι καὶ πηγάδας, αἵτ᾽ ἐπὶ γαῖαν
πνεύσαντος Βορέαο δυςηλεγέες τελέθουσιν,
ὅςτε διὰ Θρήκης ἱπποτρόφου εὐρέι πόντῳ
ἐμπνεύσας ὤρινε· μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη·
πολλὰς δὲ δρῦς ὑψικόμους ἐλάτας τε παχείας
οὔρεος ἐν βήσσῃς πιλνᾷ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
ἐμπίπτων, καὶ πᾶσα βοᾷ τότε νήριτος ὕλη.
θῆρες δὲ φρίσσουσ᾽, οὐρὰς δ᾽ ὑπὸ μέζε᾽ ἔθεντο,
τῶν καὶ λάχνῃ δέρμα κατάσκιον· ἀλλά νυ καὶ τῶν
ψυχρὸς ἐὼν διάησι δασυστέρνων περ ἐόντων.

---

492. *ἰσοφαρίζει* aiit. *ἰσοφαρίζοι* codd. 493. *λίθοι* t. 494. *γινόμενον* aiit. *γιγνόμενον* conject. 496. *εἶργον* aiit. *ἔργων* codd. 497. *μέγαν* aiit. *μέγα* cod.? *ὀφέλλει* aiit. *ὀφέλλοι* vv. dd. conject. 498. *μὴ δὲ* ii. 499. *πιέζοις* aiit. *πιέζῃς* codd. 502. *κομείζει* at. 504. *δύκνυε* I. 505. *ἐσεῖται* t. 506. *βούδωρα* t. 508. *λυσηλεγέες* ii. *τελέθωσι* aii. 514. 15 sedem commutarunt in edd. aii.

καί τε διὰ ῥινοῦ βοὸς ἔρχεται, οὐδέ μιν ἴσχει.
καί τε δι' αἶγα ἄησι τανύτριχα· πώεα δ' οὔτι,
οὕνεκ' ἐπηεταναὶ τρίχες αὐτῶν, οὐ διάησιν
ἶς ἀνέμου Βορέου· τροχαλὸν δὲ γέροντα τίθησι.
καὶ διὰ παρθενικῆς ἁπαλόχροος οὐ διάησιν,
ἥτε δόμων ἔντοσθε φίλῃ παρὰ μητέρι μίμνῃ
οὔπω ἔργ' εἰδυῖα πολυχρύσου Ἀφροδίτης·
εὖτε λοεσσαμένη τέρενα χρόα καὶ λίπ' ἐλαίῳ
χρισαμένη νυχίη καταλέξεται ἔνδοθεν οἴκου
ἤματι χειμερίῳ, ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει
ἔν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἤθεσι λευγαλέοισιν.
οὐ γάρ οἱ ἠέλιος δείκνυ νομὸν ὁρμηθῆναι·
ἀλλ' ἐπὶ κυανέων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε
στρωφᾶται, βράδιον δὲ Πανελλήνεσσι φαείνει.
καὶ τότε δὴ κεραοὶ καὶ νήκεροι ὑληκοῖται
λυγρὸν μυλιόωντες ἀνὰ δρία βησσήεντα
φεύγουσιν· καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο μέμηλεν,
οἳ σκέπα μαιόμενοι πυκινοὺς κευθμῶνας ἔχουσι
καὶ γλάφυ πετρῆεν· τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι,
οὗτ' ἐπὶ νῶτα ἔαγε, κάρη δ' εἰς οὖδας ὁρᾶται,
τῷ ἴκελοι φοιτῶσιν ἀλευόμενοι νίφα λευκήν.
καὶ τότε ἕσσασθαι ἔρυμα χροός, ὥς σε κελεύω,
χλαῖνάν τε μαλακὴν καὶ τερμιόεντα χιτῶνα·
στήμονι δ' ἐν παύρῳ πολλὴν κρόκα μηρύσασθαι·
τὴν περιέσσασθαι, ἵνα τοι τρίχες ἀτρεμέωσι,
μηδ' ὀρθαὶ φρίσσωσιν ἀειρόμεναι κατὰ σῶμα.

---

520. Βορέαο aii. 522. ἐντόσθι aiit. ἔντοσθε codd. μίμνει aiit. μίμνῃ conject. 525. χρησαμένη I. νηχίη ii. ἔνδοθι ii. 527. καὶ ἐν ἤθεσι aiit. οἴκῳ καὶ ἤθεσι codd. 532. δρύα at. δρυία I. 536. νῶτ' t. ὁρᾶτε at.

ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πέδιλα βοὸς ἶφι κταμένοιο
ἄρμενα δήσασθαι πίλοις ἔντοσθε πυκάσσας.
πρωτογόνων δ' ἐρίφων, ὁπόταν κρύος ὥριον ἔλθῃ,
δέρματα συῤῥάπτειν νεύρῳ βοός, ὄφρ' ἐπὶ νώτῳ
ὑετοῦ ἀμφιβάλῃ ἀλέην· κεφαλῆφι δ' ὕπερθεν
πῖλον ἔχειν ἀσκητόν, ἵν' οὔατα μὴ καταδεύῃ·
ψυχρὴ γάρ τ' ἠὼς πέλεται Βορέαο πεσόντος·
ἠῷος δ' ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος
ἀὴρ πυροφόρος τέταται μακάρων ἐπὶ ἔργοις·
ὅςτε ἀρυσσάμενος ποταμῶν ἄπο ἀεναόντων,
ὑψοῦ ὑπὲρ γαίης ἀρθεὶς ἀνέμοιο θυέλλῃ
ἄλλοτε μέν θ' ὕει ποτὶ ἕσπερον, ἄλλοτ' ἄησι
πυκνὰ Θρηικίου Βορέου νέφεα κλονέοντος.
τὸν φθάμενος ἔργον τελέσας οἶκόνδε νέεσθαι,
μήποτέ σ' οὐρανόθεν σκοτόεν νέφος ἀμφικαλύψῃ
χρῶτά τε μυδαλέον θείῃ κατά θ' εἵματα δεύσῃ.
ἀλλ' ὑπαλεύασθαι· μεὶς γὰρ χαλεπώτατος οὗτος
χειμέριος, χαλεπὸς προβάτοις, χαλεπὸς δ' ἀνθρώποις.
τῆμος θὤμισυ βουσίν, ἐπ' ἀνέρι δὲ πλέον εἴη
ἁρμαλιῆς· μακραὶ γὰρ ἐπίῤῥοθοι εὐφρόναι εἰσί.
ταῦτα φυλασσόμενος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτὸν
ἰσοῦσθαι νύκτας τε καὶ ἤματα, εἰςόκεν αὖτις
γῆ πάντων μήτηρ καρπὸν σύμμικτον ἐνείκῃ.
Εὖτ' ἂν δ' ἑξήκοντα μετὰ τροπὰς ἠελίοιο
χειμέρι' ἐκτελέσῃ Ζεὺς ἤματα, δή ῥα τότ' ἀστὴρ

---

544. *ἔντοσθεν πυκάσας* aiit. *ἔντοσθε πυκάσσας* codd.? 545. *πρωτογόνων* ii. *πρωτογόνον* t. *ἔλθοι* aiit. *ἔλθῃ* codd. 552. *ἀρυσάμενος* aiit. *ἀρυσσάμενος* cod.? *αἰὲν ναόντων* aiit. *ἀεναόντων* vv. dd. conject. 556. *ἔργα* aiit. *ἔργον* codd. 561. *ἐπὶ δ' ἀνέρι τὸ πλέον* aiit. *ἐπ' ἀνέρι δὲ πλέον* codd. 564. *αὖθις* at.

Ἀρκτοῦρος προλιπὼν ἱερὸν ῥόον Ὠκεανοῖο
πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλεται ἀκροκνέφαιος.
τὸν δὲ μέτ' ὀρθρογόη Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν
ἐς φάος ἀνθρώποις ἔαρος νέον ἱσταμένοιο.
τὴν φθάμενος οἴνας περιταμνέμεν· ὣς γὰρ ἄμεινον.
ἀλλ' ὁπότ' ἂν φερέοικος ἀπὸ χθονὸς ἂμ φυτὰ βαίνῃ
Πληιάδας φεύγων, τότε δὴ σκάφος οὐκέτι οἰνέων·
ἀλλ' ἅρπας τε χαρασσέμεναι καὶ δμῶας ἐγείρειν.
φεύγειν δὲ σκιεροὺς θώκους καὶ ἐπ' ἠῶ κοῖτον
ὥρῃ ἐν ἀμήτου ὅτε τ' ἠέλιος χρόα κάρφει.
τημοῦτος σπεύδειν καὶ οἴκαδε καρπὸν ἀγείρειν
ὄρθρου ἀνιστάμενος, ἵνα τοι βίος ἄρκιος εἴη.
ἠὼς γάρ τ' ἔργοιο τρίτην ἀπομείρεται αἶσαν.
ἠώς τοι προφέρει μὲν ὁδοῦ, προφέρει δὲ καὶ ἔργου·
ἠώς, ἥτε φανεῖσα πολέας ἐπέβησε κελεύθου
ἀνθρώπους, πολλοῖσι δ' ἐπὶ ζυγὰ βουσὶ τίθησιν.
Ἦμος δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεῖ καὶ ἠχέτα τέττιξ
δενδρέῳ ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχεύετ' ἀοιδὴν
πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων θέρεος καματώδεος ὥρῃ,
τῆμος πιόταταί τ' αἶγες καὶ οἶνος ἄριστος,
μαχλόταται δὲ γυναῖκες, ἀφαυρότατοι δέ τε ἄνδρες
εἰσίν, ἐπεὶ κεφαλὴν καὶ γούνατα Σείριος ἄζει,
αὐαλέος δέ τε χρὼς ὑπὸ καύματος. ἀλλὰ τότ' ἤδη
εἴη πετραίη τε σκιὴ καὶ βίβλινος οἶνος
μᾶζά τ' ἀμολγαίη γάλα τ' αἰγῶν σβεννυμενάων
καὶ βοὸς ὑλοφάγοιο κρέας μήπω τετοκυίης

---

570. ὀρθογόη ii. 573. ἂν φυτὰ at. ἂμ φυτὰ ii. 575. χαρασσάμενοι ii. 577. κάρφῃ aiit. κάρφει codd. 578. ἀγείραν t. 582. ἀπέβησε t. 583. πολλοῖς ii. 587. ποιόταται t. 588. δέ τοι ii. 590. αὐαλέως t.

πρωτογόνων τ' ἐρίφων· ἐπὶ δ' αἴθοπα πινέμεν οἶνον
ἐν σκιῇ ἑζόμενον, κεκορημένον ἦτορ ἐδωδῆς,
ἀντίον ἀκραέος Ζεφύρου τρέψαντα πρόσωπον
κρήνης τ' ἀενάου καὶ ἀποῤῥύτου, ἥτ' ἀθόλωτος.
τρὶς ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
δμωσὶ δ' ἐποτρύνειν Δημήτερος ἱερὸν ἀκτὴν
δινέμεν, εὖτ' ἂν πρῶτα φανῇ σθένος Ὠρίωνος,
χώρῳ ἐν εὐαεῖ καὶ ἐϋτροχάλῳ ἐν ἀλωῇ.
μέτρῳ δ' εὖ κομίσασθαι ἐν ἄγγεσιν· αὐτὰρ ἐπὴν δὴ
πάντα βίον κατάθηαι ἐπάρμενον ἔνδοθεν οἴκου,
θῆτά τ' ἄοικον ποιεῖσθαι καὶ ἄτεκνον ἔριθον
δίζεσθαι κέλομαι· χαλεπὴ δ' ὑπόπορτις ἔριθος·
καὶ κύνα καρχαρόδοντα κομεῖν· μὴ φείδεο σίτου,
μή ποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται.
χόρτον δ' ἐςκομίσαι καὶ συρφετόν, ὄφρα τοι εἴη
βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν ἐπηετανόν. αὐτὰρ ἔπειτα
δμῶας ἀναψῦξαι φίλα γούνατα καὶ βόε λῦσαι.
Εὖτ' ἂν δ' Ὠρίων καὶ Σείριος ἐς μέσον ἔλθῃ
οὐρανόν, Ἀρκτοῦρον δ' ἐςίδῃ ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
ὦ Πέρση, τότε πάντας ἀπόδρεπε οἴκαδε βότρυς.
δεῖξαι δ' ἠελίῳ δέκα τ' ἤματα καὶ δέκα νύκτας·
πέντε δὲ συσκιάσαι, ἕκτῳ δ' εἰς ἄγγε' ἀφύσσαι
δῶρα Διωνύσου πολυγηθέος. αὐτὰρ ἐπὴν δὴ
Πληιάδες θ' Ὑάδες τε τό τε σθένος Ὠρίωνος

---

594. προτογόνων i. 596. εὐκραέος ἀνέμου aii. 597. ἀεννάου It. 598. τέταρτον aiit. τέτρατον cod.? οἶνος ii. 599. ἐποτρύειν I. 600. πρῶτον ii. 603. κατάθηι i. 604. θῆτ' ἄοικον aiit. θῆτά τ' ἄοικον codd. 607. ἕμηται ii. 608. χόρτον τ' t. συφερτόν a. ὄφρα εἴη ii. 611. ἔλθοι. 612. ἐσίδοι ii. 614. ἠλίῳ ii. δέκα ἤματα aii. 616. διονύσου iit.

*δύνωσιν, τότ' ἔπειτ' ἀρότου μεμνημένος εἶναι
ὡραίου· πλειὼν δὲ κατὰ χθονὸς ἄρμενος εἴη.
Εἰ δέ σε ναυτιλίης δυςπεμφέλου ἵμερος αἱρεῖ,
εὖτ' ἂν Πληιάδες σθένος ὄβριμον Ὠρίωνος
φεύγουσαι πίπτωσιν ἐς ἠεροειδέα πόντον,
δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν ἀῆται·
καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
γῆν δ' ἐργάζεσθαι μεμνημένος, ὥς σε κελεύω.
νῆα δ' ἐπ' ἠπείρου ἐρύσαι πυκάσαι τε λίθοισι
πάντοθεν, ὄφρ' ἴσχωσ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων,
χείμαρον ἐξερύσας, ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος.
ὅπλα δ' ἐπάρμενα πάντα τεῷ ἐνικάτθεο οἴκῳ
εὐκόσμως στολίσας νηὸς πτερὰ ποντοπόροιο·
πηδάλιον δ' εὐεργὲς ὑπὲρ καπνοῦ κρεμάσασθαι.
αὐτὸς δ' ὡραῖον μίμνειν πλόον εἰςόκεν ἔλθῃ·
καὶ τότε νῆα θοὴν ἅλαδ' ἑλκέμεν, ἐν δέ τε φόρτον
ἄρμενον ἐντύνασθαι, ἵν' οἴκαδε κέρδος ἄρηαι,
ὥςπερ ἐμός τε πατὴρ καὶ σός, μέγα νήπιε Πέρση,
πλωίζεσκ' ἐν νηυσὶ βίου κεχρημένος ἐσθλοῦ·
ὅς ποτε καὶ τῇδ' ἦλθε πολὺν διὰ πόντον ἀνύσσας,
Κύμην Αἰολίδα προλιπών, ἐν νηὶ μελαίνῃ·
οὐκ ἄφενος φεύγων οὐδὲ πλοῦτόν τε καὶ ὄλβον,
ἀλλὰ κακὴν πενίην, τὴν Ζεὺς ἄνδρεσσι δίδωσι.
νάσσατο δ' ἄγχ' Ἑλικῶνος ὀιζυρῇ ἐνὶ κώμῃ,
Ἄσκρῃ, χεῖμα κακῇ, θέρει ἀργαλέῃ, οὐδέ ποτ' ἐσθλῇ.*

---

618. *ἀρότρου* at. 620. *ηαυτιλίης* t. *αἱρῇ* aiit. *αἱρεῖ* codd. 621. *ὄμβριμον* at. 622. *πίπτουσιν* ii. 624. *ἐπὶ* ii. 627. *ἀόντων* i. 629. *ἐγκάτθεο* ii. 631. *πιδάλιον* t. 636. *πλωίζεσκε νηυσὶ* aiit. *πλωίζεσκ' ἐν νηυσὶ* codd. 641. *νέσσατο* I. 642. *θέρει δ' ἀργαλέῃ* aiit. *θέρει ἀργαλέῃ* codd.

Τύνη δ', ὦ Πέρση, ἔργων μεμνημένος εἶναι
ὡραίων πάντων, περὶ ναυτιλίης δὲ μάλιστα.
νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι.
μείζων μὲν φόρτος, μεῖζον δ' ἐπὶ κέρδεϊ κέρδος
ἔσσεται, εἴ κ' ἄνεμοί γε κακὰς ἀπέχωσιν ἀήτας.
εἰ δ' ἂν ἐπ' ἐμπορίην τρέψας ἀεσίφρονα θυμὸν
βούληαι χρέα τε προφυγεῖν καὶ ἀτερπέα λιμόν,
δείξω δή τοι μέτρα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
οὔτε τι ναυτιλίης σεσοφισμένος οὔτε τι νηῶν.
οὐ γάρ πώποτε νηί γ' ἐπέπλων εὐρέα πόντον,
εἰ μὴ ἐς Εὔβοιαν ἐξ Αὐλίδος, ᾗ ποτ' Ἀχαιοὶ
μείναντες χειμῶνα πολὺν σὺν λαὸν ἄγειραν
Ἑλλάδος ἐξ ἱερῆς Τροίην ἐς καλλιγύναικα.
ἔνθα δ' ἐγὼν ἐπ' ἄεθλα δαΐφρονος Ἀμφιδάμαντος
Χαλκίδα τ' εἰςεπέρησα· τὰ δὲ προπεφραδμένα πολλὰ
ἄθλ' ἔθεσαν παῖδες μεγαλήτορες· ἔνθα μέ φημι
ὕμνῳ νικήσαντα φέρειν τρίποδ' ὠτώεντα.
τὸν μὲν ἐγὼ Μούσῃσ' Ἑλικωνιάδεσσ' ἀνέθηκα,
ἔνθα με τὸ πρῶτον λιγυρῆς ἐπέβησαν ἀοιδῆς.
τόσσον τοι νηῶν γε πεπείραμαι πολυγόμφων·
ἀλλὰ καὶ ὣς ἐρέω Ζηνὸς νόον αἰγιόχοιο·
Μοῦσαι γάρ μ' ἐδίδαξαν ἀθέσφατον ὕμνον ἀείδειν.
Ἤματα πεντήκοντα μετὰ τροπὰς ἠελίοιο,
ἐς τέλος ἐλθόντος θέρεος, καματώδεος ὥρης,
ὡραῖος πέλεται θνητοῖς πλόος· οὔτε κε νῆα

---

644. *ναυτηλίης* t. 645. *φυρτία* i. 647. *ἀνεμοῖο γε* ii. 648. *εὖτ' ἂν* aiit. *εἰ δ' ἂν* conject. 649. *βούληαι δὲ χρέα* at. *βούλεαι δὲ χρέα* ii. *βούληαι χρέα* conject. *λιμὸν ἀτερπῆ* aiit. *ἀτερπέα λιμόν* codd. 650. *δέ τοι* aiit. *δή τοι* cod.? 653. *εἰς* aiit. *ἐς* codd. 660. *Ἑλικωνιάδεσ'* t. 661. *ἐπέγησαν* t.

καυάξαις οὔτ' ἄνδρας ἀποφθίσειε θάλασσα,
εἰ δὴ μὴ πρόφρων γε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
ἢ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐθέλῃσιν ὀλέσσαι.
ἐν τοῖς γὰρ τέλος ἐστὶν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε.
τῆμος δ' εὐκρινέες τ' αὖραι καὶ πόντος ἀπήμων·
εὔκηλος τότε νῆα θοὴν ἀνέμοισι πιθήσας
ἑλκέμεν ἐς πόντον φόρτον τ' εὖ πάντα τίθεσθαι,
σπεύδειν δ' ὅττι τάχιστα πάλιν οἶκόνδε νέεσθαι·
μηδὲ μένειν οἶνόν τε νέον καὶ ὀπωρινὸν ὄμβρον
καὶ χειμῶν' ἐπιόντα Νότοιό τε δεινὰς ἀήτας,
ὅςτ' ὤρινε θάλασσαν ὁμαρτήσας Διὸς ὄμβρῳ
πολλῷ, ὀπωρινῷ, χαλεπὸν δέ τε πόντον ἔθηκεν.
ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν.
ἦμος δὴ τὸ πρῶτον ὅσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη
ἴχνος ἐποίησεν, τόσσον πέταλ' ἀνδρὶ φανείη
ἐν κράδῃ ἀκροτάτῃ, τότε δ' ἄμβατός ἐστι θάλασσα.
εἰαρινὸς δ' οὗτος πέλεται πλόος. οὔ μιν ἔγωγε
αἴνημ'· οὐ γὰρ ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένος ἐστίν
ἁρπακτός· χαλεπῶς κε φύγοις κακόν· ἀλλά νυ καὶ τὰ
ἄνθρωποι ῥέζουσιν ἀϊδρείῃσι νόοιο·
χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
δεινὸν δ' ἐστὶ θανεῖν μετὰ κύμασιν· ἀλλά σ' ἄνωγα
φράζεσθαι τάδε πάντα μετὰ φρεσίν, ὡς ἀγορεύω.
μηδ' ἐνὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι·
ἀλλὰ πλέω λείπειν, τὰ δὲ μείονα φορτίζεσθαι.
δεινὸν γὰρ πόντου μετὰ κύμασι πήματι κῦρσαι.
δεινὸν δ' εἴ κ' ἐφ' ἅμαξαν ὑπέρβιον ἄχθος ἀείρας

---

669. εἰ μὴ δὴ aiit. εἰ δὴ μὴ codd. 674. εἰς ii. δ' εὖ aiit. τ' εὖ cod. 677. ἐπεόντα ii. 686. καί τοι I. 690. ὥς σ' ἀγορεύω aiit. ὡς ἀγορεύω codd.

ἄξονα κανάξαις, τὰ δὲ φορτί' ἀμαυρωθείη.
μέτρα φυλάσσεσθαι· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.
 Ὡραῖος δὲ γυναῖκα τεὸν ποτὶ οἶκον ἄγεσθαι,
μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πόλλ' ἀπολείπων
μήτ' ἐπιθεὶς μάλα πολλά· γάμος δέ τοι ὥριος οὗτος.
ἡ δὲ γυνὴ τέτορ' ἡβώοι, πέμπτῳ δὲ γαμοῖτο.
παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.
τὴν δὲ μάλιστα γαμεῖν ἥτις σέθεν ἐγγύθι ναίει,
πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γείτοσι χάρματα γήμῃς.
οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο,
δειπνολόχης· ἥτ' ἄνδρα καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα
εὕει ἄτερ δαλοῦ καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν.
 Εὖ δ' ὄπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένος εἶναι.
μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον·
εἰ δέ κε ποιήσῃς, μή μιν πρότερος κακὸν ἔρξῃς.
μηδὲ ψεύδεσθαι γλώσσης χάριν· εἰ δὲ σέ γ' ἄρχῃ
ἤ τι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον ἠὲ καὶ ἔρξας,
δὶς τόσα τίνυσθαι μεμνημένος· εἰ δέ κεν αὖτις
ἡγῆτ' ἐς φιλότητα, δίκην δ' ἐθέλῃσι παρασχεῖν,
δέξασθαι· δειλός τοι ἀνὴρ φίλον ἄλλοτε ἄλλον
ποιεῖται, σὲ δὲ μή τι νόον κατελεγχέτω εἶδος.
μηδὲ πολύξεινον μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι,
μηδὲ κακῶν ἕταρον μηδ' ἐσθλῶν νεικεστῆρα.

---

697. *ἐπὶ οἶκον* ii. 698. *τριήκοντα* ii. 700. *ἡβώῃ* at. 701. *ὥς κ'* aiit. *ἵνα* Aristot. *διλάξῃς* I. 703. *γείτωσι* t. 704. *γάρ τοι* aiit. *γάρ τι* codd. 707. *δόκεν* t. 710. *μή μην* t. *πρότερον* ii. 711. *εἰ δέ κεν* at. *εἰ δέ κε γ'* ii. *εἰ δὲ σέ γ'* codd. 712. *ἤ τοι ἔπος γ' εἰπὼν* t. 713. *τόσσα* t. *τίννυσθαι* aiit. *τίνυσθαι* conject. *αὖθις* aiit. *αὖτις* conject. 714. *ἡγεῖτ'* iit. 715. *δειλός τι* a. *δειλός τις* ii. 718. *ἑτάρων* ii. *μήεδ'* I.

μηδέ ποτ' οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ
τέτλαθ' ὀνειδίζειν μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων·
γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης·
εἰ δὲ κακὸν εἴπῃς, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις.
μηδὲ πολυξείνου δαιτὸς δυςπέμφελος εἶναι
ἐκ κοινοῦ· πλείστη δὲ χάρις δαπάνη τ' ὀλιγίστη.
μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
χερσὶν ἀνίπτοισιν μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
οὐ γὰρ τοίγε κλύουσιν, ἀποπτύουσι δέ τ' ἀράς.
μηδ' ἀντ' ἠελίου τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν·
αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ, μεμνημένος εἰς ἀνιόντα
μήτ' ἐν ὁδῷ μήτ' ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς,
μηδ' ἀπογυμνωθῇς· μακάρων τοι νύκτες ἔασιν·
ἑζόμενος δ' ὅγε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδώς,
ἢ ὅγε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς.
μηδ' αἰδοῖα γονῇ πεπαλαγμένος ἔνδοθεν οἴκου
ἑστίῃ ἐμπελαδὸν παραφαινέμεν, ἀλλ' ἀλέασθαι.
μηδ' ἀπὸ δυςφήμοιο τάφου ἀπονοστήσαντα
σπερμαίνειν γενεήν, ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαιτός.
μηδέ ποτ' ἀενάων ποταμῶν καλλίῤῥοον ὕδωρ
ποσσὶ περᾶν, πρίν γ' εὔξῃ ἰδὼν ἐς καλὰ ῥέεθρα,
χεῖρας νιψάμενος πολυηράτῳ ὕδατι λευκῷ.
ὃς ποταμὸν διαβῇ, κακότητι δὲ χεῖρας ἄνιπτος,
τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἄλγεα δῶκαν ὀπίσσω.

723. εἴποις aiit. εἴπῃς codd. αὐτὸν t. 727. ἀνίπτοις aiit. ἀνίπτοισιν codd. 729. ἠελίοιο aiit. ἠελίου codd. 730. επήν t. ἔς τ' aiit. εἷς conject. ἀνιόντος t. 732. ἔασσιν iit. Inter v. 738 et 739 interest v. (760) μηδ' ἐπὶ κρηνάων οὐρεῖν, μάλα δ' ἐξαλέασθαι in edd. iit. 739. ἀεννάων ii.

μηδ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐνὶ δαιτὶ θαλείῃ
αὖον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ.
μηδέ ποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν
πινόντων· ὀλοὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.
μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.
μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
ἔσθειν μηδὲ λόεσθαι· ἐπεὶ καὶ τοῖς ἔνι ποινή.
μηδ' ἐπ' ἀκινήτοισι καθίζειν, οὐ γὰρ ἄμεινον,
παῖδα δυωδεκαταῖον· ὅτ' ἀνέρ' ἀνήνορα ποιεῖ·
μηδὲ δυωδεκάμηνον· ἴσον καὶ τοῦτο τέτυκται.
μηδὲ γυναικείῳ λουτρῷ χρόα φαιδρύνεσθαι
ἀνέρα· λευγαλέη γὰρ ἐπὶ χρόνον ἔστ' ἐπὶ καὶ τῷ
ποινή. μηδ' ἱεροῖσιν ἐπ' αἰθομένοισι κυρήσας
μωμεύειν ἀΐδηλα· θεός τοι καὶ τὰ νεμεσσᾷ.
μηδέ ποτ' ἐν προχοῇ ποταμῶν ἅλαδε προρεόντων,
μηδ' ἐπὶ κρηνάων οὐρεῖν, μάλα δ' ἐξαλέασθαι·
μηδ' ἐναποψύχειν· τὸ γὰρ οὔτοι λώϊόν ἐστιν.
ὧδ' ἔρδειν· δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται κούφη μὲν ἀεῖραι
ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα πολλοὶ
λαοὶ φημίξωσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.
Ἤματα δ' ἐκ Διόθεν πεφυλαγμένος εὖ κατὰ μοῖραν
πεφραδέμεν δμώεσσι τριηκάδα μηνὸς ἀρίστην
ἔργα τ' ἐποπτεύειν ἠδ' ἁρμαλιὴν δατέασθαι,

---

744. ἐν t. 746. κρατῆρος ὕπερθε t. 749. μή τοι aii. λακέρυξα I. 753. δυωδεταῖον t. 758. κωμεύειν t. θεὸς νύ τοι καὶ iit. 761. τοῦτο γὰρ t. 762. ὑπαλεύαο ii. 766. φημίζουσι aii. φημίξουσι t. φημίξωσι cod.? νύ τοι ἐστὶ ii.

εὖτ' ἂν δή μιν ἀληθείην κρίνοντες ἄγωσιν.
αἵδε γὰρ ἡμέραι εἰσὶ Διὸς πάρα μητιόεντος.
πρῶτον ἔνη τετράς τε καὶ ἑβδόμη, ἱερὸν ἦμαρ·
τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο Λητώ·
ὀγδοάτη τ' ἐνάτη τε δύω γε μὲν ἤματα μηνὸς
ἔξοχ' ἀεξομένοιο βροτήσια ἔργα πένεσθαι.
ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τ' ἄμφω γε μὲν ἐσθλαί,
ἡ μὲν ὄϊς πείκειν, ἡ δ' εὔφρονα καρπὸν ἀμᾶσθαι·
ἡ δὲ δυωδεκάτη τῆς ἑνδεκάτης μέγ' ἀμείνων.
τῇ γάρ τοι νεῖ νήματ' ἀερσιπότητος ἀράχνης
ἤματος ἐκ πλείου, ὅτε τ' ἴδρις σωρὸν ἀμᾶται.
τῇ δ' ἱστὸν στήσαιτο γυνὴ προβάλοιτό τε ἔργον.
μηνὸς δ' ἱσταμένου τρισκαιδεκάτην ἀλέασθαι
σπέρματος ἄρξασθαι· φυτὰ δ' ἐνθρέψασθαι ἀρίστη.
ἕκτη δ' ἡ μέσση μάλ' ἀσύμφορός ἐστι φυτοῖσιν,
ἀνδρογόνος δ' ἀγαθή· κούρῃ δ' οὐ σύμφορός ἐστιν
οὔτε γενέσθαι πρῶτ' οὔτ' ἄρ γάμου ἀντιβολῆσαι.
οὐδὲ μὲν ἡ πρώτη ἕκτη κούρῃσι γενέσθαι
ἄρμενος, ἀλλ' ἐρίφους τάμνειν καὶ πώεα μήλων
σηκόν τ' ἀμφιβαλεῖν ποιμνήιον ἤπιον ἦμαρ·
ἐσθλὴ δ' ἀνδρογόνος· φιλέει δέ τε κέρτομα βάζειν
ψεύδεά θ' αἱμυλίους τε λόγους κρυφίους τ' ὀαρισμούς.
μηνὸς δ' ὀγδοάτῃ κάπρον καὶ βοῦν ἐρίμυκον
ταμνέμεν, οὐρῆας δὲ δυωδεκάτῃ ταλαεργούς.
εἰκάδι δ' ἐν μεγάλῃ, πλέῳ ἤματι, ἴστορα φῶτα

---

770. *ἀληθείην λαοὶ* aiit. *δή μιν ἀληθείην* conject. *κρίνωντες* ii. 775. *ἀεξομένοιο* at. 776. *ἑνδεκάτη δυωδεκάτη τ'* ii. 783. *ἐκθρέψασθαι* ii. 785. *ἀνδρογόνος τ'* aii. 787. *κούρῃ τε* aiit. *κούρῃσι* codd. 789. *ἀμφιβολεῖν* I. 790. *φιλέοι δέ κε κέρδεα* t. 791. *ἀορισμοὺς* ii.

γείνασθαι· μάλα γάρ τε νόον πεπυκασμένος ἐστίν.
ἐσθλὴ δ' ἀνδρογόνος δεκάτη, κούρῃ δέ τε τετρὰς
μέσση. τῇ δέ τε μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
καὶ κύνα καρχαρόδοντα καὶ οὐρῆας ταλαεργοὺς
πρηΰνειν ἐπὶ χεῖρα τιθείς. πεφύλαξο δὲ θυμῷ
τετράδ' ἀλεύασθαι φθίνοντός θ' ἱσταμένου τε
ἄλγεα θυμοβορεῖν· μάλα τοι τετελεσμένον ἦμαρ.
ἐν δὲ τετάρτῃ μηνὸς ἄγεσθ' εἰς οἶκον ἄκοιτιν
οἰωνοὺς κρίνας οἳ ἐπ' ἔργματι τούτῳ ἄριστοι·
πέμπτας δ' ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ χαλεπαί τε καὶ αἰναί.
ἐν πέμπτῃ γάρ φασιν Ἐρινύας ἀμφιπολεύειν
Ορκον τιννυμένας, τὸν Ἔρις τέκε πῆμ' ἐπιόρκοις.
μέσσῃ δ' ἑβδομάτῃ Δημήτερος ἱερὸν ἀκτὴν
εὖ μάλ' ὀπιπτεύοντα ἐϋτροχάλῳ ἐν ἀλωῇ
βάλλειν. ὑλοτόμον τε ταμεῖν θαλαμήϊα δοῦρα
νήϊά τε ξύλα πολλά, τάτ' ἄρμενα νηυσὶ πέλονται.
τετράδι δ' ἄρχεσθαι νῆας πήγνυσθαι ἀραιάς.
εἰνὰς δ' ἡ μέσση ἐπὶ δείελα λώϊον ἦμαρ.
πρωτίστη δ' εἰνὰς παναπήμων ἀνθρώποισιν·
ἐσθλὴ μὲν γάρ θ' ἥδε φυτευέμεν ἠδὲ γενέσθαι
ἀνέρι τ' ἠδὲ γυναικί· καὶ οὔποτε πάγκακον ἦμαρ.
παῦροι δ' αὖτε ἴσασι τρισεινάδα μηνὸς ἀρίστην
[ἄρξασθαί τε πίθου καὶ ἐπὶ ζυγὸν αὐχένα θεῖναι
βουσὶ καὶ ἡμιόνοισι καὶ ἵπποις ὠκυπόδεσσι,]
νῆα πολυκλήϊδα θοὴν εἰς οἴνοπα πόντον

---

795. γίνεσθαι. μέγα γάρ t. πεπνυμένος t. 802. ἄγεσθαι δ' ἐς a. ἄγεσθαι δὲ οἶκον ii. 805. φησιν t. Ἐριννύας aiit. Ἐρινύας cod. 806. τιννυμένας aiit. τινυμένας codd. 808. ὀπιπτεύοντας t. εὐοχάλῳ a. 809. ὑλυτόμον I. 814. τ' ἠδὲ φυτεύειν aii. ἥδε φυτευέμεν t. 816. αὖτ' aiit. αὖτε cod.? 819. πόντων t.

εἰρύμεναι· παῦροι δέ τ' ἀληθέα κικλήσκουσι.
τετράδι δ' οἶγε πίθον· περὶ πάντων ἱερὸν ἦμαρ
μέσση· παῦροι δ' αὖτε μετ' εἰκάδα μηνὸς ἀρίστην
ἠοῦς γινομένης· ἐπὶ δείελα δ' ἐστὶ χερείων.
αἵδε μὲν ἡμέραι εἰσὶν ἐπιχθονίοις μέγ' ὄνειαρ.
αἱ δ' ἄλλαι μετάδουποι, ἀκήριοι, οὔ τι φέρουσαι.
ἄλλος δ' ἀλλοίην αἰνεῖ, παῦροι δέ τ' ἴσασιν.
ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη ἄλλοτε μήτηρ·
τάων εὐδαίμων τε καὶ ὄλβιος ὃς τάδε πάντα
εἰδὼς ἐργάζηται ἀναίτιος ἀθανάτοισιν
ὄρνιθας κρίνων καὶ ὑπερβασίας ἀλεείνων.

---

822. μεσσήην· παῦροι δὲ μετ' ι. 825. ἀκύριοι. οὔ τοι ι. 827. μητρυιὰ ι. 829. ἀναίτως I.

Σ Χ Ο Λ Ι Α.

BRITISH MUSEUM

Τὴν μὲν Θεογονίαν ὁ γενναῖος Ἡσίοδος δοκεῖ μοι συνθεῖναι πάσης τῆς περὶ τὸν κόσμον τῶν θεῶν προνοίας τὰς ἀρχὰς ἐθελήσας παραδοῦναι τοῖς μεθ' ἑαυτὸν κατὰ τὴν πάτριον τῶν Ἑλλήνων φήμην ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς θρυλλουμένων μύθων τὸ σύγγραμμα πᾶν ἐργασάμενος· τὰ δὲ Ἔργα καὶ τὰς Ἡμέρας τὸ βίβλιον εἰς οἰκονομίαν καὶ ἀπράγμονα ζωὴν παρακαλῶν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς ἀγοραίου καὶ φορτικῆς, οὐχ ἁπλῶς εἰς ἡδονὴν ἀποβλέπων τῶν ἐντευξομένων, ἀλλὰ ταύτην μὲν πάρεργον θέμενος, τὴν δὲ ὠφέλειαν τὴν εἰς τὸ ἦθος προηγούμενον σκοπὸν ποιησάμενος, ἵνα τὸν ἴδιον βίον κοσμήσαντες, οὕτω καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον γνώσεως ἐπήβολοι γενώμεθα. Διὸ καὶ ἀπὸ τούτου προσήκει τοῦ συγγράμματος ἄρχεσθαι· τοὺς γὰρ τὸ ἦθος ἀκοσμήτους τὸν κόσμον γνῶναι παντελῶς ἀδύνατον. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τοῦ βιβλίου παιδευτικός· τὸ δὲ μέτρον ὥσπερ ἥδυσμά τι τῷ σκοπῷ τούτῳ τῆς ἑρμηνείας ἐπιβέβληται, θέλγον τὰς ψυχὰς καὶ κατέχον εἰς τὴν πρὸς αὐτὸ φιλίαν. Διὸ καὶ ἀρχαιότροπός ἐστιν ἡ ἐν αὐτῷ τῆς ποιητικῆς ἰδέα· τῶν γὰρ καλλωπισμῶν καὶ τῶν ἐπιθέτων κόσμων καὶ μεταφορῶν ὡς τὰ πολλὰ καθαρεύει· τὸ γὰρ ἁπλοῦν καὶ τὸ αὐτοφυὲς πρέπει τοῖς ἠθικοῖς λόγοις. Καὶ τοῦτο μὲν δῆλον· ὅτι δὲ τὸ προοίμιόν τινες διέγραψαν, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ Ἀρίσταρχος ὀβελίζων τοὺς στίχους, καὶ Πραξιφάνης ὁ τοῦ Θεοφράστου μαθητής, μηδὲ τοῦτο ἀγνοῶμεν. Οὗτος μέντοι καὶ ἐντυχεῖν φησὶν ἀπροοιμιάστῳ τῷ βιβλίῳ καὶ ἀρχομένῳ χωρὶς τῆς ἐπικλήσεως τῶν Μουσῶν ἐντεῦθεν, Οὐκ ἄρα μοῦνον ἔην ἐρίδων γένος. Καὶ γὰρ τοῦτο πρέπον ἦν, ὡς ἔοικεν, ἀνδρὶ γράφειν ἄνευ σκηνῆς ποιητικῆς ἐγχειροῦντι καὶ πρὸ θύρων ὄγκον ἐπιδεικνυμένῳ περιττόν. Ἐπάγεται δέ τινας τὸ μὴ ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος καλεῖν, Βοιωτὸν ὄντα, τὰς Μούσας, ὥσπερ ἐν τῇ Θεογονίᾳ πεποίηκεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Πιερίας, εἰς τὸ μὴ προσίεσθαι τὸ προοίμιον· τάχα δ'

ἂν εἴη καὶ τοῦτο παιδευτικὸν, εἰς τὸ μὴ πάντα τὰ οἰκεῖα σεμνύνειν, ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' ἄλλοις ὄντα μειζόνως ἀγαθὰ, προτιμότερα τῶν οἰκείων τίθεσθαι· καὶ γὰρ τὰς Μούσας τετέχθαι μὲν ἐν τῇ Πιερίᾳ φασὶν, ἐν δὲ τῷ Ἑλικῶνι χορεύειν, τῆς μὲν Πιερίας τὴν ὑπὲρ τὸν κόσμον τάξιν δηλούσης, ἀφ' ἧς εἰς τὸν κόσμον προῆλθε, τοῦ δὲ Ἑλικῶνος τὴν ἐγκόσμιον· ἐν γὰρ τούτῳ χορεύουσιν ταῖς σφαίραις ἐννέα οὔσαις ἐπιβεβηκυῖαι. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐν ἄλλοις εἴρηται· νῦν δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ λέξεων τὰς δεομένας σαφηνείας διερμηνεύσωμεν, καὶ εἴ τι περιττότερόν ἐστιν ἢ κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν ταῦτα μετιόντων συμπαραλαμβάνοντες

Μετὰ τὴν ἡρωϊκὴν γενεαλογίαν καὶ τοὺς καταλόγους ἐπεζήτησε καινουργῆσαι πάλιν ἑτέραν ὑπόθεσιν· καὶ δὴ καταχρησθέντων τῶν εἰς πολέμους καὶ μάχας καὶ τῆς γεωργίας διδασκάλων, εἰσφέρει καὶ τῶν ἡμερῶν τὴν κρᾶσιν, πρόσωπον ἀναπλάσας καὶ παραλαβὼν τοῦ ἀδελφοῦ Πέρσου, εἴτε κατ' ἀλήθειαν, εἴτε κατὰ τὸ εὐπρόσωπον καὶ ἁρμόζον τῇ ὑποθέσει, ἵνα δύο πρόσωπα, καὶ ἵνα δόξῃ ἐξ ἔριδος τῆς κατὰ τὸν ἀδελφὸν εἰς τοῦτο ἐληλυθέναι. Ὡς δὲ ποιητὴς τὰς Μούσας καλεῖ, ἵνα δόξῃ τὸ ποίημα εἶναι Μουσῶν.

ΜΟΥΣΑΙ. Μούσας δὲ ὠνομάσθαι λέγουσιν ἀπὸ μῶσθαι τοῦ σημαίνοντος τὸ ζητεῖσθαι· αὗται γὰρ παιδείας παρεκτικαί· διὰ τοῦτο Μούσας ὠνόμασαν οἱ πρῶτοι τὰ ὀνόματα θέντες. Ὦ Μοῦσαι αἱ ἐκ τῆς Πιερίας ὁρμώμεναι, καὶ ταῖς ὑμετέραις ᾠδαῖς καὶ φωναῖς τὰ πάντα δοξάζουσαι, δεῦτε δὴ τὸν Δία προσείπατε τὸν ὑμέτερον πατέρα. Πατέρα δὲ τῶν Μουσῶν τὸν Δία εἰρήκασι, καὶ μητέρα τὴν Μνημοσύνην, διότι νοητικὸν εἶναι δεῖ, καὶ μνημονικὸν τὸν παιδευθησόμενον· ὧν τὸ μὲν μνημονευτικὸν δίδωσιν ἡ Μνημοσύνη, τὸ δὲ νοητικὸν ὁ Ζεύς.

2. ΣΦΕΤΕΡΟΝ. Καταπεφρόνηκε τῶν ἀντωνυμιῶν, β γὰρ πρόσωπόν ἐστιν· ἔδει δὲ εἰπεῖν ὑμέτερον, ἀλλ' ἀντὶ δευτέρου τρίτῳ ἐχρήσατο.

3. ὋΝ ΤΕ ΔΙΑ. Δι' ὃν πάντα καὶ οὐκ αὐτομάτως. Πάντα τῷ Διῒ προσαναπλάττει, παραινῶν αὐτὸν μὴ νομίζειν διὰ βίας αὔξειν τὸν πλοῦτον.

4. ῬΗΤΟΙ. Καὶ λογικοὺς καὶ ἀλόγους καὶ Ἕλληνας καὶ Βαρβάρους καὶ πλουσίους καὶ μετρίους πάντας ἐκ Διὸς λέγει γεγενῆσθαι.

5. ῬΕΙΑ ΜΕΝ. Πάντα ὁ Ζεὺς διοικῶν, καὶ τοὺς ἀδυνάτους δυναμοῖ, καὶ τοὺς δυνατοὺς καθαιρεῖ τῆς δυνάμεως. Ὧν

τὸ μὲν δηλοῖ τὸ βριάειν· τὸ δὲ τοὺς βριάοντας χαλέπτειν. Οὐχ ἁπλῶς δὲ, ἀλλὰ καὶ διὰ κακίαν καὶ πονηρίαν μηνίει. Ἄδηλον δὲ τὸν τεταπεινωμένον καὶ ἀφανῆ καὶ ἄδοξόν φησιν.

7. ΙΘΥΝΕΙ ΣΚΟΛΙΟΝ. Τὸν ποικίλον τὸ ἦθος διὰ πανουργίαν, σκολιὸν ὀνομάζει. Τοῦτον οὖν ἰθύνειν λέγει τὸν Δία, πάλιν εἰς τὸ ἁπλοῦν ἐπανάγοντα ἦθος, διὰ τὸ κολάζειν αὐτὸν ἐν τῇ πανουργίᾳ.

ΚΑΙ ΑΓΗΝΟΡΑ ΚΑΡΦΕΙ. Τὸν αὐθάδη καὶ ὑπερόπτην εὐτελῆ ποιεῖ καὶ ταπεινόν. Ἡ γὰρ αὐθάδεια πρὸς καταφρόνησιν ἐγείρει τῶν ἄλλων ἁπάντων· ἡ δὲ ταπείνωσις εἰς ἔννοιαν ἄγει τοῦ μηδὲν ἡμᾶς διαφέρειν τῶν ὁμοίων, καὶ μετρίους ποιεῖ τὸ ἦθος.

8. ὍΣ ὙΠΕΡΤΑΤΑ ΔΩΜΑΤΑ ΝΑΙΕΙ. Τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ὄντα, ἐν οἷς ὁ Ζεὺς ἵδρυται, δώματά ἐστι τοῦ Διός· ὡς καὶ Ὅμηρος εἶπε καθῆσθαι αὐτὸν

ἐν ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος οὐλύμποιο.

Καταπλήττει δὲ αὐτὸν τῷ ἐπιθέτῳ τῆς ἀξιοπίστου οἰκήσεως.

9. ΚΛΥΘΙ ΙΔΩΝ. Ὡς πάντα ἐφορῶν καὶ ἀκούων τῶν γινομένων, ἐπόπτης γενοῦ· καὶ μὴ μόνον δι' ἀκοῆς δέξαι τὰ ῥηθησόμενα, ἀλλὰ καὶ δι' ὄψεως ἴθυνον. Ὅπερ δὲ Ὅμηρος ἐπὶ τοῦ ἡλίου φησὶ, τοῦτο Ἡσίοδος ἐπὶ τοῦ Διὸς εἶπεν· ὅμοιον γάρ ἐστι τῷ,

Ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Ὁρᾷν δὲ τὸν Δία πάντα καὶ ἀκούειν πάντων εἴρηκεν, ὡς πάντων ἔφορον· ὁρῶντα μὲν τὰς πράξεις ἡμῶν, ἀκούοντα δὲ τῶν λόγων ὧν φθεγγόμεθα οἱ ἄνθρωποι. Τῶν γὰρ αἰσθήσεων μόνην τὴν ὅρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν ὡς χαριεστάτους ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρουσι.

ΔΙΚΗι Δ' ΙΘΥΝΕ. Τουτέστι κατὰ δίκην πᾶσαν σὺ τὴν δίκην κρίνε, πάντα ὁρῶν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα καὶ πάντων ἀκούων· ὁρῶν μὲν τὰς πράξεις ἡμῶν· ἀκούων δὲ τῶν λόγων, ὧν φθεγγόμεθα οἱ ἄνθρωποι. Ὡς πάντα ἐφορῶν καὶ πάντα ἀκούων ἐπόπτης γενοῦ τῶν γινομένων, καὶ μὴ μόνον δι' ἀκοῆς παραδέξῃ τὰ ῥηθησόμενα, ἀλλὰ καὶ δι' ὄψεως. Σὺ, φησὶν, ἴθυνον· ἐγὼ δὲ καταλέξω τῷ Πέρσῃ.

11. ΟΥΚ ΑΡΑ ΜΟΥΝΟΝ. Διττή ἐστιν ἡ ἔρις. Ἡ μὲν γὰρ ἅμιλλα καὶ ζῆλος εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ τεῦξιν· ἡ δὲ φιλόνεικος ζωὴ μετὰ φθόνου καὶ δυσμενείας γινομένη. Ἀλλ' αὗται μὲν

αἱ δύο περὶ γῆν εἰσιν· ἐπείπερ ἐνταῦθα καὶ τὰ καταμαχόμενα τοῖς ἀγαθοῖς. Ἡ δ' ἀμείνων ἔρις τοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκα γινομένη, καὶ ἐν τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν ἐστιν. Οὐκ, ὡς ἔοικεν, ἓν ἦν τὸ τῶν ἐρίδων γένος, ἀλλὰ δύο. Λαμβάνεται δὲ ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ ἐν τῇ Θεογονίᾳ μίαν γέννησιν παρέδωκεν ἐρίδων, ὅθεν ἐνταῦθα ὥσπερ συναισθησόμενος ἑαυτοῦ δύο λέγει, διὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ γράμματος.

12. ΤΗΝ ΜΕΝ ΚΕΝ ΕΠΑΙΝΕΣΣΕΙΕ ΝΟΗΣΑΣ. Προσυπακουστέον τὸ τίς· τὸ γὰρ ὅλον ἦν, ἐπαινέσειεν ἄν τις νοήσας· οὐ γὰρ ὁ τυχὼν τὴν ἀμείνω τῶν ἐρίδων ἐπαινέσειεν, ἀλλ' ὁ δυνηθεὶς αὐτὴν τῷ νῷ θεωρῆσαι μεγάλων οὖσαν ἀγαθῶν αἰτίαν τοῖς ἀνθρώποις.

13. Ἡ Δ' ΕΠΙΜΩΜΗΤΗ. Δηλονότι ἡ χείρων ἔρις ἀπὸ φιλονείκου γινομένη προαιρέσεως, ἄλογος οὖσα τοῦ θυμοῦ κίνησις, καὶ οὐχ ἁπλῶς μωμητὴ, ἀλλὰ μετὰ ἐπιτάσεως ἐπιμωμητὴ, ὡς ἐπιτεταμένη οὖσα, ψεκτὴ παρὰ τοῖς ἔμφροσι.

ΔΙΑ Δ' ΑΝΔΙΧΑ. Χωρὶς διεστήκασι κατὰ τὴν ζωήν· ταύτην γὰρ εἶπε θυμόν· καὶ γὰρ πᾶσα ζωὴ ψυχικὴ καλεῖται θυμός.

15. ΑΛΛ' ῾ΥΠ' ΑΝΑΓΚΗΣ. Ὑπερβατὸν, ἡ μὲν γὰρ σχετλίη πόλεμόν τε τὴν χείρονά φησιν ἔριν ἀκούσιον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις· εἰκότως. καὶ γὰρ ἅπαν τὸ κακὸν ἀκούσιόν ἐστιν· ὥς φησι καὶ Πλάτων. Ὑπ' ἀνάγκης δὲ τιμᾶσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὴν ἄλογον ζωὴν, ἣν ἔσχον εἰς σῶμα πεσούσης τῆς ψυχῆς. Καὶ τοῦτο κατὰ βούλησιν εἶναι τῶν θεῶν, τὸ τῇ ἀνάγκῃ τοιαύτῃ συσχεθῆναι· ἵνα δηλονότι μισήσωσι τὸ μετὰ σώματος ζῆν. Οὐ γὰρ ἐνδέχεται σώμασι συνόντας ἔξω παντελῶς εἶναι τῶν κατὰ τὸ σῶμα παθῶν.

16. ΕΡΙΝ ΤΙΜΩΣΙ. Τὴν ἑτέρην τιμῶσι πληροῦντες τὴν πληροφορίαν αὐτῆς τυχὸν, καὶ φιλοτίμως ἔχουσι πρὸς τὸ μάχεσθαι· καὶ τιμῶσι μὲν καλῶς εἶπεν, οὐ φιλοῦσι δέ.

17. ΤΗΝ Δ' ῾ΕΤΕΡΗΝ. Τὴν ἀμείνω λέγει· καὶ αὐτὴν οὖσαν τῆς λογικῆς ψυχῆς ἅμιλλαν σύντονον πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁρῶσαν. Ταύτην οὖν γεννηθῆναι παρὰ τῆς νυκτός φησιν. Ἔστι δὲ ἡ νὺξ θεὸς ὑπὲρ τὸν κόσμον ἀφανὴς τοῖς ὄμμασιν ἡμῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἐρεβεννὴ, ὥσπερ καὶ αὐτὸν τὸν Δία πατέρα φασὶ τῶν

ψυχῶν. Ἐκείνη οὖν ἐγέννησε τὴν κρείττω ἔριν, ὡς πάντα ἀνάγουσαν ἐπὶ τὴν ἀφανῆ καὶ θείαν ζωήν. Αἰτία γάρ ἐστι πάντων τῶν ἀοράτων. Τὰ γὰρ καλὰ προγενέστερα· μετὰ ταῦτα δὲ ἐφάνη ἡ κακία· νὺξ δὲ αὐτὴν ἔτεκεν. Ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς παρυφίσταται τὰ πάντα τά τε κακὰ καὶ τὰ ἀγαθά.

18. ΘΗΚΕ ΔΕ ΜΙΝ. Τὴν μὲν συνέπειαν οὕτω δεῖ καθιστάνειν· ὁ Ζεὺς ὁ ἐν τῷ αἰθέρι ναίων, καὶ ἐν τοῖς ἀνδράσι, καὶ ἐν ταῖς ῥίζαις τῆς γῆς ἀμείνω τὴν ἔριν ἔθηκε ταύτην ἐκείνης, ἵνα διὰ μὲν τοῦ αἰθέρος δηλώσῃ τὸ ἀκρότατον· διὰ δὲ τῶν ἐν τῇ γῇ ῥιζῶν, τὸ ἔσχατον· διὰ δὲ τῶν ἀνδρῶν, τὸ μέσον· οὔτε αἰθερίων ὄντων, οὔτε χθονίων φυτῶν· διὰ πάντων δὲ, ὅτι πανταχοῦ ἐστι τὸ θεῖον, καὶ ἐν πᾶσι, πρώτοις, μέσοις, ἐσχάτοις. Εἰπὼν δὲ, ὅτι νὺξ ἔτεκε τὴν ἀμείνω ἔριν, φησὶ παρὰ τοῦ Διὸς ἀρείονα γενέσθαι, δόντος αὐτῇ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ δύναμιν σεμνοτέραν τῆς ἑτέρας.

19. ΓΑΙΗΣ Τ' ΕΝ ῬΙΖΗΙΣΙΝ. Ἐν τοῖς φυτοῖς τοῖς ἐῤῥιζωμένοις τῇ γῇ, ἢ ὅτι ἐῤῥίζωσεν αὐτὴν ἐν τῇ γῇ· ἢ ὅτι ἡ ἀγαθὴ φιλονεικία καὶ ἐπὶ τὰ φυτὰ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ γεωργικὰ ἐδόθη, ὥστε ζηλοῦν εἰς τὸ ἐργάζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

20. ῞ΗΤΕ ΚΑΙ ΑΠΑΛΑΜΝΟΝ. Τὸν ἀκίνητον πρὸς τὰ ἔργα, καὶ οἷον μὴ ἔχοντα χεῖρας, ἀλλ' ἀργὸν κινεῖ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι τοῖς ἐργαζομένοις ἁμιλλώμενον ἡ κρείσσων ἔρις. Ἥτις καὶ τὸν ἀργὸν, καὶ μὴ παλαμώμενον ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγείρει. Παλαμᾶν γὰρ, τὸ διὰ τῶν παλαμῶν γεωργίας ἐργάζεσθαι· ὁ γὰρ σπουδαῖος κἂν ᾖ ἀσθενὴς, σπεύδει τὸ ἐργάζεσθαι.

21. ΕΙΣ ῞ΕΤΕΡΟΝ ΓΑΡ ΤΙΣ. Πλούσιον ἰδὼν ἐκ τῶν ἔργων πλουτήσαντα, σπεύδει καὶ αὐτὸς πλουτῆσαι.

24. ΕΙΣ ΑΦΕΝΟΝ. Τὸν πλοῦτον ἄφενον καλοῦσι, τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν ἐνιαυσιαίων ἀθροιζόμενον· ἔνος γὰρ καλεῖται ὁ ἐνιαυτός.

25. ΚΕΡΑΜΕΙ ΚΟΤΕΕΙ. Ζηλοῖ, ὀργίζεται, φθονεῖ, βασκαίνει. Προτρέπεται πρὸς γεωργίαν διὰ τοῦτο. Ἐν γὰρ ταῖς ῥίζαις τῶν γεωργικῶν ὑφίσταται ἡ ἀγαθὴ ἔρις φησὶν, οὐχὶ δὲ ἐν ταῖς ἀδικίαις. Ἢ ὅτι ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καὶ ἀδήλου παρυφίσταται τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθά. Τοῦτο δεῖ μᾶλλον ἐπανάγειν εἰς τὰ εἰρημένα περὶ τῆς χείρονος ἔριδος, καὶ γὰρ τὸ κοτέειν καὶ τὸ φθονεῖν κακά ἐστι, καὶ ἐκείνης οἰκεῖα, καὶ οὐ τῆς ἀμείνονος.

27. Ω ΠΕΡΣΗ. Τὸ ποίημα γέγραπται πρὸς τὸν Πέρσην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Νουθεσία δὲ καὶ δικαιολογία· νειμάμενος γὰρ τὴν πατρῴαν οὐσίαν κατηνάλωσε θεραπεύων τοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ καταδυναστεύων Ἡσιόδου, καὶ πολλὰ παρενοχλῶν, ἐζημίου πρὸς ἄρχοντας καὶ κριτήρια ἕλκων διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἐπίθεσιν.

28. ΕΡΙΣ ΚΑΚΟΧΑΡΤΟΣ. Ἧι χαίρουσιν οἱ κακοὶ, καὶ φιλοδικοῦντες, καὶ κακοπράγμονα βίον ζῶντες. Διὸ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων κωλύει, τρέπουσα αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἀγορὰς, καὶ τὰς δίκας τὰς πρὸς ἀλλήλους. Ἀμφίβολον τὸ κακόχαρτον, ἤτοι γὰρ ἡ κακοῖς χαίρουσα, ἢ ἐφ' ᾗ οἱ κακοὶ ἐπιχαίρουσι. Δοκοῦσι γὰρ ὅταν σύγχυσις γένηται, ὠφελείας ἕξειν. Τὰ κατὰ τὸν Πέρσην ἤτοι ἱστορικῶς ἐκληπτέον, ἢ πλασματικῶς καὶ ὑποθετικῶς, διὰ τὸ ἀπρόσωπον τοῦ λόγου. — Μὴ δέ σε, φησὶν, ἡ φιλονεικία κωλύσῃ ἀπ' ἔργου εἰς τὸ περιβλέπεσθαι φιλονεικίας καὶ ἀκροᾶσθαι ῥημάτων καὶ φημῶν κινουμένων ἐν ἀγορᾷ.

29. ΝΕΙΚ' ΟΠΙΠΤΕΥΟΝΤΑ. Τουτέστι πρὸς μόνας τὰς φιλονεικίας βλέποντα, καὶ ἐπήκοον ὄντα τῶν κατ' ἀγορὰν κινουμένων φιλονεικιῶν, ὀφείλοντα τοῖς ἔργοις προσέχειν τοῖς γεωργικοῖς, ἀφ' ὧν τρέφεσθαι δυνατόν.

30. ΩΡΗ ΓΑΡ Τ' ΟΛΙΓΗ. Τουτέστιν ἐλαχίστη φροντίς ἐστι τῶν ἀγορῶν καὶ δικῶν ἐκείνων τῷ μὴ ἔχοντι βίον ἐπηετανὸν, τὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους ἀθροιζόμενον, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ οἴκοις, ἀφ' οὗ τραφήσεται ἀνὰ πᾶν τὸ ἔτος. Ψιλοῦται δὲ τὸ ὤρη, νῦν γὰρ τὴν φροντίδα σημαίνει. Ὅθεν καὶ ὀλιγωρία, καὶ πολυωρία καὶ πολυωρῶ, καὶ πυλωρὸς, ὁ τὴν τοῦ φυλάσσειν [τὰς πύλας] ἔχων ἐξουσίαν.

31. Ωι ΤΙΝΙ ΜΗ ΒΙΟΣ. Αὐτοῦ κατ' ὀλίγον νουθετεῖ ἀπαλλάσσων τῆς ἀργίας.

32. ὩΡΑΙΟΣ ΤΟΝ ΓΑΙΑ. Τὸν βίον δὲ εἶπεν ὡραῖον, ὡς ἐκ τῆς τῶν ὡρῶν περιόδου συλλεγόμενον. Ἐπειδὴ τὰ μὲν τὸ ἔαρ φέρει, τὰ δὲ τὸ θέρος, τὰ δὲ τὸ μετόπωρον, τὰ δὲ ὁ χειμὼν τῶν πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀναγκαίων. Ὡραῖος μὲν γὰρ διὰ ταῦτα ὁ βίος. Δημήτερος δὲ ἀκτὴν πᾶσαν τὴν τῶν καρπῶν φορὰν ἐκάλεσεν, οὐ μόνον τῶν ἰδίως λεγομένων Δημητριακῶν, οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων. Τὴν γὰρ γῆν, ἀφ' ἧς οἱ καρποὶ πάντες, Δήμητραν ὠνόμαζον οἱ παλαιοί. Ὁ γὰρ, φησὶ, μὴ

ἔχων πλοῦτον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὀφείλει ποτὲ μὲν ἐργάζεσθαι, ποτὲ δὲ ἀκροᾶσθαι. Κάμνε, φησὶ, καὶ τότε φιλονείκει. Τοῦτο δὲ εἶπεν, ἵνα κατὰ μέρος ἀπάρῃ αὐτὸν τοῦ φιλονεικεῖν ἐπὶ τὸ ἐργάζεσθαι.

33. ΤΟΥ ΚΕΚΟΡΕΣΣΑΜΕΝΟΣ. Οὐχ ὅτι πλούσιός τις ὢν ὀφείλει εἶναι φιλόδικος, ἀλλ' ἐκ περιουσίας ἐνδείκνυται πρὸς τὸν Πέρσην, ὅτι μόλις πλούσιος ὢν σχολὴν ἄγειν ὤφειλες εἰς τὸ περὶ δίκας διατρίβειν καὶ ἀγοράς. Νῦν δὲ ἄπορος ὢν πρὸς τοῖς ἔργοις ἂν μάλιστα διάγοις, ἀφ' ὧν δύνασαι πορίσαι σαυτῷ βίον. Ὅταν, φησὶν, εἰς χορτασίαν ἀποθῇς ἑαυτῷ, τότε φιλονείκει ἐπ' ἀλλοτρίοις κτήμασιν. ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἐκ δευτέρου ἐργάζεσθαι τὸ ἔργον, ὡς ἂν εἰ μὴ σπείρεις τῷ χειμῶνι, οὐ δύνῃ μετὰ ταῦτα τῷ θέρει σπεῖραι.

34. ΣΟΙ Δ' ΟΥΚΕΤΙ. Μετὰ τὴν διανομὴν τῶν πατρῴων ἥρπαξας τἀμὰ τοῖς ἄρχουσι χρώμενος συμμάχοις, καὶ ἐμὲ συκοφαντῶν· οὐκ ἔτι δὲ καὶ δεύτερον ὑπάρξει σοι διὰ τὴν φιλοπραγμοσύνην τὰ ἐμὰ ἁρπάζειν προσιόντι πάλιν ἐκείνοις, κἀμὲ συκοφαντοῦντι.

35. ἈΛΛ' ΑΥΘΙ ΔΙΑΚΡΙΝΩΜΕΘΑ. Ἀλλὰ νῦν μεταξὺ ἡμῶν ἀλλήλους διαλυσώμεθα ταῖς δικαίως κρινομέναις δίκαις ἐπ' εὐθείαις, αἵ τινες ἐκ τοῦ Διός εἰσιν ἄρισται.

37. ΚΛΗΡΟΝ ΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ. Κλῆρον ἢ τὸν τῆς γῆς, ἢ τὸν τῆς οὐσίας· ὅθεν ἄκληρος ὁ πτωχὸς, καὶ ἐπίκληρος ὁ κληρονόμος. Ἤδη, φησὶν, ἐδασάμεθα ἅπαξ, σὺ δὲ ἐπλεονέκτησάς με, καὶ ἄρχοντας ἐτίμησας ἐξ αὐτῶν, δωροδοκῶν αὐτοὺς καὶ κολακεύων, ἵνα σοὶ χαρίσωνται. Βασιλῆας δὲ νῦν τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς ἄρχοντας λέγει· οὕτως γὰρ αὐτοὺς ἐκάλουν οἱ παλαιοί· ὡς Ὅμηρος·

Ἀλλ' ἤτοι βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι.

39. ΔΩΡΟΦΑΓΟΥΣ. Τοὺς ἄρχοντας, οἷς χρώμενος, καὶ δῶρα διδοὺς ἐκίνει κατὰ τοῦ Ἡσιόδου, οὐ δωροδόκους προσεῖπεν ἀλλὰ δωροφάγους, ὡς μὴ μόνον δῶρα λαμβάνοντας παρὰ τῶν φιλοδίκων, ἀλλὰ καὶ δαπανῶντας ἅπερ λάβωσι, καὶ τρεφομένους ἐκ τῶν ἀλλοτρίων· οἷά τε προθύμους ὄντας καὶ αὖθις δικάζειν τῷ Πέρσῃ καὶ τῷ Ἡσιόδῳ διὰ τὴν τῶν δώρων ἐλπίδα.

40. ὉΣΩι ΠΛΕΟΝ. Τὸ πλέον, ἢ τῷ ποσῷ ἐστι πλέον, ἢ τῇ ἀξίᾳ· τὸ οὖν ἥμισυ τοῦ παντὸς ἔλαττον ὂν κατὰ τὸ ποσὸν, κατὰ τὴν ἀξίαν ἐστὶ πλέον. Ποιεῖ δὲ τὴν ἀξίαν τὸ δικαιότερον. Ὃν οὖν δεῖ μὴ τὸ πᾶν ἔχειν; ἀλλὰ τὸ ἥμισυ, διὰ τὸ πρόσαλλον

τῆς διανομῆς, τοῦτον δεῖ πλέον τοῦ παντὸς νομίζειν τὸ ἥμισυ, ὡς κρεῖττον ὂν καὶ δικαιότερον τοῦ τὸ πᾶν κεκτῆσθαι τὸ μόνου τοῦ ἡμίσεως ἀπολαύειν· τὸ μὲν γὰρ ποιεῖ πλουσιώτερον, τὸ δὲ δείκνυσιν ὄντα δικαιότερον. Τὸ ἥμισυ μετὰ δικαιοσύνης πλέον ἐστὶ τοῦ ὅλου μετὰ ἀδικίας.

41. ΟΥΔ' ὍΣΟΝ ΕΝ ΜΑΛΑΧΗι ΤΕ. Τὰ εὐτελέστατα τῶν βρωτῶν παρέλαβεν ἀφ' ὧν τρέφεσθαι δυνατὸν, τὴν μαλάχην καὶ τὸν ἀσφόδελον· καὶ γὰρ ἐκ τούτων χυλὸν ἐσκεύαζον εἰς βρῶσιν. Ἐκ τούτου οὖν πολὺ τὸ ὄφελος, καὶ πλέον ἢ τῶν πολυτελεστάτων βρωμάτων ἀπὸ ἀδικίας συλλογομένων. Ἢ τὸν ἐκ τοῦ ῥᾴστου βίου λέγει, ἴσως δὲ καὶ ἀφ' ἱστορίας τοῦτο λέγει· Ἕρμιππος γὰρ ἐν τῷ τῶν ἑπτὰ σοφῶν περὶ τῆς ἀλίμου λέγει· (μέμνηται δὲ τῆς ἀλίμου καὶ Ἡρόδωρος, ἐν τῷ πέμπτῳ τοῦ καθ' Ἡρακλέα λόγου, καὶ Πλάτων ἐν γ' τῶν νόμων·) Ἐπιμενίδην φησὶ μικρόν τι ἐδεσμάτιον προσφερόμενον ὧδε διὰ ὅλην τελεῖν τὴν ἡμέραν, ἦν δ' ἐξ ἀσφοδέλου καὶ μαλάχης, ὅπερ αὐτὸν ἄλιμον καὶ ἄδιψον ἐποίει.

42. ΚΡΥΨΑΝΤΕΣ ΓΑΡ ΕΧΟΥΣΙ ΘΕΟΙ. Τὸν βίον ἀποκεκρύφθαι ὑπὸ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν τῶν ἀναγκαίων περιποίησιν βίον καλῶν· εἰ γὰρ μὴ ἀπεκέκρυπτο, ἀλλ' ἦν ἐν μέσῳ κείμενος, καὶ εὐπόριστος, οὐδὲν ἔδει γεωργεῖν ἢ οὐδὲ πλεῖν ἕνεκα τῆς τοῦ βίου κατασκευῆς. Νῦν δὲ οὐκ οὖσα πᾶσιν εὐπετὴς ἡ τούτου πόρισις, ὡς κρυφθεῖσα παρὰ θεῶν, καὶ ὀλίγοις οὖσα καταφανὴς, κινεῖ τοὺς μὲν εἰς τὸ πλεῖν, τοὺς δὲ εἰς τὸ γεωργεῖν· μηχανωμένους ἀφορμὴν ἑαυτοῖς τοῦ συλλέγειν τὸν βίον. Βίον τὸν τῆς ἀρετῆς δηλονότι· λέγεται δὲ ἔκρυψαν, ὅτι οὐ πᾶσι δήλη ἡ ἀρετὴ, καὶ ὅτι μετὰ κόπου πολλοῦ τὶς αὐτὴν εὑρίσκει· ἢ ἐπὶ γεωπονίᾳ ἔδωκαν τὸν πλοῦτον, οὐ προσθέντες αὐτόν. Τὸ δὲ σχῆμα Ἀττικόν· ἀντὶ γὰρ τοῦ „κεκρύφασιν" εἶπε „κρύψαντες ἔχουσιν." Σοφοκλῆς,

Κηρύξας ἔχω·

ἀντὶ τοῦ ἐκήρυξα.

43. ῬΗΙΔΙΩΣ ΓΑΡ ΚΕΝ. Τοῦτο ἀκόλουθον τῷ κεκρύφθαι τὸν βίον ὑπὸ τῶν θεῶν, καὶ μὴ εἶναι πᾶσιν εὐπόριστον· εἰ γὰρ ἦν πᾶσιν εὐπόριστος, ῥᾴδιον ἂν ἦν καὶ ἐπ' ἤματι, τουτέστιν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, μεταχειρίσασθαί τι τῶν ἔργων, ὥστε πάντα τὸν ἐνιαυτὸν ἀπὸ τούτου πορίσαντα τὴν τροφὴν, τοῦ ἔτους ἀργεῖν, μηκέτι δεόμενον τοῦ ἐργάζεσθαι.

45. ΑΙΨΑ ΚΕ ΠΗΔΑΛΙΟΝ. Εἰ μὴ δυσπόριστος ἦν ὁ βίος καὶ τῶν ἐργαζομένων δεόμενος συνεχῶς, οὐκ ἔδει πλεῖν

πολλάκις, ἀλλὰ τὸ πηδάλιον οἴκοι καπνισθησόμενον καταθεῖναι, ἅπαξ ποτὲ πλεύσαντα μόνον. Εἰώθεισαν γὰρ νεωλκήσαντες τὰ πηδάλια ὑπὲρ τῶν καπνιζομένων κρεμαννύναι τόπων ξηρανθησόμενα, τοῦ μὴ σῆψιν ὑπομεῖναι, χάριν τῆς ἐγκειμένης αὐτοῖς ὑγρότητος. Ἀλλ' οὐδὲ γεωργεῖν καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀλλ' ἅπαξ ποτέ· καὶ τοῦτο ποιήσαντα χαίρειν ἐᾶσαι τὰ τῶν βοῶν ἔργα, καὶ τῶν ἡμιόνων τῶν πρὸς γεωργίαν χρησίμων. Νῦν δέ, διὰ τὸ δυσπόριστον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις τὸν βίον, εὕρηται καὶ ναυτιλία καὶ γεωργία παρ' αὐτοῖς.

47. ΑΛΛΑ ΖΕΥΣ ΕΚΡΥΨΕ. Τὸ μὲν κρύψαι τὸν βίον, ἐστὶ τὸ δυσπόριστον ποιῆσαι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ μόλις ἀνυστὸν διὰ πολλῶν πόνων καὶ τληπαθείας· τὸ δὲ χολώσασθαι τὸν Δία τῇ περὶ γένεσιν ζωῇ, τὸ ἀσύμφορον εἶναι τὴν δόσιν αὐτοῦ ταῖς ψυχαῖς· διαιρετικὸν γὰρ ὁ χόλος.

48. ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΑΓΚΥΛΟΜΗΤΗΣ. Ὁ μὲν Προμηθεύς ἐστιν ὁ τοῖς ἀνθρώποις τὸν νοῦν δωρούμενος τὸν πρὸ τῶν ἀποβάσεων λογιστικὸν τῶν ἀποβησομένων, ὃν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ζωὴν ὑποδεξάμενοι νοερὰν ἀπὸ τῶν τοῦ πατρὸς ἠθῶν ἥκουσαν εἰς τόνδε τὸν τόπον. Αἱ δὲ ἀπάται τοῦ Προμηθέως αἱ κατὰ τοῦ Διὸς δηλοῦσιν, ὅτι παρασκευάζει καὶ τῶν θείων ψυχῶν μετέχειν τὰ θνητὰ ὁ Προμηθεύς· τὸ γὰρ ἀπατώμενον, γίνεται πάντας ἀπατῶν. Αἰνίττεται δὲ ἡ ἀπάτη τὰ περὶ τὴν διανομὴν τοῦ βοὸς, ἣν ἐν τῇ Θεογονίᾳ παρέδωκεν. Εἰ δὲ ἀγκυλομήτης ὁ Προμηθεὺς, οὕτω γὰρ γράφειν δεῖ καθὰ καὶ Πλούταρχος, Κρόνιός τίς ἐστι καὶ νοερῶς ἑαυτὸν νοῶν, καὶ ἀγκύλως εἰς ἑαυτὸν ἐπεστραμμένος. Εἰ δὲ καὶ ποικιλομήτης γράφοιτο, σημαίνει τὸν ποικίλας κεκτημένον νοήσεις, ἃς δωρεῖται καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς, εἰς τὸ σῶμα πεσούσαις, ὅτι τὸ προνοητικὸν τῶν ἀνθρώπων κρύπτει τὸν πλοῦτον, ἀνθ' ὅτου Προμηθεὺς αὐτὸν ἠπάτησεν. Ὁ δὲ Προμηθεὺς ἦν παῖς Ἰαπετοῦ καὶ Ἀσώπης, ἢ Κλυμένης, ἢ Θέμιδος.

49. ΤΟΥΝΕΚ' ΑΡ' ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙΝ. Ἕνεκά φησι τῆς παρὰ τοῦ Προμηθέως ἀπάτης ὁ Ζεὺς προεξένισε βίον ἐπίπονον τοῖς ἀνθρώποις. Ἔδει γὰρ πεσούσαις ταῖς ψύχαις πόνους καὶ τληπαθείας παρασκευάσαι, δι' ὧν μισήσουσι μὲν τὸν τῆς γενέ-

σεως τόπον καὶ τὴν ἐν σώματι ἀναστροφὴν, ὑποστρέψουσι δὲ αὖθις εἰς τὴν τοῦ πατρὸς αὐλὴν καὶ πρὸς τὴν, ἀφ' ἧς ἐξέπεσον, θείαν ζωήν.

50. ΚΡΥΨΕ ΔΕ ΠΥΡ. Ἡ τοῦ πυρὸς κρύψις τῆς νοερᾶς καὶ τεχνικῆς ἐστι ζωῆς ἀφανὴς περίληψις, ἣν ὁ Ζεὺς ἑκὼν πρῶτος δίδωσιν, δι' ἧς καὶ τὸν κόσμον ἐδημιούργησεν, ἄληπτον αὐτὴν φυλάττειν τὰς πολλὰς τῶν ἐλθουσῶν δεῦρο ψυχῶν. Φωτὸς γὰρ αἴτιον τὸ πῦρ ὃν εἰκόνα φέρει τοῦ νοῦ τοῦ τεχνικοῦ, καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι ζῶσι πρῶτον νοερῶς.

ΠΑΙΣ ΙΑΠΕΤΟΙΟ. Τὸν Ἰαπετὸν θεὸν οἰητέον εἶναι νοερὸν, αἴτιον πάσης τῆς πτηνῆς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὀξυτάτης ταύτης πάσης κινήσεως· διὸ καὶ Ἰαπετὸν κληθῆναι παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι, ὑπὸ τῶν θεολόγων. Τούτου δὲ πολλοὺς μὲν εἶναι παῖδας, ἐννέα καὶ εἴκοσι τοὺς πάντας· προέχειν δὲ ἐν αὐτοῖς Προμηθέα καὶ Ἐπιμηθέα καὶ Ἄτλαντα· ὧν καὶ Ἡσιόδος ἐν τῷδε τῷ συγγράμματι μέμνηται.

51. ΕΚΛΕΨ' ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙ. Ἡ κλοπὴ τοῦ πυρὸς δηλοῖ μετάθεσιν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ καὶ ἀφανοῦς εἰς τὸ αἰσθητὸν καὶ ἀλλότριον. Ὡς δὲ πᾶσα κλοπὴ λεληθυῖα τοῦ ἀλλοτρίου μετάθεσίς ἐστιν ὄντως, καὶ ταῖς ἐν τῷ νοητῷ μενούσαις οἰκείως ψυχαῖς, τοῦ τεχνικοῦ λόγου νοεροῦ ὄντος. Δέδωκεν οὖν ὁ Προμηθεὺς αὐτὸν ἐν ταῖς πεσούσαις ψυχαῖς ἐνταῦθα. Διὸ κλοπὴν ὁ μῦθος τὴν δόσιν ταύτην ἐδήλωσεν, ὡς ταῖς ψυχαῖς εἰς τὸν ἀλλότριον αὐταῖς τόπον κατελθούσαις διὰ τοῦ Προμηθέως προσελθοῦσαν. Τὸ δὲ ΑΥΘΙΣ δηλοῖ τὸ μετὰ τὴν ἀπάτην καὶ ταύτην προσθεῖναι τὴν δοκοῦσαν περὶ τὸν Δία ἐπιβουλήν. Τῷ φυσικῷ λόγῳ ἐπιπλέκει τὸ μυθῶδες, ὅτι τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῆς μαλάχης ἀγνοοῦσιν· ἐπεὶ Προμηθεὺς ἠπάτησεν αὐτόν. Δῆλον δὲ, ὡς προεκδέδοται ἡ Θεογονία· ἐκεῖ δὲ πλείονα περὶ τοῦ Προμηθέως λέγει, ὡς ἠπάτησε τὸν Δία.

52. ΕΝ ΚΟΙΛΩι ΝΑΡΘΗΚΙ. Ἔστι μὲν πυρὸς ὄντως φυλακτικὸς ὁ νάρθηξ ἠπίαν ἔχων μαλακότητα εἴσω καὶ τρέφειν τὸ πῦρ καὶ μὴ ἀποσβεννύναι δυναμένην. Ἐν δὲ τῷ μύθῳ τοῦ αἰσθητοῦ λαμβάνεται ὡς εἰκών· καὶ γάρ ἐστι Διονυσιακὸς, ὡς καὶ οἱ τελούμενοι τῷ Διονύσῳ δηλοῦσι ναρθηκοφοροῦντες, ὃς τῶν αἰσθήσεων ἐστὶ ποιητὴς, καὶ προσάγεται ὑπὸ τῶν Τιτάνων τῷ Διονύσῳ. Τιτανικὸς δὲ θεὸς καὶ ὁ Προμηθεὺς Ἰαπετοῦ παῖς

ὢν Τιτᾶνος ὄντος. Μῦθος. Κλέψας ὁ Προμηθεὺς τὸ πῦρ εἰς πόλιν ἦλθεν Αἰτωλίαν· ἀφ' οὗ συνέβη τὴν πόλιν κληθῆναι Πυρηνίαν.

56. ΜΕΓΑ ΠΗΜΑ. Τὴν τοῦ πυρὸς κλοπὴν μέγα πῆμα λέγει τοῦ Προμηθέως ἔσεσθαι λαβὼν τὸ αἴνιγμα ἀπὸ τῶν προνοουμένων αὐτῷ ψυχῶν. Ταύταις γὰρ ὄντως ἡ κάθοδος πῆμα καὶ τοῖς ἀνθρώποις, οἳ γεγόνασιν ἐκ τούτων τῶν πεσουσῶν ψυχῶν.

57. ΤΟΙΣ Δ' ΕΓΩ. Τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ὑποδεξαμένοις τὴν ἄνωθεν κλαπεῖσαν ψυχὴν καὶ δεῦρο πεσοῦσαν δώσειν κακὸν, τὴν Πανδώραν, ἤτοι τὴν ἄλογον ψυχὴν, ᾗ τερπομένους βιώσεσθαι τὸ ἑαυτῶν ἀγαπῶντας κακόν. Τῷ λόγῳ γὰρ ἡ ἀλογία κακὸν, ἀναγκαία δὲ ὅμως, ἵνα μὴ αὐτόθεν ἡ ψυχὴ κοινωνῇ τῷ σώματι. ἘΟΝ ΚΑΚΟΝ. Ἐνταῦθα τὸ ἑὸν οὐχ ὑγιῶς κεῖται· ὤφειλε γὰρ εἰπεῖν σφέτερον· τὸ γὰρ σφῶν αὐτῶν, τὸ δὲ ἑὸν αὐτοῦ σημαίνει. Μέμφονται δὲ τὸν Ἡσίοδον οἱ περὶ Ἀπολλώνιον, ὅτι ἑνικῷ ἀντὶ πληθυντικοῦ ἐχρήσατο, ὁμοίως δὲ καὶ Καλλίμαχος αἰτιᾶται διὰ τὸ αὐτό.

59. ΕΚ Δ' ΕΓΕΛΑΣΣΕ. Τὸ ἄθυμον δηλοῖ, καὶ ἀόργητον τοῦ θεοῦ.

60. ἩΦΑΙΣΤΟΝ Δ' ΕΚΕΛΕΥΣΕ. Τὴν ἄλογον ζωὴν δεῖ σωματικὴν εἶναι· διὸ καὶ γῆς καὶ ὕδατος χρεία, καὶ τῆς φυράσεως, ἣν ὁ Ἥφαιστος ποιεῖται· σωμάτων γὰρ οὗτος ὁ θεὸς ποιητής. Ἐπειδὴ οὐχ ἁπλῶς ποιεῖ ψυχῆς ἀλόγου σῶμα, ἀλλ' ἀνθρωπίνης, ἐντίθησι τῷ σώματι τούτῳ ζωτικὴν δύναμιν ἀνθρωπίνης φωνῆς· εἴληπται δὲ ἀπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὰ δύο, ὡς στερεώτερα καὶ παχύτερα καὶ συγγενῆ πρὸς τὸ σῶμα τοῦτο μάλιστα τὸ σύνθετον. Ἅμα τῷ λόγῳ καὶ τὸ ἔργον προέβη, καὶ ὅτι οὐ Προμηθεὺς, ἀλλ' Ἥφαιστος ἔπλασε πρῶτον, δῆλον ἐντεῦθεν. Ἡ δὲ αἰτία τῆς παρεκβάσεως, ὅτι θέλει βεβαιῶσαι τὸν λόγον τὸν ἴδιον, δι' ὧνπερ εἴρηκε τὸν Δία κρῦψαι τὸν πλοῦτον. Τὸ δὲ ὕδει ἀπὸ τῆς ὕδος εὐθείας, ὡς βέλος· τὴν γῆν τῷ ὕδατι φυρᾶσαι· τουτέστι πηλὸν ποιῆσαι, Αἰολικῶς. Γέγονε δὲ κατὰ μεταπλασμὸν, ἀπὸ τῶν εἰς ας οὐδετέρων εἰς υς, ὕδας, ὕδος, ὡς κῶας κῶος,

κώεσιν ἐν μαλακοῖσιν.

61. ΘΕΜΕΝ ΑΥΔΗΝ. Αὐδὴν δὲ νῦν οὐ τὴν φωνὴν λέγει, ἀλλὰ τὸν τόπον τῆς φωνῆς· ἤτοι τὰ φωνητικὰ ὄργανα.

62. ΑΘΑΝΑΤΑΙΣ ΔΕ. Δαιμόνιον ὄντως ἐστὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ζωῆς τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς θῆλυ· διὸ καὶ τὴν ζωτικὴν ἔχει πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὁμοιότητα καὶ δύναμιν ἀνθρωπικὴν, καὶ ταῖς ἀθανάταις δὲ θεαῖς ἔοικε κατὰ τὸ εἶδος. Μέσον οὖν πώς

ἐστι θείων καὶ ἀνθρωπίνων συστάσεων, ὡς ἡ λογικὴ θεῖόν ἐστιν ἁπλῶς ἀπ' αὐτῶν ἤκουσα τῶν θεῶν. Ἐοίκαμεν οὖν τρία εἶναι· κατὰ τὸν λόγον θεῖοι· κατὰ τὸ ἄλογον δαιμόνιοι· κατὰ τὸ σωματικὸν εἶδος ἄνθρωποί τινες.

63. ΠΑΡΘΕΝΙΚΗΣ ΚΑΛΟΝ ΕΙΔΟΣ. Καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ἀδιάφθορον ὂν ἀπὸ τῆς γενέσεως μετέχει τινὸς κάλλους· ὅπου γε καὶ μέχρι σώματος ἥκει τὸ καλόν· μόνη γὰρ αἰσχρὰ ἡ ὕλη, διότι ἀνείδεος.

64. ΕΡΓΑ ΔΙΔΑΣΚΗΣΑΙ. Ἔστι γάρ τι τεχνικὸν καὶ ἐν τῷ θήλει τῆς ψυχῆς τῷ ἀλόγῳ κατὰ τὸ τῆς φαντασίας εὐμήχανον καὶ ἀνατυπωτικόν, ὃ δὴ καὶ αὐτὸ φαίης ἂν Ἀθηναϊκὸν εἶναι δίδαγμα· καθὸ καὶ ἐν ἀλόγοις ζώοις ἔστι τὶ φιλεργὸν καὶ τεχνοειδές. Καί τις καὶ νοῦν διὰ ταῦτα τὴν φαντασίαν ὠνόμασεν. Οὕτως οὖν ὑφαντικὸν τὸ ἄλογον καὶ ἐν ἡμῖν, ὡς ἐν τῷ ἀράχνῃ.

65. ΑΜΦΙΧΕΑΙ ΚΕΦΑΛΗι. Σαφῶς ταῦτα προσήκει τῷ ἀλόγῳ καὶ ἐν ἡμῖν· προσαγωγὸν γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὸ φιλήδονον τῶν πολλῶν καὶ ἐπέραστον τοῖς μὴ κρίνουσιν ὀρθῶς. Διὸ καὶ τὸν ΠΟΘΟΝ αὐτοῦ εἶπεν ΑΡΓΑΛΕΟΝ, οὐκ ὄντα καθαρόν, ἀλλ' ὑλικόν, καὶ διὰ τοῦτο χαλεπόν· καὶ τὰς ΓΥΙΟΚΟΡΟΥΣ δὲ ΜΕΛΕΔΩΝΑΣ, ὡς τὰ γυῖα κοσμούσας. Τὸ γὰρ κοσμεῖν καὶ καλλύνειν οἱ παλαιοὶ κορεῖν ἔλεγον· τὸ δὲ διδασκῆσαι ἀπὸ τοῦ διδασκῶ γέγονε περισπωμένου. ΓΥΙΟΚΟΡΟΥΣ, τὰς εἰς κόρον ἀγούσας τὰ γυῖα, ἤτοι τὰς μέχρι κόρου ἐσθιούσας τὰ μέλη· ἢ τὰς φροντίδας τὰς κατεσθιούσας τὰ μέλη τοῖς χρωμένοις δηλονότι· ἢ μελεδῶνας τὰς τρεφούσας τὸ σῶμα, ὅθεν τὸ φροντίζειν περὶ τῆς γαστρός· γυναικὶ γὰρ οὐδὲν μέλει ἄλλο ἢ μόνον τὸ σῶμα κατακόρως τρέφειν, ἢ ὅτι παναίτιοι τοῖς ἀνδράσι φροντίδων εἰσίν.

67. ΚΥΝΕΟΝ ΤΕ ΝΟΟΝ. Εἰκότως καὶ ταῦτα φέρειν ἂν εἴποις εἰς τὴν ἐν ἡμῖν ἄλογον ζωήν· ἀναιδῆ μὲν οὖσαν ὡς κατεξανισταμένην τοῦ λόγου πολλάκις καὶ μὴ ὑποστελλομένην τῷ τῇ φύσει κρείττονι· ἀπατῶσαν δὲ τὸ ἐν ἐκείνῳ δυνάμενον κρίνειν καὶ γοητεύουσαν ταῖς ἡδυπαθείαις.

73. ΧΑΡΙΤΕΣ ΤΕ ΘΕΑΙ. Χάριτές εἰσι τρεῖς· Πειθώ, Ἀγλαΐα, καὶ Εὐφροσύνη. Ὧραι τρεῖς· Εὐνομία, Δίκη, Εἰρήνη.

74. ὉΡΜΟΥΣ ΧΡΥΣΕΙΟΥΣ. Ἐπειδὴ ἡ γυνὴ κεκοσμημένη πείθει τὸν ἄνδρα πρὸς συνουσίαν τάχυς. Σαπφὼ δέ φησι τὴν

Πειθὼ Ἀφροδίτης θυγατέρα. Καὶ τὸ ΕΙΑΡΙΝΟΙΣΙΝ, ἀπὸ τοῦ πληρεστάτου τὰ ἄνθη τὰ κατὰ καιρὸν λέγει, καὶ τὸ, ΠΑΝΤΑ ΔΕ ΟΙ ΧΡΟΙ, ἀντὶ τοῦ τὸν λοιπόν. ΚΟΣΜΟΝ δὲ τὸ ἱμάτιον λέγει, ἐπειδὴ τὸ σῶμα κοσμεῖ. ΕΦΗΡΜΟΣΕ δὲ, ἐπειδὴ μετὰ μηχανῆς.

77. ΕΝ Δ' ΑΡΑ ΟΙ ΣΤΗΘΕΣΣΙ. Καὶ ταῦτα ἀληθῆ περὶ τοῦ ἀλόγου. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῷ γνωστικὸν οὐκ ἐφάπτεται τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ φαντασίας ἴσχει ψευδεῖς παρακρουομένας τὸν λόγον, ἥπερ αὐτὰς ἐπιτρέψειεν.

ΑΡΓΕΙΦΟΝΤΗΣ. Πῶς ἄνω μὲν Ζεὺς Ἡφαίστῳ ἐκέλευσεν ἐνθεῖναι φωνὴν, νῦν δὲ ὁ Ἑρμῆς ἐντίθησι; Ῥητέον οὖν, ὡς τὸ μὲν ἐνδιάθετον ἐκεῖνος, τὸ δὲ προφορικὸν ὁ Ἑρμῆς ἐντίθησιν.

79. ΕΝ Δ' ΑΡΑ ΦΩΝΗΝ. Τοῦτό τινες περιττόν φασιν· ἤδη γὰρ ὁ Ἥφαιστος δέδωκεν αὐδὴν τῇ γυναικί· εἰ δὲ καὶ τοῦτο γνήσιον εἴη τοῦ Ἡσιόδου, τὸν Ἥφαιστον τὸ ὄργανον ἐροῦμεν ὑποστῆσαι τοῦ ἀλόγου, δι' οὗ δύναται συμφθέγγεσθαι τῷ λόγῳ, τὸν δὲ Ἑρμῆν αὐτὴν δοῦναι τὴν δύναμιν τὴν λογοειδῆ· λόγων γὰρ δεσπότης οὗτος ὁ θεός. Πανδώρην δὲ, ἢ ὅτι πάντων δῶρα ἔλαβεν, ἢ ὅτι δῶρον πάντων τῶν θεῶν. ΑΛΦΗΣΤΗιΣΙ δὲ, τοῖς διανοητικοῖς ἀνδράσι καὶ εὑρετικοῖς.

84. ΕΙΣ ΕΠΙΜΗΘΕΑ. Θεός τίς ἐστι καὶ οὗτος, λογισμοῦ μὲν αἴτιος, ἀλλ' οὐ τοῦ προνοητικοῦ τῶν ἐκβησομένων, ὡς ὁ Προμηθεὺς, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ μόλις ἐκ τῶν ἀποβάντων πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντος. Ὅθεν ἐκεῖνος μὲν προαγορεύει μὴ δέχεσθαι τὴν γυναῖκα, δεξάμενος δὲ οὗτος τότε δὴ γινώσκει τὸ κακόν. Ἃ δὴ πάσχουσιν αἱ ψυχαί· τούτων γὰρ, αἱ μὲν νοερώτεραι καὶ πρὸ τοῦ παθεῖν ἀποσκευάζονται τὴν ἀλογίαν· αἱ δὲ ἀσθενέστεραι μόλις ἐκ τῆς πρὸς αὐτὴν τὴν γένεσιν κοινωνίας εἰς ἔννοιαν ἄγονται τῶν ἀπ' αὐτῆς κακῶν. Ἃ δὲ αἱ ψυχαὶ πάσχουσιν, ὁ μῦθος ἐπὶ τοὺς προνοοῦντας αὐτῶν ἀναπέμπει θεούς.

ΕΙΣ ΕΠΙΜΗΘΕΑ. Εἰς τοὺς ἀπρονοήτους ἀνθρώπους, ἢ εις ἀντὶ τοῦ προς. Ἔστι δὲ τὸ σχῆμα Ἀττικὸν, ὅμοιον τῷ,

εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον.

ΑΡΓΕΙΦΟΝΤΗΣ δὲ, ἤτοι ὁ ἐν Ἀργῷ φωνῶν· ...... εἰρηνικὸς γὰρ ὁ θεὸς καὶ ἀψευδής· οἱ δὲ νεώτεροι, ὅτι Ἄργον ἐφόνευσε τὸν πανόπτην....... Νέσσος δὲ ὁ Χῖος, ἀπὸ τοῦ διάγειν τὰς τῶν τελευτώντων ψυχάς. Τὸ δὲ ΑΜΗΧΑΝΟΝ, ἀντὶ τοῦ ἀμηχάνως, ἐπιῤῥηματικῶς.

85. *ΘΕΩΝ ΤΑΧΥΝ ΑΓΓΕΛΟΝ.* Οἰκείως ὁ Ἑρμῆς εἴληπται συναγωγεὺς τῶν δύο ψυχῶν, τῆς ἀλόγου καὶ λογικῆς, εἰς τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν, μέσος γάρ ἐστιν ὡς ἄγγελος. Ὁ γὰρ ἄγγελος δύο τινῶν ἐστιν, ἄλλου πρὸς ἄλλον ἀγγέλλων διάνοιαν· καὶ τὸ ἄλογον δὲ μέσον τοῦ τε σώματός ἐστι καὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς. Στικτέον δὲ εἰς τὸ ἄγοντα, οὐ γὰρ πάντων τῶν θεῶν ἦν τὸ δῶρον, ἀλλὰ τοῦ Διός.

ΟΥΔ' ΕΠΙΜΗΘΕΥΣ. Ἀρχηγὸς γὰρ τοῦ τετάρτου γένους τοῦ ἡρωϊκοῦ, Δευκαλίων, ἐφ' οὗ ὁ κατακλυσμὸς, γαμεῖ Πύῤῥαν τὴν Πανδώρας καὶ Ἐπιμηθέως. Καὶ οὗτος δὲ ὁ μῦθος ἐπιτηδειότατος πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἀδελφοῦ, ὅπως μὴ σχολάζοι πόρναις· ἦν γὰρ περὶ αὐτὰς ἐπτοημένος. Ὅθεν φησὶ,

Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω.

89. *ΟΤΕ ΔΗ ΚΑΚΟΝ.* Φησὶν, ὅτι Προμηθεὺς τὸν τῶν κακῶν πίθον παρὰ τῶν Σατύρων λαβὼν καὶ παραθέμενος τῷ Ἐπιμηθεῖ, παρήγγειλε τὴν Πανδώραν μὴ δέξασθαι. Ὁ δὲ, ὅτε τὸ κακὸν ἔσχε παρ' αὐτῷ, τότε ἐνόησε τί αὐτῷ ἐπέμφθη· διὰ τοῦτο καὶ Ἐπιμηθεύς. Ἔστι δὲ ὅμοιον τῷ τοῦ Ὁμήρου,

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

90. *ΠΡΙΝ ΜΕΝ ΓΑΡ.* Οὐ χρόνῳ τὸ πρὶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν μόνον τῶν πραγμάτων νοητέον. Σημαίνει γὰρ, ὅτι ἄνευ μὲν τοῦ ἀλόγου ζῶσιν αἱ ψυχαὶ πάντων ἔξω κακῶν καὶ ταλαιπωρίας· διὰ δὲ τὸ ἄλογον ὑποπεπτώκασιν καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Εἱμαρμένης πόνοις, ἵνα φύγωσι τὴν μετ' αὐτοῦ ζωήν· ἃς δὴ κῆρας ὀνομάζει καὶ αὐτὸς ὡς Ὅμηρος.

94. *ΑΛΛΑ ΓΥΝΗ.* Ἔστι μὲν ὁ πίθος ἡ μία δύναμις τῆς Εἱμαρμένης, ἡ πάντων τῶν ἀπονεμομένων ταῖς πεσούσαις εἰς τὴν γένεσιν ψυχαῖς χωρητικὴ, καλλιόνων ἢ χειρόνων, δι' ἃ εὔμοιροί τινες εἰσὶν ἢ κακόμοιροι. Περιέχει γὰρ οὗτος τοὺς παρ' Ὁμήρῳ δύο πίθους, τοὺς τῶν κηρῶν πλήρεις. Διόπερ ἐν τούτῳ καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐλπὶς ἐν αὐτῷ μόνη τοῖς δυστυχοῦσι παραμυθίαν φέρουσα διὰ τὴν τῶν ἀμεινόνων προσδοκίαν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν παρόντων κακῶν. Ἀναπετάννυσι δὲ ἡ γυνὴ τὸν πίθον, ὡς ἐκφαίνουσα τὰς κῆρας ταῖς ψυχαῖς, ὧν ἐστι παρεκτικὴ, καὶ ἀναγκαίας δεικνῦσα δι' ἑαυτὴν ἠλογημέναις αὐταῖς. Τούτων δὲ σωφρονιζουσῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως καὶ ἐξανισταςῶν

ἀπ' αὐτῆς. Ποίου πίθου; τί γὰρ περὶ πίθου εἶπε; φαίνεται οὖν νεώτερος Ἡσίοδος Ὁμήρου. Κακῶς δὲ εἶπεν ΕΝ ΑΡΡΗΚΤΟΙΣΙ ΔΟΜΟΙΣΙΝ, ἐπὶ τοῦ πίθου δόμον εἰπών. Σέλευκος δὲ γράφει ΠΙΘΟΙΣΙ. Πίθον δὲ τὰ ἐν οὐρανῷ. Οὐ πάντα δὲ τελειοῦνται τὰ τῆς ἐλπίδος· ὅθεν Θουκυδίδης κινδύνου παραμυθίαν εἶπε τὴν ἐλπίδα, καὶ Ὅμηρος

ἐλπωρὴ ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν.

καὶ,

Ἔλπομαι εὐχόμενος Διΐ τ' ἄλλοισί τε θεοῖσιν.

97. ΕΝΔΟΝ ΕΜΙΜΝΕ ΠΙΘΟΥ. Ὡς φησιν, ἔμεινεν ἐν τῷ πίθῳ ἡ Ἐλπίς· ἔστι γὰρ τοῦτο ἐν ἀνθρώποις. Τοῦτο δὲ καὶ Κόμανος ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ βασιλέως προὔτεινε. Φησὶν οὖν Ἀρίσταρχος, ὅτι ἡ μὲν τῶν κακῶν ἔμεινεν, ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐξῆλθεν· ὅθεν ἀκυρολογοῦμεν λέγοντες ἐλπίζειν κακά. Ἡ γὰρ ἐλπὶς κακῶν, οὐ θεῶν. Ὁ δὲ Ἡσίοδος ἀκύρως ἐπὶ κακῶν εἶπεν. ΕΞΕΠΤΗ. Ὡς ἂν τὰ κακὰ ἐξελθόντα ἐκ τοῦ πίθου· ταῦτα δὲ λέγει αὐτῷ, παραινῶν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῆς ἀδικίας, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς ἀληθείας, καὶ μιμεῖσθαι τοὺς τότε ἀνθρώπους μᾶλλον, καὶ μὴ τοὺς μετὰ ταῦτα γεννωμένους. Οἰκείως δὲ ὁ πίθος εἰσάγεται διὰ τὴν πειθὼ τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν, ἀγαθῶν μὲν κενὸς, ἐλπίδας δὲ μόνας ἔχων κενάς. — ΠΩΜΑ ΠΙΘΟΙΟ. Πῶς ἐλθοῦσα ἐπὶ κακοποιΐᾳ ἐπέσχεν ὥσπερ φειδομένη; Ῥητέον οὖν, ὅτι ὥσπερ νομίσασα πάντα ἐξεληλυθέναι τὰ κακὰ τὸ πῶμα τῷ πίθῳ ἐπέβαλεν. Ἔνιοι δὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πώματος ἐκδέχονται· ὅτι δι' ἑαυτοῦ συγκλεισθὲν ἐπέσχε τὴν ἐλπίδα. Τὸ δὲ ἀλάληται ἀπὸ τοῦ ἀλῶ, ἄλημι, ἄλημαι, ἐνεστὼς παθητικὸς Αἰολικὸς, ὡς δίζημαι καὶ ἀκάχημαι· καὶ κατὰ ἀναδιπλασιασμὸν, ἀλήλημαι· καὶ κατὰ συστολὴν Αἰολικὴν, ἀλάλημαι.

102. ΝΟΥΣΟΙ Δ' ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙΝ. Τὰς νόσους αὐτομάτως φοιτᾶν σιγώσας εἶπεν, ὡς ἀπὸ τοῦ παντὸς ἡμῖν προσπιπτούσας κατὰ τὰς τῆς Εἱμαρμένης περιόδους ἐξαίφνης. Ἐσωματοποίησε δὲ αὐτὰς προσιούσας ἀφώνους ποιήσας, ἐνδεικνύμενος, ὅτι καὶ τούτων ἔφοροι δαίμονές εἰσιν· οἵ τινες δρῶσιν ἀφανῶς ἐπιπέμποντες τὰς νόσους τὰς ὑπὸ τὴν Εἱμαρμένην τεταγμένας, καὶ τὰς ἐν τῷ πίθῳ κῆρας διασπείροντες. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀφελεῖν αὐτῶν τὸν Δία τὴν φωνὴν, τὸ τοὺς ἐφόρους αὐτῶν δαίμονας κατ' οὐσίαν τούτων εἶναι ποιητικοὺς, αὐτῷ τῷ εἶναι δρῶντας ἐφ' οἷς ἐτάχθησαν. ΑΥΤΟΜΑΤΟΙ δὲ, ἤγουν αὐθαίρετοι· λεληθότως γὰρ ἐπέρχεται τὰ κακά.

104. ΕΠΕΙ ΦΩΝΗΝ. Ἀθετεῖται δὲ ὁ στίχος ὁ λέγων,

ὅτι ἄφωνοι αἱ νόσοι. Ἀγνοοῦσι δὲ ὅτι σωματοποιεῖ ταύτας, ὡς Ὅμηρος Ἔριν καὶ Δεῖμον. Θέλει δ' ἐμφανίσαι ὅτι καὶ αἱ νόσοι λεληθότως ἐπιφέρονται τὰ σημεῖα τῶν κακῶν.

105. ΔΙΟΣ ΝΟΟΝ ΕΞΑΛΕΑΣΘΑΙ. Οὐ δυνατόν ἐστι τοῦ Διὸς νοῦν ἐκκλῖναι, ὅ ἐστι τὴν Εἱμαρμένην· ταύτην γὰρ οἱ Στωϊκοὶ Διὸς νοῦν προσηγορεύκασι.

106. ΕΚΚΟΡΥΦΩΣΩ. Τὸ ἐκκορυφῶσαι δηλοῖ τὸ ἀποκαλύψαι καὶ εἰς ἄκραν γνῶσιν ἡμᾶς ἀναπέμψαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Δηλοῖ δὲ τὸ ἐπαγόμενον. Τὸ γάρ,

Ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι,

προτρεπτικῶς μὲν εἴρηται εἰς ἀρετήν. Εἰ γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐσμὲν τοῖς θεοῖς, οὐχ ἡ φύσις ἡμῶν αἰτία τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἡ περὶ τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν καὶ τελειότητα ῥαθυμία. Πῶς δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς, ποιήσει δῆλον εἰπών, ὅτι καὶ ἡμεῖς ποτὲ κρονίαν ἐζῶμεν ζωήν, καὶ ἦμεν καθαροὶ κακῶν, ὡς οἱ θεοί, διὰ δὲ τὴν ὕφεσιν προήλθομεν ἀπὸ τῶν θεοειδῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς νῦν ὄντας καὶ ἐμπαθῶς ζῶντας. Ἐκκορυφώσω, ἀνακεφαλαιώσομαι, δύναται μὲν ἀκούεσθαι ἐκτελέσω, οἷον κορυφὴν ἐπιθήσω. Δύναται δὲ καὶ οὕτως, ἑτέρου σοι λόγου ἀπάρξομαι· ἐπεὶ ἡ κορυφὴ ἀρχή τις τοῦ σώματος ἐστίν. Ἀλαζονικὸς δὲ ὁ στίχος ἐστίν, ἀλλὰ τούτοις πρὸς ἀρετὴν προτρέπεται. Εἰ γὰρ συγγενεῖς ἐσμὲν θεοῖς, τοῦ μὲν συγγενοῦς ἡμῖν ἀγαθοῦ φροντιστέον, ἀφεκτέον δὲ τῆς κακίας, ὡς κακοῦ καὶ ἀσυγγενοῦς. Τὸ ὡς ἀντὶ τοῦ, ὅτι· καὶ τὸ ΓΕΓΑΑΣΙΝ ἀντὶ τοῦ ἐγένοντο ὁμοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· ἀλλ' ἡ κακία ἐπεχώρησε. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ τῆς ἐπ' ἀρετὴν προτροπῆς, ἵνα καταιδέσῃ τῶν κακούργων τὸ γένος αἰσχύνεσθαι.

109. ΧΡΥΣΕΟΝ ΜΕΝ. Πᾶς οὗτος ὁ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πολιτειῶν λόγος ἔνδειξιν ἔχει τῶν ἐν ταῖς ζωαῖς ταῖς ἀνθρωπίναις μεταβολῶν εἰς κακίαν ἐξ ἀρετῆς, καὶ εἰς ἀρετὴν ἐκ κακίας, καὶ μὴ εἶναι μίαν ἐν πᾶσι ζωήν, ἀλλ' ἔχειν ποικιλίαν· εἰ δὲ ποτὲ μὲν ἄμεινον γένος εἶναί φησι, ποτὲ δὲ χεῖρον, ἀεὶ καὶ τῶν ἀμεινόνων ὄντων καὶ τῶν χειρόνων, (οὐ γὰρ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν· οὐδὲ πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀγαθὰ κατὰ φύσιν ὄντα τοῖς ἀνθρώποις,) οὐ δεῖ θαυμάζειν· ὡς γὰρ πρός τινα τόπον ὁρῶν τὰς τοιαύτας ὁρᾷ μεταβολάς. Κωλύει δὲ οὐδὲν ποιητικῶς, ὡδὶ μὲν εἶναι σιδηροῦν γένος, ὡδὶ δὲ χρυσοῦν. Εἰ δὲ τοῖς ἀμεταβόλοις εἰς ἔνδειξιν χρῆται τῶν ζώων τῷ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ

σιδήρῳ, μὴ δὲ τοῦτο θαυμάζωμεν· ποιητικὸν γὰρ ἡ μεταφορὰ καὶ ἡ δι' εἰκόνων τῆς ἀληθείας παράστασις.

111. *ΟΙ ΜΕΝ ΕΠΙ ΚΡΟΝΟΥ.* Ὅτι μὲν οἱ ἀπὸ χρυσοῦ γένους ἄνθρωποι ζωὴν εἶχον καθαρὰν καὶ ἄϋλον καὶ ἀπαθῆ· καὶ ταύτην ὁ χρυσὸς δηλοῖ, καθάπερ ἐξηγήσατο καὶ Πλάτων, φανερόν. Καὶ γὰρ ὁ χρυσὸς ἄδεκτος ἰοῦ καὶ σήψεως· καὶ διὰ τοῦτο φέρει τῆς ἀπαθείας εἰκόνα. Πῶς δὲ ἐπὶ Κρόνου ἔζων οἱ τοιοῦτοι, μάθοιμεν ἂν νοήσαντες, ὅτι τῆς νοερᾶς δοτήρ ἐστιν ὁ Κρόνος ζωῆς, κόρος ὢν τοῦ νοῦ, μᾶλλον δὲ κορὸς νοῦς, καὶ καθαρός· τὸ γὰρ κορὸν σημαίνει τὸ καθαρόν. Πάντες οὖν οἱ νοερῶς ζῶντες, Κρονίαν ἔχουσι πολιτείαν· καὶ διὰ τοῦτο λέγεται βασιλεύειν αὐτῶν ὁ Κρόνος, ὥσπερ ὁ Ζεὺς τῶν πολιτικῶς ζώντων, κατὰ τὴν ἀρίστην πολιτείαν τὴν πάντα κοινὰ τιθεμένην. Οὐχὶ τῶν θεῶν οὖν οἰητέον τὴν βασιλείαν τὴν πάντα κοινὰ τιθεμένην μεταβάλλειν, ἀλλὰ τῶν ψυχῶν τὴν ζωὴν μεταβαλλουσῶν, ἄλλον βασιλέα ποιῆσαι θεόν· τὸν δὲ μῦθον ἀφ' ἡμῶν ἐπὶ τοὺς βασιλέας μεθιστάναι τὴν μεταβολήν.

112. *ΩΣΤΕ ΘΕΟΙ.* Εἰκότως οἱ παντὸς καθαρεύοντες πάθους, καὶ τῷ χρυσῷ διὰ τοῦτο τῷ ἀσήπτῳ καὶ καθαρῷ ὁμοιωθέντες, ὁμοιότατοι τοῖς θεοῖς λέγονται εἶναι. Καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πρώτως εἰσὶν ἀπαθεῖς· αἱ ψυχαὶ δὲ κατὰ μίμησιν ἐκείνων ταύτης τυγχάνουσιν τῆς εὐδαιμονίας.

113. *ΟΥΔΕ ΤΙ ΔΕΙΛΟΝ ΓΗΡΑΣ.* Καὶ τοῦτο Κρόνιόν ἐστι· καὶ γὰρ τὸν Κρόνον ἀεὶ μελαίνας ἔχειν τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου τρίχας φησὶν Ὀρφεύς· Πλάτων δὲ τοὺς ἐπὶ τῆς Κρονίας περιόδου ἀποβάλλειν φησὶ τὸ γῆρας, καὶ ἀεὶ γίνεσθαι νεωτέρους. Ἐνδείκνυται δὲ πάντως, ὡς ἄρα οἱ κατὰ θεὸν ζῶντες καὶ διὰ τοῦτο Κρόνιον ἔχοντες βίον ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἀκμαιότερον ὁδεύουσι, τὴν τῇ γενέσει σύζυγον φθορὰν ἀφέντες· ἐν γὰρ τῇ γενέσει τὸ γῆρας, ἔξω δὲ τῆς γενέσεως ἀεὶ τὸ νέον ἐστὶ καὶ ἀκμάζον, τοῦ παρὰ φύσιν οὐκ ἔχοντος χώραν ἐν αὐτοῖς.

115. *ΘΑΛΙΗιΣΙ.* Ἰστέον, ὅτι τὸ Θάλεια τὸ ἐπίθετον τῆς εὐωχίας καὶ ἡ Μοῦσα διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφονται, οἷον *ΔΑΙΤΑ ΘΑΛΕΙΑΝ*, καὶ *ΜΟΥΣΑΝ ΘΑΛΕΙΑΝ*. Αὕτη δὲ ἡ εὐωχία, καὶ ἡ Χάρις, καὶ ἡ Νηρηῒς διὰ τοῦ ι,

Ὅς μοι τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἐνὶ πολλῇ.

116. *ΘΝΗΣΚΟΝ Δ' ὩΣ ὙΠΝΩι.* Καὶ τοῦτο ἑπόμενον τοῖς ἀνόσως ζῶσι, τὸ τὴν ἀπὸ τῶν σωμάτων λύσιν ἀβίαστον γίνεσθαι καὶ ἄπονον· καὶ οἷον ἀποβολὴν εἶναι χιτῶνος τὴν ἀπόθεσιν τοῦ σώματος. Καὶ διὰ τοῦτο ὕπνῳ παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον εἶπε μετὰ ῥαστώνης συμβαίνοντα καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐ βιαίως.

117. 118. *ΚΑΡΠΟΝ ΔΕ ΦΕΡΕΙ ΖΕΙΔΩΡΟΣ ΑΡΟΥΡΑ ΑΥΤΟΜΑΤΗ.* Κατὰ τὴν φύσιν τοῦτο τῆς ἀφθονίας καὶ εὐμοιρίας σημεῖον.

ΕΘΕΛΗΜΟΙ. Ἐκ παραλλήλου· *ΕΘΕΛΗΜΟΙ* γὰρ καὶ *ἩΣΥΧΟΙ* ταυτόν ἐστιν· ἡσύχως καὶ ἑκουσίᾳ γνώμῃ. Ἐμφαίνει δὲ διάθεσιν ψυχῆς ἀρίστης, ἀφ' ἧς ἐστι τὸ χαίρειν καὶ εὐφραίνεσθαι καὶ ἀλύπως εὐωχεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ μεθ' ἡδονῆς.

ΟΙ Δ' ΕΘΕΛΗΜΟΙ. Ἐθελουσίως ἔζων καὶ κατὰ βούλησιν ἀπέλαυον τῶν γινομένων.

123. *ΑΥΤΑΡ ΕΠΕΙ ΚΕΝ.* Τίς μὲν ἡ ζωὴ τῶν ἐκ τοῦ χρυσοῦ γένους, εἶπεν. Ἀκολούθως δὲ φράζει, τίς ἡ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν λῆξις καὶ τάξις. Τρία γὰρ, ὁ βίος, ὁ θάνατος, καὶ ἡ λῆξις. Εἴρηται δὲ, ἀπαθὴς μὲν ὁ βίος, ἀβίαστος δὲ ὁ θάνατος· τὸ δὲ τρίτον νῦν λέγεται δαιμονία ἡ λῆξις. Οἱ γὰρ οὕτω βεβιωκότες κατὰ βούλησιν θεῶν ἐν δαιμόνων τάξει καθίστανται, τῶν ζώντων θνητὸν βίον ἀνθρώπων, οἱ ἀγαθοὶ ὄντες καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν αἴτιοι, φυλάττοντες αὐτῶν ἀπήμονα τὸν βίον, εὔπορόν τε ποιοῦντες τὴν μετὰ τῶν σωμάτων αὐτῶν ζωήν.

124. *ΤΟΙ ΜΕΝ ΔΑΙΜΟΝΕΣ.* Τοὺς μεθισταμένους τοῦ ζῆν, ὄντας δὲ φύλακας τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, δαίμονας καλεῖ, παρὰ τὸ δαῆναι τὰ πάντα, ἢ μερίζειν τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ὅμηρος δὲ δαίμονας τοὺς ἀνθρώπους οὐ καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς θεούς. Ἢ οὕτως· εἰς τέσσαρα διαιρεῖ τὴν λογικὴν πᾶσαν φύσιν· τὴν μὲν πρώτην θεῶν· τὴν δὲ δευτέραν δαιμόνων· τὴν δὲ τρίτην ἡρώων· καὶ τὴν τετάρτην ἀνθρώπων. Καὶ τὸ μὲν θεῖον ἡμῖν ἀνεπίμικτον· δαίμονας δὲ τοὺς ἐφορῶντας τὰ ἀνθρώπινα, ὡς καὶ Πλάτων φησίν.

125. *ΕΣΘΛΟΙ, ΕΠΙΧΘΟΝΙΟΙ.* Πεπλασμένως, ἐπειδὴ οἱ θεοὶ ἐπουράνιοι, τούτους ἐπιχθονίους λέγει, ἵνα φόβος ἐγγένηται περισσὸς, διὰ τὸ πλησιάζειν τοὺς ἐφόρους.

128. *ΠΛΟΥΤΟΔΟΤΑΙ.* Τοῦτο παιδευτικῶς εἶπεν, ἀποκρινόμενος πρὸς τοὺς βασιλεῖς, οἳ πολλοῦ δέουσιν εὐπόρους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους δωροφάγοι τινὲς ὄντες. Μονονουχὶ λέγει σαφῶς, εἰ γέρας ἐστὶ βασιλικὸν προτεινόμενον ὑπὸ τῶν θεῶν τὸ ἀγαθοποιεῖν, καὶ πλουτοδότας εἶναι δεῖ τοὺς βασιλικοὺς ἄνδρας, καθαρεύειν τε πάσης κακουργίας, καὶ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας, ὧν εἰσιν ἄλλοις χορηγοὶ κατὰ βούλησιν τῶν θεῶν.

129. *ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΥΤΕ ΓΕΝΟΣ.* Ὁ μὲν Ὀρφεὺς τοῦ ἀργυροῦ γένους βασιλεύειν φησὶ τὸν Κρόνον, τοὺς κατὰ τὸν καθαρὸν λόγον ζῶντας ἀργυροὺς λέγων, ὥσπερ τοὺς κατὰ νοῦν μόνον χρυσοῦς. Ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐθέλων τὴν μεταβολὴν ἐνδείξασθαι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὸ ἀργυροῦν γένος τῶν ἀνθρώπων ποιεῖ ῥάθυμον· πλὴν χεῖρον μὲν τὸ ἀργυροῦν γένος εἶναί φησι τοῦ χρυσοῦ, οὐκ εἰς ἄκραν δὲ κακίαν ὀλισθῆσαν, ἀλλ' εἰς ἀργίαν καὶ φυσικὴν ζωὴν ἀντὶ νοερᾶς. Ὅτι δὲ ἄργυρος ἰοῦ δεκτικὸς, ὃς καὶ διΐστησιν ἔξω τεμνόμενος ὑπὸ τῶν ὑγρῶν τὴν ὑγρότητα καὶ ψυχρότητα παντὸς μᾶλλον κεράμου καὶ χαλκοῦ, δῆλον. Ψύχεται γὰρ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῷ ῥαδίως καὶ θερμαίνεται περιτιθεμένων ψυχρῶν ἢ θερμῶν, ὥστε διὰ τῶν πόρων τούτων καὶ ἰὸν ἐνδέχεσθαι, τοῦ χρυσοῦ πυκνοτάτου ὄντος.

ΠΟΛΥ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΝ. Οὐχ ὅτι ἐκεῖνο κακὸν ἦν, ἀλλ' οὐχ ὅμοιον τῷ χρυσῷ. Τὸ δὲ *ΠΟΛΥ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΝ*, ἐστὶ συγκριτικὸν συγκριτικοῦ, αὐτὸ γὰρ τὸ χεῖρον συγκριτικόν. Ὡς εἶπε λωΐτερον· αὐτὸ γὰρ τὸ λῶον συγκριτικόν ἐστι. Τὸ δ' ἀργύρεον ἔνιοι τῇ γῇ ἀκούουσι, λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μεγάλοις ἔργοις τὸ ἀργύριον τῆς γῆς γενεαλογεῖ.

132. *ΑΛΛ' ἙΚΑΤΟΝ ΜΕΝ ΠΑΙΣ.* Ὀρθῶς τοῦ κακοῦ βίου τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ μοχθηρᾷ τίθεται τροφῇ· τοιαύτη δὲ ἡ πολὺν χρόνον ἐν τῇ γυναικωνίτιδι γενομένη. Καὶ γὰρ Πλάτων τῶν Περσικῶν τινος τοῦτο κατέγνω βασιλέων τὸν υἱὸν ἐάσαντος πολὺν χρόνον ὑπὸ ταῖς γυναιξὶ τεθράφθαι. Εἰκότως οὖν ἀποβαίνειν τὸν οὕτω τρεφόμενον μέγα νήπιον, ὡς ἀμαθῆ πάντων ὧν δεῖ πράττειν τὸν ἀνδρικὸν καὶ γεννάδα τὸ ἦθος. Κατὰ σύγκρισιν. Ἐπεὶ οὐ τῶν ρ' ἐλάττους ἔζων. Τὸ δὲ ἑκατὸν οὐκ ἐπὶ ὡρισμένου χρόνου, ἀλλ' ἐπὶ πλήθους· ἔστι γὰρ ἀόριστον ἀντὶ τοῦ πολλά.

133. *ΑΤΑΛΛΩΝ.* Ὁ μετ' ἐπιμελείας τρεφόμενος, καὶ

ὡς ἂν νηπιάζων ἀταλλόφρων, ὁ μηδὲ καρτερεῖν δυνάμενος, ὅθεν καὶ τὸ, Τέτλαθι.

135. ΠΑΥΡΙΔΙΟΝ ΖΩΕΣΚΟΝ. Εἰ πολλῷ χρόνῳ ἐτρέφοντο, ὀλίγον δὲ διέζων καὶ ἤκμαζον, πῶς οἱ τρέφοντες αὐτοὺς διέζων; ἴσως οὖν πρὸς ἀπολογίαν τῆς ἐκτροφῆς. Τὸ δὲ παυρίδιον ζώεσκον, ὡς πρὸς σύγκρισιν τῶν ἑκατὸν ἐτῶν.

136. ῝ΥΒΡΙΝ ΓΑΡ. Ταῦτα ἑπόμενά ἐστι ταῖς ῥαθύμοις ζωαῖς τῶν ἀνθρώπων, διὰ μαλθακίαν ἐξυβρίζειν, καὶ μήτε τῶν εἰς ἀλλήλους ὕβρεων ἀπέχεσθαι, μήτε τῶν εἰς τοὺς θεοὺς τιμῶν ἀντέχεσθαι· ζῆν δὲ ὁμοίως φυτοῖς πίνοντας καὶ ἐσθίοντας. Οὕτω ζήσαντες Συβαρῖται καὶ Κολοφώνιοι πρότερον ἀπώλοντο, Περσῶν δὲ καὶ Μήδων ἥψατο τὸ πάθος.

143. ΤΟΙ ΜΕΝ ῾ΥΠΟΧΘΟΝΙΟΙ. Οἱ μὲν πρὸ τούτων ἐπιχθόνιοι ἦσαν κατὰ τὴν λῆξιν καὶ ἀγαθῶν χορηγοὶ καὶ φύλακες τῶν θνητῶν, οὗτοι δὲ θνητοὶ φύλακες καὶ ὑποχθόνιοι λέγονται, ὡς ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν γῆν ταχθέντες τόποις, διότι φυσικὴν εἶχον ζωὴν ἀντὶ νοερᾶς, ἐοικότες τοῖς φυτοῖς τοῖς τὰς κεφαλὰς ὑπὸ γῆν ἔχουσιν· εἰκότως οὖν ὑποχθόνιοι, θνητοὶ δὲ φύλακες, ὡς ζῶντες κατὰ τὸ θνητὸν ἑαυτῶν· τοιαύτη γὰρ ἡ φυσικὴ ζωή. Τίνων δὲ φύλακες; ἢ δηλονότι ψυχῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις διατριβουσῶν, οὐκέτι φυσικῶς ζησασῶν, ἀλλ᾽ εἰς πᾶσαν ὀλισθησασῶν κακίαν· διὸ περὶ τούτων προσέθηκεν, ὅτι καὶ αὐτοῖς τιμή τις ὀπηδεῖ, καθόσον οὐ μεγάλα ἐξειργάσαντο κακὰ, οἷα τῶν ἐφεξῆς τούτοις.

145. ΤΡΙΤΟΝ ΑΛΛΟ ΓΕΝΟΣ. Τοῦτο τὸ γένος εἰκότως τρίτον, οὔτε νωθρὸν ὂν, οὔτε πανοῦργον, ἀλλὰ δεινὸν ὄντως καὶ εἰς τυραννικὴν δυναστείαν ἐκλακτίσαν καὶ φονικὸν, τῶν σωμάτων μόνων ἐπιμελούμενον. Διό φησιν,

Ἄπλατοι· μεγάλη δὲ βίη καὶ χεῖρες ἄαπτοι
Ἐξ ὤμων ἐπέφυκον —

δηλοῖ γὰρ, ὅτι τῶν σωμάτων τὴν ῥώμην ἤσκουν οἱ ἐν τούτῳ τῷ γένει, τῶν δ᾽ ἄλλων ἀμελοῦντες περὶ τὴν τῶν ὅπλων κατασκευὴν διέτριβον, καὶ τῷ χαλκῷ πρὸς τοῦτο ἐχρῶντο, ὡς τῷ σιδήρῳ πρὸς γεωργίαν, διά τινος βαφῆς τὸν χαλκὸν στεῤῥοποιοῦντες, ὄντα φύσει μαλακὸν, ἐκλιπούσης δὲ τῆς βαφῆς ἐπὶ τὴν τοῦ σιδήρου καὶ ἐν τοῖς πολέμοις χρῆσιν ἐλθεῖν. Τοῦτο δὴ τὸ χαλ-

κοῦν γένος ἐκ μελιᾶν εἶπε φῦναι Δωρικῶς, ἀντὶ τοῦ ἐκ τῶν μελιῶν τῶν δένδρων, οὐχὶ ἐκ τῶν Μελιῶν Νυμφῶν· καὶ γὰρ Μελίας Νύμφας εἶναι φασιν· ἄτοπον γὰρ τοὺς ἐκ τοῦ θείου γένους ὄντας θηριώδεις φῦναι· ἀλλ' ὡς ἐκ δένδρων στερεῶν καὶ δυσσήπτων γεγονότας, τά τε σώματα γενέσθαι ἰσχύοντας, καὶ τὰ ἤθη ἀτεράμονας καὶ βιαίους· τοῦτο γὰρ αἰνίττεται ἡ ἐκ τῶν μελιῶν αὐτοῖς γένεσις.

154. *ΚΑΙ ΤΟΙ ΜΕΝ ΧΕΙΡΕΣΣΙΝ.* Αὐτοὶ παρ' ἑαυτῶν κατέῤῥευσαν, ὡς δύσμικτοι καὶ θηριώδεις ὄντες, οἷον ἀλληλοφονοῦντες, καὶ εἰκότως εἰς τὸν ὑποχθόνιον τόπον καταδύντες, ἐν ᾧ τὸ ἄτακτον συνέωσται τοῦ κόσμου, καὶ τὸ θηροφανὲς τῶν δαιμόνων γένος, οὓς κύνας εἴωθε τὰ λόγια καλεῖν. Εἰσὶ μὲν οὖν οὗτοι τρίτοι τινὲς εἰκότως ἀπὸ τῶν χρυσῶν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀπαθεῖς, οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς οὔτε ἀπαθεῖς, οὔτε ἐμπαθεῖς, εἰ καὶ τελευτῶντες ἐξύβριζον διὰ τὴν εὐπορίαν τῶν ἀναγκαίων· οὗτοι δὲ οὐ μόνον ὑβρισταὶ, ἀλλὰ καὶ φονικοὶ καὶ ἐμπαθεῖς, καὶ εἰς ἐσχάτην ἐλθόντες μοχθηρίαν, ὥστε ἐν τῇ τριάδι περιειλῆφθαι τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, τῷ χρυσῷ, τῷ ἀργύρῳ, τῷ χαλκῷ· καὶ γὰρ τούτων ἡ τάξις τῶν ὑλῶν τοιαύτη ἐστίν· ὁ μὲν χρυσὸς ἡλιοειδὴς, διότι φῶς μόνον ὁ ἥλιος ἄϋλον· ὁ δὲ ἄργυρος σεληνιαῖος· διότι καὶ ἡ σελήνη σκιᾶς δεκτικὴ, καθάπερ καὶ ἄργυρος ἰοῦ· ὁ δὲ χαλκὸς χθόνιος, καθόσον οὐκ ἔχων ὁμοίως τὸ φωτεινὸν, πολλῆς ἐστιν ἀνάπλεως σήψεως.

159. *ΕΤ' ΑΛΛΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.* Τὸ μὲν τρίτον γένος ἐξέλιπε διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ φησι. Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν γένος παρῆλθεν εἰς τὸν βίον ἱερὸν, τὸ τῶν ἡμιθέων, ἀρκέσαν ἕως τῶν Τρωϊκῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἢ καὶ ὀκτὼ γενέας· καὶ γὰρ Εὔμηλος ὁ στρατεύσας ἐπὶ Τροίαν υἱὸς ἦν Ἀδμήτου, αὐτὸς δὲ Φέρητος, οὗτος δὲ Κρηθέως, ὁ δὲ Αἰόλου, ὁ δὲ τοῦ Ἕλληνος, οὗτος δὲ Δευκαλίωνος· καὶ Γλαῦκος τοῦ Ἱππολόχου, τοῦ Βελλεροφόντου, τοῦ Γλαύκου, τοῦ Σισύφου, τοῦ Αἰόλου, τοῦ Ἕλληνος, τοῦ Δευκαλίωνος· ὁ οὖν Γλαῦκος ὄγδοος. Τὸ τοίνυν Ἡρωϊκὸν γένος ἄχρι τοσούτου διήρκεσεν ἀρετῇ διάπρεψαν. Ἔτ' ἄλλο τέταρτον, τουτέστι τὸ ἐκ Πανδώρας γένος, ἥτις ἦν κατὰ τὸν Αἰσχύλον,

Τοῦ πηλοπλάστου σπέρματος θνητὴ γυνή.

Ὥσπερ δὲ τὰ ἄλλα γένη ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰ ὕλης ἐκάλεσεν, χρυσοῦν καὶ

ἀργυροῦν, οὕτω καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς γῆς, ὃν ἡρωϊκόν. Ἔρα γὰρ ἡ γῆ, καὶ ἠρία τὰ χώματα· προείρηκε δὲ ὅτι ὁ Ζεὺς ἐκέλευσεν Ἥφαιστον

περίκλυτον ὅττι τάχιστα
γαῖαν ὕδει φύρειν.

Ἐπλάσθη τοίνυν πρώτη ἡ Πανδώρα, ἣν ἔγημεν Ἐπιμηθεύς, ἐξ ὧν Δευκαλίων καὶ Πύῤῥα. Ἀλόγως δὲ λέγουσιν ὅτι Προμηθεὺς ἀνθρώπους ἔπλασεν, ὃς τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ μὴ πεπλακέναι, ὥστε καὶ προσέταξεν Ἐπιμηθεῖ μὴ προσίεσθαι τὴν Πανδώραν. Πανδώρας γοῦν καὶ Ἐπιμηθέως γίνεται Δευκαλίων καὶ Πύῤῥα. Δευκαλίωνος δὲ Ἕλλην, τούτου Αἰόλος, οὗ Κρηθεύς, οὗ Φέρης, οὗ Ἄδμητος, οὗ Εὔμηλος ὁ ἐπὶ Τροίαν στρατεύσας· διὰ δὲ τοῦ ἀληθοῦς πιστοῦται τὸ ἡγούμενον, ἵνα μὴ ἔγκλημα φύσεως ἐπὶ τὸ χεῖρον ῥεπούσης λέγῃ. Τὸ δὲ ΔΙΚΑΙΟΤΕΡΟΝ ἀντὶ τοῦ δίκαιον· οὐ γὰρ ἔδωκε σύγκρισιν πρὸς ἕτερον· τὸ δὲ ΑΡΕΙΟΝ ἢ βέλτιον ἢ πολεμικόν.

161. *ΚΑΛΕΟΝΤΑΙ ἩΜΙΘΕΟΙ.* Ἥρωας μὲν αὐτοὺς ἐκάλουν ὡς ἐξ ἔρωτος γεγονότας, ἢ θεῶν ἐρασθέντων γυναικῶν ἢ θεαινῶν ἐρασθεισῶν ἀνδρῶν· ἡμιθέους δέ, ὡς τὸ μὲν ἔχοντας θεῖον, τὸ δὲ ἀνθρωπικὸν κατὰ τὴν γένεσιν. Ὥσπερ οὖν ἐστι θεῶν μόνον τὸ ἐξ ἀμφοτέρων θεῶν, καὶ ἀνθρώπων τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀνθρώπων, οὕτω δὴ καὶ τὸ σύμμικτον ἔκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἡμίθεοι λέγονται. Αὐτὴν δὴ ταύτην τὴν ἐν τῇ γενέσει διαφορὰν ἀναφέρειν δεῖ πρὸς τὸ εἶδος τῆς ζωῆς· ὅσοι μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἀνάγωγον ζωὴν μᾶλλον διέπρεψαν, τούτους ἐκ πατρὸς μὲν θεοῦ, μητρὸς δὲ ἀνθρώπου παρέδοσαν· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετήν, τούτους ἀνάπαλιν ἐκ θεαίνης μὲν μητρός, πατρὸς δὲ ἀνθρώπου. Καὶ γὰρ ἄμφω μὲν θεῖα, καὶ τὸ ἀνάγωγον καὶ τὸ πρακτικόν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀῤῥενωπόν, ὡς ἐῤῥωμενεστέρας ὂν ζωῆς, τὸ δὲ θηλυπρεπές, ὡς ὑφειμένον κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ ὡς τὸ μὲν ἀπαθέστερον, τὸ δὲ συμπαθέστερον τοῖς θνητοῖς.

(171). *ΤΗΛΟΥ ΑΠ᾽ ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΤΟΙΣΙ ΚΡΟΝΟΣ ΕΜΒΑΣΙΛΕΥΕ.* Τοῦτον καὶ τὸν ἑξῆς ὡς φληναφώδεις ἐξοικίζουσι τῶν Ἡσιόδου, τά τε ἄλλα φαυλίζοντες, καὶ τὸ ἐνθουσιαστικὸν τῆς εἰσβολῆς τῶν μετ᾽ αὐτοὺς στίχων ἀφαιρεῖν εἰπόντες. Ὡς γὰρ ἀποβλέψας εἰς τὸ κατ᾽ αὐτὸν τῶν ἀνθρώπων γένος μετὰ τὴν ἐξύμνησιν τῆς τῶν ἡμιθέων λήξεως, ἐπάγει,

Μηκέτ᾽ ἔπειτ᾽ ὤφειλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ᾽ ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

δι' ὧν οὐ μόνον δηλοῖ τὴν ἀπὸ τῶν κρειττόνων εἰς τὸ χεῖρον εἶδος τῆς ζωῆς μεταβολὴν, ἀλλὰ καὶ ἀνάπαλιν ἔσεσθαι ἀπὸ τῶν χειρόνων εἰς τὸ κρεῖττον. Τὸ γὰρ Η ΕΠΕΙΤΑ ΓΕΝΕΣΘΑΙ εὔχεσθαι δηλοῖ, καὶ ἀμείνους ἔσεσθαί τινας τῶν κατ' αὐτὸν ἀνθρώπων ὕστερον· ὥστε καὶ ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι τὰς μεταβολὰς ἠθέλησε παραδοῦναι τῶν περιόδων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἰς τἀναντία γινομένας.

163. *ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΝ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΕ.* Τοὺς περὶ Τυδέα καὶ Καπανέα καὶ τοὺς λοιποὺς ἑπτὰ λοχαγοὺς, οἳ καλέονται ἡμίθεοι κατὰ σύγκρισιν πρὸς ἡμᾶς, ὑστέρους ὄντας ἐκείνων. Ὅμηρος,

καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν.

ΠΡΟΤΕΡΗ δὲ, ἤτοι προτέρων ἀνθρώπων.

165. *ΜΗΛΩΝ ἝΝΕΚ' ΟΙΔΙΠΟΔΑΟ.* Διὰ τῶν μήλων πᾶσαν δηλοῖ τὴν κτῆσιν, δι' ἣν οἱ τοῦ Οἰδίποδος παῖδες καὶ πόλεμον ἤραντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ συναπέθανον ἀλλήλοις, καὶ μιᾷ πυρᾷ παρεδόθησαν. Οἱ γὰρ παλαιοὶ ἐν τοῖς τετράποσι τὴν κτῆσιν εἶχον, ἀμέλει καὶ οἱ βασιλέων παῖδες ἐποίμαινον πρὸ τοῦ γάμου, καὶ ταῖς νύμφαις πρόβατα καὶ βόας ἐχαρίζοντο· ὅθεν καὶ ΑΛΦΕΣΙΒΟΙΑΙ.

167. *ΕΣ ΤΡΟΙΗΝ ΑΓΑΓΩΝ.* Κατ' ἐξοχὴν λέγει τοὺς δύο πολέμους τὸν Θηβαϊκὸν καὶ τὸν Ἰλιακόν.

169. *ΤΟΙΣ ΔΕ ΔΙΧ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ.* Περὶ τῆς τῶν Ἡρώων λήξεως ὁ λόγος, καὶ ὅτι καὶ βίον καὶ τόπους οἰκείους, οὓς ἐκάλισεν ἤθη, χωρὶς τῶν ἀνθρώπων ἀπένειμεν αὐτοῖς ὁ Ζεὺς ἐν τοῖς πέρασι τῆς γῆς. Ἀπεχώρισεν αὐτοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἴδιον τόπον καὶ ζωὴν, καὶ ζῶσιν ἀβλαβεῖς, πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ, τὰς διατριβὰς πορίσας, ὅ ἐστι παρασχών.

172. *ΠΑΡ' ΩΚΕΑΝΟΝ.* Ἔνθα κατοικοῦσιν. Αὐτοῖς δὲ μελιηδέα καρπὸν τρὶς τοῦ ἔτους φέρειν λέγει τὴν γῆν. Δηλοῖ οὖν τὸ αἴνιγμα λῆξιν μὲν αὐτοὺς ἔχειν θειοτέραν τῆς ἐν τῇ γενέσει ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο λέγεσθαι τῶν μακάρων νήσους οἰκεῖν, ἃς αἱ εὐδαίμονες εἰλήχασι ψυχαὶ, νήσοις εἰκασμένας, ὡς ὑπερεχούσας τῆς γενέσεως, καθάπερ αἱ νῆσοι τῆς θαλάσσης· παρ' Ὠκεανὸν δὲ οἰκεῖν λέγεσθαι τὸν διορίζοντα τὸν νοητὸν τόπον ἀπὸ τῆς τοῦ Ἅιδου βασιλείας, ὃν καὶ πρῶτον περαιοῦσθαι τοὺς εἰς Ἅιδου πορευομένους. Φέρειν δὲ αὐτοῖς τρὶς τὴν γῆν τοῦ

ἔτους καρπὸν, ὡς τελείων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι τῶν τροφιμωτάτων, ἐκ τῶν ζωογόνων δυνάμεων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οὐχὶ ἁπλῶς εἶπε τὴν γῆν φέρειν τοὺς καρποὺς τρὶς, ἀλλὰ τὴν ζείδωρον ἄρουραν. Μακάρων νήσους νῦν τὸν Παράδεισον αἰνίττεται, ἤτοι τὸ παρ' αὐτοῖς Ἠλύσιον πεδίον λεγόμενον, παρὰ τὸ ἄλυτα τηρεῖν τὰ σώματα, ἢ παρὰ τὴν λύσιν τῶν κακῶν.

178. ΝΥΝ ΓΑΡ ΔΗ ΓΕΝΟΣ. Διὰ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μέλαν ὁ σίδηρος εἰκόνα φέρει τῷ ποιητῇ πρέπουσαν τῆς ἐμπαθοῦς ζωῆς τῶν ψυχῶν, δι' ἧς σκότιον μὲν ἔχουσι τὸ γνωστικὸν, ἀντίτυπον δὲ τὸ ζωτικὸν πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον. Τῷ δὲ εἰπεῖν,

Ἀλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι μεμίξεται ἐσθλὰ κακοῖσιν,

ἐνδείκνυται μὴ πάντη κεκρατηκέναι τὴν μοχθηρίαν τῶν ἀνθρώπων· εἶναι γὰρ ἔτι μετρίαν αἰδῶ κατ' αὐτὸν τῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν ἀδικούντων. Τοῦτο δὲ εἶπεν, ἵνα προτρέψῃ τὸν Πέρσην μὴ παντελῶς ἀπερυθριάσαντα γενέσθαι περὶ αὐτὸν ἐσχάτως πονηρόν.

182. ΖΕΥΣ Δ' ΟΛΕΣΕΙ. Οὔπω πάντη διεφθαρμένον ὂν καὶ τοῦτο τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἀπολέσθαι φησί· τούτου δὲ ἀπολλυμένου, παντοίαν ἔσεσθαι κακίαν· ὡς τῶν ἀνθρώπων τῶν μετ' αὐτοὺς τότε ζῶντας ἐσομένων παμπονήρων, ὧν ἐφεξῆς διέξεισι τὴν ζωὴν, ὁποία τίς ἐστιν αἰσχρὰ χρησμῳδῶν.

184. ὉΜΟΙΙΟΣ. Ὁμονοητικὸς, σύμφωνος, ἢ ὅμοιος τῇ γνώμῃ, ἢ τῇ ἰδέᾳ, ὡς μοιχείας δηλονότι πλεονασάσης. Ἀνάληψις δέ ἐστι τὰ ἑξῆς· οὐδὲν γὰρ πλέον δηλοῖ. Τὸ μὲν ὉΜΟΙΙΟΣ δηλοῖ τὸ κοινωνικὸν καὶ προσήγορον καὶ φίλιον· φιλία γὰρ δι' ὁμοιότητος ἐπιτελεῖται. Πάντα δὲ ἐκτραγῳδεῖ τὰ ἐπεισελθόντα κακὰ ἐν τῷ βίῳ μετ' αὐτὸν, τὴν ἀπιστίαν τῶν παίδων καὶ πατέρων, τὴν τῶν ξένων καὶ ξενοδόχων, τὴν τῶν ἑταίρων πρὸς ἀλλήλους. Τριττὴ γὰρ ἡ φιλία· συγγενικὴ, ἑταιρικὴ, ξενική.

ΠΑΙΔΕΣΣΙΝ ΟΜΟΙΙΟΣ. Διὰ τούτων τὴν κρίσιν διαβάλλει τῶν μετ' αὐτὸν ἐσομένων, ὡς ἐπίπροσθεν ἀξόντων ἀδικίαν δικαιοσύνης, ἐπιορκίαν εὐορκίας, ἀναίδειαν αἰδοῦς, σκολιότητα ἁπλότητος· ἃ δὴ πάντα καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἔχει βίος· ἐν δὴ τούτοις, ὅτι καὶ κατὰ ἀλλήλων ἀδίκως χωροῦσι καὶ ἀναιδῶς λέγουσι. Καὶ τοῦτο ἦν ὃ καὶ πρῶτον δηλῶν ΧΕΙΡΟΔΙΚΑΣ αὐτοὺς ἐκάλεσεν, ὡς τῇ δυνάμει τὸ δίκαιον τῇ διὰ τῶν χειρῶν ὁρίζοντας, καὶ τῇ βίᾳ χρωμένους. Καὶ οὐ μάχεται τὸ, χειρο-

δίκας εἶναι, καὶ τὸ δίκην ἐν χειρὶ μὴ ἔχειν. Διὰ γὰρ τοῦτο ἔσονται χειροδίκαι, διότι τὸ δίκαιον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν οὐκ ἔστι· τοῦτο μὲν γὰρ παρὸν, οὐκ ἐπιτρέπει ταῖς χερσὶ βιάζεσθαι· τοὺς δὲ χειροδίκας ἐκείνους εἶναι, τοὺς τὸ δίκαιον τῇ βίᾳ μόνῃ τῶν χειρῶν ὁρίζοντας, ὡς μὴ τὰς χεῖρας ὑπὸ τὴν δικαιοσύνην πράττειν, ἀλλ' αὐτὰς εἶναι τοῦ δικαίου μόνας ἀφοριστικάς.

190. *ΓΗΡΑΝΤΕΣΣΙ ΤΟΚΕΥΣΙΝ.* Οὐδὲ τοὺς γονεῖς γηροβοσκοῦσι· γέγονε δὲ ἐκ τοῦ γήρημι. *ΧΕΙΡΟΔΙΚΑΙ* δὲ, οἱ ἑαυτοῖς πειθόμενοι, καὶ ἐκ χειρὸς τὴν ἄμυναν ποιούμενοι, καὶ οὐ κατὰ νόμον.

191. *ΈΤΕΡΟΣ Δ' ΈΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΝ.* Ἤτοι δι' ἑαυτοῦ ποιῶν τὴν ἐκδίκησιν· τουτέστιν ἐν τῇ ἰσχύϊ τὸ δίκαιον ἔχοντες· καὶ οὐδὲ ὁ εὐορκῶν, τουτέστιν ὁ εὐσεβὴς, χάριν ἔχει παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ ὁ δίκαιος, οὐδ' ὁ ἀγαθός. Καὶ τὸ,

— κακῶν ῥεκτῆρα καὶ ὕβριν,

ἀντὶ τοῦ κακοῦργον καὶ ὑβριστὴν ἄνθρωπον. Τοιοῦτον καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδῃ,

Ἔριν Θυέστῃ πόλεμον,

ἀντὶ τοῦ ἐριστικὸν πόλεμον.

194. *ΔΙΚΗ Δ' ΕΝ ΧΕΡΣΙΝ.* Ἀντὶ τοῦ δικαιοσύνη. Καὶ *ΖΗΛΟΣ* νῦν ὁ φθόνος· ὁ δὲ φθόνος, φησὶν, ὁ ταραχώδης καὶ *ΚΑΚΟΧΑΡΤΟΣ*, ἐπακολουθήσει τοῖς ἀνθρώποις.

197. *ΖΗΛΟΣ Δ' ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙΝ.* Τὸν φθόνον ἐν τούτοις ζῆλον ἐκάλεσε· δυσκέλαδον μὲν αὐτὸν ὀνομάσας, ὡς τὰς εὐπραγίας τῶν φίλων λοιδοροῦντα, καὶ λέγοντα κακῶς ὡς ἀναξίους ἐκείνων. *ΚΑΚΟΧΑΡΤΟΝ* δὲ, ὡς ἐπιγηθοῦντα τοῖς κακοῖς καὶ ἐπιχαίροντα. *ΣΤΥΓΕΡΩΠΟΝ* δὲ, ὡς ὦπας ἔχοντα μίσους ἀξίους, καὶ ἀεὶ βλέποντας πρὸς τὸ κακὸν, καὶ ἄθεον, καὶ τὸ βλαπτικόν.

198. *ΔΥΣΚΕΛΑΔΟΣ.* Κακοκέλαδος, καὶ οἱονεὶ κακόφωνος· ἐπεὶ κακολογοῦντες οἱ φθονοῦντες καὶ οὐδὲ ἀγαθὸν λέγουσι περὶ τῶν πέλας.

202. *ΤΑ ΔΕ ΛΕΙΨΕΤΑΙ.* Τουτέστι, τὸ τῶν κακῶν ἔσχατον· ἀναιδείας γὰρ κρατησάσης καὶ φθόνου τῶν ἀνθρώπων, πάντῃ τὸ γένος ἡμῶν ἀπολιπεῖν αἰδῶ καὶ νέμεσιν· τούτων γὰρ ἀπόπτωσίς ἐστιν ἡ ἀναίδεια καὶ ὁ φθόνος. Ἀλλ' οὗτος μὲν εἰ-

δωλον ὢν νεμέσεως· δοκεῖ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς παρ' ἀξίαν εὐτυχοῖσιν ἀγανακτεῖν, ἀλλ' ἡ μὲν νέμεσις ἐπὶ τοῖς ὡς ἀληθῶς παρὰ τὴν ἀξίαν εὐτυχοῦσιν. Ἡ δὲ ἀναίδεια οὐχὶ εἴδωλον τῆς αἰδοῦς, ἀλλὰ τὸ ἐναντιώτατον πρὸς αὐτὴν ὑποκρινόμενον τὴν παῤῥησίαν. Εἰ δὲ λευκὰ τὰ φάρη τῆς αἰδοῦς καὶ νεμέσεως, ἐν φωτὶ μὲν αὐταῖν ἡ ὑπόστασις. Νοεραὶ δὲ αἱ δυνάμεις· πόῤῥω δέ εἰσι τῆς ἀθέου καὶ σκοτώδους τῶν παθῶν οὐσίας. Διὸ τὴν μὲν αἰδῶ, θεῖον φόβον· ὑμνοῦσι· τὴν δὲ νέμεσιν, δίκης ἄγγελον. Καλῶς οὖν καὶ Πλάτων ἐρωτηθεὶς τί ποτε προςγέγονε τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθρώποις, ἀπεκρίνατο, μὴ αἰσχύνεσθαι κακοὺς ὄντας. Ὅτι δὲ θεῖον πρᾶγμα καὶ ἡ νέμεσις, δηλοῖ τὸ καὶ θεοῖς αὐτὴν ὑπάρχειν·

— νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη,

φησὶν ἡ ποίησις. Φθόνος δὲ ἔξωθεν θείου χοροῦ παντός.

204. ΝΥΝ Δ' ΑΙΝΟΝ. Ὁ μὲν κατὰ τὴν Πανδώραν μῦθος τὴν αἰτίαν τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν εἰς τὸ θῆλυ τῆς ψυχῆς ἀνέφερεν, καὶ τὴν ἄλογον ζωὴν ἐκ τῶν οὐρανίων ἡμῖν προσπλασθεῖσαν. Ὁ δὲ περὶ τῶν γενεῶν λόγος δύο τὰς παντοίας μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων ζωῶν, τὰς διὰ τὴν ἀναλογίαν ἐπεισελθοίσας ζώντων ἡμῶν, τοτὲ μὲν κατὰ λόγον, τοτὲ δὲ κατὰ τὸ ἄλογον. Ὁ δὲ αἶνος οὗτος τρίτος παραίνεσίς τις ὢν καὶ νουθέτησις ἐπικεκαλυμμένη πρὸς τοὺς κατὰ πάθος ζῶντας, ἔνδειξίς ἐστι τῆς βιαίου καὶ πλεονεκτικῆς ζωῆς καὶ θηριώδους κατὰ τῶν βιασθῆναι μὲν δυναμένων, ὅμως δὲ ἱεροπρεπεστέρων ὄντων. Καὶ ὁ μέν γε ἱέραξ ἁρπακτικόν· ἡ δὲ ἀηδὼν μουσικόν. Παιδευτικὸς οὖν ὁ λόγος· δεικνὺς οὗ μὲν οἱ δωροφάγοι τεταγμένοι τυγχάνουσιν, οὗ δὲ οἱ Μουσῶν θεραπευταί· καὶ τίνες οἱ ἄδικοι, τίνες δὲ οἱ θεοῖς φίλοι, διὰ τούτων τῶν εἰκόνων. Καὶ γὰρ ἱέραξ φέρει τὴν ἀηδόνα μεμαρπώς, καὶ τοῖς ὄνυξιν εἰς αὐτὴν ἐμπεπηγόσι κατέχων· ἡ δὲ ἔχεται καὶ πάσχει ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κακῶς. ΕΛΕΟΝ γάρ, φησί,

γναπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι Μύρετο·

τουτέστιν ἐλεεινόν. Τὸ γὰρ ἐλεὸν ὀξυτόνως σημαίνει τὸ ἐλεεινόν. Ὑπὸ τῶν ὀνύχων κατεχομένη φωνὴν ἀφίησιν ἐλεεινήν, ὡς οἱ ἀδικούμενοι ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ βιαζόμενοι πλέον οὐδὲν ἔχοντες τῶν ὀδυρμῶν. Αἶνος ὁ παροιμιώδης λόγος, ὁ ἐπὶ παραινέσει λεγόμενος· ὥσπερ γὰρ ἡ ἀηδὼν ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ ἱέρακος, οὕτω κἀγὼ ἐν

ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καλῶς γὰρ ἑαυτὸν ἀηδόνι ἀπείκασε· μουσικὸν γὰρ τὸ ὄρνεον· καὶ τοὺς κριτὰς, ἱέρακας, ὡς ἁρπακτούς. Τὸ δὲ ΛΕΛΗΚΑΣ δηλοῖ τὸ βεβόηκας, καὶ ΔΑΙΜΟΝΙΗΝ τὴν ἀηδόνα φησὶ, διὰ τὸ μουσικὸν καὶ ἱερόν. ΑΡΕΙΩΝ δὲ ὁ δυνατώτερος εἴρηται. Τὸ τοίνυν ΔΑΙΜΟΝΙΗ ΤΙ ΛΕΛΗΚΑΣ; καὶ τὰ ἑξῆς, ὁ τῶν ἁρπακτικῶν λέγει νόμος ταῦτα, οἷον καὶ Θρασύμαχος ἐτίθει καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος, εἴτε Φάλαρις, εἴτε Ἀπολλόδωρος, ἰκτίνοις ἐοικότες καὶ λύκοις καὶ ἄλλοις τοιούτοις, καὶ ὑπὸ τοῦ χείρονος, δυνατωτέρου δὲ, τὸ ἀσθενέστερον, κἂν κρεῖττον ᾖ, πάσχειν κακῶς, καὶ ἐπιτωθάζειν τὸν ποιοῦντα τῷ πάσχοντι. Τὸ γὰρ,

Τῇ δ' εἷς ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω,

δηλοῖ τὸν μὲν βιαιότερον ἄγειν, ἄγεσθαι δὲ, ὅπου ἂν ἐκείνῳ δοκῇ, τὸν ἀσθενέστερον. Πρόσκειται δὲ, καὶ τὸ ΑΟΙΔΟΝ περ ΕΟΥΣΑΝ, διὰ τὸ ἄγεσθαι τὸν Ἡσίοδον ἐνδεικνύμενον τὸ ἱερὸν τῶν Μουσῶν ἀναγκάζεσθαι τοῖς βασιλεῦσιν ἀδικοῦσιν εἴκειν. Ἐπ' ἐκείνοις γὰρ εἶναι καὶ δεῖπνον αὐτὸν ποιήσασθαι καὶ μεθεῖναι, καθάπερ ἐπὶ τῷ ἱέρακι τὴν ἀηδόνα. Καὶ τέλος ἐπήγαγεν, ὅτι ἄφρονος ἔργον ἐστὶν ἀντιβαίνειν τοῖς ἰσχυροτέροις, ὡς ἂν οὐδὲ αὐτὸς ἐναντιωθησόμενος τοῖς ἄρχουσι βιαζομένοις. Διπλοῦν γὰρ εἶναι τὸ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς δυνατωτέρους ἀντιβάσεως κακόν· τό τε ἐκ τῆς ἥττης ὄνειδος, ὃ περ ἐκάλεσεν αἶσχος, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ κρατηθῆναι λύπην, ἣν εἶπε πάθος ἀλγεινόν. Τούτων δὲ τῶν στίχων ὁ Ἀρίσταρχος ὀβελίζει τοὺς τελευταίους, ὡς ἀλόγῳ γνωμολογεῖν οὐκ ἂν προσῆκον.

215. ΣΥ Δ' ΑΚΟΥΕ ΔΙΚΗΣ. Ἀντέθηκε τῇ δίκῃ τὴν ὕβριν· ὡς τῶν ὑβριστῶν μάλιστα ἀδίκων ὄντων, διότι χωρὶς αἰτίας χρώμενοι πολλῇ κακίᾳ προπηλακίζουσι τοὺς ἀσθενεστέρους. Ἦν δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις γένεσιν ἡ ὕβρις ἡ ἀποστήσασα τοὺς ἐκ τοῦ β' ἀπὸ τοῦ πρώτου. Πρὸς ἀντιδιαστολὴν φησι τῶν ἀλόγων ζώων· σὺ λογικὸς ὢν καὶ λόγοις καὶ νόμοις πολιτευόμενος, ἄκουε δίκης, μὴ δ' αὔξανε τὴν ὕβριν καθάπερ τὰ ἄλογα ζῶα· τούτοις γὰρ ἴδιον τὸ ἀδικεῖν μὴ νόμῳ κυβερνωμένοις, ἀνθρώποις δὲ τὸ δικαιοπραγεῖν καὶ νόμοις ὑπείκειν καὶ πείθεσθαι.

216. ΟΥΔΕ ΜΕΝ ΕΣΘΛΟΣ. Οὐδὲ ὁ πάνυ ἀγαθὸς οἱστὴν νομίζει τὴν ὕβριν· οὐ γάρ ἐστιν ὕβρεως ἀφορητότερον οὐδὲν, βαρύνεται δὲ ὑπ' αὐτῆς καὶ ἀγανακτεῖ. Λέγει δὲ ἐσθλοὺς οὐ τοὺς τῇ τύχῃ καὶ τῇ δυνάμει προέχοντας, ὥς φησι Πλούταρχος, ἀλλὰ τοὺς κατ' ἀρετὴν προέχοντας, ἐκ τούτου μᾶλλον δεικνὺς τὴν ὕβριν ἀφόρητον. Οἱ μὲν γὰρ ἐν δυνάμει καὶ σφόδρα δυσχεραίνουσιν ἐπὶ ταῖς ἐκ τῶν ἀσθενεστέρων εἰς αὐτοὺς ὕβρεσιν· οἱ δὲ κατ' ἀρετὴν ζῶντες καὶ ταύτας τὰς ὕβρεις διαπτύου-

σιν. Οὐδὲ γὰρ χείρων ἐγὼ, φησὶν ὁ Σωκράτης, ἂν ὁ δεῖνα ἐπὶ κόῤῥης πατάξῃ με ἀδίκως. Καὶ οὗτοι μὲν ὅλως βαρύνονται ἐπὶ ταῖς παρ' ἄλλων ὕβρεσιν ἐγκύρσαντες ταῖς ἄταις. Ὡσεὶ ἔλεγε περιπεσόντες ταῖς ὕβρεσιν, ἃς ἐκάλεσαν ἄτας.

218. ὉΔΟΣ Δ' ἙΤΕΡΗΦΙ. Ἐκ τῆς πρὸς τὴν ὕβριν παραθέσεως προτρέπει τῇ δικαιοσύνῃ μᾶλλον ἕπεσθαι· κρείσσων γάρ ἐστι, φησὶν, ἡ εἰς τὰ δίκαια ὁδὸς, ἑτέρα οὖσα τῆς ὕβρεως· κρείσσων δὲ εἰς τὸ δι' αὐτῆς παρελθεῖν μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς ἐναντίας τῆς κατὰ τὴν ὕβριν.

219. ΔΙΚΗ Δ' ὙΠΕΡ ὙΒΡΙΟΣ ΙΣΧΕΙ. Ἡ δίκη, φησὶ, κἂν τὸ πρῶτον ἔλαττον σχῇ τῆς ὕβρεως, ἐν τῷ τέλει πάντως ἐκλάμπει, καὶ δείκνυται δὲ διὰ τῶν πραγμάτων κρείσσων οὖσα τῆς ὕβρεως· τῷ χρόνῳ γὰρ αὕτη μὲν φωρᾶται, καὶ περὶ αὐτὴν καταῤῥεῖ καὶ ταπεινοῦται· ἡ δὲ δίκη τὸ κράτος τὸ ἑαυτῆς ἀναδείκνυσιν οἷς ἐπακολουθεῖ· τὸν γὰρ τῇ ὕβρει χρώμενον, μετὰ τὸ παθεῖν τὰ ἀπὸ τῆς ὕβρεως κακὰ, δόντα τιμωρίαν, γινώσκειν ποιεῖ ἡλίκον ἡ ὕβρις κακόν. Τῆς δὲ δίκης δύο δηλούσης, ἢ τὴν θεὸν αὐτὴν, ἢ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἔργον, τοτὲ μὲν τὴν θεὸν καλεῖ δίκην, ἣν καὶ παρθένον ὀνομάζει· τοτὲ δὲ τὴν κρίσιν καὶ τὴν ποινήν· ὡς ὅταν λέγῃ,

Τοῖς δὲ δίκην Κρονίδης τεκμαίρεται εὐρυόπα Ζεύς.

221. ΑΥΤΙΚΑ ΓΑΡ ΤΡΕΧΕΙ ὉΡΚΟΣ. Ἤγουν ἀκολουθεῖ ὅρκος ταῖς δίκαις, ἤγουν ταῖς κρίσεσι ταῖς [οὐκ] ὀρθῶς δεδικασμέναις.

ΣΚΟΛΙῌΣΙ ΔΙΚῌΣΙΝ. Σκολιὰς δὲ δίκας λέγει νῦν τὰς κακῶς δεδικασμένας, διὰ τὸ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν τοὺς δικάζοντας, ἀλλ' ἐμπαθῶς δικάζειν· πᾶν γὰρ πάθος σκολιὸν, ὡς ἁπλοῦν τὸ ἀπαθές. Ταῖς οὖν σκολιαῖς δίκαις ἕπεται καὶ ἡ ἐπιορκία· οἱ γὰρ ὀρθῶς δικάζειν δόξαν ἔχειν ἐθέλοντες, ὤμνυον ὀρθῶς δικάσειν, ἀλλ' οὐ σκολιῶς. Τρέχει γὰρ ὁ ὅρκος ἅμα ταῖς σκολιαῖς δίκαις, ὁμοῦ τε θέων πρὸς τοὺς μὴ δικάσαντας ὀρθῶς. Δηλοῖ δὲ τὸ θέειν, τὸ παρὰ πόδας ἐπακολουθεῖν τὴν ἐκ τῆς ἐπιορκίας τιμωρίαν τοῖς σκολιῶς δικάσασι.

222. ῬΟΘΟΣ ἙΛΚΟΜΕΝΗΣ. Τὸν ῥόθον οἱ μὲν ἤκουσαν τὸν ψόφον, ὅθεν καὶ ῥόθιον καλεῖσθαι τὸ κτυποῦν κῦμα

καὶ ῥεῦμα. Πλούταρχος δὲ *βοιωτάζων (οὕτω γὰρ καλεῖν φασὶ Βοιωτοὺς) τὰς ὀρεινὰς ὁδοὺς τὰς στενὰς καὶ δυσάντεις ῥόθους ὀνομάζεσθαί φησιν*. Εἰ οὖν τοῦτο κρατοίη, λέγοι ἂν ὅτι τῆς δίκης ἑλκομένης ὑπὸ τῶν ἐπὶ δώροις τὰς δίκας κρινόντων σκολιῶς, ῥόθος ἐστὶ, τουτέστι, δυσάντης ἡ ὁδὸς καὶ τραχεῖα, δι' ἧς ἕλκεται ὑπὸ τῶν δικαστῶν· ἀντίκειται γὰρ τῷ εὐθεῖ τὸ σκολιὸν, καὶ τῷ λείῳ τὸ τραχὺ, καὶ τῷ εὐδιοδεύτῳ τὸ στενὸν καὶ δυσχωρίαν ἔχον· τοιαύτη δέ ἐστι πᾶσα μοχθηρὰ κρίσις.

224. ἩΔ' ἝΠΕΤΑΙ ΚΛΑΙΟΥΣΑ. Ἕπεται μὲν ἑλκομένη διὰ τραχείας ὁδοῦ καὶ δυσβάτου· καὶ οὐκ αὐτὴ ἄγουσα ἡ δίκη, ἀλλ' ἀγομένη βιαίως, ὃ δηλοῖ τὸ ἕλκεσθαι αὐτὴν ὡς βιαζομένην ὑπὸ τῶν δωροφάγων κριτῶν. Ἕπεται δὲ ἀποκλαίουσα τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τοιοῦτοι δικάζουσι, καὶ τὰ ἤθη τῶν χαιρόντων τοιούτοις δικασταῖς· κακὸν δὲ φέρει ἀνθρώποισι, μετ' οὐ πολὺ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπάγουσα τῆς πονηρᾶς κρίσεως. Ὁ μὲν οὖν κλαυθμὸς, δηλοῖ τὸν ἔλεον τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως· ἡ δὲ φορὰ τοῦ κακοῦ τὴν ἴασιν. Οὕτως γὰρ ἡμᾶς ἐλεοῦν τὸ θεῖον ποινὰς ἀπαιτεῖ, καὶ τοὺς ἐξελαύνοντας οὖν τὴν ὡς ἀληθῶς δίκην, ἐλέους μέτεισιν ἡ δίκη. Καὶ τοὺς οὐκ ἰθεῖαν αὐτὴν νείμαντας τοῖς δικαζομένοις ἐπὶ τὸ ἰθὺ μεθίστησιν ἀπὸ τοῦ σκολιοῦ ἤθους. Καὶ γὰρ ἑλκομένη διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τραχείας ἐπανακαλεῖται τοὺς ἕλξαντας αὐτὴν εἰς τὴν πλατεῖαν ὁδὸν αὐτῇ καὶ λείαν, ὥστε δοκεῖν μὲν ἕλκεσθαι ὑπὸ τῶν κακῶς αὐτὴν μετιόντων, ἐκεῖνοι δὲ εἵλκοντο ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν δοκοῦντες ἕλκειν.

227. ΟΙ ΔΕ ΔΙΚΑΣ ΞΕΙΝΟΙΣΙ. Ταῦτα παιδευτικῶς σωφρονίζει τοὺς δικαστὰς, εἰς τὸ δίκαιον ὁρᾷν παραινοῦντος, κἀπὶ πολιτῶν κἀπὶ ξένων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τούτων, διότι τοὺς βοηθοῦντας οὐκ ἔχουσι, καὶ βιάσασθαι ῥᾴδιον ἐρήμους ὄντας αὐτούς. Ἀνθεῖ οὖν ἡ πόλις, ἐν ᾗ δικασταὶ δίκαιοι κάθηνται, καὶ εἰρήνη πάντως ἐστὶν ἀνὰ τὴν πόλιν ταύτην. Τὰ γὰρ δίκαια φρονοῦσι πόλεμος οὐκ ἐπάγεται παρὰ θεοῦ δίκην αὐτοὺς ἀπαιτοῦντος.

229. ΤΟΙΣΙ ΤΕΘΗΛΕ ΠΟΛΙΣ. Εἰ γὰρ ὁ πόλεμος φθαρτικὸς καὶ ὀλιγανθρωπίας αἴτιος, εὔδηλον ὅτι ἡ εἰρήνη πολυανθρωπίαν ἐργάζεται, καὶ διὰ τοῦτο ΚΟΥΡΟΤΡΟΦΟΣ· ἄλλοι

μὲν οὖν τὴν γῆν κουροτρόφον ὕμνησαν, ὡς καρποὺς ἐκφέρουσαν· οὗτος δὲ τὴν εἰρήνην, οὐ μόνον ὡς τῶν πολεμίων ἐκτεμνόντων τοὺς καρποὺς, οἷς ἂν ἐπίωσιν· ἀλλὰ καὶ ὡς σώζουσαν τοὺς οὓς ἀπολλύουσιν οἱ πολέμιοι.

232. ΟΥΔΕ ΠΟΤ' ΙΘΥΔΙΚΑΙΣΙ. Ταῦτά ἐστι τὰ μάλιστα πιέζοντα τὸν βίον, πόλεμοι καὶ λιμοί· ταῦτα οὖν ἀπεληλάσθαι τῶν πόλεών φησιν, ἐν αἷς ἰθυδίκαι εἰσὶν οἱ ἄρχοντες, πάσης ἄτης ἐξεληλαμένης τῆς ἐκ τῶν παρανόμων· ἐν θαλίαις δὲ ἀεὶ ζώντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἔργα τὰ περὶ τὴν γῆν νεμομένων ἐν ταύταις. Οὔκουν οὐδ' οἱ Λακεδαιμόνιοι λιμὸν εὐλαβοῦντο δι' εὐτέλειαν διαίτης, ἣν ἔχοντες τῶν ἀδικιῶν ἐκαθάρευον· ταῖς γὰρ πολυτελείαις ἡ πλεονεξία συνεισελθοῦσα λιμοῦ γίνεται πρόξενος.

234. ΤΟΙΣΙ ΦΕΡΕΙ. Τοῖς θεοφιλέσιν· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ κατὰ δίκην ζῶντες, οἷς καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ παντός φησιν ἐπακολουθεῖν, προτρέπων εἰς εὐζωΐαν, τῷ τὴν γῆν φέρειν τούτοις καρποὺς ἱκανούς. Βίον γὰρ τούτους καλεῖ, πρὸς διατροφὴν ὄντας ἐπιτηδείους, τῷ τὰς δρῦς ἔν τε τοῖς ἄκροις βαλάνους, καὶ ἐν τοῖς μέσοις αὐτῶν κατὰ τὰ ἔγκοιλα μελίσσας ἐκτρέφειν· (εἰώθεσαν γὰρ ἐν ἐκείνοις τὴν τῶν μελισσῶν ἐργάζεσθαι τιθασσείαν οἱ μελισσουργοί·) τῷ τὰς ὄϊς σκέπην παρέχειν τοῖς εἰρίοις οἷς ἐκφέρουσιν ἢ ἐκφύουσι, τῷ τὰς γυναῖκας ὅμοια τίκτειν τοῖς ἀνδράσι σωφρονούσας· καὶ γὰρ τὰ πολλὰ τῶν ἀμβλωθριδίων καὶ τῶν τεράτων ἐξ ἀκρασίας γίνονται καὶ πλησμονῆς· ἕπεται δὲ τούτοις μηδὲ δεῖσθαι πλούτου, καὶ ἐμπορίας καὶ πλοίων, ἀρκούντων τῶν ἐκ τῆς χώρας γινομένων εἰς διατροφὴν τοῖς σωφρονοῦσιν. Ἀπὸ μέρους ὅλα εἶπε τὰ δένδρη, ὅτι ἐν τοῖς ὄρεσι φέρουσι καρπὸν, καὶ διπλοῦν καρπόν. Ἄνωθεν μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον καρπὸν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ μέλι. Ἔχουσι γὰρ κοιλώματα εἰς ἃ τὸν ἄνεμον φεύγουσαι αἱ μέλισσαι δύνουσι καὶ μελιτοποιοῦσι. Διὸ καὶ μέλισσαι ὑπ' ἐνίων καλοῦνται, διὰ τὸ ἐν μελίαις εἶναι. Οἰκεῖα δὲ ταῦτα πρὸς φιλάργυρον διεγεῖραι αὐτὸν εἰς τὸ δικαιοπραγεῖν. Διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν, ΟΥΔ' ΕΠΙ ΝΗΩΝ ΝΙΣΣΟΝΤΑΙ, ὑπόνοιαν δίδωσιν, ὅτι μυσάττεται καὶ αὐτὸς τὸν πλοῦν, διὰ τοὺς πολλοὺς παρ' ἐλπίδα κινδύνους.

240. ΟΙΣ Δ' ὙΒΡΙΣ ΤΕ ΜΕΜΗΛΕ. Ἀντὶ τοῦ, ὅσοις. Ἐπανακυκλοῖ δὲ τὸν λόγον, ἵνα μὴ λάθῃ τῆς ἀπειλῆς. Τὰ οὖν ἀνταποδιδόμενα τῇ μοχθηρίᾳ διὰ τούτων παρίστησιν, δεικνὺς

τίνα ἔκγονα ἐκ τῆς ὕβρεως· κατὰ δίκην ἐστὶ τὸ τελευτᾷν εἰς τιμωρίαν τοῖς πονηροῖς τὴν τοιαύτην ζωήν.

242. ΠΟΛΛΑΚΙ ΚΑΙ ΞΥΜΠΑΣΑ ΠΟΛΙΣ. Τοῦτο δοκεῖ μὲν οὐκ εἶναι κατὰ δίκην, τὸ ἑνὸς ἕνεκα πονηροῦ πόλιν ὅλην διδόναι ποινήν. Δύναται δὲ λέγειν, ὅτι μοχθηροῦ ἑνὸς ὄντος, ὥσπερ νοσήματος, ἡ πόλις παραπολαύουσα, πολλάκις εἰς ὅλην ἑαυτὴν ἀναμάττεται τὴν πονηρίαν ἐξομοιουμένη τῷ ἑνί. Δύναται δὲ κἀκεῖνο σημαίνειν, ὅτι ἑνὸς ὄντος πονηροῦ, δίδωσιν ἡ πᾶσα πόλις δίκην, ὡς, ἐξὸν κωλύειν, μὴ κωλύουσα τὴν τοῦ ἑνὸς πονηρίαν. Οὕτω καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος αὐθαδῶς τῷ ἱερεῖ προσενεχθέντος, εἰς πάντας Ἕλληνας διέτεινεν ὁ λοιμὸς, ὡς παρέντας βοηθῆσαι τῷ ἱερεῖ· καὶ τοῦ Αἴαντος ἀσεβήσαντος περὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν, πάντες ἔνοχοι τῇ δίκῃ γεγόνασιν, ὡς μὴ ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τῷ ἀσεβήματι. Δεῖ γὰρ μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ὑβρισταῖς, μὴ δὲ συνεπινεύειν τοῖς ἀδίκοις, δυναμένους μὲν παῦσαι, περιορῶντας δὲ τοῦ παῦσαι τὴν ἐξουσίαν τῶν πονηρῶν.

244. ΤΟΙΣΙΝ Δ' ΟΥΡΑΝΟΘΕΝ. Τὰ ἔργα τῆς δίκης διέξεισιν, ὅσα ἐπήρτηται ταῖς τοὺς ἀδίκους ἐώσαις τὰς ἑαυτῶν ἐκπληροῦν ἀδικίας πόλεσι, λιμὸς καὶ λοιμὸς, καὶ ἀπώλεια στρατεύματος διὰ πολέμων, καὶ πόρθησις τῆς πόλεως τοῦ τείχους αἱρεθέντος, καὶ ναυτικοῦ ὄλεθρος. Ταῦτα γὰρ ἐπάγει ταῖς τῶν ἀδίκων πόλεσιν ὁ θεός. Ὁ μὲν οὖν λιμὸς γίνεται, ὡς τὰ πολλὰ γεωργίας ἀμελούντων καὶ περὶ δικαστήρια στρεφομένων· ὁ δὲ λοιμὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ συμπίπτει, μοχθηρίᾳ διαίτης, ᾗ χρῆσθαι ἀναγκάζονται λιμώττοντες οἱ ἄνθρωποι. Ὁ δὲ πόλεμος τῶν στρατευμάτων ὄλεθρον ἔχει διὰ πλεονεξίαν (ὡς τὰ πολλὰ) τῶν ἐν ταῖς πόλεσι δυνατῶν ἐγειρόμενος. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τὴν τῆς πόλεως πόρθησιν προξενῶν, καὶ τὴν τῶν νεῶν ἀπώλειαν. Ταῦτα μὲν ἐστι τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀδικίας. Δεῖ δὲ συνάπτειν τὸ,

Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοὶ

(τοὺς ἐν πολλοῖς φερομένους ὑπερβάντα δύο στίχους) καὶ

ἢ τῶν γε στρατὸν ἀπώλεσεν,

καὶ τὰ ἑξῆς. Οὕτω Πλούταρχος.

250. Ω ΒΑΣΙΛΕΙΣ, ΥΜΕΙΣ ΔΕ. Οὐκ ἔστι θεῶν ἔννοιαν ἔχοντας ἀδίκως ζῆν. Εἰκότως οὖν παρακελεύεται τοῖς

βασιλεῦσι μὴ ἀπολαύειν τῆς ἐξουσίας, ἀλλ᾽ ἐννοεῖν ὡς θεῶν καὶ δαιμόνων παρόντων πᾶσι καὶ ἐφορώντων ἡμᾶς, καὶ δῆλός ἐστιν ἐν τούτοις διαφορὰν θεῶν εἰδὼς καὶ δαιμόνων. Τὸ μέντοι ἀθάνατον, κοινὸν αὐτῶν εἶναι· οἱ γὰρ ἀθάνατοι, φησὶν, ἐγγὺς ὄντες ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶσιν ἐκείνους ὅσοι σκολιαῖς χρώμενοι δίκαις καὶ κρίσεσι διεφθαρμέναις ἀλλήλους τρίβουσι, τουτέστι καταπονοῦσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες· καὶ τούτοις ἑπόμενος ἐπάγει τρισμυρίους εἶναι φύλακας τῶν ἀνθρωπίνων ἐκ τοῦ Διὸς ταχθέντας ἀθανάτους. Ἐκ δὴ τούτων δῆλον, ὅτι μόνος ἄρχει Ζεὺς τῶν θεῶν· ἄρχονται δὲ πάντες οἱ θεοί. Φύλακες δέ τινές εἰσι τῶν ἀνθρωπίνων ἄλλοι μετὰ θεοὺς, μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ὄντες, οἵ τινες ἂν εἶεν δαίμονες, ἄλλοι τινὲς οὗτοι παρ᾽ ἐκείνους, οὓς ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἶπε γεγονέναι δαίμονας. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ θνητὸν γένος ἦσαν, τούτους δὲ ἀθανάτους εἶναί φησι· ὥστε οὗτοι μὲν κατ᾽ οὐσίαν δαίμονες· ἐκεῖνοι δὲ, διὰ τὴν πρὸς τούτους ὁμοιότητα καὶ δαίμονες ἐκλήθησαν, καὶ φύλακες ἀνθρώπων.

254. *ΤΡΙΣ ΓΑΡ ΜΥΡΙΟΙ ΕΙΣΙΝ. Ἡ μὲν μυριὰς δηλοῖ τὸν πάντα τῶν δαιμόνων ἀριθμὸν, ἐν ᾧ πάντως παραλαμβάνεται τὸ δαιμόνιον γένος· ἡ δὲ τριὰς τὸ τέλειον καὶ ἐν ὅροις ἑστὼς, πρώτοις, μέσοις, τελευταίοις. Εἰσὶ γὰρ τὰ γένη τῶν δαιμόνων τὰ μὲν λογικὰ μόνως, τὰ δὲ ἄλογα μόνως, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων, δηλοῖ ἐξ ἀμφοτέρων τὸ παντοδαπὸν φῦλον τῆς δαιμονίας τάξεως, ἣν φύλακα μὲν εἶναι τοῦ ἀνθρωπείου γένους, ὑπουργὸν δὲ τοῦ Διός. Διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε ΖΗΝΟΣ, διότι ὑπηρέται πάντες οὗτοι, φύλακες δὲ θνητῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐφεστῶτες αὐτοῖς.*

257. *ΗΕΡΑ ἙΣΣΑΜΕΝΟΙ. Τὸ μὲν ἠέρα ἐνδεδύσθαι δηλοῖ, τὸ ἡμῖν ἀφανεῖς εἶναι καὶ ἀοράτους, ὡς ὁ ἀήρ· ἢ καὶ τὸ τὰ σώματα αὐτῶν ἀέρια εἶναι κατὰ τὴν σύστασιν, ὥσπερ τὰ τῶν θεῶν ἐμπύρια, καὶ τὰ ἡμέτερα χθόνια. Τὸ δὲ ΠΑΝΤΗ ΦΟΙΤΑιΝ, τὸ τὰς κινήσεις αὐτῶν ὀξείας εἶναι, καὶ τὰς ἐφοράσεις αὐτῶν δι᾽ ὅλων διήκειν, ὧν πράττομεν, ὧν φανταζόμεθα, ὧν διανοούμεθα. Καὶ γὰρ εἰ ἀερίοις χρῶνται σχήμασιν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὀξέως αὐτοὺς ἐπιπορεύεσθαι πανταχοῦ ὅπου περ ἂν ἐθέλωσιν.*

258. Ἡ ΔΕ ΤΕ ΠΑΡΘΕΝΟΣ. Παρθένος μὲν ἡ δίκη τοῖς θεολόγοις εἴρηται, διότι πᾶν τὸ δικαστικὸν γένος ἀδιάφθορον εἶναι δεῖ καὶ καθαρόν· καὶ τούτου σύμβολον ἡ παρθενία. Παῖς δὲ τοῦ Διὸς, διότι νομοθέτης οὗτός ἐστι κοσμικὸς, ὡς ἄρχων καὶ βασιλεὺς τῶν ὅλων. Τὴν δὲ δικαστικὴν ἐξῆφθαι δεῖ τῆς νομοθετικῆς, ὡς τὴν ἀνθρωπίνην τῆς ἀνθρωπικῆς, καὶ τὴν θείαν τῆς θείας. ΑΙΔΟΙΗ δὲ καὶ ΚΥΔΝΗ παρὰ τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς, ὡς πάντων κατὰ δίκην ἐνεργούντων καὶ σεβόντων αὐτὴν, ὡς πᾶσι τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἀπονέμουσα, ὃ δὴ μάλιστα φίλον ἐστὶ τοῖς θεοῖς.

260. ΑΝ ΤΙΣ ΜΙΝ ΒΛΑΠΤΗι. Ἐάν τις τὸ δίκαιον βλάπτῃ παραχαράττων. Οὕτω γὰρ βλάπτει ὁ σκολιῶς τοῦτο πράττων, καὶ διὰ πανουργίας ὀνοτάζων τὴν Δίκην, ἤγουν οὐχ ἁπλῶς λοιδορῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξευτελίζων ὡς εὐκαταφρόνητον διὰ τὸ τοῦ δικαίου καταφρονεῖν. Ὁ γὰρ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ὑβρίζων αὐτοὺς ὑβρίζει τοὺς θεούς· ἄγαλμα δὲ τῆς Δίκης τὸ δίκαιον. Ἐὰν οὖν τις τοιοῦτόν τι πράττῃ, καθημένη παρὰ τῷ Διῒ ἡ Δίκη γηρύεται τὸν ἄδικον νοῦν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπαγγέλλει τῷ πατρὶ, ὡς ἂν ἀπ᾽ αὐτοῦ δικάζειν ταχθεῖσα καὶ κρίνειν πάντα ὅσα ἐφορᾷ ὁ Ζεύς. Δηλοῖ δὲ τὸ καθῆσθαι τὸ παρὰ τῷ θεῷ τάξιν αὐτὴν καὶ ἕδραν ἔχειν ἀμετακίνητον· ὡς καὶ ἐκεῖνόν φησιν Ὅμηρος ἐν τῇ τοῦ Ὀλύμπου κορυφῇ

ἄτερ ἥμενον ἄλλων.

262. ΟΦΡ᾽ ΑΠΟΤΙΣΗι ΔΗΜΟΣ. Τοῦτο ἤδη ἔργον τοῦ Διὸς, ὡς βασιλέως, κοινὴν ἐπάγειν τιμωρίαν ταῖς πόλεσιν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων κρίσεων τῶν ἀρχόντων, οἳ παρατρέπουσι τὸ δίκαιον. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ΠΑΡΑΚΛΙΝΕΙΝ, καὶ τὸ ΣΚΟΛΙΩΣ ΕΝΕΠΟΝΤΕΣ, ἤτοι πανούργως λέγοντες τὰς κρίσεις, ἀντὶ ἐμφρόνων· καὶ παρανόμους, ἀντὶ ἐννόμων. Διότι δὲ κοινὴν ὑπέχουσι δίκην αἱ πόλεις, εἴρηται πρότερον. Ὡς ἐπιτρέπειν οὐκ ἔδει τούτοις τὰς ἀρχάς.

267. ΟΙ ΑΥΤΩι ΚΑΚΑ ΤΕΥΧΕΙ. Δαιμονίως ἀνεφθέγξατο ταῦτα τὰ ἔπη καὶ σωφρονιστικῶς. Εἰ γὰρ εἰδείημεν ἑαυτοὺς μείζονα βλάψαντες ἐξ ὧν ἄλλους βλάπτειν ἐπιχειροῦμεν, ἀφεξοίμεθα τοῦ βλάπτειν· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν ἂν ἑαυτὸν βλάψει· ἀλλὰ δι᾽ ἄγνοιαν ἁλισκόμεθα τῷ κακῷ τούτῳ, καὶ

οἰόμενοι ὠφελεῖν ἑαυτοὺς βλαπτόμεθα ὑφ' ἑαυτῶν, καὶ μεῖζω τῷ βλάπτειν ἄλλους ἑαυτοὺς βλάπτομεν· εἰς χρήματα μὲν γὰρ, εἰ τύχοι, ζημιοῦμεν ἐκείνους, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς εἰς τὸ κυριώτατον, τὴν ψυχήν. Τὸ γὰρ ἀδικοῦν αὐτή ἐστιν, ὁ δὲ βλαπτόμενος ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀδικεῖται. Εἰκότως ἄρα φησὶν ἑαυτῷ κακὰ τεύχειν τῷ ἄλλῳ κατασκευάζοντα κακὸν, καὶ τὸν κακῶς περὶ ἄλλου βουλευόμενον ἑαυτῷ γίνεσθαι πρόξενον κακοῦ μείζονος· καὶ γὰρ μὴ συντελεσθεῖσα μὲν ἡ βουλὴ τὸν βουλευσάμενον ἀνιᾷ πικρῶς, συντελεσθεῖσα δὲ λωβᾶται μειζόνως. Τὸ γὰρ κακοποιεῖν μεῖζον τοῦ πάσχειν τὰ κακὰ πάντως κακόν· ὡς καὶ τὸ ἀγαθοποιεῖν μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ πάσχοντος εὖ.

269. *ΠΑΝΤΑ ΙΔΩΝ ΔΙΟΣ ΟΦΘΑΛΜΟΣ.* *Ἄλλος μὲν τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Διὸς εἶπεν εἶναι πᾶν τὸ μέσον γῆς τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος· οὗτος δὲ ἁπλῶς καὶ ὁρᾷν αὐτὸν λέγει πάντα, καὶ νοεῖν πάντα, τοῦτο προσθεὶς, ἵνα μὴ τὴν ὅρασιν σωματικὴν ὑπολάβωμεν, ἀλλὰ νοερὰν καὶ θείαν καὶ προνοητικήν. Πάντα, φησὶν, ὁ Ζεὺς ὁρῶν καὶ νοῶν ὁρᾷ καὶ ἐφορᾷ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ θέλησιν, καὶ τὰ ἡμέτερα. Τίνα δέ ἐστι ταῦτα; τὴν δίκην, ἥν μοι ἀπειλεῖς, ὦ Πέρση, τὴν τῶν βασιλέων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πονηρὰν οὖσαν, ὁρῶν δὲ καὶ ἐφορῶν, καὶ ταύτην οὐκ ἂν ἀτιμώρητον ἐάσειε τὸν ἀδικοῦντα.*

272. *ΝΥΝ ΔΕ ΕΓΩ ΜΗΤ' ΑΥΤΟΣ.* *Τὸ μὲν λεγόμενον, φανερόν· εἰ μὴ ἔστι δίκη καὶ τιμωρία κατὰ τῶν ἀδίκων, μὴ δ' ἔξουσί τι πλέον οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων ἐν τῷδε τῷ παρόντι, ὃ ἐφορᾷ ὁ Ζεὺς, μήτ' αὐτὸς εἴην δίκαιος, μήτε παῖς ἐμός· δίκης γὰρ οὐκ οὔσης, ὄνομα μόνον ἔσται τὸ δίκαιον. Εἰ δὲ δὴ τὸ δίκαιον καὶ αἱρετὸν κἂν μὴ ᾖ πρόνοια καὶ φευκτὸν τὸ ἄδικον, δῆλον ὅτι πᾶς οὗτος ὁ λόγος περιττός. Διόπερ ὁ Πλούταρχος τοὺς ἑπτὰ τούτους στίχους ἐκβάλλει, ἀπὸ τοῦ,*

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, —

ἕως τοῦ,

Ἀλλὰ τάγ' οὔπω ἔολπα τελεῖν Δία μητιόεντα,

ὡς ἀναξίους τῆς Ἡσιόδου περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων κρίσεως.

Νῦν οὖν εἰ ὁ ἀδικώτερος ἄνθρωπος τοῦ δικαίου μεῖζον ἔχει, μήτ' ἐγὼ δίκαιος εἴην, μήτ' ἐμὸς υἱός. Ἐπήγαγε δὲ τούτῳ, ἀλλὰ ταῦτα οὐ

νομίζω τὸν Δία τελεῖν, τὸ τὸν ἄδικον μείζονος δίκης τῶν δικαίων τεύξασθαι, ἢ ποιήσει τὸν ἄτιμον ἐν τιμῇ. Ἰστέον δὲ, ὅτι υἱὸς Ἡσιόδου Μνασέας ἐστί. Φιλόχορος δὲ Στησίχορόν φησι τὸν ἀπὸ Κλυμένης. Ἄλλοι δὲ Ἀρχιέπης.

276. ΣΥ ΔΕ ΤΑΥΤΑ. Ὅσοι μὲν εἰς τὴν χρείαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀνήγαγον τὸ κοινωνικὸν, οὐκ ἔλαβον ἀρχὴν ἀσφαλῆ τοῦ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν κοινωνίας δόγματος. Ἡ γὰρ χρεία, εἰ καὶ ἀναγκάσασα, ἀλλ' οὔπω ἀγαθόν. Ὅσοι δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι τὸ πρὸς ἀλλήλους δίκαιον ἀπέβλεψαν, ἀῤῥαγῆ τὴν ὑπόθεσιν ἔλαβον τοῦ τῆς κοινωνίας ἡμῶν σκοποῦ. Πάντων γὰρ τῶν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἀγαθόν. Τοῦτο δὴ οὖν καὶ Ἡσίοδος εἰδὼς, τὸν τοῦ Διὸς νόμον ἀξιοῖ τὸν Πέρσην ὁρᾶν, τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις δεδωκότα ἐσθίειν ἄλληλα, καὶ τῶν ἀσθενεστέρων τὰ δυνατώτερα κρατεῖν, θοινᾶσθαί τε αὐτά· τοῖς δὲ ἀνθρώποις δικαιοσύνην σύμφυτον ἐνέσπειρε, καὶ τὸ κοινωνικὸν ἐνέθηκεν αὐτῶν τῇ φύσει. Διόπερ οἱ ἄδικοι τοῖς ἀλόγοις ἐοίκασι τὴν ἀνθρωπίνην ἀποδρῶντες ζωήν. Μηδεὶς οὖν προάγων ἡμῶν τὴν ἀλληλοφαγίαν τῶν θηρίων, ἀξιούτω καὶ ἡμᾶς οὕτω ζῆν. Κοινωνικὸν γὰρ ζῶον γέγονεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ τῆς κοινωνίας αὐτῷ νόμος ἐκ τοῦ πατρὸς ἔγκειται κατὰ φύσιν. Ἀδικίᾳ δὲ πάσῃ πρὸς κοινωνίαν καὶ κοινωνίᾳ πρὸς ἀδικίαν ἐστὶ πόλεμος· στάσεων γὰρ αἰτία πάντων μάλιστα ἡ ἀδικία. Τὸ δὲ κοινωνικὸν ἀστασίαστον· καὶ ὀρθῶς ὁ Πλάτων εἶπεν, οὐδὲ συστῆναι δυνατὸν εἶναι τὴν ἀδικίαν χωρὶς δικαιοσύνης· δεῖν γὰρ τοὺς συναδικήσαντας, τά γε πρὸς ἀλλήλους δίκαια φυλάττειν, εἰ καὶ ἀλλήλους ἀδικοῦντας μηδὲν δύνασθαι κοινῇ ποτε πρᾶξαι. Εἰ οὖν ἄνθρωπος εἶ, φύσει κοινωνικὸν ζῶον εἶ, εἰ δὲ φύσει κοινωνικὸν ζῶον εἶ, παρὰ φύσιν σοι τὸ ἀδικεῖν. Οὐ γὰρ κοινωνίας, ἀλλὰ διασπασμοῦ τὸ ἀδικεῖν αἴτιον, τῶν ἀδικουμένων τοῖς ἀδικοῦσιν ὁμονοεῖν οὐ δυναμένων.

278. ΤΟΝ ΔΕ ΓΑΡ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙΝ. Ἐπαγγειλάμενος οὐκ εἶπε ποῖον νόμον. Λέγει δὲ τί τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν, ἵνα φύγωμεν τὰ τῶν ἀλόγων. ΝΟΜΟΝ δὲ ΔΙΕΤΑΞΕ ΚΡΟΝΙΩΝ. Τοῦτο σημείωσαι ὅτι οὐδέποτε Ὅμηρος νόμον εἶπε. Τὸ δὲ ΓΗΡΥΕΤΑΙ, γίνεται ἀπὸ τοῦ γῆρυς, ὃ σημαίνει τὴν φωνὴν, ἢ ἀπὸ τοῦ γέρας.

282. *ΕΙ ΓΑΡ ΤΙΣ Κ' ΕΘΕΛΟΙ.* Ὃς γὰρ εἰδὼς τὰ δίκαια μὴ ἀποκρύπτει διὰ σκολιότητα ἤθους, ἀλλ' ἀγορεύει, τούτῳ καὶ ὁ παρὰ τοῦ Διὸς ὄλβος ἕπεται. Πρόσκειται δὲ τὸν γινώσκοντα τὰ δίκαια χρῆναι λέγειν αὐτὰ, διότι κατ' ἄγνοιάν τινες τῶν δικαίων εἴποιεν ἂν τὰ ἄδικα ὡς δίκαια, ὧν οὐκ ἄν τις μέμψαιτο τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ τὴν ἀμαθίαν. Γινώσκων ὅτι ἔστι δίκη· εἰσὶ γὰρ βάρβαροι, μὴ εἰδότες τί ἐστι τὸ δίκαιον. ΟΛΒΟΣ δὲ ὁ παρὰ τῶν καρπῶν πλοῦτος. Τετραχῶς δὲ τίθησι τὴν δίκην· ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς σωματοειδοῦς θεᾶς, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ δικαίου, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς κρίσεως, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς τιμωρίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ κῦδος γίνεται κυδρὸς καὶ κυδρὴ, ὡς ἀπὸ τοῦ ἔχθος ἐχθρός.

284. *ὉΣ ΔΕ ΚΕ ΜΑΡΤΥΡΙΗιΣΙΝ.* Οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίθετος τῷ εἰδότι τὰ δίκαια καὶ μὴ κρύπτοντι, ὁ ἑκὼν ψευδόμενος καὶ μαρτυρῶν τοῖς ἀδίκοις, καὶ ὀμνὺς καὶ ἐπιορκῶν, διὰ πονηρὰν πρόθεσιν. Τούτου οὖν τοῦ τὰ ψευδῆ μαρτυροῦντος ἑκουσίως εἰδότος τἀληθὲς ὁ τρόπος μιαρός.

285. *ΕΝ ΔΕ ΔΙΚΗΝ ΒΛΑΨΑΣ.* Ὃς ἂν ψευδῆ μαρτυρήσας ἑκὼν ἀποκρύψῃ τὸ δίκαιον, καὶ ὅρκον προσθεὶς νήκεστον βλάβην καὶ ἀνίατον ὑπομείνῃ διὰ τῆς ψευδομαρτυρίας καὶ ἐπιορκίας, ἀμαυροτέρα ἡ τούτου γενεὰ γίνεται, ὡς τοῦ εὐόρκου ἀμείνων ἡ γενεά. Τὰ γὰρ τῶν πατέρων ἀδικήματα χραίνει καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτῶν, καὶ εὐνούχους ἀποφαίνει ταῖς τιμωρίαις· καὶ γὰρ ὀνείδη καὶ ἀδοξίαι αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδικιῶν συμβαίνουσι, καὶ τίσεις ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολαμβάνοντες, ὧν ἔσχον ἀδικήσαντες οἱ πατέρες αὐτῶν, συναπολαύουσι τῶν ὀφειλομένων ἐκείνοις κολάσεων ἀνθ' ὧν ἠδίκησαν. Ἄλλως δὲ γινώσκει τὸ θεῖον, ὡς τοῖς ἤθεσιν αὐτῶν ἐμπέφυκέ τι τῆς ἀδίκου τῶν γεννησάντων προαιρέσεως κἂν ἡμᾶς λανθάνωσι, καὶ εἰκότως ταύτην ἐν αὐτοῖς ὁρῶντες τὴν ῥίζαν ἐκκόπτουσι διὰ τῶν τιμωριῶν, καὶ τοῦ μὴ ἐνεργῆσαι κωλύουσιν, ὡς ἰατροὶ προκαθαίροντές τινας ὧν ὑφορῶνται νόσους.

288. *ΣΟΙ Δ' ΕΓΩ ΕΣΘΛΑ ΝΟΕΩΝ.* Κάλλιστα τὸ φιλόσοφον ἦθος οἷόν ἐστιν εἶπεν διὰ τούτων ὁ Πλούταρχος δηλοῦσθαι. Τὸν μὲν γὰρ Ἀρχίλοχον καὶ τὸν Ἱππώνακτα βλασφημίας συγγράψαι κατὰ τῶν λυπησάντων· Τιμοκράτην δὲ καὶ Μητρόδωρον τοὺς Ἐπικουρείους, ἀδελφοὺς ὄντας καὶ προσ-

κρούσαντας ἀλλήλοις, ἐκδοῦναι κατ' ἀλλήλων συγγράμματα. Καὶ τί δεῖ τούτους λέγειν; ὅπου γε καὶ Ξενοφάνης διά δή τινα πρὸς τοὺς κατ' αὐτὸν φιλοσόφους καὶ ποιητὰς μικροψυχίαν, σιλλοὺς ἀτόπους ἐκθεῖναι λέγεται κατὰ πάντων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν. Ἀλλὰ τὸν ὄντως μουσικὸν Ἡσίοδον μηδὲν τοιοῦτο παθεῖν· οὐ γὰρ μουσικοῦ τὸ μελαγχολᾷν· λυπηθέντα δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἀντὶ τοῦ βλασφημεῖν, νουθετεῖν, εἰδότα τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σωκράτους, ὅτι πᾶς ὁ κακὸς, ἄκων ἐστὶ κακός· δεῖται οὖν νουθεσίας, καὶ ἴσως ἐπιγνώσεται ἑαυτὸν ὄντα κακόν.

289. ΤΗΝ ΜΕΝ ΤΟΙ ΚΑΚΟΤΗΤΑ. Τὸ μὲν ἕπεσθαι τὰς κακίας ἀλλήλαις, ὥσπερ καὶ τὰς ἀρετὰς, ψεῦδός ἐστιν. Ἀρεταὶ μὲν γὰρ ἐναντίαι οὐκ εἰσὶ, κακαὶ δὲ ἐναντίαι εἰσί· τὰ δ' ἐναντία ἀλλήλοις οὐχ ἕπεται. Τούτου δὲ ὄντος ψευδοῦς, οὐκ ἀποδεκτέον τὸ, ἸΛΑΔΟΝ, ὡς Πλούταρχος ἐξηγήσατο, τὸ πᾶσαν ἐγκολπίσασθαι κακίαν ὁμοῦ δηλοῦν· ἀλλὰ τὸ, ἑκάστην ἀθρόαν λαβεῖν, μὴ κατὰ μικρὸν ὑποφερομένην, ἀλλ' ὁμοῦ πᾶσαν ἐφελκόμενον· οἷον ἀκολασίαν ὅλην, ἅμα καὶ ἀδικίαν ὡσαύτως. Διὸ καὶ ἸΛΑΔΟΝ εἶπε, δηλῶν ὡς οὐ μόνον κατὰ βραχὺ κακωθῆναι τινὰς δυνατὸν, ἀλλὰ καὶ ἀθρόως. Καὶ τὴν αἰτίαν προσέθηκεν, ὅτι ἐγγὺς ἡμῶν ἡ κακία, καὶ ἡ ἐπ' αὐτὴν ὁδὸς ὀλίγη, καθάπερ ἡ πρὸς τοὺς ἐγγὺς οἰκοῦντας. Αἴτιον δὲ τοῦ ἐγγὺς ἡμῶν αὐτὴν οἰκεῖν, τὸ τὴν γένεσιν τόπον εἶναι τῶν κακῶν. Ὥσπερ οὖν τῶν ἐν λοιμώδει τόπῳ κατοικούντων ἐγγὺς κατοικοῦσιν αἱ νόσοι, οὕτω δὴ καὶ τῶν ἐν γενέσει ψυχῶν ἐγγὺς οἰκεῖν τὴν κακίαν ἀληθὲς, ἧς ἐστιν οἶκος ἡ γένεσις. Τὴν δ' αὖ ἀρετὴν οὐκ οὖσαν τῇ γενέσει σύμφυλον, ἀλλὰ τοῖς ἔξω τῆς ὑλικῆς στάσεως, εἰκότως φησὶ πόῤῥω μὲν οἰκεῖν ἡμῶν, ἱδρῶτα δὲ πρὸ ἑαυτῆς εἶναι ὑπὸ τῶν θεῶν τεθέντα, δι' οὗ χρὴ πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν καὶ πόῤῥω οὖσαν ἑλεῖν, ἐπίπονον οὖσαν τὴν θήραν αὐτῆς καὶ δυσέφικτον, καθὰ τὰ ἑξῆς δηλοῖ.

292. ΜΑΚΡΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΟΡΘΙΟΣ. Μακρὸς μὲν οἶμος, εἰκότως· ὅσον γὰρ θεὸς ὕλης, τοσοῦτον ἀρετὴ κακίας διέστηκεν· εἴπερ ἀρετὴ μέν ἐστιν ἐν τῷ συνεῖναι θεῷ· κακία δὲ, ἐν τῷ ζῆν ἐν ὕλῃ. Μακρὸς δὲ ὢν, καὶ ὄρθιός ἐστιν ὡς εἰς τὸ ἄναντες ἀνάγων ἡμᾶς· ἄνω γὰρ ἀρετὴ, κάτω δὲ ἡ κακία· τραχὺς δ' αὖ ὁ οἶμος, ὡς δύσβατος. Χρὴ γὰρ πολλὰ μὲν ὧν ἀγνοοῦ-

μεν μαθεῖν, οἷς τὴν πρώτην δυσκόλως ἐπιβάλλομεν, πολλὰ δὲ ἀποθέσθαι ἔθη πονηρὰ ὧν δυσαποσπάστως ἔχομεν συντρόφων ἡμῖν ὄντων· ὅλως δὲ διὰ πολλῶν ὁδεῦσαι καὶ ἐπιπόνων ἀσκήσεων· πρὸς ἃς ἀπιδὼν, τραχὺν εἶπεν εἶναι τὸ πρῶτον τὸν οἶμον. Τέλος δέ φησιν, ἐπειδὰν εἰς τὸ ἄκρον ἔλθῃ τῆς πορείας, ῥᾳδία λοιπὸν ἡ ἀρετὴ, καὶ ταῦτα οὖσα χαλεπὴ καὶ δυσέφικτος. Ζῶσι γὰρ οἱ τὴν ἀρετὴν ἔχοντες ἤδη μετ' εὐφροσύνης, καὶ ἔοικεν Ἡσίοδος πρὸ Πλάτωνος εἰπεῖν, ὅτι οὐ μόνον ἄριστος, ἀλλὰ καὶ ἥδιστος ὁ κατ' ἀρετὴν βίος. Ἡ γὰρ μετὰ ῥᾳστώνης ζωὴ τὴν εὐφροσύνην δηλοῖ τῆς τοιαύτης ἕξεως. Μὴ οὖν ἀποφευγέτω τις διὰ τοὺς πόνους τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν, πρῶτον μὲν ἐννοῶν, ὅτι ἄτοπον ἵνα τέχνην μέν τινα κτησώμεθα, τοὺς διὰ τὴν κτῆσιν αὐτῆς πόνους ὑπομένειν, ἢ ἵνα ἄλλου τινὸς τῶν ἀναγκαίων τύχωμεν· ὅπως δὲ τὴν τῆς ἀρετῆς κτησώμεθα, τὴν τελειότητα μόνην οὖσαν ἡμῶν, μὴ αἱρεῖσθαι τοὺς δι' αὐτὴν πόνους, δι' ὧν μέλλομεν ὠνεῖσθαι τὴν ἀρετῆς κτῆσιν. Ἔπειτα τοῦτο σκοπεῖν, ὅτι τοῖς μὲν τὴν φύσιν ἀσθενῆ λαχοῦσιν οἱ προτεινόμενοι πόνοι δειλιᾶν ποιοῦσι καὶ φυγάδας αὐτοὺς ἀποφαίνουσι τῶν τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδευμάτων· τοῖς δὲ φύσει γενναίοις μείζων ἔρως ἐγγίνεται τούτων, ὧν τὴν θήραν οὐκ εὐπετῆ, μετὰ πολλῶν δὲ ἱδρώτων μόνως τοῖς ἀνθρώποις ἀκούουσι παραγίνεσθαι. Διὸ καὶ Πλάτων παρακελεύεται χρῆναι τοῖς προσιοῦσι φιλοσοφίας ἕνεκα παραδεικνύναι τὸ ἐπίπονον τῆς τοιαύτης ζωῆς, διὰ πεῖραν τῆς ἀγεννοῦς, καὶ γενναίας φύσεως. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τῶν μετὰ πόνων κτηθέντων ἡδίων ἡ ἀπόλαυσις, τῶν δὲ μετὰ εὐπετείας ὡς ἡ λῆψις πρόχειρος, οὕτω καὶ ἡ καταφρόνησις· διόπερ, ὡς ἔοικεν, ἡ ἀρετὴ μάλιστα τίμιον πολλῶν δεομένη πόνων· καὶ οἱ λαβόντες φιλοχωροῦσιν ἐν αὐτῇ, τοὺς ἱδρῶτας οὓς ὑπέμειναν εἰδότες, καὶ προέσθαι μὴ βουλόμενοι πρᾶγμα διὰ μυρίων πόνων κτηθὲν, ἀλλ' ἀπρὶξ ἔχονται, ὥσπερ δυσθήρατον, οὕτω καὶ δυσαφαίρετον αὐτὴν ἀποφαίνοντες.

295. ΟΥΤΟΣ ΜΕΝ ΠΑΝΑΡΙΣΤΟΣ. Ζήνων μὲν ὁ Στωϊκὸς ἐνήλλαττε τοὺς στίχους, λέγων·

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει,

τῇ εὐπειθείᾳ τὰ πρωτεῖα διδοὺς, τῇ φρονήσει δὲ τὰ δευτερεῖα. Ἀρίστιππος δὲ ἀπ' ἐναντίας ὁ Σωκρατικὸς ἔλεγε, τὸ συμβούλου δεῖσθαι χεῖρον εἶναι τοῦ προσαιτεῖν. Ὁ δὲ Ἡσίοδος τοῦ μέτρου μάλιστα τυγχάνει, τρεῖς ἕξεις διελὼν, τὴν ἔμφρονα, τὴν ἀνόητον, τὴν μέσην· ὧν ἡ μὲν ἀρίστη καὶ τῷ θείῳ παραπλησία· καὶ γὰρ τὸ θεῖον αὔταρκες· ὥστε καὶ ὁ ἑαυτῷ πάντα νοῶν καὶ προορῶν ὅσα ἂν ᾖ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀμείνω· ἡ δὲ φευκτοτάτη, τὸ μήθ' ἑαυτῷ δύνασθαι τὰ ὀρθὰ λογίζεσθαι, μήτ' ἄλλοις ἕπεσθαι συμβούλοις ἐθέλειν· μέση δὲ τούτων ἡ τοῦ συνορατικοῦ μὲν τῶν ἀμεινόνων οὐκ οὖσα δύναμις, ἐπακολουθητικὴ δὲ τοῦ συνορῶντος. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει· μάλιστα δὲ ἄξιον ἐπαίνου τὸ εἰπεῖν τί τοῦ ἔμφρονος ἴδιον· οὐ γὰρ τὸ τὰ παρόντα ὁρᾶν καὶ τὰ ἐγγὺς, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ ἐσόμενα προορᾷν· τοῦτο μὲν δηλοῖ τὸ, ΦΡΑΣΑΣΘΑΙ ἅπερ ἂν εἴη ἐπὶ τοῦ ἀμείνω. Τὸ ΔΙΟΝ ΓΕΝΟΣ δηλοῖ, ἢ ὅτι θεοῖς ἀνέφερον τὴν γένεσιν, εἰς γὰρ Ὀρφέα καὶ Καλλιόπην τὸ γένος ἀνῆγον· ἢ εὐμενοῦς οὔσης τῆς θεοῦ τῆς δωρησαμένης αὐτούς. Εἰ δὲ φιλίαν τῆς Δήμητρος εἶπεν εἶναι τὴν πρὸς τὸν λιμὸν ἀλλοτριότητα, θαυμαστὸν οὐδέν· τῶν γὰρ Δημητριακῶν καρπῶν ἀφθονίαν ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ κακῶν εἰσιν ἀπείραστοι. Τούτους δὲ ἄλλως ὑπάρχειν ἀδύνατον. ΕΥΣΤΕΦΑΝΟΣ οὖν ΔΗΜΗΤΗΡ, ἡ περιουσία τῶν καρπῶν καὶ ἡ συγκομιδή. ΚΑΛΙΑ δὲ κυρίως μὲν ἡ νεοττία, νῦν δὲ τὴν οἰκίαν εἶπεν.

304. ΛΙΜΟΣ ΓΑΡ ΤΟΙ. Λιμὸς θηλυκῶς λέγεται παρὰ τοῖς Δωριεῦσι.

ΛΙΜΟΣ ΓΑΡ ΤΟΙ ΠΑΜΠΑΝ ΑΕΡΓΩι ΣΥΜΦΟΡΟΣ ΑΝΔΡΙ. Τὸ μὲν σύμφορον οὐ λέγει τὸν συμφέροντα, ἀλλὰ τὸν συμφερόμενον καὶ συνόντα, ὡς ὅπου ἀργία ἐστὶ καὶ λιμὸν εἶναι ἀναγκαῖον ἐκεῖ. Τὸ δὲ τῷ ἀργῷ νεμεσᾷν τοὺς θεοὺς, ἀληθές· χρῆναι γὰρ τὸ σῶμα τρέφειν διὰ τῶν σωματικῶν πόνων, καὶ τὰ ἀναγκαῖα πορίζειν ἑαυτῷ διὰ τῶν οἰκείων ἔργων. Τὸ μὲν ἀργὸν ζῆν ἑπόμενον ἔχει λιμὸν, τὸ δ' ἐθέλοντα μὴ λιμώττειν, ἀντὶ τοῦ ἐργάζεσθαι πράγματα παρέχειν ἄλλοις, ἵνα ἀπὸ τούτων τρέφηται, κηφῆνος ἔργον ἐστὶ κεκεντρωμένου, τὸ μέλι κατεσθίοντος, ὅσον αἱ μέλισσαι συνάγουσι. Κόθουρος οὖν ὁ κηφὴν, ὡς

κεύθερός τις ὢν καὶ τὸ κέντρον κεκρυμμένον ἔχων· καὶ παρέλαβεν αὐτὸν ὡς ἀργόν· μόνον γὰρ τὸ ζῶον τοῦτο οὐ δύναται τροφὴν ἑαυτῷ πορίσασθαι. Ἢ τὸ κοθούροις, ἀντὶ τοῦ ἀργοῖς, παρὰ τὴν καθέδραν. Ἢ κολούροις τὴν οὐρὰν καὶ τὸ κέντρον· καὶ γὰρ καὶ ἀργὸς καὶ ἄκεντρος. Ἢ κοθούροις, ἀντὶ τοῦ κόρῳ πλήθουσι. Καταγέλαστος γὰρ ἂν εἴη τις τῶν μὲν ἀνθρώπων ἐλαττούμενος, τοῖς δὲ κηφῆσιν ὁμοιούμενος. — Κηφὴν ζῶον μελισσῶν ἀργότατον καὶ ἄκεντρον· κόθουροι δὲ, ἢ ὅτι κάθηνται, τουτέστι παρατηροῦνται τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ἐκβαίνουσιν αἱ μέλισσαι, ἵνα ἐκλαθόντες ἐσθίωσι τὸ μέλι· ἢ τοῖς κολοβὴν οὐρὰν ἔχουσιν· ἀποκρύπτουσι γὰρ τὴν οὐράν. Δίδυμος δὲ κοτούροις, ὅτι κότον ἔχουσιν ἐν τῇ οὐρᾷ· κατὰ δὲ Ἀριστοτέλην, ἀκέντροις· Ἀμερίας δὲ, κακούργοις· μόνος δὲ Ἡσίοδος ἅπαξ τῇ λέξει ἐχρήσατο.

310. ΕΞ ΕΡΓΩΝ Δ' ΑΝΔΡΕΣ. Παντὶ τῷ τὸ κατὰ φύσιν ἔργον ἐκπληροῦντι τοῖς θεοῖς ἀρέσκειν ἕπεται. Καὶ τοῖς ἀνθρώποις οὖν ἐργαζομένοις, καὶ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τῶν ἔργων πορίζουσιν ὑπάρχει θεοφιλῶς πράττειν· ὡς καὶ τοῖς ἀργοῖς μὲν, τὰ δὲ τῶν ἐργαζομένων καρποῦσθαι βουλομένοις, ὑπάρχει νεμεσᾶσθαι παρὰ τῶν θεῶν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ καὶ καπηλεύειν διὰ ταῦτα, καὶ τὰ ἄλλα ἔργα μετιέναι τὸν σπουδαῖον δεῖν οὐκ ἀπέγνωσαν, διὰ ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ Ἡσιόδου μηδὲν ἐπαχθὲς εἶναι λέγοντες. Εὖ δ' ὁ Πλάτων ἐξηγήσατο τὸ ἔπος. Ἔργα γὰρ καλεῖν τὸν Ἡσίοδον, ἑκάστου τῶν ὄντων τὰ κατὰ φύσιν ἔργα. Ταῦτα οὖν καὶ τῷ σπουδαίῳ πρέποντα ἔργα, ὅσα οἰκεῖα σπουδαίῳ· διὸ καὶ Ὅμηρος τὰ μὲν βέλτιστα τῶν ἔργων μόνον ἔργα καλεῖ· τὰ δὲ φαῦλα μετὰ προσθήκης κακὰ ἔργα, ὡς ἂν τοῦ ἔργου καθ' αὐτὸ τὸ καλὸν δηλοῦντος.

— εἰ γὰρ νῶϊν ἔρις ἔργοιο γένηται.

Καὶ

— δύο δ' αἰὲν ἔχον πατρώϊα ἔργα.

Τὰ δὲ μεμπτὰ, δῆλα·

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα.

Οὐκ ἄρα τὸ κλέπτειν καὶ τὸ πορνοβοσκεῖν ὄνειδος· ῥητέον ὅτι τὸ ἔργον τῆς γεωργίας ὄνειδος οὐκ ἔχει, οἷον, τὸ βοηλατεῖν, τὸ σκάπτειν. Ἢ ἁπλῶς ῥητέον ἔργα ὡς παρὰ τοῖς παλαιοῖς, τὰ σπουδαῖα. Ὅτε γὰρ τὰ φαῦλα σημαίνει προστιθέασι τὸ κακὸν,

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα

καὶ

σχέτλια ἔργα.

315. *ΠΛΟΥΤΩι Δ' ΑΡΕΤΗ.* Μηδεὶς λοιδορείτω τὸν στίχον εἰς τὸν πολυάρατον πλοῦτον ὁρῶν πόῤῥω τῆς ἀρετῆς ἐσκηνωμένον, ἀλλὰ πλοῦτον οἰέσθω νῦν λέγεσθαι τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων πορισθεῖσαν ἀφθονίαν τοῖς ἐργαζομένοις δικαίαν οὖσαν, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων πόνων ἠθροισμένην. Εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς ἔμπρυσθεν, ἐκ τῶν ἔργων τοὺς ἀνθρώπυς γίνεσθαι πολυμήλους καὶ ἀφθόνους καὶ ἀφνειούς. Τῷ δὲ τοιούτῳ πλούτῳ ἕπεσθαι πάντως ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δόξαν· ἕπεσθαι δὲ οὐχ ὡς παρακολουθήματα ὄντα ταῦτα τῆς εὐπορίας, ἀλλ' ὡς συνυπάρχοντα τῷ τοιούτῳ πλούτῳ. Καὶ ὡς παντὸς, ὃς ἂν οὕτω πλουτῇ, καὶ δόξαν ἀγαθὴν κεκτημένου καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἀρετὴν ἔχει, δι' ἣν προσκαρτερεῖ τοῖς οἰκείοις ἔργοις. Ὥσπερ ἕπεται ἡ ὑγεία τῇ ἰατρικῇ, οὕτω τῇ ἀρετῇ οὐ πάντα, ἀλλ' ὁ πλοῦτος ὑπουργεῖ. Εἰ μὴ γὰρ ὁ πλοῦτος ὑπουργήσει, οὐ παιδεύεταί τις ἀλύπως, οὔτε πρὸς ἀρετὴν ἐκδίδωσιν ἑαυτὸν, κἂν ἐκδῷ δὲ, δυσκατόρθωτον αὐτῷ τὸ ἔργον φαίνεται περὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων χρείαν ὑστερουμένῳ.

316. *ΔΑΙΜΟΝΙ Δ' ΟΙΟΣ ΕΗΣΘΑ.* Δαίμων οὐ μόνον ὁ ἀπονέμων ἡμῖν τὸν βίον καὶ διοικῶν τὰ ἡμέτερα, κρείττων ἡμῶν, καλεῖται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀπ' ἐκείνου βίος ἑκάστοις ἀπονεμόμενος, εἰς ὃν βλέποντες τοὺς μὲν εὐδαιμονεῖν φαμεν, τοὺς δὲ κακοδαιμονεῖν· ὡς καὶ τύχη λέγεται ἥτε ἐπιτροπεύουσα τοὺς βίους ἡμῶν, καὶ τὸ ἀποδιδόμενον ἑκάστοις παρ' αὐτῆς· ὅθεν καὶ εὐτυχεῖν τινας καὶ δυστυχεῖν λέγομεν. Τοῦτο οὖν φησιν ὁ Ἡσίοδος, προτρέπων εἰς τὸ μὴ ζῆν ἀργὸν, ὅτι ὁποῖος ἂν ἑκάστῳ τυγχάνῃ βίος ἀποδεδομένος, τούτῳ ἄμεινον ἐργάζεσθαι εἴτε ἀμείνων εἴτε χείρων· καὶ μὴ ποιεῖσθαι πρόφασιν ἀργίας ἡλικίαν, ἢ τύχην, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· ἀλλὰ πάντως ἔργον τι ζητεῖν, ἢ γεωργικὸν, ἢ τεκτονικὸν, ἢ ἐμπορικὸν, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν.

317. *ΕΙΚΕΝ ΑΠ' ΑΛΛΟΤΡΙΩΝ.* Μὴ ἐπαισχύνεσθαι παραινεῖ μεταχειρίσασθαί τι τῶν ἔργων, εἰ καὶ ἀπὸ εὐπορωτέρων ἀπορώτερος γέγονεν, ἵν' αὖθις εὐπορήσῃ. Τοῦτο γὰρ ἄμεινον εἶναι, ὁποίαν ἂν ἔχῃ τὴν δαιμονίαν δόσιν, ἔργον τι μετιέναι, κἂν πλούσιός τις, κἂν πένης ἐστίν. Ἄμεινον δ' οὖν εἶναι τοῦτο, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων τὴν ψυχὴν τρέψαι

ἐπὶ τὸ ἔργον, μελετήσαντα διὰ τούτου τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίων εὐπορῆσαι, κακοπραγιῶν μὲν ἀποσχόμενον, ἑαυτῷ δὲ πορίζοντα διατροφὴν, καὶ μὴ ἁπλῶς μετιέναι τὸ ἔργον. Ἀλλὰ μελετᾷς βίου φησί· τοῦτο δέ ἐστι μετὰ φροντίδος καὶ ἐπιμελείας προσιόντα τῷ ἔργῳ, δι' οὗ συλλέξεις βίον. Ταῦτα μὲν παραινεῖ, καὶ τὸ ΚΕΛΕΥΕΙΝ τοῦτο δηλοῖ. Τὸν δὲ ΑΕΣΙΦΡΟΝΑ ΘΥΜΟΝ, ἤτοι τὸν ἀερσίφρονα ῥητέον, ὅ ἐστιν ὁ μετέωρος καὶ πρὸς μηδὲν τῶν ἀναγκαίων συντεταγμένος, ἢ τὸν βλαψίφρονα· τὸ γὰρ ἆσαι, τὸ βλάψαι σημαίνει. Τὸν οὖν μετέωρον θυμὸν τὸν βεβλαμμένον ἀξιοῖ τρέπειν ἀπὸ τοῦ ἀποβλέπειν εἰς τὰ ἀλλότρια κτήματα εἰς τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ διὰ τούτου ἐπιμελεῖσθαι τοῦ βίου. ΒΙΟΣ δέ ἐστιν, ἡ τῶν ἀναγκαίων περιποίησις, ἀφ' ἧς ὑπάρχει τὸ βιοῦν καὶ ζῆν.

319. ΑΙΔΩΣ Δ' ΟΥΚ ΑΓΑΘΗ. Καὶ τοῦτον καὶ τὸν ἑξῆς στίχον παρεμβεβλῆσθαι ληφθέντας ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, καὶ Πλούταρχος εἶπε. Δηλοῖ δ' ὅμως δι' αὐτῶν, ὅτι οὐ χρὴ αἰδεῖσθαι μετιέναι τι ἔργον, ἀφ' οὗ βίον συλλέξεις· ἡ γὰρ χρεία κρείττων τῆς αἰδοῦς. Καὶ οὐκ ἂν εἴη ἡ αἰδὼς ἀγαθὸν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ βλαβερόν· τῶν γὰρ μέσων ἐστὶ καὶ καιροῦ προσδεόμενον. Ὅτι ὁ ἐνδεὴς οὐκ ὀφείλει αἰδεῖσθαι· τὸν γὰρ τοιοῦτον οὐκ ἀγαθὴ αἰδὼς ἄγει.

321. ΑΙΔΩΣ ΤΟΙ ΠΡΟΣ ΑΝΟΛΒΙΗι. Διὰ τὴν αἰδῶ ταύτην ἄνολβος ἔσῃ καὶ ἄπορος, αἰσχυνόμενος ἐργάζεσθαι· διὰ δὲ τὸ θάρσος, τὸ ἀντικείμενον ταύτῃ τῇ αἰδοῖ, ὄλβος σοι περιέσται καὶ εὐπορία. Τὸ δὲ θάρσος ἐστὶ τὸ μὴ ἐπαισχύνεσθαι τὰ ἔργα δι' ὧν προξενήσεις σαυτῷ τινα εὐπορίαν. Ἡ αἰδὼς κακὴ τῷ μὴ ἔχοντι, τῷ δὲ πλουσίῳ κακὸν τὸ θάρσος. Ἡ αἰδὼς σύνεστι τῇ πτωχείᾳ, τὸ αἰσχύνεσθαι ἐργάζεσθαι· τὸ δὲ πρὸς τὰς ἐργασίας θάρσος σύνεστι τῷ πλούτῳ. Ἡ αἰδὼς σύνεστι τῇ πενίᾳ, πτωχὸς γὰρ οὐχ ὑφίσταται ἀπειλήν· θάρσος ἕπεται τῷ πλούτῳ, ὁ γὰρ πλοῦτος θάρσος τίκτει.

323. ΕΙ ΓΑΡ ΤΙΣ ΚΑΙ ΧΕΡΣΙ. Δύο γενικὰς διαφορὰς παραδίδωσι τῶν ἁμαρτημάτων ἐν τούτοις· τὴν μὲν δι' ἔργων, τὴν δὲ διὰ λόγων. Ἢ γὰρ βιαζόμενοί τινες ἀδικοῦσι τυραννικῶς, ἢ ἀπατῶντες διὰ τῆς γλώσσης, οἷα δὴ πολλὰ εἰώθασι γίνεσθαι, διά τι κέρδος ἀπατῆσαν ὡς ἀγαθὸν, ἢ ἔργοις ἢ λόγοις τινῶν μετιόντων ἐκεῖνο τὸ κέρδος. Πάντες μὲν

οὖν φανερῶς ἢ ἀφανῶς τὰ ἀλλότρια σφετεριζόμενοι, τὴν διὰ τῶν χειρῶν βίαν δείκνυνται. Τὸ γὰρ ἀκούσιον πᾶν, βίαιόν ἐστιν· ὥστε καὶ ὁ κλέψας, βιαίως ἐποίησε. Διότι οὐδεὶς ἂν ἑκὼν τοῦτο πάθοι· πάντες δὲ οἱ ψευδόμενοι καὶ ἐπιορκοῦντες, ἢ παραλογιζόμενοι, διὰ τῆς κατὰ τὴν γλῶσσαν ἀπάτης τοῦτο δρῶσι. Γενικαὶ κακίαι δύο, ἡ βία, καὶ τὸ ψεῦδος· καὶ ἡ μὲν βία τῶν χειρῶν καὶ τῶν ἔργων, τὸ δὲ ψεῦδος τῶν λόγων. Διαιρεῖται δὲ ἡ μὲν βία εἰς τυραννίδα, ἁρπαγὴν, κλοπήν· τὸ δὲ ψεῦδος εἰς συκοφαντίαν καὶ ἐπιορκίαν.

ΕΙ ΓΑΡ ΤΙΣ ΚΑΙ ΧΕΡΣΙ. Ἐὰν γάρ τις τῇ δυνάμει τῶν χειρῶν ἁρπάξας, ἢ ψευσάμενος, ἢ ἐπιορκήσας κτήσηταί τι, τῇ φιλαργυρίᾳ τὸν νοῦν τυφλωθεὶς, αὐτός τε καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ φθείρεται, καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἔσται ὁ πλοῦτος αὐτοῦ.

326. ΑΝΑΙΔΕΙΗ ΚΑΤΟΠΑΖΗΙ. Τοῦτο συνεχὲς τῆς διανοίας ἐστὶν, εἴτις ἢ βιαίως ἀλλότριον πλοῦτον ἀφέληται, ἢ ἀπατήσας, οἷα συμβαίνει τοῖς διὰ τὸ κέρδος ἐπὶ ταῦτα ὁρμῶσι τὰ ἔργα, ἢ ἐπὶ λόγους τοιούτους. Εἴτις οὖν εὔπορος οὕτω γένηται, καὶ τὴν αἰδῶ ἡ ἀναίδεια νικήσει· τοῦτο γὰρ τὸ, κατοπάζειν· τὸν τοιοῦτον πάντες οἱ θεοὶ ἀμαυροῦσιν, ὅπερ δηλοῖ τὸ, ἀφανίζοντες αὐτοῦ τὴν ζωὴν καὶ τὸν οἶκον ἐλαττοῦντες τιμωρίαν ἐπάγουσι τῆς ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων εὐπορίας, καὶ ἐπ' ὀλίγον ὁ τοιοῦτος γενόμενος πλούσιος, ἀπόλλυσι τὴν περιουσίαν, διὰ τὴν ἀπὸ ἀδίκων ἔργων ἢ λόγων περιποίησιν. Ἡ αἰδὼς ὄπισθεν οὖσα καὶ παρευδοκιμηθεῖσα τὴν ἀναίδειαν ἔχει ἔμπροσθεν ὡς νικήσασαν, καὶ ἀκολουθεῖ κατόπιν αὐτῆς.

329. ΙΣΟΝ Δ' ὉΣΘ' ἹΚΕΤΗΝ. Διὰ τούτων καὶ τῶν ἑξῆς εἰρημένων στίχων ὀκτὼ, τοῖς εἰρημένοις ἁμαρτήμασιν, οἷς ἔφατο δίκην ἀκολουθεῖν παρὰ τῶν θεῶν, ἄλλα συναριθμεῖ δι' ἔργων ἁμαρτήματα, ἀπὸ ἀνοσίου γινόμενα ζωῆς· ταῦτα δέ ἐστιν ἱκέτην παριδεῖν, εἰς ξένους κακουργεῖν, ἀδελφοῦ διαφθείρειν εὐνὴν, ἁμαρτάνειν περὶ ὀρφανοὺς, ὑβρίζειν εἰς γονέας γέροντας. Παντὶ γὰρ τῷ τοιούτῳ φησὶν ὁ ΖΕΥΣ ΑΓΑΙΕΤΑΙ, τουτέστι μέμφεται καὶ τιμωρίαν ἐπάγει. Διαφερόντως δὲ τοῦ Διὸς ἐμνημόνευσεν, ἐπειδὴ πάσας εἰς τὸν θεὸν τοῦτον ἀνῆγον τὰς τοιαύτας προσηγορίας, Ἱκέσιον καλοῦντες ὡς ἔφορον τῶν ἱκετῶν, καὶ Ξένιον ὡς τῶν ξένων

προστάτην, Ὁμόγνιον ὡς τῶν συγγενῶν μάλιστα φύλακα, καὶ τῶν πρὸς τοὺς ὁμογνίους καθηκόντων. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν ἐν ὀρφανίᾳ ζώντων αὐτὸν ἔλεγον κηδεμόνα, πατέρα νομίζοντες πάντων, καὶ ὧν οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι πατέρες, καὶ βοηθὸν τῶν ἀδικουμένων πατέρων ὑπὸ τῶν παίδων. Ἀγάλματα γάρ εἰσιν οἱ πατέρες τοῦ πάντων πατρὸς, τοῦ Διός· οἱ δὲ εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν δυσσεβεῖς, εἰς αὐτοὺς ἀναφέρουσι τοὺς θεοὺς, ὧν τὰ ἀγάλματα, τὴν δυσσέβειαν, ὥστε εἰκότως ἔφη τὸν Δία καὶ νεμεσᾷν τούτοις, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ τῶν ἀδίκων ἔργων, ὅπερ διηριθμήσατο, χαλεπὴν ἀποδιδόναι ἔκτισιν. Αὕτη γὰρ ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἀδικημάτων τιμωρία τις οὖσα τῆς ἀδικίας ἀκόλουθος.

338. *ΚΑΔΔΥΝΑΜΙΝ Δ' ἘΡΔΕΙΝ. Τὸ μὲν θύειν, ὅπερ εἰώθασιν οἱ νεώτεροι λέγειν, ἔρδειν ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ, καὶ ῥέζειν. Τὸ δ' ἀπάρχεσθαι τῶν παρόντων διὰ τοῦ θύειν ἐδήλουν, καὶ θυηλὰς τὰς ἀπαρχὰς ἐκάλουν.*

ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς

φησιν Ὅμηρος. Ἀμφοτέρων οὖν ὁ Ἡσίοδος κελεύει λιπαρῶς ἀντέχεσθαι, κατὰ δύναμίν τε ἱερὰ ῥέζοντας, ἀφ' ὧν εὐποροῦμεν, ἁγνῶς καὶ καθαρῶς, καὶ θυέεσι καὶ σπονδαῖς ἱλασκομένους τοὺς θεοὺς ἀρχομένης ἡμέρας· τοῦτο γὰρ τὸ,

ὅτ' ἂν φάος ἱερὸν ἔλθῃ,

καὶ εἰς ὕπνον τρεπομένους, νυκτὸς ἐπιούσης. Τὸ μὲν οὖν κατὰ δύναμιν ἔρδειν ἀφαιρεῖται πᾶσαν τὴν πολυτέλειαν ἐπὶ τῇ προφάσει τῆς εὐσεβείας ἡδυπάθειαν εἰσάγουσαν. Καλῶς οὖν τοῦ Λάκωνος εἰπόντος, ὃς ἐρωτηθεὶς, διὰ τί εὐτελῆ θύουσιν; ἔφη, ὅτι ἵνα πολλάκις θύωσιν. Οὕτω γὰρ καὶ Νουμᾶς Ῥωμαίοις, ὡς Λυκοῦργος Λακεδαιμονίοις προσέταξεν, ἀπὸ τῶν εὐτελεστάτων θύειν. Τὸ γοῦν μὴ ὑπερβάλλειν τὴν περιουσίαν ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν θεῶν πρεπωδέστατόν ἐστι παράγγελμα τοῖς εἰς αὐτὸ μόνον βλέπουσι τὸ ὅσιον· τὴν δ' ἁγνείαν καὶ καθαρότητα μάλιστα προηγουμένως δεῖ σπουδάζεσθαι τοῖς ἱερουργεῖν μέλλουσι, τὴν μὲν ἐν αὐτῇ τῇ ζωῇ· τοιαύτη δέ ἐστιν, ὅση ἂν ἐξάντης ᾖ πάσης ἀσελγείας, πάσης ἀδικίας, πάσης ἐμπαθείας, ταύτην γὰρ ἂν εἴποιμεν κυρίως ἁγνεύειν· καὶ μετὰ ταύτην, τὴν ἀποχὴν τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν κατὰ τὰ πά-

τρια ἔθη· καὶ γὰρ ἄλλα ἄλλοις ἐστὶν, ὧν ὁ μετασχὼν εἴργεται τῶν νομίμων θυσιῶν· τὴν δὲ ἐν τοῖς ὀργάνοις πᾶσι καὶ τοῖς ἱεροῖς τόποις, ἐν οἷς δεῖ θύειν, καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν κόσμοις. Γελοῖον γὰρ τοῖς καθαρωτάτοις προσιόντας οἷς θύουσιν, ἀκαθάρτοις χρῆσθαί τισιν, ἢ ἐν τοῖς μεμολυσμένοις οἴκοις τοῦτο πράττοντας, ἢ μοῖραν τῷ ἱερῷ προσάγοντας ἔκ τινος μεμιασμένης ἐνεργείας, ἢ ἐσθῆτα φέροντας ἀκάθαρτον, ὅπου γε καὶ τῷ πάντα καθαίροντι πυρὶ παρήγγελται χρῆσθαι μὴ ἐξ ἀκαθάρτου οἰκίας ληφθέντι. Τὸ αὖ ἱλάσκεσθαι τοὺς θεοὺς ταῖς ἀπαραλήπτοις σπονδαῖς, καὶ τοῖς μετὰ τούτων θυέεσιν, ἀρχομένης ἡμέρας ἢ νυκτὸς, οἷον ψαιστοῖς ἢ ἄλλοις τισὶ τοιούτοις, ἐνδείκνυται· καὶ ὅτι χρὴ ταῖς τοιαύταις ἀπαρχαῖς ταῖς εὐπορίστοις ἀπάρχεσθαι τῶν προσόδων αὐτοῖς, διὰ τῆς συνεχείας τηροῦντας αὐτῶν τὸ πρὸς ἡμᾶς εὐμενές· ἡ γὰρ ἱλέωσις οὐκ ἐκείνοις προστίθησιν ἃ μὴ εἶχον, ἀλλ' ἡμᾶς ἐπιτηδειοτέρους ποιήσει πρὸς τὸ μενόντων αὐτῶν ἀεὶ τούτων οἷοί πέρ εἰσι μετέχειν ἀκωλύτως· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ εὐμενὲς, τὸ μένειν ἡμῖν τὸ εὖ ἀεὶ παρὰ τῶν θεῶν, καὶ ὡς ἐκεῖνοι διαμένουσιν ἀεὶ ὅμοιοι ὄντες.

344. ΤΟΝ ΦΙΛΕΟΝΤ' ΕΠΙ ΔΑΙΤΑ. Ταῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα τούτοις περὶ τῶν πρὸς τοὺς φίλους καὶ γονέας καθηκόντων ἔχει τὴν παραίνεσιν οὐκ ὄντα ἠθικὰ, ὥς τισιν ἔδοξεν, ἀλλ' εἰς εὐγενὲς ἦθος καὶ δεξιὸν προσάγοντα τὸν πειθόμενον. Οὐ γὰρ δεῖ τὰ αὐτὰ φίλοις καὶ ἐχθροῖς ἀποδιδόναι, οὐδ' ὁμοίως ἑκατέρους ὁμοτραπέζους ποιεῖσθαι καὶ ὁμοσπόνδους, ἡγουμένους καὶ τράπεζαν βωμὸν εἶναι τῆς ἑστίας καὶ πάντων τῶν τὴν τροφὴν δωρησαμένων. Θύειν μὲν οὖν καὶ ἡμῖν νόμος πρὸ τοῦ τῆς τροφῆς ἅψασθαι· δεῖ οὖν μὴ τοὺς ἐχθροὺς ἄγειν ἐπὶ δαῖτα φιλίαν δὴ ὑποκρινομένους, ἀλλὰ τοὺς ὄντως φίλους, οἷς καὶ κοινωνεῖν ὅσιον, ὡς τῆς ἄλλης φιλίας οὕτω καὶ ἁλῶν καὶ σπονδῶν καὶ ἑστίας θεῶν καὶ φιλοφροσύνης. Καὶ γὰρ εἰ ὡς ἔτυχε καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἑστιῶμεν, τί ποιήσομεν ἐκείνων ἡμᾶς ἐν μέρει καλούντων ἐπὶ τὰ ὅμοια; Μὴ ὑπακούοντες γὰρ ἀδικήσομεν τοὺς ὑπακούσαντας, ὑπακούοντες δὲ προησόμεθα ἑαυτοὺς ἀνθρώποις ἀπεχθῶς διακειμένοις. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν φίλων καὶ ἐχθρῶν τῆς συνεστιάσεως. Τὸν δὲ γείτονα τοῦ μὴ

γείτονος αἱρετώτερον εἰς τοιαύτην ἡγεῖσθαι κοινωνίαν· δῆλον μὲν οὖν ὅτι λέγεται τῆς φιλίας κοινῆς οὔσης, οὐ γάρ που τὸν μὴ φίλον, γείτονα δὲ, δι' αὐτὸ τοῦτο παραινεῖ μᾶλλον τοῦ φίλου ποιεῖσθαι συνίστιον, προειπὼν τὸν φιλέοντα ἐπὶ δαῖτα καλεῖν· τούτου δὲ ὄντος φανεροῦ, πῶς οὐκ εὔλογον πλέον τοῖς γείτοσι νέμειν, ἢ τούτους μὲν παρεῖναι, τοὺς δὲ μὴ γείτονας εὐφραίνειν ταῖς φιλοτησίαις; Οὐδὲ γὰρ τὰς γειτονίας ἴσως οἴεσθαι δεῖ μάτην ἡμῖν ἀπονέμεσθαι τοιῶν ἢ τοιῶν ἀνθρώπων θεόθεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἰς τάξιν εἱμαρμένης φέρειν ἔχειν, καὶ προσήκει καὶ πρὸς ταύτην ἀφοσιοῦσθαι τὸν ἔχοντα νοῦν· τρόπον γάρ τινα καὶ ὁ γείτων ἡμῖν σύνοικός ἐστι καὶ ὁμωρόφιος.

346. ΕΙ ΓΑΡ ΤΟΙ ΚΑΙ ΧΡΗΜ' ΕΓΚΩΜΙΟΝ. Ταῦτα τὴν τῶν γειτόνων εἰς τὸ βοηθεῖν ἡμῖν ἐν ταῖς χρείαις προθυμίαν παρίστησιν, ἀζώστων ἐκτρεχόντων καὶ μονονουχὶ γυμνῶν, μὴ δεομένων περιμεῖναι ζωσαμένους ἐξελθεῖν· ἀλλ' ἅμα τῷ συναισθέσθαι τῆς χρείας, τὴν παρ' ἑαυτῶν συμμαχίαν ἕτοιμον παρεχόντων. Τοὺς συγγενεῖς ὁπωσοῦν ἐκάλεσε πηοὺς, τοὺς ἐξ ἐπιγαμίας συναφθέντας λέγων, οὕτω δεομένους καὶ ζώσασθαι καὶ στείλασθαι τοιῶσδε, καὶ οὑτωσὶ προσελθεῖν οἴκοθεν, ἵν' ἐπαμύνωσιν ἡμῖν δεομένοις. Τὸ μὲν ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΧΡΗΜΑ δηλοῖ τὴν χρείαν τὴν συμπίπτουσαν πᾶσι τοῖς ἐν τῷ αὐτῷ δήμῳ κατοικοῦσι· κώμας γὰρ ἐκάλουν τοὺς δήμους, ἢ ἀπὸ τῶν χωμάτων ἃ περιέβαλον ταῖς οἰκήσεσιν, εὐερκεῖς αὐτὰς ποιοῦντες, ἢ κατὰ τὴν τοῦ διατρίβοντος ἔξω τῶν οἰκήσεων ἕνεκα τῶν ἔργων. διὰ τὸ κοιμᾶσθαι καὶ ἀναπαύεσθαι, καὶ τὰς οἰκήσεις ποιεῖσθαι· διὸ καὶ τὰ συστήματα τῶν οἰκήσεων, κώμας ὠνόμαζον. Τὸ δὲ* ΕΖΩΣΘΑΙ, δύναται μὲν δηλοῦν τὸ ἄοπλον καὶ τὸ ὡπλισμένον·* καὶ γὰρ Ὅμηρος τὸ ὁπλίζεσθαι, ζώννυσθαι, προσεῖπε·

— ζώννυσθαι ἄνωγεν Ἀργείους.

ἢ τὸ μὴ δὲ ζώνης δεηθῆναι, ὡς ἐπὶ ἔργον ἐξιόντας, δεόμενον τοῦ μὴ ἐμποδίζειν τὸν χιτῶνα χωρὶς ζώνης περικεχυμένον εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν φθάσαι τὸν ἐν τούτῳ λογισμόν· ὥσπερ τὸ ζώσασθαι, τὸ διὰ τὴν εἰρημένην τῆς ζώνης περίθεσιν ἀναβολὴν παρασχεῖν τῇ πρὸς τὴν καλοῦσαν χρείαν ἀπροφασίστως παῤῥησίᾳ.

348. *ΠΗΜΑ ΚΑΚΟΣ ΓΕΙΤΩΝ.* Ταῦτα καὶ διὰ τῆς ἱστορίας ὁ Πλούταρχος ἐπιστώσατο· καὶ γὰρ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνᾶνας Ἕλληνας ὄντας καὶ γείτονας ἐκτρίψαντας διὰ πλεονεξίαν ἀλλήλους, καὶ Χαλκηδονίους καὶ Βυζαντίους διὰ ἔμφυτον δυσμένειαν περὶ σκαλμοῦ διενεχθέντας ἐν τῷ Βοσπόρῳ ναυμαχήσαντας, καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν γειτνιάσεων πολλὰ μὲν ἀγαθὰ συμβαίνειν διὰ ταύτας, ὡς ἐπὶ Φλάκκου καὶ Κάτωνος· πολλὰ δὲ τὰ ἐναντία. Τὰς γὰρ γειτνιάσεις, ἀφορμὰς προξενεῖν ἐνίοτε πολλῶν ἐπηρειῶν. Αὐτὸς μὲν οὖν τὸν βοῦν εἰς παράδειγμα παρέλαβε· δεῖ δὲ ἐκτείνειν ἐπὶ τὰ ὅμοια τὸν λόγον, ὡς οὐκ ἂν οὐδὲν ἀπόλοιτο διὰ τὸν γείτονα. Πρὸς ἃ καὶ οἱ παλαιοὶ νόμοι βλέποντες, ἐδικαίωσαν * τῶν ἀπολλυμένων τοὺς γείτονας συναλλαγμάτων. *

350. *ΒΟΥΣ ΑΠΟΛΟΙΤ'.* Λέγεται ὅτι Θεμιστοκλῆς χωρίον πιπράσκων ἐκέλευσε κηρύττεσθαι, ὅτι ἀγαθὸν ἔχει γείτονα. Ἔνιοι δὲ βοῦν ἐδέξαντο τὴν γυναῖκα ἀπὸ τοῦ ἀλφεσίβοια, ὅτι οὐδ' ἂν γυνὴ μοιχευθείη, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. Ἢ οὐ μόνον τὸν κατὰ τὴν κώμην γείτονα, ἀλλὰ τὰ κτήνη τὰ ἐν τῇ ἀγροικίᾳ, ἢ πᾶν ὁτιοῦν κτῆμα.

351. *ΕΥ ΜΕΝ ΜΕΤΡΕΙΣΘΑΙ.* Ὁποῖον εἶναι παρακελεύεται. Μετρεῖσθαι γὰρ καλῶς, τοῦτο δέ ἐστιν, ὁμολογοῦντα χάριν ἐν τῷ μετρεῖσθαι τῷ μετροῦντι, καὶ ἀποδιδόναι τὰ δοθέντα παρὰ τοῦ γείτονος, *ΑΥΤΩι ΤΩι ΜΕΤΡΩι.* Τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἀναγκαῖον· τὸ δὲ *ΑΙΚΕ ΔΥΝΗΑΙ ΚΑΙ ΛΩΙΟΝ,* ἵνα τι κερδάνῃ καὶ ὁ γείτων ἄρξας τῆς χάριτος, ὡς μὴ μόνον, ὅσον ἐλάβομεν, ἀποδιδόναι, μετὰ δέ τινος προσθήκης τῆς ἡμῖν δυνατῆς. Τοῦτο γὰρ καὶ ποιήσει καὶ ἡμᾶς αὖθις χρῄζοντας τυχεῖν ἐπαρκοῦντος τοῦ γείτονος. Ἡ γὰρ περὶ τὰ μικρὰ τῶν συναλλαγμάτων ἔλλειψις τῆς χάριτος ἐμποδὼν γίνεται ἡμῖν περὶ τὰ μείζονα, προδιαβάλλουσα τὴν τῶν λαμβανόντων γνώμην, ὡς ἀχάριστον· τοῦ δὲ πρέποντος τυχοῦσα προξενεῖ καὶ τὴν ἐν τοῖς μείζοσι τῆς χρείας ἐπλήρωσιν.

354. *ΜΗ ΚΑΚΑ ΚΕΡΔΑΙΝΕΙΝ.* Τὰς ἄτας ταῖς ζημίαις εἶναι τὰς αὐτάς φησι, τὰ δὲ κέρδη περιποιητικὰ τινῶν ὠφελημάτων. Ὅσοι οὖν κακὰ κερδαίνουσιν, οὗτοί εἰσιν οἱ αἰσχροκερδεῖς. Τὰ δὲ κέρδη ταῖς ζημίαις ἶσα κερδαίνουσι· διὰ

γὰρ τὴν αἰσχροκέρδειαν ταύτην μείζοσιν ἔσθ' ὅτε ζημίαις ἐνίσχονται.

355. ΤΟΝ ΦΙΛΕΟΝΤΑ ΦΙΛΕΙΝ. Τούτους ὁ Πλούταρχος ἐκβάλλει τοὺς στίχους. Ὁ γὰρ μέλλων λέγειν ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τὸ διδόναι προσήκει, καὶ ὡς χαίρουσι διδόντες, ἄτοπος ἂν εἴη λέγων καὶ διδόναι τῷ διδόντι, καὶ μὴ διδόναι τῷ μὴ διδόντι. Οὕτω γὰρ ἂν τὰς δόσεις ἀναγκαίας ἐποίει, τὰς δὲ προκαθηγουμένας τῶν εὐεργεσιῶν ἐξέκοψεν.

356. ΔΟΜΕΝ'ΟΣ ΚΕΝ ΔΩι. Εἰς ἀπανθρωπίαν παρεισάγει τὸν βίον ὁ Ἡσίοδος· εἰ γὰρ ἐκδεξόμεθα μὴ μεταδιδόναι τισὶν, ἕως οὗ λάβωμεν, οὐδὲν οὔτε ληψόμεθα οὔτε δώσομεν· ἀλλ' ὃ βούλεται λέγειν, τοιοῦτόν ἐστι· τῷ μέντοι μεταδοτικῷ, εἰ καὶ μηδὲν ἔχει, φαίνοιτο δὲ ὅτι ἀεὶ ἐδίδου εἴπερ εἶχεν, μετεδίδου τῷ τοιούτῳ. Αὐτὸς γάρ φησιν ἐπεξηγούμενος, δώτῃ μέν τις ἔδωκε, τουτέστι τῷ μεταδοτικῷ ἔδωκέ τις· τῷ δὲ μὴ οὐκ ἔδωκε.

357. ΔΩΤΗι ΜΕΝ ΤΙΣ ΕΔΩΚΕ. Τὸν δότην καὶ ἀδότην, οὐ λέγει τὸν δεδωκότα πρότερον ἢ μὴ δεδωκότα, καὶ γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ὑπεναντίως ἔλεγε τοῖς περὶ τῶν ἀγαθῶν δόγμασιν, ἀλλὰ τὸν δωρητικὸν χαρίτων ἐμμελῶν καὶ χαριέντων καὶ μὴ δωρητικόν. Ὁ Πλούταρχος εἰκάζει τοὺς τοιούτους, ὅσοι προαίρεσιν δωρητικὴν ἔχουσι, τοῖς σφαιρίζουσιν, οἳ λαβόντες τὴν ὑπ' ἀλλήλων ῥιφεῖσαν σφαῖραν, οὔτε κατέχουσιν, οὔτε ἀντιπέμπουσι τοῖς μὴ εἰδόσι σφαιρίζειν, ἀλλὰ τοῖς ἀντιπέμψαι δυναμένοις.

358. ΔΩΣ ΑΓΑΘΗ. Τὴν μὲν δωρεὰν ἀγαθόν τι τῷ λαβόντι γίνεσθαι, τὴν δὲ ἁρπαγὴν ὀλεθρίαν εἶναι τῷ ἁρπάσαντι. Καὶ τὴν αἰτίαν προσέθηκε, τὸν μὲν ἑκουσίως δόντα, καὶ εἰ μέγα τι δοίη, λέγων ἐφ' ᾧ δίδωσι χαίρειν ὡς εὐεργέτην· τὸν δὲ ἀκουσίως ἀφῃρημένον, καὶ εἰ μικρὸν εἴη τοῦτο, παχνοῦσθαι καὶ ἀλγύνεσθαι διὰ τὴν ἀκούσιον ἀφαίρεσιν. Εὖ δὲ καὶ τὸ τὸν ἑκουσίως δόντα εἰπεῖν τέρπεσθαι ὃν κατὰ θυμόν. Οὐ γὰρ δεῖ τὴν δόσιν αὐτὸν κηρύττειν, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ στέγειν, καὶ ἔνδον ἔχοντα τὴν ἐνέργειαν ἐπ' αὐτῇ χαίρειν. Οὕτω γὰρ ἔσται δῆλος οὐχὶ διὰ τὸν ἔπαινον δοὺς τὸν παρὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν τῆς δόσεως εἶναι τὸ ἔργον. Εἶπε γὰρ

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος.

Τούτους δέ τινες τοὺς στίχους ἐξέβαλον· ὁ δὲ Πλούταρχος ἐγκρίνει. Δεῖν γὰρ καὶ τὸν φίλον συνεργὸν παραλαμβάνειν ἐπὶ ὡρισμένῳ μισθῷ· (ἔχθραν γὰρ προξενεῖ τὸ τῆς ἀμοιβῆς μετὰ τὸ ἔργον ἐλλιπὲς ἀδόκητον ὑπάρξαν·) τούτῳ δ' ὅμοιον, καὶ τὸ τὰ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς συναλλάγματα μὴ ἀμάρτυρα ποιεῖσθαι, τὸ δ' ἐπαχθὲς ἀφαιρῶν εἶπεν, ὅτι γελάσας, τουτέστιν ὡς παίζοντας καὶ μὴ σπουδάζοντας· πολλοὺς καὶ ἀπολέσθαι διὰ τὸ πιστεῦσαί τισιν οἷς ἀπιστεῖν δέον, ἀπιστῆσαι δὲ πάλιν οἷς πιστεῦσαι δέον. Διὸ χρεία τῆς ἐπὶ τῶν μαρτύρων ὁμολογίας, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ μισθοῦ προομολογίας, καὶ ἐπὶ τῶν φίλων.

363. ΕΙ ΓΑΡ ΚΕΝ ΚΑΙ ΣΜΙΚΡΟΝ. Δοκεῖ μὲν ἀπηρτῆσθαι τοῦτο τοῦ προῤῥηθέντος· ἔχει δὲ καὶ συνέχειαν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὅτι κἂν ᾖ σμικρὸν τὸ ἀφαιρεθὲν, παχνοῖ τὸν ἀφαιρεθέντα διὰ τὴν ἀκούσιον ἀφαίρεσιν, ἐπήγαγεν, ὅτι τὸ σμικρὸν ἐπισωρευόμενον μὲν μέγα τι γίνεται, ἀφαιρούμενον δὲ εἰς τὸ μηδὲν καταλήγει· ὥστε εἰκότως λυπεῖ καὶ τὸ σμικρὸν ἀφαιρούμενον. Καὶ εἰ τοῦτο ἀληθὲς, ὀρθῶς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν, ὅτι χείριστον τῶν ἐν τῷ βίῳ τὸ ΜΗ ΠΑΡΑ ΤΟΥΤΟ λεγόμενον. Εἰ γὰρ καταφρονοῖτο ὡς μικρὸν ἕκαστον, καὶ ἐπιλέγοιμεν μὴ παρὰ τοῦτο, κακῶς πράξοιμεν. Ἐν μὲν οὖν οἰκονομίαις λιμώξομεν τοῦτο ἀεὶ ἐπᾴδοντες, ἐν δὲ τῇ διαίτῃ νοσήσομεν, πολλάκις μὲν παρορῶντες τὸ ὀρθὸν, λέγοντες δὲ ταύτην τὴν φωνήν· ἡ γὰρ καθ' ἓν ἕκαστον ἔλλειψις μεγάλην ἀθροίζει τοῖς παρορῶσι τὴν βλάβην.

365. ὋΣ Δ' ΕΠ' ΕΟΝΤΙ ΦΕΡΕΙ. Εἰ αἱ κατὰ σμικρὸν ἀφαιρέσεις εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἀπώλειαν ἄγουσιν, αἱ κατὰ σμικρὸν προσθέσεις ἀεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖον ὁδεύουσαι, καὶ τῶν ἤδη προστεθέντων πλεῖον ἐπάγουσαι, δῆλον ὡς εὐπορίαν περιποιοῦσι. Τοῦτο οὖν καὶ κατακείμενον, ὅσον ἀεὶ ἐπισυνάγεται καὶ θησαυρίζεται, μὴ λυπεῖν τὸν συνάγοντα· τὴν δ' ἀφαίρεσιν λυπεῖν, ὡς εἴρηται, διὰ τὴν ἐλπιζομένην διαφόρησιν, τοιαύτης ἀφαιρέσεως γινομένης πολλάκις ἀκουσίου τοῖς ἀπολλύουσιν.

366. ΟΥΔΕ ΤΟ Γ' ΕΙΝ ΟΙΚΩι. Οὐδὲ τὸ ἔχειν, φησὶ, πάντα ἐν τῷ οἴκῳ, σαπρόν· κρεῖσσον γὰρ τὸ εἰπεῖν εἴσελθε φέρε, ἢ τὸ ἔξελθε φέρε· καὶ γὰρ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ κείμενα ἀσφα-

λέστερά εἰσιν· εἰ γὰρ ἐν ἀγρῷ ἔχει τις οἶνον ἢ σῖτον, οὐχ εὐχερές ἐστιν εἰσιέναι καὶ φέρειν.

368. ΕΣΘΛΟΝ ΜΕΝ ΠΑΡΕΟΝΤΟΣ ἙΛΕΣΘΑΙ. Ὅτι πρὸ τῶν χρειῶν εὐτρεπίζειν δεῖ τὰ ἐσόμενα χρήσιμα πρὸς τὰς χρείας, ἐκ τούτου διδασκόμεθα. Τότε γὰρ ἀπὸ τῶν παρόντων χρησόμεθα πᾶσιν, ὅτ᾽ ἂν αὐτὰ προευτρεπισμένα ἔχωμεν· κᾂν ἐν τῷ παρόντι οὖν ἄχρηστον ᾖ τι, φυλακτέον αὐτὸ πρὸς τὴν χρείαν, εἰ μέλλοι ποτὲ χρήσιμον ἔσεσθαι· πῆμα γὰρ εἶναι τῷ θυμῷ, χρήζειν μέν τινος, ἀπεῖναι δὲ τοῦτο χρηζόντων ἡμῶν.

370. ΑΡΧΟΜΕΝΟΥ ΔΕ ΠΙΘΟΥ ΚΑΙ ΛΗΓΟΝΤΟΣ. Καὶ ἐν τοῖς πατρίοις ἐστὶν ἑορτὴ Πιθοιγία, καθ᾽ ἣν οὔτε οἰκέτην οὔτε μισθωτὸν εἴργειν τῆς ἀπολαύσεως τοῦ οἴνου θεμιτὸν ἦν, ἀλλὰ θύσαντας πᾶσι μεταδιδόναι τοῦ δώρου τοῦ Διονύσου· καλῶς οὖν εἴρηται δεῖν ἀρχομένου πίθου κορέσασθαι, καὶ τῇ ἑορτῇ συμφώνως· *δεῖ δὲ καὶ φειδοῦς ταμιευομένοις τὴν ἀπόλαυσιν,* ὥστε καὶ εἰσαῦθις ἡμῖν γενέσθαι καὶ αὖθις. Εἰ δὲ ἀπαναλωθέντος τοῦ πλείστου τὸ λειπόμενον ὀλίγον εἴη, χαλεπὴν εἶναι τὴν φειδῶ· τότε γάρ φησι τάχα ἂν καὶ τραπείη καὶ ἄχρηστον γένοιτο τοῖς φεισαμένοις. Τὸ μὲν οὖν ἀρχομένου κορέσασθαι, παιδεύει πρὸς κοινωνίαν, τὸ δὲ μεσσόθι φείδεσθαι, πρὸς οἰκονομίαν· τὸ δὲ χαλεπὴν εἶναι τὴν ἐν τῷ πυθμένι φειδῶ, πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν κατὰ καιρόν. ΑΡΧΟΜΕΝΟΥ ΔΕ ΠΙΘΟΥ. Ἵνα ἀκριβὴς ᾖ ἡ παραίνεσις, καὶ περὶ τῶν εὐτελῶν λέγει· τινὲς δὲ ἀλληγορικῶς λέγουσι τὸν λόγον εἶναι τῆς ἡλικίας, ὥστε ἀρχόμενον αὐτὸν καὶ γηρῶντα ἀπολαύειν, κατὰ δὲ τὴν μέσην ἡλικίαν ἐργάζεσθαι. Ἵνα εἴπῃ, κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ πίθου ἐσπουδασμένως πίνειν ὡς ἀσθενεστέρου· ὁ γὰρ μεταξὺ οἶνος ἰσχυρότερος ἅμα καὶ ἐπίμονος.

375. ΜΗ ΔΕ ΓΥΝΗ ΣΕ ΝΟΟΝ. Τὸν ἄτοπον τῶν γυναικῶν καλλωπισμὸν διὰ τῶν περιβλημάτων δηλοῖ, τὸν ἐπίθετον, καὶ τὴν ἑταιρικὴν κολακείαν τὸ αἱμύλα κωτίλλειν. Δεῖ οὖν ὑπὸ τούτων μὴ ἀπατᾶσθαι· ταῦτα γὰρ γυναικὸς εἶναι καλλωπιστικῆς καὶ ἀπατηλῆς, ὁρώσης εἰς ἀπάντησιν τῆς καλιᾶς. ΚΩΤΙΛΛΟΥΣΑ δὲ σημαίνει, ἡδέα λέγουσα· καὶ γὰρ τὴν χελιδόνα κωτίλλειν λέγει, ὥς ἐστι παρὰ Ἀνακρέοντι

κωτίλη χελιδών.

ΠΥΓΟΣΤΟΛΟΣ. Οἱ μὲν τὴν μαστρωπὸν λεγομένην,

ἤγουν τὴν προαγωγὸν, οἱ δὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα τὴν ἑταιρίδα, τὴν περὶ τὴν πυγὴν στολιζομένην, τουτέστι κοσμοῦσαν ἐκεῖνα τὰ μέρη πανούργως τοῖς ἱματίοις· στέλλειν γάρ ἐστι τὸ κοσμεῖν. Ἄλλοι, τὴν κοσμοῦσαν τὰς χεῖρας· πυγούσιον γὰρ ὁ πῆχυς κεκαμμένων τῶν δακτύλων· λέγεται στόλος καὶ ἡ πορεία.

377. ὋΣ ΔΕ ΓΥΝΑΙΚΙ ΠΕΠΟΙΘΕ. Τοῦτον Πλούταρχος χαράττει τὸν στίχον. Σημαίνειν δὲ τοὺς φηλήτας τοὺς ἀφαιρεῖσθαί τι καὶ ἐκφορεῖν ἐθέλοντας, παρὰ τὸ ἀφαιρεῖν καὶ ὑφελεῖν τοῦ ὀνόματος αὐτοῖς τεθέντος.

378. ΜΟΥΝΟΓΕΝΗΣ ΔΕ ΠΑΙΣ. Δόξειεν ἂν ἄτοπος ὁ στίχος εἶναι καὶ ἀγανακτοῦντος, ὅτι γέγονεν οὐ μόνος τῷ πατρί. Μήποτε, φησὶν ὁ Πλούταρχος, καὶ Πλάτων ἕπεται τῷ Ἡσιόδῳ, καὶ Ξενοκράτης, καὶ Λυκοῦργος πρὸ τούτων· οἳ πάντες ᾤοντο δεῖν ἕνα κληρονόμον καταλιπεῖν· καὶ τοῦτο ἦν τὸ ὑπὸ Ἡσιόδου λεγόμενον. Δοκεῖ δὲ ἡ λέξις εὐχομένου εἶναι καὶ οὐ συμβουλεύοντος. Τὸ γὰρ

σώζοι πατρώϊον οἶκον,

εὐκτικόν ἐστιν, ὥστε εἶναι τὸν λόγον, Εἰ καὶ μὴ πλείους εἶεν παῖδες, ἀλλὰ μονογενὴς, οὗτός γε σώζοι τὸν οἶκον. Τὸ δ' ἑπόμενον στιχίδιον ἔτι μᾶλλον λύει τὴν διαβολήν. Εἷς παῖς, φησὶν, ἀρκείτω, ἵνα μὴ ἡ περιουσία εἰς πλείονας διαιρεθεῖσα ποιήσῃ τοὺς λαμβάνοντας πένητας· ἢ ἵνα μὴ περὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ μάχωνται οἱ πλείους, οἷα καὶ αὐτὸς πέπονθε πρὸς τὸν Πέρσην διαιρούμενος. Τὸ δέ γε ΓΗΡΑΙΟΣ ΔΕ ΘΑΝΟΙΣ παρέγγραπτον ὡς ἀδιανόητον.

381. ΡΕΙΑ ΔΕ ΚΕΝ ΠΛΕΟΝΕΣΣΙΝ. Ἀφ' οὗ δῆλον ἐποίησεν ὅτι εὔχεται μὲν καὶ πλείους εἶναι παῖδας καὶ περιουσίαν ἐκ Διὸς πλείοσιν ἀρκοῦσαν· εἰ δὲ μὴ, μουνογενεῖ παιδὶ δυναμένῳ εὐπορίαν ποιῆσαι.

382. ΠΛΕΙΩΝ ΜΕΝ ΠΛΕΟΝΩΝ. Μελέτην μὲν λέγει τὴν φροντίδα παρὰ τὸ μέλλειν, ἐπιθήκην δὲ, τὴν ἐπάχθειαν καὶ τὴν βαρύτητα τὴν ἀπὸ τῆς φροντίδος. Ὁ δὲ ὅλος νοῦς· ἐὰν πλείους οἱ παῖδες ὦσι, πλείων μὲν ἀναγκαίως ἔσται ἡ φροντὶς τῆς περιουσίας· ἡ δὲ ἀπὸ τῆς φροντίδος ἐπάχθεια μείζων, καὶ πολλῆς δεομένη τῆς ἐκ τοῦ Διὸς προνοίας. Μήποτε δὲ, φησὶν ὁ Πλούταρχος, ἐκεῖνο λέγει τὸ τοῦ Λάμπιδος, ὅτι πλείων μὲν ἡ φροντὶς ἐπὶ τοῦ πλείονος πλούτου· μείζων δὲ ἡ ἐπίδοσις, ἣν ἐπιθήκην εἶπεν, αὐτοῦ συναύξοντος ἑαυτὸν τοῦ πλούτου διὰ τὴν

τῶν ὀργάνων εὐπορίαν καὶ τῶν ὑπηρετῶν. Ὃ καὶ ὁ Λάμπις εἴρηκεν ἐρωτηθεὶς πῶς ἐκτήσατο; τὸν μὲν γὰρ ὀλίγον, ἔφη, χαλεπῶς, τὸν δὲ πολὺν ῥᾳδίως, πολλῶν ὄντων ἤδη τῶν ὑπουργούντων.

383. *ΣΟΙ Δ' ΕΙ ΠΛΟΥΤΟΥ ΘΥΜΟΣ ΕΕΛΔΕΤΑΙ. Τὰ μὲν ἔμπροσθεν ῥηθέντα πάντα κοινὰ παιδεύματα ἦν, εἰς πολιτικὴν τείνοντα ζωὴν, ἀναμιμνήσκοντα τῶν τῆς κακίας αἰτιῶν, καὶ τῆς ποικιλίας τῶν βίων, καὶ τυποῦντα γνώμαις τισὶ τὸ ἦθος. Τὰ δὲ ῥηθησόμενα τῶν μὲν κακοπραγιῶν ἀπάγει τὸν ἀκροατὴν, ἄγει δὲ ἐπὶ τὸν γεωργικὸν βίον καὶ τὸν ἐκ τούτου δίκαιον πόρον, καιροὺς ὑπογράφοντα καὶ τύπους ἀροτριάσεων, ἀμητῶν, φυτείας, τρυγητοῦ, τῶν τοιούτων πάντων. Τούτοις δὲ ἑξῆς περὶ ναυτιλίας διαλέξεται τοῖς καὶ ἀπὸ ταύτης τρέφεσθαι βουλομένοις, ὁμοίως ὑπογράφων τὰς τοῦ πλεῖν ὥρας, καὶ τὰς τῶν πλοίων ἐπιμελείας.*

385. *ΠΛΗΙΑΔΩΝ ΑΤΛΑΓΕΝΕΩΝ ΕΠΙΤΕΛΛΟΜΕΝΑΩΝ. Ὁ μὲν Ἄτλας λέγεται παῖς Ἰαπετοῦ, τὸν οὐρανὸν ἀνέχων καὶ τὰς κίονας,*

αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν,

αὐτὸς κατὰ μίαν συνοχὴν ἱδρύσας, δυνάμεις εἰληχὼς διοριστικὰς οὐρανοῦ καὶ γῆς, δι' ἃς ὁ μὲν ἐξηρμένος τῆς γῆς περὶ αὐτὴν δινεῖται τὸν ἀεὶ χρόνον· ἡ δὲ ἐν μέσῳ σταθερῶς κειμένη πάντα λοχεύει μητρικῶς, ὅσα γεννᾷ ὁ οὐρανὸς πατρικῶς. Ταύτας γὰρ τὰς δυνάμεις, τὰς ἀμφοτέρων ἀκλινῶς τὸν διορισμὸν τηρούσας, κίονας ἐκάλεσεν,

αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

ὃ δηλοῖ τὸ, χωρὶς ἀλλήλων ὄντα, καὶ ἄμικτα ἀλλήλοις ἀϊδίως. Τούτου δὲ παῖδας τὰς Πλειάδας ἐμυθολόγησαν ἑπτὰ οὔσας, τὴν Κελαινῶ, τὴν Στερόπην, τὴν Μερόπην, τὴν Ἠλέκτραν, τὴν Ἀλκυόνην, τὴν Μαῖαν, τὴν Ταϋγέτην. Πάσας ταύτας δυνάμεις ἀρχαγγελικὰς τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν τοῖς ἀρχαγγέλοις ἐφεστώσας· τὴν μὲν Κελαινῶ τῆς Κρονίας σφαίρας, τὴν δὲ Στερόπην τῆς τοῦ Διὸς, τὴν δὲ Μερόπην τῆς Ἄρεος, τὴν δὲ Ἠλέκτραν τῆς Ἡλιακῆς, τὴν δὲ Ἀλκυόνην τῆς Ἀφροδίτης, τὴν δὲ Μαῖαν τῆς Ἑρμοῦ, τὴν δὲ Ταϋγέτην τῆς Σελήνης. Καὶ δῆλαι τούτων αἱ αἰτίαι. Μίαν δὲ ἄρα τῶν ἑπτὰ σύνταξιν ἐν τῷ ἀπλα-

νεῖ τετάχθαι καθάπερ ἄγαλμα ἐνουράνιον, ὃ δὴ Πλειάδα προσαγορεύουσιν, ἄστρον ἐμφανὲς καὶ τοῖς ἰδιώταις, ἐν τῷ Ταύρῳ κατεστηριγμένον, ταῖς ἀνατολαῖς καὶ ταῖς δύσεσι παμπόλλην τοῦ ἀέρος τροπὴν ἐργαζόμενον. Τούτων οὖν τῶν Πλειάδων ἐπιτελλουσῶν ἄρχεσθαι κελεύει τοῦ ἀμητοῦ· ἐπιτέλλουσι δὲ, ὅταν πρῶτον φαίνωνται πρὸ τοῦ ἡλίου τῆς ἀνατολῆς· ἐπιτολὴ γάρ ἐστιν αὐτῶν ἑώα μὲν, ἡ πρώτη πρὸ τῶν ἡλιακῶν αὐγῶν ἔμφασις, ἑσπερία δὲ ἡ μετὰ τὰς καταδύσεις εὐθὺς ἀνατολή· δύσις δὲ ἑώα μὲν ἡ πρὸ τῶν ἀνατολῶν ὀλίγον εἰς τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα ἄφιξις, ἑσπερία δὲ ἡ μετὰ τὰς καταδύσεις τοῦ ἡλίου εὐθὺς κατάδυσις. Ἐπιτέλλουσι μὲν οὖν καὶ αἱ Πλειάδες, ἡλίου τὸν Ταῦρον διελθόντος ἀνέχουσαι πρὸ αὐτοῦ. Καὶ τότε κελεύει ἄρχεσθαι τοῦ ἀμητοῦ. Δυνουσῶν δὲ τὴν ἑώαν δύσιν ἄρχεσθαι τοῦ ἀρότου, τουτέστιν, ὅταν ὁ ἥλιος τὸν Σκορπίον ἤδη περατοῖ· τότε γὰρ ἑῶος ὁ Ταῦρος δύεται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, λέγει τούτοις ἐφεξῆς πόσον χρόνον αἱ Πλειάδες ὑπὸ ταῖς αὐγαῖς κρύπτονται ταῖς ἡλιακαῖς· καὶ ὅτι τεσσαράκοντα ἡμέρας. Καὶ γὰρ πρὸς τῷ τέλει τοῦ Κριοῦ ὄντος ἤδη κρύπτονται, καὶ εἰς Διδύμους μεταβάντος ἔτι ὡσαύτως, καὶ οὐ μόνον τὸν Ταῦρον διϊόντος, φαίνονται καὶ ἤδη ἐπιτέλλουσαι.

386. *ΑΡΟΤΟΙΟ ΔΕ ΔΥΣΣΟΜΕΝΑΩΝ.* Εἰ μὲν ἄροτον τὸν νεατόν φησι, τὴν ἀπὸ τοῦ Ταύρου εἰσβολὴν πρὸς τοὺς Διδύμους τοῦ ἡλίου φησὶν, Ἰουνίου ἑ· εἰ δὲ ἄροτον τὸν σπόρον φησὶ, τὸν καιρὸν δηλοῖ καθ' ὃν ὁ ἥλιος εἰς τὴν Σκορπίον ἐμβάλλει Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου. Αἵ τινες Πλειάδες Μαΐου μηνὸς κατὰ τὴν ιγ' ἐν τῷ Ταύρῳ κείμεναι προανατέλλουσι τοῦ ἡλίου, αὐτοῦ τοῦ ἡλίου μετὰ τὴν κ' τοῦ Ἰουνίου ἐν τοῖς Διδύμοις ὄντος. Δύνουσι δὲ αὗται, κατὰ τὴν ιγ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, τοῦ ἡλίου (μετὰ τὴν κ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς) ἐν τῷ Τοξότῃ ὄντος. ΠΛΗΙΑΔΩΝ. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν προτρεψάμενος αὐτὸν ἐργάζεσθαι, ἐντεῦθεν λοιπὸν ὑποτίθεται τὸ πῶς καὶ πότε δεῖ. Τοὺς δὲ καιροὺς τοῦ δεῖν τι πράσσειν οἱ παλαιοὶ καὶ ἀπὸ τῶν ἀστέρων ἐτεκμαίροντο, καὶ ἀπὸ τῶν βοτανῶν καὶ φυτῶν καὶ ζώων. Βούλεται οὖν αὐτῷ ὑποθέσθαι πότε δεῖ σπείρειν, καὶ πότε θερίζειν, καί φησιν, ὅτι Πληϊάδων δυνουσῶν. Τούτῳ δὲ δεῖ πάλιν προσεκδέξασθαι τὸ, ἔω ἄρχεσθαι τοῦ ἀρότου, ἤτοι τοῦ σπόρου, καὶ θερίζειν ἀνατελλουσῶν· τούτῳ δὲ δεῖ πάλιν προσεκδέξασθαι τὸ ἔω· ἐὰν γὰρ μὴ οὕτω συνεκδε-

ξώμεθα, ἀσαφὲς τὸ λεγόμενον· ἕκαστον γὰρ τῶν ἄστρων ἑκάστῃ ἡμέρᾳ καὶ δύνει καὶ ἀνατέλλει. Ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους σὺν ἡλίῳ ἀνατέλλει, καὶ ἅπαξ ἑώαν δύσιν ποιεῖται, αἵ τινες σημαίνουσι τί τῶν ἔργων ἐστί. Πληϊάδων ἑώα ἀνατολὴ, ὅταν ὁ ἥλιος ᾖ ἐν Ταύρῳ· δύσις δὲ ἑώα, ὅταν ὁ ἥλιος ᾖ ἐν Ζυγῷ. Ἀνατολή ἐστιν, ἡ σὺν τῷ ἡλίῳ τῶν ἄστρων ἀναφορά· ἐπιτολὴ δὲ, ἡ φανέρωσις τῶν ἄστρων, ἡ μετὰ τὴν κρύψιν τὴν ἡλιακήν. Ὅτε δὲ δύνει ζώδιον μετὰ τοῦ ἡλίου, ἑσπερία δύσις. Διάμετρόν ἐστιν ἡ διὰ τοῦ κέντρου εἰς τὸ ζώδιον γραμμή. Ὁ μὴν, δυοδεκατημόριον λέγεται. Εἰσὶ δὲ μῆνες μοιρῶν κή. Ἄλλως λά, καὶ λ'. Ὁ ἥλιος κατ' ἐναντιότητα τοῦ πόλου τὸν ἴδιον δρόμον ποιεῖται. Τὸ δὲ ΑΤΛΑΓΕΝΕΩΝ, φασὶ γελοῖον· ἔδει γὰρ εἰπεῖν, Ἀτλαντογενέων. — ΠΛΗΙΑΔΩΝ, ιβ' ὥρας τῆς νυκτὸς, προανατέλλουσι τοῦ ἡλίου, κατὰ τὴν ἀνατολὴν, μετὰ παρέλευσιν τοῦ Ταύρου, ἤτοι μηνὸς Μαΐου. Ἐπιτολὴ γάρ ἐστιν, ἡ μικρὸν πρὸ τοῦ ἡλίου τῶν Πλειάδων ἀνατολή. ιβ' δὲ ὥρας τῆς νυκτὸς πρωϊναὶ δύσεις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Ζυγοῦ καὶ τοῦ Σκορπίου, ἤτοι Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου μηνὸς ὅτε ὁ σπόρος. — ΑΙ ΔΗ ΤΟΙ, ἐν ἀρχῇ τοῦ κριοῦ μηνὸς ι μοῖραν καὶ πρὸ μοίρας τοῦ Ταύρου, καὶ προλάμποντος τοῦ ἡλίου καὶ προδύνοντος.

[Πλειάδες λέγονται ἢ ἀπὸ Πλειόνης, ἢ ἀπὸ τοῦ πολλοῖς εἶναι χρειώδεις, ἢ ἀπὸ τοῦ εἰς πελείας μεταμορφωθῆναι ἐκ τοῦ φεύγειν τὸν Ὠρίωνα ὡς τοξότην. Ἢ ἀπὸ τοῦ πολεῖν ἐκ περιόδου καὶ συμπληροῦν τὸν ἐνιαυτὸν, ἐξ ὧν καὶ πλειὼν ὁ ἐνιαυτὸς, ἢ ὅτι πλείους εἰσὶ κατὰ συναγωγὴν, ἢ ὅτι πλείους εἰσὶ κἂν ἑπτὰ δοκῶσιν, ἢ παρὰ τὸ πλησίον κεῖσθαι, πλησιάδες τινὲς οὖσαι.

Ἄτλαντος τοῦ Ἰαπετοῦ, καὶ Αἴθρας τῆς Ὠκεανοῦ, ἣν καὶ Πλειόνην ὡς ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν παίδων φησὶν ὁ ποιητὴς, θυγατέρες ἐγένοντο δώδεκα, εἷς δὲ υἱὸς, Ὕας ὀνόματι. ὃν ἐν Λιβύῃ κυνηγετοῦντα ὄφις κτείνει. Καὶ αἱ μὲν πέντε τὸν ἀδελφὸν θρηνοῦσαι ἀπόλλυνται, αἱ δὲ λοιπαὶ ἑπτὰ ἤτοι αἱ πλείους ἐλεηθεῖσαι, κατηστερίσθησαν τῷ οὐρανῷ, Πλειάδες ὡς ἀπὸ τοῦ πλήθους κληθεῖσαι. Ὧν τὸν ἕνα ἀμαυρὸν εἶναί φασι, καὶ λέγεσθαι εἶναι τὴν μητέρα Δαρδάνου Ἠλέκτραν, μίαν οὖσαν τῶν Πλειάδων, ἥτις πορθουμένης τῆς Τροίας, τὴν ἀδελφικὴν πέφευγε συνοδίαν, καὶ πρὸς τὸν ῥυμὸν τῆς ἁμάξης ἐξέδραμεν· ὅθεν πολλοὶ ἀλώπεκα ταύτην φασὶ τὸ ζυγόλωρον ἐσθίουσαν.]

389. ΧΑΡΑΣΣΟΜΕΝΟΙΟ ΣΙΔΗΡΟΥ. Τοῦ πρὸς ἀμητὸν χρησίμου. Καὶ προσέθηκε ΠΕΡΙΠΛΟΜΕΝΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ, δηλῶν ὅτι οὕτως ἀεὶ γίνεται, διὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ ἡλίου κίνησιν, ἐν τεταγμένοις χρόνοις τὸν Ζωδιακὸν κύκλον

περιπολοῦντος, καὶ τὰ μὲν ἀπολείποντος τῶν ζωδίων, τὰ δὲ ἐπιόντος· καὶ ἃ μὲν ἀπολείπει, τούτων αὐτοῦ προανατελλόντων, οἷς δὲ σύνεστι, τούτων αὐτῷ συνανατελλόντων. Ὧν δὲ γίνεται ἀπ᾽ ἐναντίας, τούτων ἀνατελλόντων μὲν, ὅτε καταδύεται· καταδυομένων δὲ, ὅταν αὐτὸς ἀνατέλλῃ, καὶ τὸ ζῴδιον ἐν ᾧ ἐστιν.

390. ΟΥΤΟΣ ΤΟΙ ΠΕΔΙΩΝ ΠΕΛΕΤΑΙ. Πάσας περικόπτων τὰς προφάσεις τῶν ἀναβαλλομένων τὸν ἀμητὸν, ἢ τὸν σπόρον, αἷς προφασίζονται λέγοντες ἢ πεδινὴν ἢ ὀρεινὴν οἰκεῖν γῆν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ὅτε οἱ ἄλλοι σπείρειν ἢ θερίζειν, ἐγκελεύεται μόνον τὸν καιρὸν ἐπιτηρεῖν. Τοῦτον γὰρ μόνον ἀμητοῦ καὶ ἀρότου καιρὸν, τῶν πεδινῶν, τῶν ὀρεινῶν, τῶν παραλίων· καὶ δεῖν ἀπροφασίστως ἐν τούτῳ καὶ ἀμᾶσθαι καὶ ἀροτριᾷν ἁπαξάπαντας τοὺς γεωργούς.

ΟΥΤΟΣ ΤΟΙ ΠΕΔΙΩΝ. Ὅτι ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὁ αὐτὸς νόμος ἐστὶ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ ἀροτριᾷν καὶ τοῦ θερίζειν.

393. ΓΥΜΝΟΝ ΔΕ ΣΠΕΙΡΕΙΝ. Τὰ τῆς γεωργίας ἔργα σπείρειν, βοηλατεῖν, θερίζειν, πάντα κελεύει γυμνὸν μετιέναι· δηλῶν ὅτι τοῦ ἀέρος ὄντος εὐδιηνοῦ ταῦτα δὴ ποιητέα, καὶ μήτε κρυμώδους ὄντος, μήτε ὕοντος τοῦ θεοῦ· οὕτω γὰρ καὶ αἱ βλαστήσεις ἔσονται εὐφυεῖς, καὶ αἱ συγκομιδαὶ τῶν καρπῶν ἐπωφελεῖς. Φασὶ δέ τινες χρῆναι τὰς νειοὺς μετὰ χειμῶνα ποιεῖν, στρέφοντας αὐτὴν ἐν τῷ νεάζειν καὶ σπείρειν οὐκ οὖσαν κατάξηρον. Κάλλιον δέ φησιν ὁ Πλούταρχος μετὰ τὸν σπόρον ὑετὸν συμβῆναι, ἢ πρὸ σπόρου. Δῆλον δέ· τὰ γὰρ μετὰ Πλειάδα σπαρέντα καὶ πρὸ τροπῶν φύεσθαι ἑβδομαῖα, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ καὶ τριταῖα· τὸν δὲ μετὰ τροπὰς, μόλις ἐν τριπλασίῳ τούτου τοῦ χρόνου· οὕτως τὸ ἐπιγενέσθαι ὑετὸν ἀγαθὸν μᾶλλον, ἢ τὸ προγενέσθαι. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι καὶ πρωϊαίτερον ἔσπειρον, καὶ δῆλον ἐκ τῶν Ἐλευσινίων τελετῶν.

ΒΟΩΤΕΙΝ. Ἢ τὸ ἀροτριᾷν, ἢ τὸ βοῦς βόσκειν.

ΓΥΜΝΟΝ Δ᾽ ΑΜΑΕΙΝ. Ὡς ἂν πρόθυμος ἔσῃ περὶ τὸ ἔργον μὴ φορῶν τὸ ἱμάτιόν σου, ἵνα μὴ ἐμποδίζῃ ὑπ᾽ αὐτοῦ· εἴγε ὥρια πάντα θέλεις ἀπὸ τῆς γῆς κομίζεσθαι.

396. ΜΗ ΠΩΣ ΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΧΑΤΙΖΩΝ. Ταῦτα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἰδίως ἀπέστρεψεν, ἀπάγων αὐτὸν τῆς ἀργίας καὶ τοῦ πτωχεύειν, ὅ ἐστι πτώσσειν ἀλλοτρίους οἴκους· καὶ γὰρ

ὁ πτωχὸς εἴρηται παρὰ τὸ πτώσσειν καὶ ὑποκατακλίνεσθαι τοῖς δοῦναι δυναμένοις. Συμβαίνει δὲ καὶ ἀναισχυντεῖν τοῖς δεομένοις, πολλάκις προσιοῦσι τοῖς εὐπόροις, καὶ μὴ διδόντων, μάταια λέγειν αἰτοῦσι. Χρῆναι οὖν (φησι) διὰ τῶν ἔργων εὐπορίαν ἀγείρειν καὶ τὸν λιμὸν διώκειν, οὐ διὰ τοῦ πτωχεύειν· καὶ ἀναιδοῦς ὄντος εἰ γίγνοιτο πολλάκις καὶ ματαίου, τῶν ἐπαρκεῖν δυναμένων οὐκ ἀεὶ ὑπακουόντων. Μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν, ΜΕΤΑΞΥ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα, τουτέστι μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν καιρὸν τοῦ δεῖν τι πράττειν, χρονίζων πλανᾷ ἄλλοτε πρὸς ἄλλον προσαιτῶν καὶ μηδὲν ὠφελούμενος.

398. ΟΥΚ ΕΠΙΔΩΣΩ. Οὐ χαριοῦμαι, ἐντεῦθεν καὶ δωτίνη ἡ δωρεά.

399. ΟΥΔ' ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΩ. Ἀντὶ τοῦ οὐ χρήσω.

400. ΘΕΟΙ ΤΕΚΜΗΡΑΝΤΟ. Καλῶς εἶπε τὸ, ἐτεκμήραντο· ἀπὸ γὰρ τῶν στοιχείων τεκμαιρόμεθα καὶ ἐργαζόμεθα· πρᾶγμα γὰρ δεινὸν μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων χρήζειν.

407. ΟΙΚΟΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΙΣΤΑ. Τρία ταῦτα ἀναγκαῖα πρῶτα πρὸς εὐπορίαν· ὁ οἶκος, ὡς δεξόμενος· ἡ γυνὴ, ὡς φυλάξουσα· ὁ βοῦς, ὡς ἐργασόμενος. Εἰπὼν δὲ γυναῖκα, ἵνα μὴ τὴν συντεκνοποιήσουσαν οἰηθῇς, ἐπήγαγε

κτητὴν οὐ γαμετὴν, ἥτις καὶ βουσὶν ἕποιτο,

μετὰ τοῦ φυλάσσειν τὸν οἶκον· διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε καὶ βουσὶν αὐτὴν ἕπεσθαι, διότι καὶ ἄλλην πληρώσει χρείαν. Οὐ λέγει οὖν παλλακὴν, ἀλλὰ φύλακα τοῦ οἴκου καὶ τῶν βοῶν. Μάτην οὖν λέγουσιν οἱ περὶ Τίμαιον Ἡσιόδῳ τὸν Ἀριστοτέλην πειθόμενον μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς τελευτὴν Ἑρπυλλίδι συνεῖναι τῇ θεραπαίνῃ, ἐξ ἧς αὐτὸν σχεῖν υἱόν.

409. ΧΡΗΜΑΤΑ Δ' ΕΙΝ ΟΙΚΩι ΠΑΝΤ' ΑΡΜΕΝΑ. Πάντα ὅσα πρὸς γεωργίαν ὄργανα χρήσιμα προεῖπε χρήματα. Μετὰ γὰρ τὰ ἔμψυχα ὄργανα καὶ λογικὰ, οἷον ἦν ἡ ὠνὴ τῆς γυναικὸς, καὶ τὰ ἔμψυχα καὶ ἄλογα, οἷον ὁ βοῦς, τὰ ἄψυχά φησι χρῆναι παρασκευάζειν καὶ ἔχειν οἴκοι κείμενα· καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησιν.

410. ΜΗ ΣΥ ΜΕΝ ΑΙΤΗιΣ ἈΛΛΟΝ. Εἰ μὴ ἔχοις ἐν τῷ οἴκῳ πάνθ' ὅσα δεῖ τὴν γῆν ἐργαζόμενον ἔχειν, τῆς ὥρας ἡκούσης τοῦ σπείρειν, εἰ τύχοι, ἢ ἀροτριᾶν ἢ θερίζειν, μὴ

ἔχων, ἄλλον αἰτήσεις τὰ πρὸς τὴν χρείαν τῶν ἔργων τούτων, οἷον ἄροτρον, ἢ δρέπανον, ὁ δὲ οὐ δώσει. ΣΥ ΔΕ ΤΗΤΑι, τουτέστι στερίσκῃ τοῦ ὀργάνου καὶ τοῦ ἔργου· τὸ γὰρ τητᾶσθαι τὸ στερίσκεσθαι δηλοῖ. Τητῶμαι γὰρ τὸ πρῶτον, ὡς βοῶμαι, καὶ τητᾷ τὸ δεύτερον, ὡς βοᾷ. Τούτου δὲ συμβαίνοντος, πάρεστιν ἡ προσήκουσα ὥρα τοῦ ἔργου, καὶ τὸ ἔργον ἐλαττοῦταί σοι κατὰ τὴν ὠφέλειαν, ἣν εἰκὸς ἦν αὐτῷ παρασχεῖν ἐν ὥρᾳ τῇ οἰκείᾳ γινόμενον.

412. ΜΗ Δ' ΑΝΑΒΑΛΛΕΣΘΑΙ ΕΣΤ' ΑΥΡΙΟΝ. Τὸ μὲν ῾ΥΠΕΡΤΙΘΕΣΘΑΙ τῶν μέσων εἰώθασι λέγειν, ὡς γινόμενον εὖ καὶ οὐκ εὖ, τὸ δὲ ΑΝΑΒΑΛΛΕΣΘΑΙ πάντως οὐκ εὖ γίνεσθαί φασι. Διὸ τοῦτον ἀποτρέπει τῆς ἀναβολῆς, οὐ τῆς ὑπερθέσεως· οἱ δ' ἀναβαλλόμενοι οὕτως εἰώθασι λέγειν, αὔριον ποιήσομεν, καὶ αὖθις ἐκείνης ἐλθούσης τὸ αὐτὸ λέγουσι· καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ, καὶ τέλος εἰς τὴν ἐσχάτην ἀφικνοῦνται τοῦ μηνὸς, καὶ τὴν ἕνην καλουμένην καὶ νέαν, εἶτα πάλιν εἰς τὴν νουμηνίαν ἀναβάλλονται ὡς ἐπιτηδείαν, εἰ τύχοιεν, ἣν μόνην ἕνην καλοῦσιν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐρεῖ προϊών. Συμπαρηκολούθησεν οὖν ταῖς τῶν ἀναβαλλομένων ἀεὶ φωναῖς τὸ δοκοῦν ἐντεῦθεν συμβαίνειν, μὴ πιμπλάναι τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἀπορεῖν, ἐτωσιόεργον μὲν ὄντα, διὰ τὴν τῆς ὥρας τῶν ἔργων παρόρασιν, ἀναβλητικὸν δὲ, διὰ τὴν εὐπορίαν τῶν πολλῶν τῶν αὔριον λεγόντων, ἕως ἂν μὴν ὅλως διαδράμῃ· πᾶν δὲ, φησὶν, ἔργον ἡ μελέτη συναύξει. Μελέτην δὲ λέγει τὴν περὶ ἑκάστου φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν, οὐκ ἀναβολαῖς χαίρουσαν.

413. ΚΑΛΙΗΝ. Καλιὰν κυρίως τὴν ἐκ κάλων φησί· μή πω γὰρ εὑρεθέντων λίθων εἰς ἐργασίαν, τούτοις τὰς οἰκίας εἰργάζοντο· ὡς καὶ νῦν καλιὰν, τὴν ἐκ φύλλων φησίν.

415. ΑΙΕΙ Δ' ΑΜΒΟΛΙΕΡΓΟΣ. Διὰ τούτου σαφηνίζει τί καλεῖ ἔργον, ὅτι τὸ ὠφελοῦν ὡς ἔμπροσθεν εἴπομεν, εἴπερ ὁ ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἀεὶ ἐν ταῖς ζημίαις ἄλλαις ἐξ ἄλλων γίνεται. Διότι γὰρ πᾶν ἔργον ὠφέλιμον, ὅστις ἀναβολαῖς μὴ ἐπὶ τούτῳ χρῆται, τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὠφελείας οὐ στέρεται· τῶν δὲ μοχθηρῶν ἔργων αἱ ἀναβολαὶ χρήσιμοι.

416. ΗΜΟΣ ΔΗ ΛΗΓΕΙ ΜΕΝΟΣ ΟΞΕΟΣ. Τὸν καιρὸν ἐν τούτοις ἀφορίζει τῆς ὑλοτομίας· εἶναι δὲ τοῦτον, ἐν ᾧ

12

τὸ μένος τοῦ ἡλίου, ὅπερ ἐστὶ τὸ εἰς ἡμᾶς ἐρχόμενον θάλπος, δυνατώτατον ὄν, λήγει τοῦ ἰδαλίμου καύματος. Καῦμα δὲ ἰδάλιμον, ἤτοι λαμπρὸν, διὰ τὸ φωτίζειν περιλάμπον ἡμᾶς· ἔδει γὰρ ἀνάλογον τὸ λαμπρὸν ἢ τὸ ἰδίειν ποιοῦν καὶ ἱδρῶτα κινοῦν διὰ τῆς ἐγκαύσεως. Ὅταν οὖν μηκέτι ὁ ἥλιος ἐπιφλέγῃ καθάπερ ἐν τῇ θερινῇ ὥρᾳ τοῦ Διὸς, ὅς ἐστι τῶν ὄμβρων κύριος, μετοπωρινὸν ὄμβρον ἤδη καταπέμψαντος, καὶ τὰ σώματα τὰ ἀνθρώπινα τρέπεται ἐπὶ τὸ ἀνειμένον ἐκ τῆς καυσώδους ὥρας, μήποτε αὖα φαινόμενα καὶ ἐπικεκαυμένα ταῖς χρόαις, μήποτε δὲ δύσφορα διὰ τὴν ἐκ τοῦ θερμοῦ διαφόρησιν· ὅπερ γίνεται θέρους ὄντος· καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος, ὃν ἐκάλεσε σείριον ἀστέρα διὰ τὸ λάμπειν, τὸ γὰρ σειριάειν τοῦτο δηλοῖ, ὅτε οὐκέτι πολὺν χρόνον ἐπὶ γῆς φέρεται, ἀλλ' ἐλάσσω μὲν ποιεῖ τὴν ἡμέραν ὑπὲρ γῆς ὢν, τὸν δὲ ὑπὸ γῆς πλέονα ποιῶν, καὶ μείζω τὴν νύκτα. Τὸ γὰρ πλέον νυκτὸς ἐπαυρεῖν, τουτέστι τὸ πλέον ἐπιλαμβάνειν καὶ ἀπολαύειν τῆς νυκτὸς ἐν τῷ μείζονα ταύτην ποιεῖν. Ὅταν οὖν ἤδη ταῦτα γίγνηται πάντα, ἡ τοῦ καύματος ἐλάττωσις, ἡ τοῦ μετοπωρινοῦ ὄμβρου φορὰ, ἡ τῶν σωμάτων τῶν ἀνθρωπίνων ἀνάψυξις, ἡ τῆς ἡμέρας ἐλάττωσις, ἡ τῆς νυκτὸς ἐπίδοσις, τηνικαῦτα δεῖ ὑλοτομεῖν· μετὰ θέρος ἀρχομένου τοῦ μετοπώρου, τῶν δένδρων φυλλοροούντων, ὅσα τοῦτο πάσχειν πέφυκε· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὰ τῆς μὲν βλαστήσεως αὐτὰ τῆς τῶν κλάδων λήγειν, καταχεῖν δὲ τὰ φύλλα εἰς τὴν γῆν· τότε γὰρ ὡραίαν εἶναι τὴν ὑλοτομίαν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον γινομένην. Τὸ μὲν οὖν εἶναι τὴν τεμνομένην ὕλην τηνικαῦτα ΑΔΗΚΤΟΤΑΤΗΝ, δηλοῖ τὴν ἀθηροτάτην· δάκη γὰρ εἶναι τὰ θηρία, διὰ τὸ δάκνοντα μόνως λυπεῖν. Λέγοι δ' ἂν καὶ τὴν ἄβρωτον ὑπὸ τῶν ἐγγινομένων θηριδίων τοῖς φυτοῖς, ὡς ἀδηκτοτάτην οὖσαν, οἷον θριπῶν καὶ τερηδόνων, ἃ διεμφύεται τοῖς δένδρεσι, σηπομένης τῆς ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος. Τὸ δ' ἐν τούτῳ ὑλοτομεῖν, ὀρθὸν, ὅτε ξηρὰ μέν ἐστι τὰ δένδρη ἀποδεδωκότα τὸν οἰκεῖον καρπὸν, καὶ οὐκέτι κάμνει περὶ τὴν ἐκτροφὴν αὐτοῦ, μετρίας δὲ ἔτυχεν ὑγρότητος, ἀλλ' οὐ πολλῆς ἤδη πρὸς τὸ οἰκεῖον τοῖς τέμνουσιν, ὥστε γε μὴ σήπεσθαι μετὰ τὴν τομὴν, εἰς ὅ τινας βλέποντας, καὶ φθινούσης τέμνειν τῆς σελήνης, ἀλλὰ μὴ πανσελήνου μὴ δ' αὐξανομένης· ἡ γὰρ τοῦ

φωτὸς ἐπίδοσις ὑγρότερα ποιεῖ τὰ δένδρα, καὶ εὐεπίφορα τεμνόμενα πρὸς τὴν σῆψιν. Ἑπόμενα δὲ λέγει πρὸς τὸ ἑξῆς τοῖς περὶ ὑλοτομίας τὰ περὶ κατασκευῆς τῶν ξυλίνων σκευῶν. ΗΜΟΣ ΔΗ ΛΗΓΕΙ, ἐν τῷ χειμῶνι καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἡλίου ἀσθενεστέρα ἐστὶ, καὶ αἱ ἡμέραι μικραὶ, καὶ αἱ νύκτες μεγάλαι, καὶ τὰ σώματα πυκνοῦται καὶ ἐλαφροῦται, τότε οὖν λέγει δενδροτομεῖν. ΑΔΗΚΤΟΤΑΤΗ δὲ, ἀβρωτάτη, ὅτι τότε σκώληξ οὐκ ἐσθίει τὴν ὕλην, καί ἐστι παραμονωτέρα, ἐπειδὴ διὰ τὴν ψύξιν τοῦ ἀέρος ἀποκέκλεισται ἐν βάθει ἡ ὑγρότης. Καὶ τότε αἱ ῥίζαι τρέφονται καὶ αὔξονται καὶ τὰ φύλλα πίπτει μὴ ἐπιπολαζούσης αὐτῆς, ἐν θέρει δὲ ἐπιπολάζει διὰ τὴν τοῦ καιροῦ θερμότητα· τὸ γὰρ ψυχρὸν οὐκ ἐᾷ τὴν θερμότητα εἰς τὴν τῶν ξύλων ἐπιφάνειαν ἐλθεῖν· οὐδὲ ποιεῖ σῆψιν ἡ ὑγρότης πλεονάζουσα, καὶ τότε στεῤῥά ἐστιν ἡ ὕλη μὴ εἴκουσα τῷ δάκνεσθαι.

425. ΟΛΜΟΝ ΜΕΝ ΤΡΙΠΟΔΗΝ. Πολὺς ἐν τούτοις ὁ Πλούταρχος, ἀμυνόμενος τοὺς γελῶντας τὸν Ἡσίοδον τῆς μικρολογίας, καὶ Πλάτωνα λέγων περὶ τῆς τῶν σκευῶν ἐν τοῖς οἴκοις διειλέχθαι συμμετρίας, καὶ Λυκοῦργον περὶ τῆς τῶν θυρῶν κατασκευῆς, ἵν᾽ ἀπὸ πρίονος ὦσι καὶ πελέκεως μόνον ἀποίκιλοι. Δεῖ οὖν ἀποδέχεσθαι καὶ τὸν Ἡσίοδον μέτρα παραδόντα καὶ ὅλμου καὶ ὑπέρου καὶ ἄξονος καὶ σφύρας. Καὶ τοὺς ἀρχαίους δὲ πολὺν καὶ τούτων ποιεῖσθαι λόγον, καὶ τῶν εὑρετῶν Πάμφων μὲν τιμᾶν, διότι τὸν λύχνον πρῶτος εὗρε καὶ τὸ ἐκ τούτου φῶς εἰσήγαγε· τὸν δὲ τῶν Πιτθέων δῆμον διὰ τοῦτο οὕτως ὀνομάσαι, διότι τῶν πίθων ἐπενοήσαντο τὴν πλάσιν· ὥστε μὴ τὴν πολυτέλειαν προσήκειν θαυμάζειν, ἀλλὰ τὴν τῶν χρειωδῶν, κἂν εὐτελῆ τυγχάνῃ, περιποίησιν. Δεῖν οὖν τὸν μὲν ὅλμον τέμνειν, ἀντὶ τοῦ ξύλον εἰς ὅλμου κατασκευὴν, τριῶν ὂν ποδῶν· τὸ δὲ ὕπερον ὡσαύτως τριῶν πήχεων, τὸν δὲ ἐσόμενον ἄξονα τῆς ἁμάξης ὁμοίως ἑπτὰ ποδῶν· εἰ δὲ εἴη τὸ ξύλον ὀκτὼ ποδῶν, ἀφ᾽ οὗ δεῖ γενέσθαι τὸν ἄξονα, τὸν ἕνα πόδα χρήσιμον εἰς σφύρας ἔσεσθαι τοῦ ξύλου τούτου κατασκευὴν ἀποτμηθέντα τῶν ἑπτὰ ποδῶν ἐξ ὧν ὁ ἄξων. Εἰπὼν δὲ περὶ ἄξονος ἡλίκον εἶναι δεῖ, προστίθησι καὶ τὴν ἁψῖδα ἡλίκην, τρισπίθαμον λέγων τάμνειν ἄψιν· καὶ αὐτὴν τὴν ἅμαξαν ἡλίκην, δεκάδωρον εἶναι δεῖ καὶ τὴν ἅμαξαν. Δεῖ δὲ τό γε τοσοῦτον

περὶ τῶν μέτρων εἰδέναι τούτων· ὅτι σπιθαμὴ μέν ἐστιν ἁπλωθείσης τῆς χειρὸς ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ σμικροτάτου δακτύλου διάστημα· τρὶς τοσοῦτον οὖν εἶναι κελεύουσι τῆς ἀψῖδος τῶν ἁμαξικῶν κύκλων τὸ μέγεθος. Ἔστι δὲ ἡ ἀψὶς, ἡ περιέχουσα τὰς λεγομένας κνημῖδας, τὰς ἐκ τοῦ ἄξονος εἰς τὴν ἀψῖδα τεινούσας. Δῶρον δὲ τὸ αὐτό πως καὶ παλαιστὴς, ἀλλ' οὗτος μὲν ἐκ τῶν τεσσάρων δακτύλων ὀρθῶς συντεθέντων· δῶρον δὲ τούτων συστραφέντων καὶ τοῦ ἀντίχειρος ἐγερθέντος. Δεῖν οὖν τὴν διάμετρον τῆς ἁμάξης εἶναι δέκα τοιούτων μέτρων, τὴν δὲ ἀψῖδα τρισπίθαμον· οὐχ ἵνα ὅλην ἐκ τοσούτων ποιήσωμεν, ἀλλ' ἑκάστην καὶ τῶν περιφερειῶν ἐξ ὧν ἡ ἀψὶς συμπέπηγε. Διὸ καὶ ἐπήγαγε ΠΟΛΛ' ΕΠΙ ΚΑΜΠΥΛΑ ΚΑΛΑ, τὰς περιφερείας δηλῶν χρῆναι τρισπιθάμους εἶναι τῆς ἀψῖδος· ἐξ ὧν πλειόνων οὐσῶν ἡ ἀψὶς γέγονεν. Πρώτου τοῦ ὅλμου ἐμνημόνευσε· δεῖ γὰρ πρῶτον τῆς τροφῆς ἐπιμελεῖσθαι. Τοῦτο δὲ ὑπουργεῖ τὸ ἐργαλεῖον, ἢ ὅτι τὰ σπέρματα ἐκεῖ ἀπεκδύονται τὸ λέπυρον· ὅλμος δὲ ἐκλήθη διὰ τὸ ὀλλύειν καὶ φθείρειν τὰ ἐμβαλλόμενα· ὕπερον δὲ τὸ κόπανον. Πόδα καλεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ τρίτου δακτύλου διὰ τοῦ δευτέρου μέχρι τοῦ πρώτου διάστημα. — ΤΡΙΣΠΙΘΑΜΟΝ Δ' ἉΨΙΝ, ἑκάστην ἀψῖδα ἁμάξης τρισπίθαμον εἶναι. Σύγκειται δὲ ἡ ἅμαξα, τουτέστιν ὁ τροχὸς, ἐκ τεσσάρων ἀψίδων· ὡς εἶναι τὸ πᾶν περιφερὲς τοῦ τροχοῦ σπιθαμὰς ιβ', παλαιστὰς δὲ λς'· ἔχει γὰρ ἡ σπιθαμὴ παλαιστὰς γ'. οὐκοῦν ἔδει τὴν πᾶσαν περιφέρειαν ἔχειν λ' καὶ ς' παλαιστάς. Καὶ πῶς εἶπε ΔΕΚΑΔΩΡΩι ἉΜΑΞΗι; ἔδει γὰρ εἰπεῖν δωδεκαδώρῳ, τὸ διάμετρον τοῦ τροχοῦ· πᾶν γὰρ διάμετρον τὸ τρίτον ἐστὶ μέρος τῆς πάσης περιφερείας. Δῆλον οὖν ὅτι τὰς ς' παλαιστὰς ἀνάλωσεν εἰς τὰ λεγόμενα γλωσσίδια, ἑκάστης ἀψῖδος τῆς ἁρμόσεως τῆς εἰς ἀλλήλας· ἡ δὲ παλαιστὴ καὶ δῶρον καλεῖται· ἡ δὲ σπιθαμὴ, καὶ δοχμή.

428. ΔΩΔΕΚΑΔΩΡΩι. Κατὰ διάμετρον εἶπε δεκαδώρῳ· ἡ δὲ τὸ τρίτον ἐστὶ τῆς ὅλης περιφερείας· καὶ οὐ τὸν ἔξω κύκλον ἐδήλωσεν, ἀλλὰ τὸν μέσον τὸν εἰς δύο τὸν κύκλον τέμνοντα.

429. ΚΑΜΠΥΛΑ ΚΑΛΑ. Ξύλα ἐπικαμπῆ ὄντα τὰ ἀμφίδεα.

ΓΥΗΝ. Τὸ λεγόμενον γονάτιον τοῦ ἀρότρου. Ὁσάκις οὖν εὕρῃς, φέρε καὶ ἀπόθου αὐτὸ καὶ μὴ ἀμελήσῃς. Λέγεται δὲ ΓΥΗΣ, ὅτι ἀεὶ παρὰ τὴν γῆν ἐστιν. ΕΛΥΜΑ μέρος τι τοῦ ἀρότρου, ἐν τῷ μέσῳ ὂν, ἔνθα συμβάλλεται ὁ γύης τῷ ἱστοβοεῖ.

Ἔλυμα δὲ παρὰ τὸ ἐλύειν, ὅ ἐστι καλύπτειν. ἹΣΤΟΒΟΕΥΣ λέγεται παρ' ἐνίοις καὶ τὸ μετὰ τὴν ἐχέτλην ξύλον. ΑΥΤΟΓΥΟΝ δὲ τὸ μονόβελον λέγει, τὸ ἔχον ἐξ αὐτογύου τὸν ἱστοβοέα.

ΦΕΡΕΙΝ ΔΕ ΓΥΗΝ. Περὶ ἀρότρου κατασκευῆς ἐν τούτοις διδάσκει, καὶ δεῖ εἰδέναι τίς ἡ ὕννις, τί τὸ ἔλυμα, τίς ὁ γύης, τίς ὁ ἱστοβοεὺς, τίς ἡ ἐχέτλη, ἐξ ὧν ἐστι τὸ ἄροτρον. Ἡ μὲν οὖν ὙΝΝΙΣ ἐστὶ τὸ σίδηρον αὐτὸ τὸ ἐν τῷ ἀροτριᾷν σχίζον τὴν γῆν· τοῦτο δὲ τῷ ἐλύματι περιήρμοσται ἄνωθεν ἐμβεβλημένον εἰς αὐτὸ κοῖλον ὄν. Τὸ δὲ ΕΛΥΜΑ ἐστι, τὸ ἐμβληθὲν εἰς τὸ τὴν ὕννιν κατέχον ξύλον κατὰ τὸ ἄκρον, ὃ καλοῦσι νύμφην, ὃ κατὰ θάτερον μέρος τὸ ἄνω συγγεγόμφωται πρὸς τὸν γύην. Ὁ δὲ ΓΥΗΣ ξύλον ἐστὶ μακρὸν ἔχον οὐ πόῤῥω τοῦ ἐλύματος ὀρθὸν ἐμπεπηγὸς ξύλον ἐν αὐτῷ, ὃ κατέχοντες οἱ ἀροτριῶντες ὅλον κινοῦσι τὸ ἄροτρον, καὶ διὰ τοῦ ἀρότρου τοὺς βόας· καὶ τοῦτο τὸ ξύλον καλεῖται ΕΧΕΤΛΗ. Τούτῳ δὲ τῷ γύῃ ἐμπέπηγεν ἄλλο ξύλον μεῖζον κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τὸ ἄκρον ἕως τοῦ ζυγοῦ διῆκον τοῦ ἐπικειμένου τοῖς ὤμοις τῶν βοῶν καὶ ζευγνύντος αὐτοὺς, ἐμπέπηγε δὲ σφηνωθὲν διά τινων σφηνισκῶν. Εἰ μὲν οὖν ἓν ξύλον ᾖ τὸ ὅλον ὁ γύης μέχρι τοῦ ζυγοῦ ἀπὸ τοῦ ἐλύματος, καλεῖται τὸ ἄροτρον αὐτόγυον· ἐὰν δὲ μικρότερος ᾖ τῆς χρείας ὁ γύης, ἐνσφηνοῦται τὸ ἕτερον αὐτῷ ξύλον τὸ συνάπτον αὐτὸν καὶ τὸν ζυγὸν, καὶ καλεῖται τὸ μὲν ὅλον ΠΗΚΤΟΝ, τὸ δ' ἐνσφηνωθὲν ἹΣΤΟΒΟΕΥΣ. Διὸ καὶ αὐτὸς λέγει δύο παρασκευάσασθαι ἄροτρα· τὸ μὲν πηκτὸν, τὸ δὲ αὐτόγυον, ἵν' εἰ τὸ ἕτερον κατεαγῇ, τὸ λοιπὸν ἐκπληρώσῃ τὴν χρείαν. Τὸν μὲν οὖν γύην εἶναι κελεύει πρίνινον, προσθεὶς ἢ κατ' ἄρουραν, εἰ εὕροις, ἢ κατ' ὄρος, πρίνινον· οὐ γὰρ εὔπορος Βοιωτοῖς ἡ πρῖνος, φησὶν ὁ Πλούταρχος, ἀλλὰ τοῖς πτελεΐνοις ἀντὶ τῶν πρινίνων χρῶνται, τοὺς γύας κατασκευάζοντες. Εἰ δ' οὖν εὕροις, ὁ πρίνινος ἄριστος γύας ὡς μάλιστα στερεός. Πῶς δὲ ὁ γύας κατασκευάζεται σημαίνων εἶπε.

432. ΕΥΤ' ΑΝ ΑΘΗΝΑΙΗΣ ΔΜΩΟΣ. Οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων τῆς Ἀθηνᾶς δμώς·

εὖ εἰδὼς σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,

καὶ Ὅμηρός φησι περὶ τέκτονος ὡσαύτως. Ἐπειδὰν οὖν οὗτος

ἐν ἐλύματι πήξῃ τὸν γύην, καὶ γόμφοις ἑνώσας αὐτὸν πρὸς τὸ ἔλυμα τὸν γύην ἁρμόσῃ, τότε ὀχυρώτατός ἐστιν οὗτος, οὕτω κατασκευασθεὶς καὶ ἐκ τοιαύτης ὕλης. Ὁ μὲν δὴ γύης πρίνινος ἔστω· ὁ δὲ ἱστοβοεὺς, ἢ δάφνινος, ἢ πτελἑϊνος· οὕτω γὰρ ἄσηπτος ἔσται, τὸ δὲ ἄσηπτον ἐδήλωσεν εἰπὼν ΑΚΙΩΤΑΤΟΝ· ὁ δὲ Πλούταρχος ἐξηγήσατο τὴν αἰτίαν, λέγων, εἶναι τι θηρίδιον ὃ καλεῖται κὶς, διεσθίον τὰ ξύλα· τοῦτο καὶ Πίνδαρον οὕτω καλεῖν περὶ τοῦ χρυσοῦ λέγοντα,

κεῖνον οὐ σὴς οὐ κὶς δάμναται,

ὡς ἄσηπτον. Ἐγγίνεται δ' οὖν τὰ τοιαῦτα θηρίδια τοῖς γλυκέσι καὶ μαλακοῖς ξύλοις· δάφνη δὲ καὶ πτελέα δριμύτατα. Τό γε μὴν ἔλυμα ἐκ δρυὸς εἶναι, καθάπερ τὸν γύην εἶπεν εἶναι δεῖ πρίνινον· καὶ γὰρ δὴ τοῦ ἀρότρου τὸ μὲν ἔγγιον τῆς ὕννεως εἶναι δεῖ δύσσηπτον, διὸ δρύϊνον τὸ ἔλυμα· τὸ δὲ μέσον εὔτονον, πρίνινον δὲ τὸν γύην.

438. ΒΟΕ Δ' ΕΝΝΑΕΤΗΡΩ. Εἰκότως δεῖ τοὺς βόας τοσούτους καὶ τοιούτους εἶναι, ἵνα καὶ διὰ τὴν φύσιν ὦσιν εὐσθενεῖς, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν ἀφυβρικότες, μὴ ὡς οἱ νεώτεροι θυμοειδεῖς ὄντες καὶ ζυγομαχοῦντες τὰ ἄροτρα κατακλῶσιν, καὶ τὸ ἔργον μάταιον καὶ ἄπρακτον ποιῶσιν.

441. ΟΥΚ ΑΝ ΤΩ Γ' ΕΡΙΣΑΝΤΕΣ. Οὐ σκιρτήσαντες δηλονότι ἢ οὐ ζυγομαχήσαντες κατακλάσειαν τὸ ἄροτρον· ἐὰν δὲ τὸ ἄροτρον κλασθῇ, οὐ προβαίνει τὸ ἔργον, ἀλλὰ μάταιον ἐγκαταλιμπάνεται. Οὐ ζυγομαχοῦσι δὲ, διὰ τὸ εἶναι ὁμήλικες.

443. ΤΟΙΣ Δ' ἍΜΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑΕΤΗΣ. Τὸ μὲν σκάψαι καὶ ὑλοτομεῖν καὶ φυτεῦσαι, νέων δεῖται, τὸ δ' ἀροτριάσαι, καὶ βουσὶν ἐπιστῆναι, καθεστῶτος ἤδη καὶ ὡς ἡνιόχου σωφρονοῦντος, μηκέτι παπταίνοντος εἰς τὰς τῶν νέων παιδιὰς, ἀλλ' ἀρκούμενον ἄρτῳ ΤΕΤΡΑΤΡΥΦΩι. Τοιοῦτος δὲ ὁ εἰς τέσσαρα κλάσματα τεμνόμενος. ΟΚΤΑΒΛΩΜΩι δὲ, ὡς καθέκαστον τρύφος εἰς ὀκτὼ διαιρεῖσθαι ψωμούς· καὶ οὕτω δὴ πιμπλάναι τὸν ἀροτριατὴν αἰζηόν.

ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑΕΤΗΣ. Οὐ πάντως τοσούτων χρόνων, ἀλλὰ καθεστηκότα δεῖ εἶναι τῇ ἡλικίᾳ. ΑΙΖΗΟΣ δὲ σημαίνει δύο, ποτὲ μὲν τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ δὲ τὸν νέον.

444. ΤΕΤΡΑΤΡΥΦΩΝ. *Τετράκλαστον· τρύφος γὰρ τὸ κλάσμα. Οὐδὲν δὲ ἄλλο διὰ τούτου δηλοῖ ἢ τὸ ἀπέριττον καὶ σύντονον τῆς τροφῆς, ἤτοι τῆς διαίτης, ἵνα μὴ σχολῇ τρυφᾷ. Διὸ καὶ εἰς τέσσαρα τὸν ἄρτον διακλάσαι, καὶ εἰς ὀκτὼ δήγματα ἀναλῶσαί φησιν· ὥστε ἐπὶ τὸ ἔργον συντόμως ὁρμῆσαι.*

448. ΤΟΥ Δ' ΟΥ ΤΙ ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΑΛΛΟΣ ΑΜΕΙΝΩΝ, ΣΠΕΡΜΑΤΑ ΔΑΣΣΑΣΘΑΙ. *Τὸ μὲν σπέρματα δάσσασθαι δηλοῖ τὸ καταβάλλεσθαι ταῦτα, μερίζοντα εὐτάκτως, εἰς τὴν ἀροτριωμένην γῆν. Τὸ δ'* ΑΛΕΑΣΘΑΙ *τὴν* ΕΠΙΣΠΟΡΙΑΝ, *τὸ μὴ ἀνομάλως ῥίπτειν ἀλλὰ συμμέτρως τὰ σπέρματα, μὴ ἐπάλληλα ταῦτα εἰς ἕνα τόπον· αὐτὴ γὰρ ἡ ἐπισπορία· ὡς τῶν δευτέρων σπερμάτων θλιβόντων τὰ πρότερα, τόπων δὲ ἄλλων ἀσπόρων μενόντων. Τοῦτο γὰρ καὶ πείρας δεῖται καὶ μὴ μετεώρου διανοίας, ἀλλ' ἐπιτατικῆς· διὸ τὴν τοιαύτην εἶναί φησιν ἡλικίαν χρήσιμον. Τοῦ τοιούτου τεσσαρακονταετοῦς οὐκ ἔστιν ἀμείνων ἡλικία εἰς τὸ καλῶς σπείρειν, καὶ ἐπισπορίην ἀλέασθαι. Ἐπισπορία δέ ἐστιν, ὅταν σπείρῃ τὶς ἐλλιπῶς, καὶ πάλιν ἄνωθεν σπόρον ἐμβάλλῃ.*

449. ΚΟΥΡΟΤΕΡΟΣ. *Ὡσανεὶ ῥέμβεται ὁ νοῦς τοῦ τοιούτου ἐπὶ τοὺς ὁμήλικας.*

450. ΦΡΑΖΕΣΘΑΙ Δ' ΕΥΤ' ΑΝ ΦΩΝΗΝ ΓΕΡΑΝΟΥ. *Ὅτι μὲν ἡ γέρανος δοκεῖ φροντίδα ἔχειν, τουτέστι πρόγνωσιν, ὥς φησι Πλάτων, καὶ χειμῶνα προσιόντα δηλοῦν, φύσει δειλὴν οὖσαν πρὸς αὐτὸν, ὥς φησιν Ὅμηρος, δῆλον. Κελεύει δὲ ταύτην παρατηρεῖν κεκραγυῖαν καὶ δηλοῦσαν τὸν τοῦ σπόρου καιρόν. Μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ τῶν ἄστρων σημείωσιν, ἣν ἀπὸ τούτων παρέσχον, οἰκεῖον ἦν καὶ ἀπὸ τῶν ὀρνίθων ταύτην ποιήσασθαι. Τότε δὴ οὖν ὁ μὲν ἀβούτης δάκνεται διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν βοῶν σπείρειν καὶ ἀροῦν ἀδυνατῶν· ὁ δὲ βοῶν εὔπορος χορταζέτω τὰς βοῦς, ὡς χρησόμενος αὐταῖς ἤδη πρὸς ἔργον τῆς σπορᾶς.*

455. ῬΗΙΔΙΟΝ ΓΑΡ ΕΠΟΣ ΕΙΠΕΙΝ. *Τούτων τὸ μὲν* ΑΒΟΥΤΗΣ *εἴποι ἂν αἰτῶν βόας ἵν' ἀροτριάσῃ τοῦ καιροῦ καλοῦντος, τὸ δὲ ὁ εὐπορῶν βοῶν ἀποκρίναιτο ἂν, ὅτι καὶ οἱ παρ' αὐτῷ βόες ἔργα ἔχουσι, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν αἰτούμενος δοίη. Ὃ καὶ ὁ Λάκων, τὴν κυνῆν αἰτούμενος, εἰπεῖν λέγεται*

πρὸς τὸν αἰτοῦντα· εἰ μὲν εὐδία, ἔσται καὶ σοὶ ἄχρηστος· εἰ δὲ χειμὼν, καὶ ἐμοὶ χρήσιμος. Καὶ γὰρ καὶ περὶ τῶν βοῶν ἐρεῖ ταυτὸν ὁ αἰτηθείς· εἰ μὲν μὴ καιρὸς τοῦ ἀροῦν, καὶ σοὶ ἄχρηστοι· εἰ δὲ καιρὸς, κἀμοὶ χρήσιμοι. Τὸ γὰρ αἰτῆσαι εὐχερές ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀπαρνήσασθαι καὶ μὴ δοῦναι, εὐχερέστερον. Ἔχει γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐ δίδωμι· καὶ γὰρ κἀμοὶ πάρεισιν ἔργα βοῶν δεόμενα.

457. *ΦΗΣΙ Δ' ΑΝΗΡ ΦΡΕΝΑΣ ΑΦΝΕΙΟΣ.* Ὁ μὲν φρένας ἀφνειός ἐστιν, ὃς οὐκ ὢν εὔπορος ταῖς ἑαυτοῦ φαντασίαις ταῖς κεναῖς οἴεται εἶναι εὔπορος· διὸ καὶ νήπιος, οἰόμενος τὰ μὴ ὄντα. Ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ τὴν ἅμαξαν οἰήσεως πᾶσαν τὴν τοιαύτην διασύρει ζωὴν, ὡς ἀνόητον. Ὁ γὰρ τὰς φρένας ἀφνειὸς εἴποι ἂν καὶ περὶ ἁμάξης, ὡς εὔκολον αὐτὴν, ὅταν θέλῃ, πήξασθαι, ἀγνοῶν ὅτι τὰ ξύλα αὐτῆς πολλά ἐστιν, ἃ δεῖ οἰκεῖα ἔχειν τὸν μέλλοντα κατασκευάσειν ἅμαξαν· τυγχάνει δὲ ἐκεῖνα διὰ τὸ πλῆθος οὐκ εὐπόριστα. Οὕτως οὖν καὶ περὶ βοῶν τοῦ ἀρότρου ἕνεκα καὶ περὶ πάντων οἰήσεται νοῦν τις οὐκ ἔχων, ὀφείλων ἐννοεῖν, ὅτι πρὸ καιροῦ δεῖ παρασκευάζειν καὶ οἰκείους ἔχειν, οὐκ ἀλλοτρίους αἰτεῖν. Τοῦτο εἶπε πρὸς τοὺς θαῤῥοῦντας ἔχειν καὶ μὴ πρὸ καιροῦ εὐτρεπίζοντας· ἔχει γὰρ εἰπεῖν θαῤῥῶν, ὅτι ἔχει ὕλην, Ἐξέλθετε, ποιήσατέ μοι ἅμαξαν· μὴ εἰδὼς ὅτι πολλὴν δυσχέρειαν ἔχει· καὶ γὰρ ἑκατόν εἰσι τὰ ξύλα τῆς ἁμάξης. Φρένας δὲ ἀφνειὸς, ἤτοι οὐκ ἀληθῶς πλούσιος, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ δοκῶν πλουτεῖν, καὶ ἑαυτὸν ἐξαπατῶν, ἢ κατὰ ἀντίφρασιν ἄφρων. Πολλάκις γάρ τις τῶν τὴν ψυχὴν ἐπηρμένην ἐχόντων καὶ ὑπερήφανόν φησι, Τί γάρ ἐστιν εὐχερέστερον τοῦ ποιῆσαι ἅμαξαν, εἴτε ἄροτρον; ὁ δὲ ἄφρων οὐκ οἶδεν ὡς ρ' ξύλων ἔσται συναγωγὸν εἰς τὴν ταύτης κατασκευήν· ρ' δὲ, ἀντὶ τοῦ πολλῶν.

460. *ΕΥΤ' ΑΝ ΔΗ ΠΡΩΤΙΣΤΑ.* Οὐ λέγει τὴν μέσην καὶ ξηράν πως καὶ ὑγρὰν ἀροῦν γῆν χρῆναι, ἀλλ' εἴτε αὔην εἴτε νοτερὰν, τῆς ὥρας ἀπαιτούσης, δεῖν ἀροτριᾷν, καὶ μὴ προφασίζεσθαι τὴν ποιότητα τῆς γῆς, ὡς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς ἤδη οὔσης. Πρὸς τοὺς ἀναβαλλομένους τὸ ἐργάζεσθαι λέγει· εἰσὶ γάρ τινες λέγοντες, ὅτι πολύ ἐστι ξηρὰ ἡ γῆ, ἀναμείνωμεν ἵνα ὑγρανθῇ· ἄλλοτε πάλιν ὑγρά ἐστι πολὺ, ἀναμείνωμεν ἵνα ξηρανθῇ. Φησὶν οὖν Ἡσίοδος κἄν τε ξηρὰ ᾖ κἄν τε ὑγρὰ, ἐργάζου τὴν γῆν τῷ καιρῷ προλαβὼν, καὶ μὴ ἀναβαλλόμενος, ὡς μετεχούσης αὐτῆς τοῦ ὑγροῦ ἢ τοῦ ξηροῦ, ἀλλὰ χωρὶς προφάσεως ἐργάζου.

ΘΝΗΤΟΙΣΙ ΦΑΝΕΙΗ. Μαρτίου, καὶ Ἀπριλλίου, καὶ

Μαΐου μηνός. Εἰ δὲ τὸν σπόρον θελήσεις εἰπεῖν, τὸν Ὀκτώβριον φήσεις, καὶ Νοέμβριον.

461. ΔΜΩΕΣ ΤΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ. Ὅμοιον τὸ,

δαίμονι δ' οἷος ἔησθα· τὸ ἐργάζεσθαι ἄμεινον.

462. ΑΥΗΝ ΚΑΙ ΔΙΕΡΗΝ. Τὴν ξηρὰν καὶ τὴν ὑγράν· καὶ αὔην δὲ τὴν χερσεύουσαν, ὑγρὰν τὴν εἰργασμένην, τὴν μήτε ξηρὰν οὖσαν, μήτε ὑγράν.

464. ΕΙΑΡΙ ΠΟΛΕΙΝ. Τὸ μὲν ἔαρος ὄντος τὴν γῆν πολεῖν τὴν σπείρεσθαι μέλλουσαν, δηλοῖ τὸ σχίζειν αὐτὴν, τὴν γὰρ δὶς ἠροσμένην δίπολον, καὶ τὴν τρὶς τρίπολον καλοῦσι. Τὸ οὖν στρέφειν ΠΟΛΕΙΝ ἔλεγον, καὶ τὸ ἀναστρέφειν, ἀναπολεῖν· ὥσπερ καὶ τὸν οὐρανὸν εἰώθαμεν διὰ τὴν στροφὴν τὴν περὶ τοὺς πόλους λέγειν περιπολεῖν. Τὸ δὲ θέρους νεωμένην, μὴ ἀπατᾷν, ἀλλ' εἶναι πρὸς τὸν σπόρον ἐπιτηδείαν καὶ τὴν τῶν καρπῶν γένεσιν, ἐκεῖνο σημαίνει τὸ δεῖν ἁπαλύνειν αὐτὴν καὶ θρύπτειν τὴν συνεστῶσαν καὶ ὁμαλύνειν, ἀνακαινιζόντων αὖθις αὐτὴν καὶ νέαν ποιούντων. Διὸ καὶ ἐπάγει·

νειὸν δὲ σπείρειν ἔτι κουφίζουσαν ἄρουραν.

ἡ γὰρ ἄγαν ὑπὸ τῶν ὄμβρων πιληθεῖσα συμπίπτει, ἡ δὲ ἀραιὰ καὶ κούφη τῷ ἀρότρῳ εἴκουσα ῥᾳδίως διὰ χαυνότητα δέχεται τὸν σπόρον. Εἰ μὲν οὖν ἀρκέσει τὸ ἐν τῷ ἔαρι πολεῖν, οὐ δέονται τοῦ νεάσαι ἐν τῷ θέρει. Ἔνιοι δὲ ἄμφω ποιοῦσι προευτρεπίζοντες τὸν σπόρον, διὰ τοῦ νεάσαι καὶ τοῦ σχίσαι τὸ ἔπαρμα καὶ τὸ ὕψος μηχανώμενοι τὸ ἐν τῷ σπείρειν χρήσιμον. Τούτοις οὖν ἐπιφωνεῖ εἰκότως, ΝΕΙΟΣ ΑΛΕΞΙΑΡΗ, διότι τοῖς παισὶν ὕπνον προξενεῖ καὶ ἡσυχίαν εὐθηνουμένοις. Τὰ γὰρ λιμώττοντα, καὶ ἡ πεῖνα χαλεπῶς διατίθεται, καὶ θηριώδη ὄντα πρὸς τὴν ἠρεμίαν ἀπαγορεύει.

467. ΕΥΧΕΣΘΑΙ ΔΕ ΔΙΙ ΧΘΟΝΙΩι. Ταῦτα καὶ θεοσεβείας ἐστὶ δόγματα, τρέποντα τοὺς ἔργων ἁπτομένους ἐπὶ τὰς παρακλήσεις τῶν τὰ ἔργα ταῦτα ἐφορώντων καὶ τελειοῦν δυναμένων θεῶν· καὶ οὐδὲν ἀπολείπει πρὸς τέρψιν εἰ ἐννοήσομεν τὸν ἀροῦν μέλλοντα, λαμβανόμενον τῆς ἐχέτλης, ἣν προείπομεν ὅ τι ποτὲ δηλοῖ τοῦ ἀρότρου μέρος, πρὶν ἐλάσῃ τοὺς βόας, μάρτυρα καλοῦντα τοῦ ἔργου τὸν Δία καὶ τὴν Δήμητραν· τὸν μὲν, ὡς τελεσιουργὸν διὰ τῶν ὄμβρων τῆς σπορᾶς, τὴν δὲ, ὡς προ-

στάτιν τῶν γονίμων δυνάμεων τῆς γῆς. Ὁ γοῦν πάντα τὰ παρ' ἑαυτοῦ ποιήσας οὐχ ἁπλῶς αἰτεῖ τοὺς θεοὺς, ἀλλ' ὥσπερ ἀπαιτεῖ τὸ τέλος. Ὡς οὖν ἔλεγε Σωκράτης εὔχεσθαι δεῖν μουσικὴν τὸν μανθάνοντα, καὶ γονὴν παίδων τὸν γαμοῦντα, οὕτω καὶ Ἡσίοδος καρπῶν γονὴν τὸν τῆς ἐχέτλης ἤδη λαμβανόμενον, καὶ ὅρπηκα φέροντα, καὶ ἐπάγοντα τοῖς νώτοις τῶν βοῶν, ὥστε κινηθῆναι καὶ ἑλκύσαι τὸ ἄροτρον. Τοῦτο μὲν οὖν δῆλον. Τὸν δὲ ἱμάντα τῷ ζυγῷ περιβαλλόμενον μεσάβουν ὀνομαζόντων, ὃν περιάπτουσι κερκίδι εἰς τὸ μέσον ἐνθέντες τοῦ ζυγοῦ, ἣν ἔνδρυον καλοῦσιν, εἰκότως εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦ ὅρπηκος, ὃν ἐπὶ τὰ νῶτα φέρει τῶν βοῶν, κινεῖ αὐτοὺς τὸ ἔνδρυον ἕλκοντας τῷ μεσάβῳ. Συντεινόμενος γὰρ οὗτος ὁ ἱμᾶς περὶ τὸ ἔνδρυον ἐφέλκεται τὸ ἄροτρον. Εἰ δὲ γράφοιτο μετὰ τοῦ ν μεσάβων, λέγοι ἂν αὐτὸ τὸ ἔνδρυον μεσάβων· διότι μέσον ἐστὶ τῶν βοῶν τῷ ζυγῷ ἐμπεπηγός. Εὔχου ἐπιλαμβανόμενος εὐθέως τὸν ὅρπηκα τῇ χειρὶ, καὶ ἐπὶ τὸν ὦμον ἐκτείνων τῶν βοῶν, ὡς ἂν πρόθυμος γένηται τῶν βοῶν ἡ ὁρμὴ ἑλκόντων τὸ ἔνδρυον, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον ἄροτρον. Τὸ γὰρ ἕλυμα ἔνδρυον εἶπεν, ὅρπηκα δὲ λέγει τὸ βούκεντρον· τὸν δρύϊνόν φησι πασσαλίσκον ἑλκέτω ὁ μέσος τῶν βοῶν λῶρος.

471. ἙΛΚΟΝΤΩΝ ΜΕΣΑΒΩΝ. Τὰ μέσσαβα τῶν μεσσάβων· λέγονται δὲ αἱ τοῦ ζυγοῦ γλυφαί· καὶ ὁ Καλλίμαχος,

Μέσσαβα βοῦς ὑποδύς.

Ἑλκόντων τῶν βοῶν τὸ ἔνδρυον τῶν μεσσάβων, τὸν ζυγὸν ἐν ᾧ αἱ γλυφαὶ, ἔνθα οἱ αὐχένες τῶν βοῶν δέδενται. Μεσάβων· ὁ πρὸς τὸν ζυγὸν πλατὺς ἱμᾶς, ὃς εἰς τὴν ξυλίνην κέρκην ἐντίθεται, ἥτις ἔνδρυον καλεῖται, παρ' ὅσον ξύλινον ἢ χλωρὸν, ἢ ὅτι πᾶν ξύλον δρῦς,* καὶ μέσα τοίνυν τὰ ὑνία, τὰ μεταξὺ τῶν βοῶν προσδεδεμένα τῷ ἀρότρῳ, ἢ τὸν ζυγὸν, ἢ τὸν ἱστοβοέα.

Ὁ ΔΕ ΤΥΤΘΟΣ ΟΠΙΣΘΕΝ. Τῷ μὲν δεσπότῃ τὸ ἀροῦν καὶ τὸ βοωτεῖν ἀποδέδωκε, τῷ δὲ οἰκέτῃ τὸ ἐπισκάλλειν καὶ κατακρύπτειν τὸν σπειρόμενον καρπὸν, ἵνα μὴ εὐπετῶς αὐτὸν αἱ ὄρνιθες ἀναλέγωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐῤῥιμμένον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐπιφερομένης γῆς ὑπὸ τοῦ δμωὸς ἀποκρύπτηται περιστρεφόμενος·

οἷς εἰκότως ἐπήγαγε, καθόλου γὰρ παντὸς ἔργου τὴν μὲν εὐθημοσύνην ἀρίστην εἶναι, τὴν δὲ κακοθημοσύνην κακίστην· δεῖ γὰρ ἕκαστον εὖ διατιθέναι, καὶ μὴ κακῶς ἀλλὰ καλῶς· ἐν παντὶ γὰρ ἔργῳ τὸ εὖ ἔστι καὶ τὸ κακῶς. Διὸ καὶ ἐν τῷ σπείρειν δεῖ τὸ εὖ ἐπιζητεῖν, τοῦτο δὲ, ἐν τῷ σπείροντα φροντίζειν, καὶ μὴ τὰ σπέρματα ταῖς ὄρνισιν ἐκκείμενα ποιήσωμεν. Εὐθημοσύνη, ἐπιμέλεια καὶ ἐργασία.

475. ὯΔΕ ΚΕΝ ἉΔΡΟΣΥΝΗι. Εἰ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν γίγνοιντο πάντα καὶ εὐξαμένοις ἐπακολουθήσει καὶ τὰ παρὰ τοῦ Διὸς, οἱ στάχυες ἁδροὶ γεννήσονται· τοιοῦτοι δὲ γενόμενοι νεύσουσιν ἔραζε, ὡς εἰώθασιν πλήρεις ὄντες καὶ ἐμβριθεῖς. Τὸ γὰρ πλῆρες βαρύνον τὸν στάχυν νεύειν ποιεῖ, ὁ δὲ ἀσθενὴς ὀρθὸς μένει διὰ κουφότητα. Δεῖ δὲ ἐφιστάνειν ὃν ἐκάλεσεν Δία Χθόνιον, Ὀλύμπιον πάλιν εἶπεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι πανταχοῦ ὁ Ζεὺς, ἀλλ' ἄνω μὲν Ὀλύμπιος, κάτω δὲ Χθόνιος· καὶ ἐπειδὴ τελειοῖ τοὺς ἐν τῇ γῇ καρποὺς καὶ τὰς τοῦ οὐρανοῦ κινήσεις ὄμβρους πέμπων, ἅμα καὶ Ὀλύμπιον αὐτὸν ὑμνητέον καὶ Χθόνιον, διὰ μὲν τὸ ἀφ' οὗ ἡ τελείωσις, Ὀλύμπιον, διὰ δὲ τὸ ἐν ᾧ, Χθόνιον. Οὕτως, φησὶ, ποιοῦντός σου, τῇ ἁδροσύνῃ τῶν γεννημάτων ἐπὶ τὴν γῆν οἱ στάχυες νεύσουσιν, εἰ συνευδοκήσει τῇ σπουδῇ σου καὶ ὁ λεχθεὶς χθόνιος Ζεὺς, ἤτοι ὁ Πλούτων.

ἉΔΡΟΣΥΝΗι. Τουτέστι τῷ βάρει καὶ τῇ πυκνότητι, ἁδρὸς γὰρ ὁ πολύς.

477. ΚΑΙ ΣΕ ΕΟΛΠΑ. Ἐκ πόνων, φησὶν, ἕξεις καρποὺς, καὶ ἐκ τῶν ἀγγείων, ἐν οἷς δεῖ τούτους ἀποθησαυρίζειν, ἐλάσεις τὰ ἀράχνια· ἐν τοῖς γὰρ κενοῖς ὑφαίνουσιν αἱ ἀράχναι. Διάξεις οὖν λιπαρῶς, καὶ τὸ ἔαρ ὄψει ἱλαρὸν, οὐδὲ πρὸς ἄλλον ἀποβλέψεις· τὸ γὰρ ΑΥΓΑΣΕΑΙ τοῦτο σημαίνει. Τοὐναντίον δὲ, εἰς σὲ βλέψει τις, ὡς ἐπικουρίας δεόμενος. Εὖ δὲ καὶ τὸ μέχρι τοῦ ἔαρος εὔθυμον διάγειν τὸν ἐπιμελούμενον τῆς γῆς, ὅτε τοὺς πολλοὺς εἰώθασιν ἀπολείπειν οἱ θερισθέντες καρποί. Πολιὸν δὲ τὸ ἔαρ οὗτος εἶπεν, ὡς ἄλλοι λευκὸν, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡδονὴν, ὅτι μὴ στυγνὸν καὶ κατηφὲς, ἀλλ' ἱλαρὸν, διὰ τὴν μέχρις αὐτοῦ τῶν καρπῶν εὐπορίαν, ἀφθόνων ἐκ τῆς ἐπιμελείας γεγονότων. Τὸ δὲ ΕΥΟΧΘΕΩΝ σημαίνει οὐχὶ ἀχθόμενος ἀλλ' εὖ ἔχων, ἀντὶ ὀχθεῖν καὶ οἷον εὐωχούμενος, κατὰ πα-

ράθεσιν ἑνὸς γράμματος, εὐοχθέων γενόμενος. Εὐεκτῶν καὶ εὐθηνούμενος, καλοὺς σωροὺς τῶν καρπῶν ἔχων· ὄχθος γάρ ἐστιν ἡ σωρεία τοῦ χώματος.

479. ΕΥΟΧΘΕΩΝ. Χαίρων, πληθύων τῆς ὀχῆς· ὀχὴ δὲ, ἡ τροφή. Εἴρηται οὖν κατὰ πλεονασμὸν τοῦ θ, ἢ ἐπειδὴ ὄχθος λέγεται ὁ κόπος. Εὐοχθέων, τουτέστιν, οὐ κεκοπιακὼς, ὡς τὸ,

κάματον εὐκάματον

παρ' Εὐριπίδῃ. Εἰς τὸ ἔαρ, φησὶν, ἥξεις, ἔχων τοὺς καρποὺς καὶ τῶν πόνων τὰς ἀμοιβάς.

481. ΕΙ ΔΕ ΚΕΝ ΗΕΛΙΟΙΟ ΤΡΟΠΑΙΣ. Διὰ τούτων διδάσκει συντόμως, ὅτι οἱ περὶ τὰς τροπὰς τὰς χειμερινὰς ἢ μετὰ τὰς τροπὰς σπείροντες ὀλίγον ἕξουσι θέρος, καὶ τὴν ὀλιγότητα ποιητικῶς ἀπὸ τῶν παρεπομένων δηλοῖ, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅπου καὶ ὁ χρησμὸς ἀπορίαν ἁπλῶς τῶν καρπῶν εἶπε,

Καὶ θέρος ἀδρέπανον θήσει καὶ ἄβοτρυν ὀπώρην.

Οὕτως οὖν καὶ τὰ τοῦ Ἡσιόδου πολλὴν ἔμφασιν ἔχει τῆς ἀκαρπίας. Ὁ μὲν γὰρ καθήμενος ἐν τῷ θερίζειν καὶ ὀλίγον τῇ χειρὶ πλῆθος ἀσταχύων περιλαμβάνων τὸ ἄναυξες αὐτῶν ἅμα δηλοῖ, διὸ καθήμενος θερίζει· καὶ τὸ ἀραιὸν, διὸ ὀλίγους περιλαμβάνει· ὁ δὲ ἀντία δεσμεύων τὴν κολοβότητα καὶ σμικρότητα, ἀντιβάλλοντες γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀλλήλοις ἐναντίως τιθέντες δεσμεύουσιν. Ὁ δὲ κεκονιμένος, τὴν ψιλότητα τοῦ πεδίου, καὶ τὸ μὴ συνεσκιᾶσθαι αὐτὸ ὑπὸ τῶν ἀσταχύων. Ὁ δὲ φέρων οὐκ ἐφ' ἁμάξης αὐτοὺς ἀλλ' ἐν φορμῷ, καὶ λανθάνων τοὺς πολλοὺς ὅτι φέρει, πάλιν τὴν ὀλιγότητα, δι' ὧν πάντων δηλοῖ κροσήκοντας εἶναι τῇ ἀκαιρίᾳ τῆς σπορᾶς τοὺς θερισμούς.

482. ἩΜΕΝΟΣ ΑΜΗΣΕΙΣ. Κατέχων τὰ δράγματα μὴ χειρὶ πεπληρωμένῃ, ἀλλὰ κενῇ χειρὶ τὸ λεγόμενον, καὶ περὶ ὀλίγον τόπον αὐτῆς συσφίγγων τὰ δράγματα, διὰ σμικρότητα.

485. ΑΛΛΟΤΕ Δ' ΑΛΛΟΙΟΣ ΖΗΝΟΣ. Ἕως τοῦ, ΘΝΗΤΟΙΣΙ ΝΟΗΣΑΙ. Τοῦτο οὐ μάτην προσέθηκεν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῖς μὴ παριδοῦσι τὸν καιρὸν ἀπορεῖν ἔσθ' ὅτε συμβαίνει, καὶ τοῖς παριδοῦσιν ἐκ τοῦ παραλόγου θερίζειν καρποὺς

ἀφθόνους, πᾶν τὸ τοιοῦτον ἔργον εἶναι φησὶ τοῦ Διὸς, δι' ἄλλας αἰτίας ἀδήλους ἡμῖν ταῦτα ποιοῦντος. Οὐκ εἰδότες οὖν οἱ ἄνθρωποι τίς ὁ νοῦς τοῦ Διὸς, ὀφείλομεν τὰ ἐφ' ἡμῖν μὴ παραλείπειν.

487. ΕΙ ΔΕ ΚΕΝ ΟΨ' ΑΡΟΣΗιΣ. Τί ἂν γίνοιτο βοήθημα τῷ ὀψὲ τοῦ καιροῦ ἀρόσαντι, διὰ τούτων λέγει· καὶ ὅτι δεῖ ὕδωρ ἐκ Διὸς γενέσθαι μεσοῦντος ἤδη ἔαρος, ἡνίκα ὁ κόκκυξ ᾄδειν ἄρχεται καὶ τέρπειν, οὐχ ὡς ἡδύφωνος (οὐ γάρ ἐστιν) ἀλλ' ὡς μηνύων τὸ ἔαρ ἤδη πλατὺ εἶναι. Τότε ἂν εἰ γένοιτο ὑετὸς, ὥστε εἰς τρίτην ἡμέραν μήτε ὑπερβάλλειν τῷ πλήθει βοὸς ὁπλὴν, μήτε ἀπολείπειν, ἀλλὰ βρέχειν ὅλην, ἔσται βοήθημα τῷ ὀψαρότῃ, καὶ σχοίη ἂν καρποὺς ἐφαμίλλους τῷ πρωταρότῃ. Τὴν μὲν οὖν ὁπλὴν ἐπὶ βοὸς ῥηθεῖσαν οὐκ οὖσαν τῶν μονονύχων, συγγνώμης ἀξιωτέον. Διότι δὲ σημεῖον ἐξεῦρεν ἱκανὸν ἀρκοῦντος ὄμβρου τοῖς περὶ ἄροτρα καὶ βοῦς ἀσχολουμένοις, ἐπαινετέον. Ὅτι δὲ ὁ τοιοῦτος ὄμβρος χρήσιμος, πιστοῦται ἀπὸ τοῦ τὴν Σικελίαν εὐκαρπεῖν πολλοὺς δεχομένην ἐαρινοὺς ὄμβρους, καὶ ἀπὸ τοῦ προσηνὲς εἶναι τὸ ὕδωρ τότε τῇ γῇ ὑποθερμαινόμενον, καὶ νηπίοις οὖσι τοῖς καρποῖς συμφέρον· καὶ ἀπὸ τοῦ τινας καὶ ἐν ἰσημερίᾳ σπείραντας ἐαρινῇ, Μαρτίου μηνὸς κα, πολλοὺς θερίσαι καρπούς· καὶ γὰρ ὁ τριμηνιαῖος λεγόμενος πυρὸς ὑπὸ τοιούτων ὄμβρων ἐκτρέφεσθαι ἔοικε τῷ ἐαρινῷ. ΕΙ ΔΕ ΚΕΝ ΟΨ' ΑΡΟΣΗιΣ. Εἰ δὲ συμβῇ σοι βραδύνειν, φησὶ, τοῦτό σοι ἔσται σημεῖον, ἐὰν ἐπὶ τῷ σπόρῳ σου τῷ ἐαρινῷ ἐπιβρέξῃ ἡμέρας τρεῖς τοσοῦτον, ὥστε συστῆναι τὸ ὕδωρ τῇ γῇ μέχρι τοῦ σκεπάσαι τὸ ἴχνος τοῦ βοὸς, μήτε ὑπεράνω, μήθ' ὑπερκατωτέρω, τότε ἐρίσειαν τὰ ὀψίμως ἐσπαρμένα τοῖς πρωΐμοις.

493. ΕΝ ΘΥΜΩι Δ' ΕΥ ΠΑΝΤΑ. Δεῖ τοὺς καιροὺς παραφυλάττειν τὸν γεωργὸν, καθ' οὓς ἀποδοτέον ἕκαστα τῶν ἔργων, καὶ τὰ ἐκ τοῦ Διὸς γινόμενα, οἷον ὄμβρους, αὐχμοὺς, ἀνέμους ψυχροὺς, ἢ θερμούς. Ταῦτα γὰρ συνεργεῖ τοῖς ἐκ τῆς γῆς, ἢ καὶ ἐμποδίζει πρὸς τὴν γένεσιν, ὧν οὐ δεῖ τῆς παραφυλακῆς ἀμελεῖν.

495. ΠΑΡ Δ' ΙΘΙ ΧΑΛΚΕΙΟΝ. Διὰ τούτων καὶ τῶν ἐφεξῆς παρακελεύεται, μὴ δ' εἰ χειμέριος ἀὴρ εἴη, ἢ καὶ κρυμώδης, ἀμελεῖν τῶν ἔργων, ἀλλ' ἀντιπράττεσθαι πρὸς αὐτὸν

ἀόκνως· τὸν γὰρ δεόμενον τῶν ἔργων διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν τρέφεσθαι, τὰς λέσχας καταλαμβάνειν ἄτοπον. Τότ᾽ οὖν δεῖ ἐπὶ ταύτας χωρεῖν, ὅταν πάντη κωλύῃ τῶν ἔργων τὸ κρύος. Ὅτι δὲ τοὺς ἀλεεινοὺς οἴκους οἱ πένητες κατελάμβανον, ἐν οἷς συγκαθήμενοι ἐν λαλιαῖς ἦσαν, δῆλον, καὶ ὅτι λέσχας ἐκάλουν τούτους, καὶ γὰρ ἐν Ἀθήναις ἦσαν τοιοῦτοι τόποι καὶ ὠνομάζοντο λέσχαι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιαι· καὶ ὅτι ἐδρᾶτό τινα θέσμια περὶ αὐτοὺς, ἵνα οἱ λόγοι γίνωνται σὺν τοῖς συνιοῦσιν ἐπωφελεῖς· εἰώθεισαν δὲ καὶ ἐγκαθεύδειν τινὲς τοῖς χαλκείοις κρυμῶν ὄντων, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐργαστηρίοις, ἐν οἷς ἐξάπτεται πῦρ. Τότε οὖν ἐν τούτοις ἀλεαίνεσθαι μόνον, ὅταν τὸ κρύος μὴ συμφέρῃ τοῖς ἔργοις· ὅταν δὲ καὶ ἐν κρύει ἀπαιτῇ τὰ ἔργα, παρατακτέον, καὶ τῶν ἔργων ἀνθεκτέον. Τὰ χαλκεῖα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἄθυρα ἦν, καὶ ὁ βουλόμενος εἰσήει καὶ ἐθερμαίνετο, καὶ οἱ πένητες ἐκεῖ ἐκοιμῶντο. Λέσχη δέ ἐστι τόπος τις δημόσιος, ἀνειμένος τοῖς βουλομένοις διαιτᾶσθαι. Λέγει γὰρ ἡ Μελανθὼ πρὸς Ὀδυσσέα·

Εἰ σὺ θέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν
Ἐς λέσχην θερμαίνου, —

τουτέστιν εἰς τόπον λέσχης ἄπελθε. Καθεζόμενοι δὲ ἐν αὐτοῖς ἐθερμαίνοντο, καὶ τῶν ἔργων ἀπείχοντο. Παρέρχου οὖν φησι τοὺς τοιούτους τόπους ὥρᾳ χειμῶνος, τότε γὰρ μὴ ὀκνῶν ἀνὴρ μεγάλως αὔξει τὸν ἑαυτοῦ βίον· ὁ δ᾽ ἀεργὸς ἐλπίζων πάντα αὐτῷ αὐτόματα παραγενήσεσθαι διελογίσατο κακὰ, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐκακολόγησεν. — Νεοπτόλεμος ἐν τῷ περὶ γλωσσῶν φησι λέσχην εἶναι ὄνομα αὐλῆς, ἐν ᾗ πῦρ ἐστι. Φησὶν οὖν ὅτι ἀπερχόμενος ἐπὶ τὸ ἔργον σου μὴ, ἐὰν εὕρῃς τόπον θέρμην ἔχοντα, στῇς καὶ φλυαρῇς, ἀλλὰ πάρελθε· ἐκ τούτου οὖν καὶ λέσχη ἁπλῶς ἡ φλυαρία· ἀλέα δὲ ἡ θέρμη ἡ περὶ τὸν ἥλιον, κυρίως ὕπαιθρος τόπος ὑπὸ ἡλίου θερμαινόμενος. Μένανδρος,

ἀλέας Ἀθήνας.

498. ΜΗ ΣΕ ΚΑΚΟΥ ΧΕΙΜΩΝΟΣ. Ἕως τοῦ ΠΟΔΑ ΧΕΙΡΙ ΠΙΕΖΟΙΣ. Τῶν λιμωττόντων τοὺς πόδας φησὶ παχύνεσθαι, τὸ δ᾽ ἄλλο σῶμα λεπτύνεσθαι. Καὶ εἷς νόμος ἐν Ἐφέσῳ, μὴ ἐξεῖναι πατρὶ παῖδας ἀποθέσθαι ἕως ἂν διὰ λιμὸν παχυνθῇ τοὺς πόδας. Ἴσως δὲ καὶ τὴν ἀπὸ καθίσεως καὶ ἀργίας πάχυνσιν δηλοῖ τῶν ποδῶν· γίνεται γὰρ τοῦτο τοῖς ἐπὶ πολὺ καθημένοις. Ἐὰν οὖν ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς οἴκοις ἀργὸς καθιζάνῃς, λεπτῇ χειρὶ διὰ λιμὸν τοὺς παχεῖς ὄντας πόδας πιέσεις. Ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἐν τοῖς λιμοῖς πάχυνσις εἶναι κατὰ φύ-

σιν, ὡς ὁ Πλούταρχος· δεῖται γὰρ τὸ ἐν ἡμῖν θερμὸν, ἵνα μένῃ, τῆς ἔξωθεν τροφῆς, ἣν οὐ δεχόμενον δαπανᾷ τὸ σῶμα, καὶ αὐτοῦ τι ἀποσπᾷ· δι᾽ ἀσθένειαν δὲ ἀδυνατοῦν ἀλλοιῶσαι τὸ ἀποσπώμενον, ἄπεπτον ἀφίησι· καὶ αὐτὸ μὲν, τὰ μέσα καὶ τὰ ἄνω λεπτύνει τοῦ σώματος, ἐν οἷς ἐστι τὸ πλεῖον· ἐκεῖνο δ᾽ ἄρα τὸ ἄπεπτον εἰς τὸ κάτω φέρεται, καὶ οὕτω δὴ παχύνει τοὺς πόδας.

500. *ΠΟΛΛΑ Δ' ΑΕΡΓΟΣ ΑΝΗΡ.* Τοὺς ἐν ἀργίᾳ ζῶντας, καὶ τὰς ἐλπίδας κενὰς ἔχοντας, ἅτε μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότας ἔργον εἰς εὐπορίαν συντεῖνον, ἀνάγκη πολλὰ τῷ ὄντι κακὰ προσεννοεῖν διὰ τὴν ἀπορίαν ὅπως ἂν τραφῶσιν· ἐντεῦθεν λωποδύται γίνονταί τινες, ἐντεῦθεν ἱερόσυλοι, ἐντεῦθεν φιλοπράγμονες, καὶ πάντες ὅσοι τὸν βίον ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἔχειν ἐπινοοῦσι.

504. *ΔΕΙΚΝΥΕ ΔΕ ΔΜΩΕΣΣΙ.* Διὰ τούτου τοῦ παραγγέλματος, καὶ τὰ ὅμοια νοητέον· οὐκ ἀεὶ εὐτυχήσομεν· παρασκευαστέον οὖν καὶ πρὸς τὰς περιστάσεις· οὐδὲ ἀεὶ ὑγιανοῦμεν· φροντιστέον οὖν καὶ τῶν ταῖς νόσοις ἐπιτηδείων· οὕτως οὖν καὶ οἰκήσεων ἐν θέρει, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς τοῦ χειμῶνος προσβολῆς. Καθηγοῦ τοῦ ἔργου, καὶ πρόλεγε τοῖς δούλοις ὅτι οὐκ ἀεὶ θέρος ἔσται, ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ θέρους εὐτρεπισθῶσιν καὶ τὴν στέγην σου ὡς πρὸ τοῦ χειμῶνος στεγάσωσι διὰ τοὺς ὄμβρους· καὶ Ὅμηρος,

Πηλείδη μὲν ἐγὼν ἐνδείξομαι.

506. *ΜΗΝΑ ΔΕ ΛΗΝΑΙΩΝΑ.* Πλούταρχος οὐδένα φησὶ μῆνα Ληναιῶνα καλεῖσθαι παρὰ Βοιωτοῖς· ὑποπτεύει δὲ ἢ τὸν *Βούκαιρον αὐτὸν λέγειν, ὅς ἐστιν ἡλίου τὸν αἰγόκερων διϊόντος, καὶ τὸν *βούδορα τῷ βουκέρῳ συνᾴδοντας, διὰ τὸ πλείστους ἐν αὐτῷ διαφθείρεσθαι βόας· ἢ τὸν Ἑρμαῖον, ὅς ἐστι μετὰ τὸν βούδορα, καὶ εἰς ταυτὸν ἐρχόμενος τῷ Γαμηλιῶνι, καθ᾽ ὃν καὶ τὰ Λήναια παρ᾽ Ἀθηναίοις. Ἴωνες δὲ τοῦτον οὐδ᾽ ἄλλως, ἀλλὰ Ληναιῶνα καλοῦσι. Τοῦτον οὖν ὡς ψυχρὸν κελεύει φυλάττεσθαι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μησὶ τὰς ἐξαπίνης γινομένας πηγάδας, αἳ δὴ γίνονται πήξεις τῶν ὑδάτων τοῦ Βορέου πνεύσαντος, ἃς οὐ ῥᾴδιον ὑπομεῖναι διὰ τὴν σφοδρότητα τῆς πήξεως. *ΜΗΝΑ ΔΕ ΛΗΝΑΙΩΝΑ.* Ὄνομα μηνὸς κατὰ τοὺς Βοιωτούς· ἀναιρετικὸς δὲ οὗτός ἐστι τῶν βοῶν, εἰς ὃν ἐξέδερον τοὺς βόας. Ληναιὼν δὲ εἴρηται, διὰ τὸ τοὺς οἴνους ἐν αὐτῷ εἰσκομίζεσθαι· οὗτος

δὲ ὁ μὴν ἀρχὴ χειμῶνός ἐστιν. Οἱ δὲ Ληναιῶνα φάσκουσιν αὐτὸν καλεῖσθαι, διὰ τὰ λήναια, ὅ ἐστιν ἔρια, καὶ προβατοδόραν καὶ αἰγιοδόραν καλοῦμεν· ἢ ἐπειδὴ Διονύσῳ ἐποίουν ἑορτὴν τῷ μηνὶ τούτῳ, ἣν Ἀμβροσίαν ἐκάλουν. Προτρεψάμενος οὖν αὐτὸν τῷ χειμῶνι ἐργάζεσθαι, παραιτεῖται τὸν πρῶτον μῆνα· ΒΟΥΔΟΡΑ δέ φησιν ἀλεύου, ἤτοι τὰ αἴτια τοῦ ἀποδέρεσθαι τοὺς βόας, ὅπερ συνεκδοχικῶς τελευτᾶν σημαίνει. Αἱ δὲ ΠΗΓΑΔΕΣ χαλεπαί εἰσι πνέοντος τοῦ Βορέου· ἢ τὰς παγερὰς ποιούσας ἡμέρας, ἢ τὰς πάχνας αὐτῆς τῆς χιόνος.

509. ὩΣΤΕ ΔΙΑ ΘΡΗΚΗΣ. Ταῦτα καὶ τὰ ἑξῆς τὸν κρυμὸν ἐκτραγῳδεῖ τὸν βόρειον. Διὰ Θρήκης μὲν οὖν αὐτὸν πνέειν ἄμεινον εἰρῆσθαι, ἢ καὶ παρ᾽ Ὁμήρῳ ἐκ Θρήκης· ἄνωθεν γὰρ φέρεται ἀπὸ τῶν τῆς Θράκης βορειοτέρων, διὰ τῆς εἰς ἡμᾶς πορείας. Διατίθησι δὲ χαλεπῶς τὰ μὲν πελάγη, τὸν πόντον ὀρίνεσθαι τὴν δὲ γῆν μεμυκέναι λέγων διὰ τὰς ἐμπτώσεις τοῦ πνεύματος, τὴν δὲ ὕλην συνεπτηχέναι μετὰ τῆς γῆς, εἰ τύχοι, δένδρων οὖσαν πολλῶν, καὶ τὰ δένδρα τὰ στερεώτατα, δρῦς καὶ ἐλάτας προῤῥίζους πίπτειν εἰς γῆν, τοὺς δὲ θῆρας φρίσσειν, καὶ τὸ γινόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν προστιθεὶς φυσικῶς, τὸ συστέλλειν ἐπὶ τὰ μήδη τὰς οὐρὰς, καὶ ταῦτα τῶν θηρῶν λαχνῆεν καὶ δασὺ τὸ δέρμα ἐχόντων, σκεπόμενον ὑπὸ τῶν τριχῶν. Διόπερ οὐκ ἔδει καθικνεῖσθαι τὸν κρυμὸν αὐτῶν, ὡς ἡμῶν τῶν ἀτρίχων· καθικνεῖται δὲ ὅμως, ὥστε καὶ τῶν βοῶν τὰ δέρματα παχέα ὄντα μὴ ἀντέχειν, καὶ τὰς αἶγας κάμνειν· μόνους τοὺς ὄϊς διὰ τὴν τῶν μαλλῶν σκέπην αὐτάρκη τούτου ἀντεχομένους. Καὶ τέλος προστίθησιν, ὅτι ΤΡΟΧΑΛΟΝ, ἀντὶ τοῦ δίκην τροχοῦ κεκαμμένον καὶ κεκυφότα, γέροντα τίθησιν ὁ τοιοῦτος πάγος, ἐπειγόμενον σκέπην καταλαβεῖν, καὶ ἀλέας που τυχεῖν.

510. ΜΕΜΥΚΕ ΔΕ ΓΑΙΑ ΚΑΙ ὙΛΗ. Ἤτοι συμμέμυκε καὶ οἱονεὶ συμπέπτωκε διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ κρύους· ἐν ἔαρι γὰρ πᾶσα γῆ ἀνοίγεται, διὸ καὶ τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρποὺς ἀναδίδωσιν· ἐν χειμῶνι διὰ τὸ ψύχος ἄγονός ἐστι καὶ μεμυκυῖα ἡ γῆ. Ἢ μέμυκεν, ἀντὶ τοῦ μυκᾶται καὶ βοᾷ. ΝΗΡΙΤΟΣ δὲ ὙΛΗ ἡ μεγάλη, καὶ πολλή· πρὸς ἣν οὐδεὶς φιλονεικήσειε διὰ τὸ πλῆθος. Πᾶσα δὲ ἠχεῖ τὸ τηνικαῦτα ἡ ἄπειρος ὕλη, καὶ οἱ σύμφυτοι τόποι τῶν ὀρῶν, οἷς οὐδὲν ἀντίσχει, ἢ διὰ τὸ πλῆθος ἐρίσειεν.

514. ΟΥΡΑΣ Δ' ΥΠΟ ΜΕΖΕ' ΕΘΕΝΤΟ. Ἀπὸ τοῦ παρακολουθοῦντος· εἴωθε γὰρ τὰ ζῶα διὰ τὸ ψῦχος, τὰς οὐρὰς μεταξὺ τῶν μηρῶν ἀποθλίβοντα, ἐγγὺς τῶν αἰδοίων ποιεῖν· ὡς καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ,

"Εξεσθαι θερμότατον ῥιζοῦχε Ποσειδῶν.

ΜΕΖΕΑ δὲ ὡς μήδεα. Αἱ δ' οὐραὶ, ὡς νευρώδεις καὶ ὀστώδεις, δύσριγοί εἰσιν. Ἀριστοτέλης φησὶ μὴ μόνον τὰς αἶγας δυσρίγους εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πρόβατα.

520. ΤΡΟΧΑΛΟΝ. Ἐκ μεταφορᾶς τοῦ τροχοῦ, ἐπικαμπῆ, ἢ ὀξὺν ἐν τῷ δρόμῳ· ἀναγκάζεται γὰρ καὶ ὁ γέρων ὑπὸ τοῦ ψύχους τρέχειν ἐπὶ τὸν θερμὸν οἶκον· ἢ κυρτὸν καὶ ἐπικαμπῆ.

521. ΚΑΙ ΔΙΑ ΠΑΡΘΕΝΙΚΗΣ. Μόνην ἐξαιρεῖ τοῦ λόγου τῶν ὑπὸ τοῦ κρύους δαμαζομένων τὴν παρθένον· ἣν καὶ ἁπαλόχρουν διὰ τὸ οἰκουρεῖν οὖσαν ἄπληκτον τῆς ἐξ αὐτοῦ φρίκης μετὰ τὰ λοετρὰ καὶ τὰς ἀλοιφὰς, εἴσω μυχῶν τοῦ οἴκου παρθενευομένην, καὶ διὰ τοῦτο μένουσαν ἀπείραστον τοῦ κρύους. Καὶ γὰρ ἐκείνων ἑκάτερον βοηθεῖ καὶ ἡ οἰκουρία.

526. ΟΤ' ΑΝΟΣΤΕΟΣ ὉΝ ΠΟΔΑ. Τὸν μὲν ἀνόστεον δεῖ νοεῖν τὸν πολύποδα, διότι καὶ αὐτὸς ἕν τι τῶν μαλακίων ἐστί. Τὰ δὲ μαλάκια γένος τῶν ἀλόγων ζώων ἕν, τεττάρων ὄντων· ἐντόμων, μαλακοστράκων, ὀστρακοδέρμων, μαλακίων. Τὸ δὲ ΤΕΝΔΕΙ σημαίνει τὸ ἐσθίει, κατὰ τροπὴν τοῦ ἀντιστοίχου οὕτω ῥηθὲν, ἐπεὶ τένθης λέγεται ὁ ὀξυπείνης καὶ προτένθης. Λέγεται γὰρ καὶ ὁ πολύπους ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐκμυζᾶν τὸν πόδα συνεσταλμένος ἐν τοῖς μυχοῖς τοῖς ἑαυτοῦ. Τὸ δὲ ΑΠΥΡΟΝ εἶναι τοῦ πολύποδος τὸν οἶκον, νοεῖν ὡς ψυχρόν. ΚΑΙ ΕΝ ΗΘΕΣΙΝ αὐτὸν τότε ζῆν ΛΕΥΓΑΛΕΟΙΣ, τουτέστι κακοῖς, παρὰ τὸ λυγρὸν τοῦ λευγαλέου ῥηθέντος, ὥσπερ καὶ τὸ λυγρὸν αὐτὸ πεποίηται λίαν ὑγρὸν ὄν. Εἰ οὖν τὰ ἤθη λευγαλέα καὶ ὁ οἶκος ἄπυρος, ἐξ ἀμφοτέρων δείκνυται καταγωγὴν ἔχων ὑγρὰν καὶ ψυχράν· ἤθη γὰρ τὰς εἰωθυίας λέγουσι διαίτας ἑκάστῳ. Καὶ δὴ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε, δι' ἣν τὸν ἑαυτοῦ πόδα ἐσθίει καθήμενος ἐν τῷ φωλεῷ· οὐ γὰρ αὐτῷ ὁ ἥλιος ἐκλάμπων δείκνυσι τὸν τόπον τῆς νομῆς, διὰ τὴν δυσαερίαν τοῦ χειμῶνος· κατεσθίει. οὖν τὰς ἰδίας πλεκτάνας·

διὸ καὶ εὑρίσκονται οἱ παλαιοὶ πολύποδες ἔχοντες κολοβοὺς τοὺς πόδας. Κλείταρχος δὲ ἐν Γλώσσαις τὸν πολύποδα ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀνόστεόν φησι καλεῖσθαι. Ἀριστοτέλης δέ φησι ψεῦδος εἶναι τὸ κατὰ τοὺς πολύποδας· αὐτοὺς γὰρ ἑαυτοὺς μὴ κατεσθίειν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν παγούρων κατεσθίεσθαι. Ἔδει οὖν εἰπεῖν τένθει, διὰ τοῦ θ'. οἱ γὰρ Ἀττικοὶ τένθην καλοῦσι τὸν γαστρίμαργον. Κατ' ἐναλλαγὴν οὖν εἴρηται τοῦ θ' εἰς δ'.

529. *ΑΛΛ' ΕΠΙ ΚΥΑΝΕΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.* Ἔοικεν ἔννοιαν ἔχειν τῶν διαφόρων οἰκήσεων ἐπὶ γῆς, τῶν μὲν, ὡς βορείων, τῶν δὲ, ὡς νοτίων· καὶ συνορᾶν ὅτι χειμῶνος ἡμῖν ὄντος, τοῖς τὸ βόρειον μέρος οἰκοῦσιν, οὐ κωλύει θέρος ἄλλοις εἶναι, ὧν ἐστιν ἐγγὺς ὁ ἥλιος, τὰ νότια τοῦ ζωδιακοῦ περιπολῶν. Τοῦτο οὖν δηλοῖ λέγων, ὅτι χειμερίας παρ' ἡμῖν οὔσης καταστάσεως, ὁ ἥλιος πολὺς μὲν παρ' ἄλλοις, οὓς ἐκάλεσε κυανέους ὡς μέλανας, ἀπὸ τῶν Αἰθιόπων, μεσημβρινωτέρων ἡμῶν ὄντων, πάντας οὕτως καλέσας, ὥσπερ καὶ τοὺς βορείους πάντας διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐσήμανε.

530. *ΒΡΑΔΙΟΝ ΔΕ ΠΑΝΕΛΛΗΝΕΣΣΙ ΦΑΕΙΝΕΙ.* Βράδιον δὲ φαίνει παρ' ἡμῖν, ὡς πολὺν χρόνον τὰ ὑπὸ γῆν τμήματα διϊὼν, ἐλάχιστον δὲ τὰ ὑπὲρ γῆν. Ὁ γὰρ ἴσος χρόνος ἐκείνοις μὲν ἡμέραν ποιεῖ· νύκτα δὲ ἡμῖν μεγίστην ἑκατέραν.

531. *ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΔΗ ΚΕΡΑΟΙ ΚΑΙ ΝΗΚΕΡΟΙ ὙΛΗΚΟΙΤΑΙ.* Οἱ μὲν ὑληκοῖται, οἱ κερατηφόροι καὶ ἀκέρατοι, δῆλον ὡς οἱ θῆρές εἰσιν. Οὗτοι δὲ λέγονται φεύγειν ἐν ταῖς ἄκραις ταῖς δυσβάτοις τῶν ὀρέων, ἕως ἂν καταλάβωσι θάμνους ἢ σπήλαια. *ΜΥΛΙΟΩΝΤΕΣ* δὲ, διεστραμμένοι καὶ συγκαμφθέντες ὑπὸ τοῦ κρύους, ἢ τὰ χείλη κινοῦντες, ὑπὸ τῆς ψυχρότητος. Κράτης δὲ γράφει *ΜΑΛΚΙΟΩΝΤΕΣ*. Νήκεροι δὲ κατὰ στέρησιν, κέρατα μὴ ἔχοντες· τὸ γὰρ νη στερητικόν ἐστιν. Ὑληκοῖται δὲ, οἱ ἐν ὕλαις κοιταζόμενοι.

534. *ΟΙ ΣΚΕΠΑ ΜΑΙΟΜΕΝΟΙ.* Ἕως τοῦ, *ΑΛΕΥΑΜΕΝΟΙ ΝΙΦΑ ΛΕΥΚΗΝ.* Τρισὶν ἀποκοπαῖς ὀνομάτων ἐχρήσατο· τὸ μὲν σκέπασμα, σκέπα καλῶν, τὴν δὲ νιφάδα, νίφα· τὸ δὲ γλαφυρὸν, γλάφυ· δι' ὧν δηλοῖ τοὺς θῆρας κατα-

λαμβάνειν σκέπασμα ζητοῦντας, ἢ τοὺς κευθμῶνας τοὺς θαμνώδεις, ἢ τὸ ἄντρον τὸ γλαφυρὸν καὶ πέτρινον, τὴν νιφάδα φεύγοντας, ἐοικότας γέροντι τρίποδι, τρίπους γὰρ, ὁ βακτηρίᾳ χρώμενος· οὗτος κέκαμπται μὲν τὰ νῶτα, κυπτάζει δὲ εἰς γῆν.

538. ΚΑΙ ΤΟΤΕ ἘΣΣΑΣΘΑΙ. Πῶς δεῖ τὸν γεωργικὸν στέλλεσθαι κρύους ὄντος, διὰ τούτων ὑφηγεῖται· χλαμύδα περιβάλλεσθαι θάλπειν δυναμένην· τοιαύτη δὲ ἡ μαλακή· καὶ χιτῶνα τοιοῦτον καθειμένον, εἶθ᾽ ὅπως ἔσται μαλακὰ διδάσκων φησί· χρῆναι τὸν μὲν στήμονα τούτων εἶναι μὴ πολὺν, τὴν δὲ κρόκην πολλήν. Μαλακὴν μὲν οὖν χλαῖναν, οὐ τὴν Μιλησίαν λέγειν αὐτὸν ἢ τὴν Ἀττικὴν, ἢ ὅλως τὴν θρυπτομένοις οἰκείαν, οἵαν νῦν οἱ βαρυδαίμονες φοροῦσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῶν ἐρίων ἔχουσαν. Διδάσκει δὲ καὶ πῶς ἂν γένοιτο τοιαύτη διὰ τῆς πολλῆς κρόκης. Οἱ μὲν γὰρ στήμονες ἅτε στερεώτεροι ὄντες, ἐὰν ὦσι συνεχεῖς, δερματῶδες τὸ ὕφασμα ποιοῦσιν· ἡ δὲ κρόκη πλεῖον ἐγκαταμιγνυμένη διὰ τὸ εἶναι χαυνοτέρα τοῦ στήμονος ἀναδίδωσι κροκύδα, δι᾽ ἧς πολλῆς οὔσης καὶ τὸ σῶμα περιπτυσσομένης, ἀλεαίνεται ὁ φορῶν.

540. ΜΗΡΥΣΑΣΘΑΙ. Ἐπισπεύσασθαι ὑφάναι. Μήρυμα δὲ κυρίως τὸ ξαινόμενον ἔριον· νῦν δὲ ποιήσασθαι εἶπεν.

541. ΤΗΝ ΠΕΡΙΕΣΣΑΣΘΑΙ. Τοῦτο συμβαίνει τοῖς ῥιγῶσι. Πιεζομένων γὰρ τῶν τριχῶν κατὰ τὰς ῥίζας ὑπὸ τῆς ψυχρότητος καὶ πυκνώσεως τῆς περὶ αὐτὰς γινομένης, αἴρονται ὀρθαί. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τῆς φρίκης πάθος, ἡ διὰ πυκνώσεων σύντασις τῶν τριχῶν.

543. ΑΜΦΙ ΔΕ ΠΟΣΣΙ. Ἐκ βοείων δερμάτων εἶναι κελεύει τὰ ὑποδήματα, καὶ τούτων τῶν ἰσχυρῶν· τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ τῶν σφαγέντων βοῶν, ἀλλ᾽ οὐ τὰ τῶν αὐτομάτως ἀποθανόντων. Εἰκότως. Ἀποθνήσκουσι μὲν γὰρ ἢ νοσήσαντες, ἢ γηράσαντες, ὥστε ἠσθενηκότες. Τῶν δὲ σφαγέντων ἡ ἐν τοῖς δέρμασιν ἐνοῦσα δύναμις μένει. Δεῖν οὖν ἐκ τούτων εἶναι τὰ ὑποδήματα· δεῖν δὲ καὶ πίλοις ἔνδοθεν χρῆσθαι συμφύεσθαι τοῖς ποσὶ δυναμένοις, καὶ μειζόνως ἀλεαίνειν. Τὰ γὰρ ἄκρα μείζονος δεῖται βοηθείας, ὡς πορρώτερον ὄντα τοῦ μέσου, ἐν ᾧ τὸ ἔμφυτον θερμόν.

545. ΠΡΩΤΟΓΟΝΩΝ Δ' ΕΡΙΦΩΝ. Βούλεται καὶ δέρματι σκέπειν ἑαυτὸν τὸν γεωργικόν· εὔραφον δὲ εἶναι τοῦτο ἐκ πολλῶν δερμάτων ἐριφίων, ἐκ πρωτογόνων δὲ ἐρίφων, οἰόμενος ἰσχυρότερα εἶναι καὶ τὰ τούτων δέρματα, ὡς τεχθέντων ἔτι τῶν τεκόντων αὐτοὺς ἀκμαζόντων· ὥσπερ καὶ τὰ νεῦρα τὰ βόεια, οἷς χρῆναι τὰ δέρματα συῤῥάπτειν, διὰ τὴν ἰσχὺν ἔκρινεν. Τὸ δ' οὖν τοιοῦτον δέρμα περίβλημα εἶναι τῶν νώτων, ἵνα τὴν διφθέραν ταύτην φορῶν ὁ ἐργάτης ἀμύνηται τὰς ἐκ τοῦ ὑετοῦ προσβολὰς, ἀλέαν ἔχων καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου ψύξιν διαφεύγων.

547. ΚΕΦΑΛΗιΦΙ Δ' ῾ΥΠΕΡΘΕΝ. Δεῖ καὶ πῖλον ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀσκητόν· ἔστι δ' οὗτος ὁ ἐξ ἐρίων γεγονὼς, ἵνα μὴ ὑετὸς καταβρέχῃ τὴν κεφαλὴν, ἣν διὰ τῶν ὤτων ἐδήλωσεν ἐπ' ἐσχάτης αὐτῆς κειμένων. Καὶ τέλος πάντων ἐπήγαγεν, ὅτι ψυχραὶ πάντων εἰσὶν αἱ καταστάσεις τῶν ἡμερῶν, βορέου πεσόντος· τοῦτο δ' ἔστιν ἄνωθεν πνεύσαντος· πνεῖ γὰρ ἀπὸ ὑψηλοτέρων ὁ βορέας, ὃ δηλοῖ τὸ πεσεῖν. Διὸ χρὴ ταῦτα πάντα κατεσκευάσθαι τὰ περιβλήματα, τὴν χλαῖναν, τὸν χιτῶνα, τὰ ὑποδήματα, τοὺς ἐντὸς τούτων πίλους, τὴν διφθέραν, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἄλλον πῖλον· οἷς ὁπλισθεὶς ὁ ἐργατικὸς, ἀμύνεται τὸν κρυμόν.

550. ΗΩιΟΣ Δ' ΕΠΙ ΓΑΙΑΝ. Ταῦτα λέγεται φυσικῶς περὶ τῶν εἰς τὸν ἀέρα φερομένων ἐκ τῶν ὑγρῶν τῶν ἐπὶ γῆς, οἷον ποταμῶν ἢ λιμνῶν, ἀναθυμιάσεων· ἀφ' ὧν ποτὲ μὲν νέφη συνίστανται μόνον, ποτὲ δὲ ὑετοὶ φέρονται, πυκνωθεισῶν τῆς ληγούσης ἡμέρας τῶν ἀθροισθεισῶν ὀρθρίων. Ὁ μὲν οὖν ἀὴρ πυροφόρος λέγεται τῷ τρέφειν τοὺς καρποὺς διὰ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ὑδάτων ὧν καταπέμπει.

551. ΜΑΚΑΡΩΝ ΕΠΙ ΕΡΓΟΙΣ. Τοῖς τῶν εὐδαιμόνως ζώντων. Τὴν δὲ μεταξὺ θέσιν αὐτὴν γῆς καὶ οὐρανοῦ τάσιν ἐκάλεσεν, ὡς καὶ εἰς ὕψος χωροῦντος, καὶ εἰς τὰ κοῖλα καταδυομένου τῆς γῆς. Τοῦτον δέ φησιν ἀπὸ τῶν ποταμῶν ἀρυσάμενον τὰς ἀτμίδας αἴρεσθαι ὑπὲρ τὴν γῆν, ἀνάγοντα τὰς ἀτμίδας. Διὰ γὰρ τὴν ψύξιν τὸ θερμὸν εἴσω τῆς γῆς εἰργόμενον ἀναπέμπει τὰς ἀτμίδας, καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν τῶν ἐν αὐτῇ καὶ ἐκ τῶν φρεάτων· καὶ ἔστιν ἰδεῖν τοῦτο ἐναργῶς ἀποτελούμενον ἀπὸ τῶν ἁλικῶν καὶ φρεατίων ἀνάδοσιν ἕωθεν τοιαύτην ἀτμώδη,

Ὁ οὖν ἀὴρ δεχόμενος ταύτας ὑψοῖ διὰ τῆς τῶν ἀνέμων συστροφῆς· καὶ ὅταν τοῦτο γένηται, ποτὲ μὲν ὡς πρὸς ἑσπέραν ὕει, ψυχθείσης τῆς ἀτμίδος, ποτὲ δὲ εἰς πνευμάτων μεταβάλλει συστάσεις. Δεῖν οὖν ταῦτ' εἰδότα τὸν γεωργικὸν τὰ ἔργα πειρᾶσθαι πληροῦν πρὸ τῆς ἑσπέρας, καὶ οἴκαδε ἀναχωρεῖν, μήποτε ἀσυμπληρώτων ὄντων τῶν ἔργων, νὺξ ἐπέλθῃ τοιαύτη, καὶ ποιήσῃ τὸ σῶμα μυδαλέον, δίυγρον ἐκ τοῦ ὑετοῦ γεγονός. Πρωϊνὸς δὲ ἀὴρ εἰς γῆν ἁπλοῦται ἐξ οὐρανοῦ σιτοφόρος, ὅστις ἀνιμήσας ἀπὸ ποταμῶν καὶ ὑψωθεὶς, εἰς πνοὰς διαλέλυται.

ΑΗΡ ΠΥΡΟΦΟΡΟΣ. Ἡ δρόσος ἡ τὸν σῖτον φέρουσα, ἢ ἀὴρ δροσώδης τρέφων τὰ λήϊα, ἢ ὁ φέρων τὸν σῖτον, ἢ ὁ πυρετὸν καὶ κάματον φέρων, ἢ ὁ φέρων τὸν ἥλιον. Σέλευκος δὲ γράφει, ΑΗΡ ΟΜΒΡΟΦΟΡΟΣ. Ἴσως δὲ πείθων γεωργεῖν. Μάκαρας δὲ πάντας ἐκάλεσε πλουσίους.

559. ΑΛΛ' ὙΠΑΛΕΥΑΣΘΑΙ· ΜΕΙΣ ΓΑΡ ΧΑΛΕΠΩΤΑΤΟΣ ΟΥΤΟΣ. Κατὰ Ῥωμαίους Ἰαννουάριος, ἐν ᾧ φησι τὸ κρύος γίνεται, μάλιστα τὸν Ληναιῶνα λέγων· καὶ προσέθηκεν ὅτι οὐ μόνον ἀνθρώποις χαλεπὸς, ἀλλὰ καὶ προβάτοις, καὶ ταῦτα σκέπην ἔχουσιν ἱκανὴν, ὥς εἶπεν, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἁπλῶς τὰ βοσκήματα νῦν πρόβατα καλοίη.

561. ΤΗΜΟΣ ΘΩΜΙΣΥ ΒΟΥΣΙΝ. Διὰ τὸν χειμέριον μῆνα τροφὴν πλείονα κελεύει διδόναι· τοῖς μὲν βουσὶ τὸ ἥμισυ τῆς εἰωθυίας προστιθέντα, τοῖς δὲ ἀνθρώποις πλέον ἢ τὸ ἥμισυ· εἰ μὴ ἄρα τὸ ἥμισυ καὶ τὸ πλέον δεῖ συντάττειν, ἵν' ἀμφοτέροις πλέον ἢ τὸ ἥμισυ δίδωσί τις τοῦ ἔθους· πέττεται γὰρ χειμῶνος ὄντος ἡ τροφὴ μᾶλλον ἐν μήκει τῶν νυκτῶν· ἥτε γὰρ θερμότης εἴσω καθειργμένη διὰ τὴν ἔξωθεν πύκνωσιν πλείονα δαπανᾷ· καὶ μῆκος αἱ νύκτες ἔχουσαι πλείονα πέττουσι τροφὴν, ἣν ἁρμαλιὰν εἶπεν, ὡς προσφιλῆ τοῖς τρεφομένοις καὶ εὐάρμοστον.

ΘΩΜΙΣΥ ΒΟΥΣΙΝ. Τότε μὴ ἐργαζομένοις τοῖς βουσὶ τὸ ἥμισυ τῆς ταγῆς δὸς, ἀνδρὶ δὲ καὶ πλέον· ἁρμαλιῆς, τῆς τροφῆς, ἀπὸ τοῦ ἁρμόζειν τῇ ψυχῇ, ἢ ἀπὸ τοῦ αἴρειν τὰ σώματα.

562. ΜΑΚΡΑΙ ΓΑΡ ΕΠΙΡΡΟΘΟΙ ΕΥΦΡΟΝΑΙ ΕΙ-

ΣΙ. Μακραὶ γὰρ οὖσαι αἱ νύκτες βοηθοῦσι τοῖς βουσὶν, ἐπειδὴ πολλὰ ἀναπαύονται καὶ ὀλίγα κάμνουσιν. Εὐφρόνας δὲ κατὰ παραγωγὴν τοῦ ὕπνου λαμβάνουσιν.

563. ΤΑΥΤΑ ΦΥΛΑΣΣΟΜΕΝΟΣ. Τοῦτον καὶ τοὺς ἑξῆς δύο διαγράφει Πλούταρχος. Δηλοῦσι δὲ χρῆναι διόλου τοῦ ἔτους βλέπειν εἰς τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας, καὶ πρὸς ταύτας ἰσοῦν τὰ ἔργα, ἕως ἂν μετὰ τὸν σπόρον ἡ ὥρα ἀφίκηται τῆς τῶν καρπῶν συλλογῆς. Τούτων δὲ διαγραφέντων, ἀκόλουθα τὰ ἑξῆς ᾖ.

566. ΕΥ Τ' ΑΝ Δ' ἙΞΗΚΟΝΤΑ. Ἕως τοῦ, ΑΚΡΟΚΝΕΦΑΙΟΣ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἑσπερία ἐπιτολὴ τοῦ Ἀρκτούρου, ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ καιροῦ τῆς νυκτὸς ἀνατέλλοντος· Κνέφας γὰρ ἡ νύξ· καὶ παρέσχεν οὗτος τοῖς ἀστρονόμοις ἀκρονύχους τούτους καλεῖν. Ἐν οὖν τῇ Ἑλλάδι τῇ Παρθένῳ συνανατέλλων ὁ Ἀρκτοῦρος, εἰκότως μετὰ ἑξήκοντα τῶν χειμερινῶν τροπῶν· ἑσπέριος δὲ ἐπιτέλλει· τότε γὰρ ἐν Ἰχθύσιν ἥλιός ἐστι, καὶ ἡ Παρθένος οὖσα κατὰ διάμετρον ἑσπέρας ἀνίσχει. Ταύτῃ δὲ καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος.

568. ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ. Ὁ τοῦ ἀρκτοφυλάκου ἀστὴρ, ὁ μεταξὺ τῶν σκελῶν αὐτοῦ ἀνατέλλων. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀρκτοφύλαξ καλεῖται καὶ Βοώτης.

570. ΤΟΝ ΔΕ ΜΕΤ' ΟΡΘΡΟΓΟΗ. Ἕως τοῦ, ὩΣ ΓΑΡ ΑΜΕΙΝΟΝ. Ἐν τούτοις ἀμπέλου τομῆς φράζει καιρόν. Οἰνάδας γὰρ καλοῦσι τὰς ἀμπέλους, ἤδη φαινομένου ἔαρος μεθ' ἑσπερίην ἐπιτολὴν ἀρκτούρου καὶ χελιδόνος ἔκφρασιν. ΟΡΘΟΓΟΗ δὲ ἡ χελιδὼν διὰ τὸν μῦθον, ὅς φησιν αὐτὴν διὰ τὴν λύπην ᾄδειν τὴν Φιλομήλαν οὖσαν Ἀττικήν. Πλάτων δὲ οὐδὲν ζῶον λυπούμενον ᾄδειν φησὶν, οὐδὲ αὐτὴν τὴν χελιδόνα καὶ τὴν ἀηδόνα καὶ τὸν ἔποπα. Τί οὖν ἔδει καλεῖν αὐτὴν ὀρθογόην; εἰ μὴ ἄρα ὀρθοβόην γραπτέον, ὥς τινες. ΟΡΘΡΟΓΟΗ, ἡ ὑπὸ τὸν ὄρθρον θρηνοῦσα. Πανδίων Ἀθηναῖος δύο ἔχων θυγατέρας, Πρόκνην καὶ Φιλομήλαν, τὴν Πρόκνην ἐξέδωκέ τινι Θρακικῷ, τοὔνομα Τηρεῖ, καὶ λαβὼν εἶχεν ἐν τῇ Θράκῃ. Ἔσχε δὲ Πρόκνη δύο παῖδας. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἦλθεν εἰς Τηρέα ἐπισκέψασθαι τὴν ἀδελφὴν Φιλομήλα· καὶ τῆς Πρόκνης πάλιν μεταπεμψαμένης αὐτὴν, καταπιστεύεται αὐτὴν ἀπειρόγαμον οὖσαν ὁ Τηρεὺς, καὶ

δραξάμενος ἐρημίας μεταξὺ τῆς ὁδοῦ, τοῦ τρόπου τοῦ οἰκείου τετόλμηκεν ἄξιον· τὴν γὰρ τῆς γυναικὸς ἀδελφὴν Φιλομήλαν ποθήσας, οὐ μόνον ἀποπαρθενεύει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀφαιρεῖ αὐτῆς καὶ τὴν γλῶσσαν, ἵνα μὴ τῇ ἀδελφῇ ἐξείπῃ τὸ γεγονός. Ἡ δὲ μὴ δυναμένη λαλῆσαι τῇ ἀδελφῇ διὰ τὸ τῆς γλώττης πάθος, κατεποίκιλλε τὸ γεγονὸς θρῆνος τῷ ἱστῷ. Ταύτην δὲ ὁ Ζεὺς μετέβαλεν εἰς ὄρνεον χελιδόνα.

573. ΑΛΛ' ὉΠΟΤ' ΑΝ ΦΕΡΕΟΙΚΟΣ. Ἕως τοῦ ΑΡΚΙΟΣ ΕΙΗ. Ὁ μὲν Θρᾷξ Διονύσιος ἔλεγε φερέοικον τὸν κοχλίαν· ἐπιτιμῆσαι δέ φησιν αὐτῷ τινα τοῦτο λέγοντι Ἀρκάδα, εἶναι γὰρ ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸν φερέοικον, ὁρᾷν μελίττῃ ἐοικότα, σμικρότατον, κάρφη καὶ συρφετὸν ἑαυτῷ συνάγοντα, στεγοποιεῖσθαι διὰ τοὺς χειμῶνας, βαίνειν δὲ ἀνὰ τὰ φυτὰ θέρους· τὸν δὲ κοχλίαν μὴ φαίνεσθαι θέρους, ἀλλ' ὁπόταν ὄμβρος γένηται, ἀναδυόμενον φαίνεσθαι διὰ τῶν φυτῶν βαίνειν, ἕλκοντα τὸ κοῦφον ἐξόπισθεν ὄστρακον. Τοῦτο μὲν οὖν ὅπως ἂν ἔχῃ χαιρέτω. Παρακελεύεται δὲ διὰ τούτου μετὰ Πλειάδων ἐπιτολὴν, ἣ γίνεται ἡλίου μεταβάντος εἰς Διδύμους, μὴ εἶναι καιρὸν ἔτι τομῆς ἀμπέλου καὶ σκάφης· ἤδη γὰρ ἡ γῆ ξηραίνεται, διὸ σκάπτειν οὐκ ἐπιτήδειον. Καὶ δεῖ τὴν ἄμπελον ἐκτρέφειν τὸν καρπὸν, διὸ τέμνειν οὐκ εὔκαιρον αὐτήν· καὶ γὰρ γυμνουμένας τότε τὰς ῥίζας τὸ μὲν καῦμα καὶ ἡ θερμότης ἀλλοιοῖ· καὶ ὅταν τοῦτο γένηται, λέγουσιν οἱ γεωργοὶ τὰς ἀμπέλους ἀστροβολεῖσθαι. Τίνα οὖν ἔργα μεταχειριστέον τηνικαῦτα; συλλήβδην εἰπεῖν, ὅσα πρὸς ἄμητον ἐπιτήδεια, τουτέστι τὰς δρεπάνας ὀξύνειν, καὶ παρασκευάζειν τοὺς οἰκέτας πρὸς θερισμὸν, καὶ ὑπὸ ἡλίῳ διάγειν, ὃ ποιοῦσιν οἱ θερισταὶ, καὶ μὴ σκιατραφεῖν, καὶ μὴ καθεύδειν ὄρθρον· ἀλλὰ προεξανίστασθαι τῶν οἰκετῶν, καὶ ἐγείρειν ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ αὐτούς· τέλος δὲ τούτων, ἑαυτῷ παρασκευάζειν οἴκοι τὸν βίον καλῶς διὰ τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν.

580. ΗΩΣ ΓΑΡ Τ' ΕΡΓΟΙΟ. Διὰ τούτου καὶ τῶν ἑξῆς τριῶν, ἔπαινον κατατείνει τοῦ ὄρθρου πολύν. Λέγεται γὰρ ἠὼς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἡμέρας, ὡς Ὅμηρος,

Ἢ ἠὼς, ἢ δείλη, ἢ μέσον ἦμαρ.

Ὁ δὲ Ἡσίοδος οὐ τοῦ χρόνου τὸ τρίτον ἔχειν τὴν ἠῶ φησιν, ἀλλὰ τοῦ ἔργου, ὃ δεῖ ἀνύσαι διὰ πάσης ἡμέρας, τὸν ὄρθρον

τὴν τρίτην ἀνύειν μοῖραν, διὰ τὸ ἀκμάζειν τότε μάλιστα τοὺς ἐργάτας, οἷς καὶ τὰ ἑξῆς ἀκόλουθα· καὶ τοῖς ὁδεύουσι τὴν ἠῶ προφέρειν, καὶ πᾶσι τοῖς ἐργαζομένοις ἡντιναοῦν τέχνην, ἃ δὴ πάλιν ἑρμηνεύων ἐπήγαγεν.

582. *ΠΟΛΕΑΣ ΕΠΕΒΗΣΕ ΚΕΛΕΥΘΟΥ.* Πολλοὺς μὲν ἐπέβησε κελεύθου, πολλοὺς δ' ἤγειρεν εἰς τὸ βοηλατεῖν· τὸ γὰρ τὰ ζυγὰ τοῖς βουσὶν ἐπιθεῖναι τοῦτο δηλοῖ. Ταῦτα περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρθρῳ σπουδῆς. Ὡς οἵγε τοῦτον τὸν καιρὸν ἄπρακτοι καὶ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς ἡμέρας ἀμβλύνουσι συντομίαν. Τὸν μὲν οὖν Ὅμηρόν φησιν ὁ Πλούταρχος ἐπιθέτοις εἰς τέρψιν εὐδοκιμοῦσι τὴν ἡμέραν κοσμῆσαι, κροκόπεπλον αὐτὴν λέγοντα, καὶ ῥοδοδάκτυλον· τὸν δὲ Ἡσίοδον μειζόνως ἀπὸ τῶν ἔργων, ἐφ' ἃ δὴ προϊοῦσα κινεῖ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκλύσεως εἰς τὴν ἐνεργὸν μεθίστησι ζωήν.

584. *ΗΜΟΣ ΔΕ ΣΚΟΛΥΜΟΣ.* Τοῦ θέρους ἀρχομένου καὶ ὁ σκόλυμος ἀνθεῖν ἄρχεται· ἔστι δὲ λάχανον ἄγριον ἀκανθῶδες· καὶ ὁ τέττιξ ᾄδειν· ᾄδει δὲ ὑπὸ ταῖς πτέρυξι τρίβων ἑαυτὸν καὶ τὸν ἦχον ἐκπέμπων· οὕτω γὰρ αὐτὸν ᾄδειν φασί. Τηνικαῦτα πιόταται μὲν αἱ αἶγες, μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν τῶν ἐρίφων εἰς τὸ ἑαυτῶν σῶμα δαπανῶσαι τὴν ὕλην. Ὁ δὲ οἶνος ἄριστος, ὡς τότε ἤδη κεκριμένος, ὅτι πέφευγε τοῦ ἡλίου τὰς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν ὡρῶν τροπὰς, οὐ χειμῶνος ἐπιόντος τραπεὶς, οὐκ ἔαρος, οὐ θέρους.

588. *ΜΑΧΛΟΤΑΤΑΙ ΔΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ.* Ὡς ψυχρότεραι τὴν κρᾶσιν· καὶ διὰ τοῦτο βράδιον ὀργῶσαι ἀναθερμαινόμεναι. Οἱ δὲ ἄνδρες ἀφαυρότεροι, διὰ τῆς ἔξωθεν θέρμης ἀφαυαινόμενοι, φύσει θερμότεροι ὄντες καὶ ξηρότεροι τῶν γυναικῶν. Τοιαῦτα δὲ καὶ τὸν Ἀλκαῖον ᾄδειν·

Τέγγε πνεύμονας οἴνῳ· τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται.
Ἁ δ' ὥρα χαλεπὰ, —
ἀχεῖ δ' ἐκ πετάλων * τάδε ἂν τέττιξ. —
Ἀνθεῖ δὲ καὶ σκόλυμος. νῦν δὲ μιαρώταται γυναῖκες,
Λεπτοὶ δέ τοι ἄνδρες, ἐπεὶ κεφαλὴν καὶ γόνατα σείριος ἄζει.

590. *ΑΥΑΛΕΟΣ ΔΕ ΤΕ ΧΡΩΣ.* Ἕως τοῦ *ΣΒΕΝΝΥΜΕΝΑΩΝ.* Λέγοι μὲν ἂν σείριον καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον, ὡς καὶ ἔμπροσθεν· λέγοι δ' ἂν καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ κυνὸς λαμπρότατον· καὶ γὰρ οὗτος τότε τοῦ ἡλίου προανατέλλων ὀξέα σειριάει,

καὶ καυμάτων αἴτιός ἐστι τῶν ὑπὸ κύνα καλουμένων· εἰκότως οὖν αὐαλέος ὁ χρὼς γίνεται ταῖς τούτων ἐμπύροις δυνάμεσιν ἀυαινόμενος. Τίνα οὖν ἄκη τοῦ καύματος πετραίη σκιά; τοιαύτη δὲ ὑπὸ ταῖς πέτραις ἐν τοῖς σπηλαίοις· αὕτη γὰρ οὐχ ἁπλῶς παραμύθιόν ἐστι τῆς αὐάνσεως· ἀλλὰ καὶ δίυγρος ἀπὸ τῆς τῶν πετρῶν ψύξεως. Καὶ οἶνον Βύβλινον ὃν ἀξιοῖ παρ' αὐτοῖς γεωργεῖσθαι, φασὶ ποταμὸν οὕτω καλούμενον. Ὅτι δὲ οὗτος ὁ οἶνος ὡς ὁ Θάσιος εὐδοκίμει, λέγει καὶ Εὐριπίδης. ΜΑΖΑ δὲ ΑΜΟΛΓΑΙΗ, ἤτοι ἡ πυκνὴ, ὡς καὶ νυκτὸς ἀμολγὸν εἶπεν Ὅμηρος τὸ ἐκεῖ πυκνὸν διὰ τὸ σκότος· ἢ τὴν μεμιγμένην ἐν τῷ ἀμολγεῖ· καλοῦσι δὲ οὕτω τὸ ἀγγεῖον εἰς ὃ τὸ γάλα ἀμέλγουσι. Τὸ δὲ ΓΑΛΑ τῶν ΑΙΓΩΝ ἤδη ΣΒΕΝΝΥΜΕΝΑΩΝ ἔχει τι διαφέρον, ὡς μήτε ὀρῶδες, μήτε πνευματῶδες, ἀλλὰ μάλιστα πεπεμμένον, ὡς ἀπὸ νομῆς στερεωτέρας συστὰν, καὶ μετρίαν ἔχον εὐκρασίαν. ΒΙΒΛΙΝΟΣ οἶνος, ἤτοι ἀπὸ ἀμπέλου οὕτω καλουμένης, ὡς καὶ Πράμνειος, ἢ πόλις Θρακική.

592. *ΜΑΖΑ Τ' ΑΜΟΛΓΑΙΗ.* Ἄρτος μετὰ γάλακτος ἐντεθρυμμένος ἢ τυρός. ΑΜΟΛΓΑΙΗ, ἀντὶ τοῦ κρατίστη, ἀκμαία· τὸ γὰρ ἀμολγὸν ἐπὶ τοῦ ἀκμαίου τίθεται· Ἐρατοσθένης δὲ ποιμενικὴν, Καλλίστρατος δὲ τὸν τυρόν φησιν, ἢ ὀλλύραν βεβρεγμένην γάλακτι. Μάζα οὖν ἀμολγαίη, ἢ τυρὸς, ἢ ἄρτος ἐκ γάλακτος ἐξυμωμένος.

ΣΒΕΝΝΥΜΕΝΑΩΝ. Παυομένων τοῦ θηλάζειν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ γάλα ψυχρὸν ἐχουσῶν. Τῷ γὰρ καιρῷ τοῦ θέρους, οὐκέτι θρομβῶδές ἐστι τὸ γάλα, ἀλλ' ὑδατῶδες, ἢ μετὰ τοκετὸν ἀμελγόμενον.

593. *ΚΑΙ ΒΟΟΣ ʽΥΛΟΦΑΓΟΙΟ.* Ἕως τοῦ ΤΟ ΔΕ ΤΕΤΡΑΤΟΝ ʽΙΕΜΕΝ ΟΙΝΟΥ. Ἐργάτῃ μὲν ἡ τροφὴ πρέπουσα πληροῦν βοείων κρεῶν τὴν γαστέρα, καὶ ἐν σκιᾷ δὲ καθήμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου καταπνεόμενον, πίνειν ἐπὶ τῇ κρεωφαγίᾳ, μίξαντα κρηναῖον ὕδωρ τῷ οἴνῳ, τρία μέτρα πρὸς ἕν· οὐ γὰρ διαῤῥέουσιν ἀνθρώποις γράφει δίαιταν, ἀλλ' ἐκπονοῦσι τὴν γῆν, καὶ αὐτουργοῖς καὶ βιωτικοῖς· τοῖς γὰρ τοιούτοις οὐδὲν προσφορώτερον τῆς ἰσχυρᾶς καὶ δυσφθάρτου ταύτης τροφῆς, οὐ χιόνων δεομένοις, οὐδὲ ῥιπιδίων, ἀλλὰ φυσικῆς εὐπνοίας, οἷος ὁ ΑΚΡΑΗΣ ΖΕΦΥΡΟΣ, καθαρὸς ὢν Ζέφυ-

ρος· τὰ γὰρ βόρεια λήγοντα συνάπτεται τοῖς δυτικοῖς πνεύμασι. Τὸ δὲ ταύτην ἐπαινέσαι τὴν κρᾶσιν τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος, ἄτοπον εἶναι δοκεῖ. Λέγεται γάρ,

ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρί', ἢ μὴ τέσσαρα.

Τὸ δὲ τρία μιγνύναι πρὸς ἕν, τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ. Ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν αἱ κράσεις, δύο πρὸς ἕν, καὶ τριῶν πρὸς δύο, κατὰ λόγους διπλάσιον καὶ ἡμιόλιον, τοὺς ἡγεμόνας τῶν πολλαπλασίων καὶ ἐπιμορίων, εἰς μέθην εἰσὶ πινόντων· αὕτη δὲ σωφρόνως πινόντων. Καὶ μὴν καὶ περὶ ὕδατος ἄλλοι μὲν γράφουσιν εἰς σταθμὸν ἀποβλέποντες ἐκλεγόμενοι τὸ κουφότερον. Καί τινες καὶ ὑδροστάτας κατασκευάζουσι, δι' ὧν τὸ βαρὺ καὶ κοῦφον ὕδωρ κρίνουσι· καίτοι πολλαχοῦ κοῦφον μέν ἐστι, πονηρὸν δέ, ὡς ἐν Χαλκίδι Πλούταρχος ἱστορεῖ τὸ τῆς Ἀρεθούσης. Οἱ δέ, καὶ τὸ ῥᾳδίως οἴνῳ κεραννύμενον δοκιμάζουσιν ὕδωρ ἄριστον, πολλῆς δεόμενον πείρας καὶ διαφόρων οἴνων εἰς τὸ [μὴ] φωραθῆναι τοιοῦτον ὄν· ἄλλοι δὲ καὶ εἰς κεράμειον ποτήριον ὕδωρ ἐμβαλόντες ἐῶσι δι' ὅλης μεῖναι νυκτός· εἶτα γενομένης ἡμέρας ὁρῶσιν εἴ τινα ἐντὸς τῆς κύλικος ἔχει γεώδη περιφέρειαν συστᾶσαν καὶ μελανίζουσαν· καὶ τοῦτο σημεῖον τίθενται τῆς τοῦ ὕδατος φαυλότητος, οὐδ' οὗτοι πεῖραν παραδιδόντες εὐπόριστον. Πάντων δὴ οὖν τῶν τοιούτων ἁπλούστερον ὁ Ἡσίοδος κελεύει τῷ γεωργικῷ μιγνύναι τῷ οἴνῳ ὕδωρ ἐκ κρήνης ἀποῤῥύτου, ἵν' ᾖ κινούμενον καὶ λεπτὸν καὶ ἀθόλωτον, ἀλλὰ μὴ γεῶδες.

ΤΛΟΦΑΓΟΙΟ. Ἀδαμάστου, ἀγρίας. Οὐκ εἶπε δὲ ἄῤῥενος, ἐπεὶ ἀπὸ ἐνιαυτοῦ ὁ ἄῤῥην ἀσθενέστερός ἐστι διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἔρωτος. ΑΚΡΑΕΟΣ δέ, τοῦ ἄκρως φυσῶντος εὐκραοῦς καλοῦ καὶ ἀμιγοῦς, ἢ ἠρέμα πνέοντος. ΑΠΟΡΡΥΤΟΥ τῆς ῥεούσης καὶ μὴ ἐχούσης ἀκαθαρσίαν· θόλος γὰρ ἡ ἀκαθαρσία.

598. ΤΡΙΣ ὙΔΑΤΟΣ. Ἐν Διδύμοις διὰ τὸ θέρος καὶ διὰ τὸ καταψύχειν, τρία πίνειν ὕδατος καὶ ἓν οἴνου· ἢ ἐν τῷ ἐκπώματι τρεῖς ἐμβάλλειν ὕδατος κράσεις, μίαν δὲ οἴνου· ἢ τὸ πολλάκις ὕδατος, μίαν δὲ οἴνου.

599. ΔΜΩΣΙ Δ' ΕΠΟΤΡΥΝΕΙΝ. Ταῦτα περὶ τῆς [τὸν ἄμητον] εἰς τὴν ἅλω τῶν θερῶν καταθέσεως· τὸ γὰρ ΔΙΝΕΜΕΝ, ἐστὶ τὸ περικυκλοῦντας καὶ περιελαύνοντας τοὺς βόας ἐν αὐτῇ τὰ θέρη τρίβοντας ἀλοᾷν. Ταῦτα δὴ κελεύει τοῖς δμωσὶ

πράττειν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ἀγροῦ τὴν ἅλω καταστησαμένοις δύο ἔχοντι, τό τε ΕΥΑΕΣ, ὅ ἐστιν εὔπνουν, καὶ τὸ ΕΥΤΡΟΧΑΛΟΝ, ὅ ἐστιν ὁμαλόν· ἄν τε γὰρ ἀνόμαλος ᾖ, πρὸς τὸ ἀθροίζεσθαι τὸν ἀλώμενον καρπὸν ἐμπόδιον, ἄν τε μὴ εὔπνους, οὐκ ἂν ἔχοι τὴν* ἀπὸ τοῦ παρέχοντος σύλληψιν πρὸς τὸν σκεδασμὸν τῶν ἀχύρων.* Μετὰ δὲ τὸ ἀλοηθῆναι μετρεῖν χρὴ, καὶ εἰς ἀγγεῖα τὸν καρπὸν ἐμβάλλειν ἀποθησαυρίζοντα πρὸς τὸ ἔτος. Τὸν δὲ καιρὸν εἶναι τοῦτον μετὰ τὰς Ὠρίωνος ἐπιτολὰς, καὶ τοῦ ἀλοᾷν καὶ τοῦ μετρεῖν, καὶ τοῦ ἀποθησαυρίζειν οἴκοι, τὸν κατὰ καιρὸν ἐπιγινόμενον καρπόν.

602. ΑΥΤΑΡ ΕΠΗΝ ΔΗ ΠΑΝΤΑ ΒΙΟΝ. Ταῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα περὶ τῶν ἀναγκαίων εἰς κτῆσιν ἐμψύχων ὀργάνων διδάσκει, τοῦ θητὸς, τῆς ἐρίθου, τοῦ κυνὸς, ἑκάστου τὸ χρήσιμον λέγοντος· τοῦ μὲν, τὸ μὴ ἔχειν οἶκον ἴδιον, ἵνα σοὶ προσέχῃ τὸν νοῦν· τῆς δὲ, τὸ μὴ ὑπόπορτιν εἶναι, παῖδα μὴ ἔχουσαν, ἵνα μὴ ἀσχολῆται περὶ τὴν πόρτιν· τοῦ δὲ, τὸ ἀμυντικὸν, ἵνα μὴ δι' ἀσθένειαν μάτην τρέφηται. Οὐ θηρατικὸν οὖν, οὐδὲ μελιταῖον θρέψει κύνα γεωργὸς, ἀλλὰ τὸν τὸ δάκνειν ἕτοιμον, καὶ τὸν ἡμερόκοιτον ἄνθρωπον φοβεῖν, ὃς διαπαντὸς ἀποβλέπει, οὐκ εἰς τὸ ἀναπαύειν τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς τὸ τὰ τῶν ἄλλων συλᾷν.

604. ΘΗΤ' ΑΟΙΚΟΝ. Μήτε ἔχοντα γυναῖκα μήτε παῖδα, ἵνα μὴ προφασίζηται ἐν τῷ ἀγρῷ.

607. ΗΜΕΡΟΚΟΙΤΟΣ δὲ ἀνὴρ, ὁ κλέπτης, ὁ τὴν ἡμέραν μὲν ὑπνῶν, τὴν δὲ νύκτα ἀγρυπνῶν.

608. ΧΟΡΤΟΝ Τ' ΕΣΚΟΜΙΣΑΙ. Ταῦτα μετὰ τὴν συγκομιδὴν ἀναγκαῖα τοῦ χειμῶνος, χάριν τῶν βοῶν καὶ ἡμιόνων ἀθροῖσαι τροφὴν, ὡς τὴν τῶν ἀνθρώπων. Χειμῶνος γὰρ ὄντος ἄλλως τε καὶ σφοδροῦ, τρέφειν ἀπὸ τῆς χώρας οὐκ ἔστι τὰ θρέμματα. Χρήσιμον οὖν καὶ χόρτον ἀποτεθεῖσθαι, καὶ συρφετόν τινα φυλλάδος καὶ ἀχύρων, καὶ τῶν τοιούτων. Χρήσιμον δὲ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καθ' ὃν οὐδέν ἐστι πονεῖν, ἀναπαύειν τοὺς οἰκέτας καὶ τοὺς βόας, ἵνα πάλιν ἀκμαιότεροι τοῖς πόνοις ὑπουργήσωσιν, οὐχ ὡς ἔνιοι τρύχουσιν αὐτοὺς ἄλλοις πόνοις οὐ γεωργικοῖς, παραδιδόντες εἰς οἰκοδο-

μὰς καὶ μαρμάρων ἕλξεις, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων, οὕτω καὶ σὺ ποιεῖν.

611. *ΕΥ Τ' ΑΝ Δ' ΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΕΙΡΙΟΣ.* *Σαφῶς ἐν τούτοις τὸν ἐπὶ τῆς γέννος τοῦ κυνὸς Σείριον λέγει, συντάξας αὐτὸν τῷ Ὠρίωνι· καὶ τούτων μεσουρανούντων, εἶπεν ἑῶον ἐπιτέλλειν τὸν ἀρκτοῦρον. Ἐν τούτῳ δ' οὖν τῷ καιρῷ, ὅς ἐστιν ἡλίου ζυγὸν μετελθόντος καὶ τῆς παρθένου ἑώας ἀνισχούσης, ᾗ παρανατέλλει ὁ ἀρκτοῦρος, κελεύει τοὺς βότρυας τέμνειν· καὶ γὰρ ὁ προτρυγητὸς καλούμενος ἑῶος τότε γίνεται ἐκφανής. Οὗτος τὸν κύναστρον λέγει Σείριον· ἐγγὺς γάρ ἐστι τῷ Ὠρίωνι. Ἀεὶ δ' ἓξ ζώδια ὑπὸ γῆν εἰσὶ, καὶ ἓξ ὑπὲρ γῆν. Μεσουρανεῖ δὲ τὸ δ' ζώδιον, ἀπὸ ἡλίου εἰς τὸ ἀνάπαλιν τῶν ζωδίων μετρουμένων, διὰ τὸ ἐναντίον δρόμον ποιεῖσθαι τὸν ἥλιον τῷ πόλῳ. Ὅταν οὖν γένηται ὁ ἥλιος ἐν τῷ Λέοντι, ἢ ἐν Παρθένῳ, διὰ τὸ τὸν Ὠρίωνα Ταύρῳ καὶ Διδύμοις πλησιάζειν, τότε ἐπιτήδειον τρυγᾶν. Ὁ δὲ Ἀρκτοῦρος ὁμοταγὴς τῇ Παρθένῳ. Ἔστι δὲ ὁ Σκορπίος ὁμοταγὴς τῷ Ὀφιούχῳ, ὁ καὶ δύο ζωδίων κατέχων τόπον. Ὅτε* φθάνει, τουτέστιν ὁ ἥλιος γένηται ἐν Διδύμοις καὶ ἐν Καρκίνῳ (ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ πρὸς τῷ Ταύρῳ κεῖται, ὁ δὲ ποὺς πρὸς τοῖς Διδύμοις) τότε ἐπιτήδειον ἀροτριᾶν.*

614. *ΔΕΙΞΑΙ Δ' ΗΕΛΙΩι.* *Τοὺς βότρυς ἐκτεμόντες ἐτίθεσαν ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἐξικμάζοντες αὐτῶν διὰ τῆς ἡλιώσεως τὸ λεπτὸν καὶ ὑδαρὲς καὶ εὔτρεπτον· καὶ ἐκάλουν τοῦτο θειλοπεδεύειν. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐν τῇ σκιᾷ πάλιν διετίθεντο μηχανώμενοι πυκνωθῆναι τὸν καρπὸν μετὰ τὴν ἡλίωσιν, τὴν ζέσιν ἐξιώμενοι τὴν ἀπ' αὐτῆς διὰ τῆς σκιᾶς, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ψύξεως· καὶ τρίτον οὕτως ἐπάτουν ἐκθλίβοντες τὸν οἶνον, συνεστῶτα λοιπὸν καὶ εὔτονον ἔχειν νομίζοντες· ὃ δὴ καὶ ὁ Ἡσίοδος ὑφηγεῖται διὰ τούτων. ΔΕΙΞΑΙ Δ' ΗΕΛΙΩι δέκα ἡμέρας ἁπλῶσαι τὴν σταφυλὴν ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ ε ἐν τῇ σκιᾷ, καὶ τότε πατῆσαι.*

616. *ΔΩΡΑ ΔΙΟΝΥΣΟΥ.* *Οὐκ οἶδεν ὁ Ὅμηρος δῶρον Διονύσου τὸν οἶνον.*

ΑΥΤΑΡ ΕΠΗΝ ΔΗ. *Τῇ ἀρχῇ τὸ τέλος συνῆψε τῶν γεωργικῶν ἔργων, τῷ ἀρότρῳ τὸ ἄροτρον· καὶ γὰρ ἤρξατο ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς δύσεως τῶν Πληϊάδων καὶ ἀρότρου, καὶ κατέληξεν εἰς αὐτά. Διὸ καὶ ἐπήγαγε διὰ πάντων διεξελθὼν, ὅτι ὁ πλειὼν, ὅς ἐστιν ὁ ἐνιαυτὸς, τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων οὕτως ἂν ἔχοι τέλος ἐναρμόνιον. Πλειὼν δὲ ὁ ἐνιαυτὸς, ὡς τὰς ἡμέρας*

συμπληρώσας, καθ' ἃς τὴν γεωργίαν διεῖλε. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ ναυτιλίαν μέτεισιν, ὡς καὶ ταύτης δυναμένης βίον πορίζειν, εἰ καὶ ἡ γεωργία πρεπωδεστέρα χθονίοις ἡμῖν οὖσι ζώοις, καὶ ἐκ γῆς τρέφεσθαι τῆς γεννησαμένης ἡμᾶς ὀφείλουσι. Διὸ καὶ τὴν εἰσβολὴν τῆς ναυτιλίας ἐποιήσατο τοιαύτην, οὐχ οὕτως ὡς τῆς γεωργίας ἐραστὴς αὐτῆς ὑπάρχων.

619. ΑΡΜΕΝΟΣ ΕΙΗ. Ἐὰν ταῦτα ποιήσῃς, ὁ ἐνιαυτὸς, φησὶν, ὅλος ἁρμόδιος ἔσται. Πλειὼν δὲ ὁ ἐνιαυτὸς, ἀπὸ τοῦ πάντα πεπληρῶσθαι, ἢ ἀπὸ τῶν Πληϊάδων. Ἐξ αὐτῶν γὰρ οἱ στοχασμοὶ τοῦ πότε δεῖ καὶ σπεῖραι καὶ θερίσαι.

620. ΕΙ ΔΕ ΣΕ ΝΑΥΤΙΛΙΗΣ. Ἕως τοῦ ΔΙΟΣ ΟΜΒΡΟΣ. Καὶ διὰ τῆς εἰσβολῆς τὴν ναυτιλίαν διέβαλεν, εἰπὼν αὐτὴν δυσπέμφελον, ὡς ἐργώδη, καὶ δυσκολίαν παραπέμπουσαν τῷ βίῳ, καὶ τῷ μὴ πρότερον εἰπεῖν πότε δεῖ πλεῖν, ἀλλὰ πότε παύεσθαι τοῦ πλεῖν. Πότε οὖν τοῦτο ποιητέον; ὅταν, φησὶν, αἱ Πλειάδες δύνωσιν ἑῷαι, φυγοῦσαι τὸν Ὠρίωνα. Τοῦτο δὲ, ἐπεὶ προδύνουσι, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὁ Ὠρίων διώκειν αὐτὰς δοκῶν, καὶ οἵ γε ναυτικοὶ Πανδυσίαν καλοῦσι τοῦτον τὸν καιρόν. Τότε οὖν παντοῖα πνεύματα πνεῖ δύσκριτα, καὶ χρῆναι μᾶλλον ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἢ πλεῖν. Ἀνέλκειν οὖν τὴν ναῦν καὶ ἑδράζειν ἐπὶ τῆς γῆς, λίθοις πυκάσαντα κελεύει πάντοθεν, ἵνα μὴ σαλεύσωσιν οἱ ἄνεμοι τὴν ναῦν νεωλκηθεῖσαν, καὶ κατεάξωσιν ἀντεχόντων πανταχόθεν τῶν ὑποστηριζόντων αὐτὴν λίθων· ὅπως δὲ μὴ σήπηται ὑομένη, δεῖν τὸν χείμαρον ἐξερύσαι. Ἔστι δὲ οὗτος τρημάτιόν τι τῆς νεὼς, εἰς ὃ πλεούσης ἔμφραγμα ποιοῦσι, νεωλκηθείσης δὲ, ἀφαιροῦσι τὸ ἔμφραγμα, ἵνα ὁ ὑετὸς, ὁ ἐπ' αὐτὴν φερόμενος, διεξίῃ διὰ τοῦ τρήματος, καὶ μὴ σήπῃ συνιστάμενος ἔσω τῆς νεώς· ὃ δηλοῖ λέγων καὶ αὐτὸς, ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος τὴν ναῦν.

622. ΦΕΥΓΟΥΣΑΙ. Ὅταν δύνωσιν ἑώαν δύσιν· τότε γὰρ ὁ ἥλιος ἐν Σκορπίῳ, ὅ ἐστιν ἕβδομον ζώδιον. Τὸ δὲ ΦΕΥΓΟΥΣΙ χαριέντως εἶπεν, ἐπειδὴ πλησίον ἐστὶν ὁ Ὠρίων.

628. ΧΕΙΜΑΡΟΝ ΕΞΕΡΥΣΑΣ. Χείμαρος λέγεται ὁ ὑπὸ τὴν τρόπιν πάσσαλος, οὗ ἐξαιρουμένου, ὅταν ὕσῃ, τὸ ὕδωρ προχωρεῖ. Καλεῖται δὲ καὶ εὐδιαῖος.

629. ʽΟΠΛΑ Δ' ΕΠΑΡΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ. Τὰ μὲν ὅπλα δηλοῖ τῆς νεὼς πάντα ὧν δεῖται ἡ ναῦς, τὸν ἱστὸν, τὰ ἱστία, τὰς διφθέρας, τοὺς κάλους, τὰ πηδάλια. Τούτων δὲ τὰ ἱστία, πτερὰ τῆς νεὼς ἐκάλεσεν, ὅτι διὰ τούτων κινεῖται ἀνηπλωμένων, ὡς τῶν πτερῶν οἱ ὄρνιθες. Ταῦτα οὖν εὐκόσμως στολίσαντα κελεύει οἴκοι καταθέσθαι, ἵνα μὴ ἠμελημένως ὅπου ποτὲ ῥιφέντα ἄχρηστα γένηται· καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ πηδάλιον ὑπὲρ τοῦ καπνοῦ κρεμάσαι, ἵνα ξηραίνηται καὶ μὴ ὑπὸ τῆς ἐναπομεινάσης ὑγράνσεως κατασαπῇ κείμενον ὡς ἔτυχεν.

630. ΕΥΚΟΣΜΩΣ. Εὐτάκτως, φησὶ, μὴ μετὰ θορύβου.

ΣΤΟΛΙΣΑΣ. Γυμνάσας συναγαγών..... Σεσημείωται δὲ ὡς πρὸς τὸ ἄνω· ἐκεῖ γὰρ κατακαῦσαι σημαίνει. Καὶ Ὅμηρος,

κάπνισάν τε κατὰ κλισίας.

632. ΑΥΤΟΣ Δ' ʽΩΡΑΙΟΝ ΜΙΜΝΕΙΝ ΠΛΟΟΝ. Ἐπειδὰν ὁ πλώϊμος ἔλθῃ καιρὸς, καθέλκειν τὴν ναῦν ἔχοντα προευτρεπισμένον τὸν ἐπιτήδειον φόρτον, πρὸς τὸ διακομισθῆναι εἰς ἄλλον τόπον, ἐν ᾧ χρήσιμος ἔσται τοῖς ὠνουμένοις· καὶ οὐ διαφθαρήσεται πλωϊζόμενος οὕτως, ἀλλ' ἄρμενος ἔσται καὶ πρὸς τὸ σωθῆναι, καὶ πρὸς τὸ πραθῆναι.

ʽΩΡΑΙΟΝ. Τὸν ὥριμον, τὸν δυνάμενον πλούσιόν σε ποιῆσαι καὶ θρέψαι.

634. ΑΡΜΕΝΟΝ ΕΝΤΥΝΑΣΘΑΙ. Ἀντὶ τοῦ ἁρμόδιον εὐτρεπίζεσθαι.

635. ʽΩΣΠΕΡ ΕΜΟΣ ΤΕ ΠΑΤΗΡ. Τοῦτό φησι, διὰ τὸ μιμεῖσθαι τὸν πατέρα. Ἑλλάνικος δὲ Φορωνίδι ἀπὸ Ὀρφέως φησὶν εἶναι τὸν Ἡσίοδον.

ʽΩΣΠΕΡ ΕΜΟΣ ΤΕ ΠΑΤΗΡ. Ταῦτα καὶ τὰ ἑξῆς εἰς ζῆλον ἀνεγείρει τοῦ πατρὸς τὸν Πέρσην, εἰ μὴ γεωργεῖν ἐθέλοι, ναυτίλλεσθαι· καὶ γὰρ ἐκεῖνον ἐκ τῆς Κύμης, μία δὲ αὕτη τῶν Αἰολίδων πόλεων, ἥκειν εἰς Βοιωτίαν, διὰ τὸ βίον ἐθέλειν ἑαυτῷ περιποιήσασθαι, οὐ πλοῦτον φεύγοντα, ἀλλὰ πενίαν, καὶ οἰκῆσαι τοῦτο δὴ τὸ λυπρότατον πολίχνιον, τὴν δὲ Ἄσκρην χαλεπὴν καὶ θέρους ὥρᾳ καὶ χειμῶνος ὑπάρχουσαν καταλιπεῖν. Κεῖται μὲν οὖν ὑπὲρ τὴν ὁδὸν ἣν βαδίζουσιν οἱ ἐπὶ τὸ Μουσεῖον

ἀπιόντες αὕτη ἡ Ἄσκρη. Τοῦ δὲ Ἑλικῶνος ἐκκειμένου τοῖς ἀνέμοις, καὶ θαυμαστὰς μὲν ἀναπαύλας ἔχοντος ἐν θέρει, δυσηνέμου δὲ ὄντος ἐν χειμῶνι, τὴν Ἄσκρην ἐν τῷ μεσημβρινῷ κειμένην τοῦ ὄρους, τῆς μὲν ἐκ τῶν ἀνέμων ἀπολαύειν βίας, ἐν δὲ τῷ θέρει τὸ εὔπνουν μὴ ἔχειν. Ἀοίκητον δὲ αὐτὸ ὁ Πλούταρχος ἱστορεῖ καὶ τότε εἶναι, Θεσπιέων ἀνελόντων τοὺς οἰκοῦντας, Ὀρχομενίων δὲ τοὺς σωθέντας δεξαμένων· ὅθεν καὶ τὸν θεὸν Ὀρχομενίοις προστάξαι τὰ Ἡσιόδου λείψανα λαβεῖν, καὶ θάψαι παρ' αὐτοῖς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ, γράφων τὴν Ὀρχομενίων πολιτείαν. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἄσκρην, ταῦτα. Τὸν δὲ πατέρα φησὶ μετανάστην γενέσθαι, ἐκ τῆς Κύμης ἐλθόντα, ἀφ' ἧς καὶ Ἔφορος ἦν, βίου δεόμενον· καὶ ἐθέλων εἰπεῖν ὅτι ἦλθον εἰς Βοιωτίαν, οὕτως εἶπεν,

ὅς ποτε καὶ τῇδ' ἦλθε, βαθὺν διὰ πόντον ἀνύσσας.

Δηλοῖ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ, τῇδε, οὐκ ἄλλό τι, ἢ τὸ τῇδε καὶ ἐνταῦθα. Καὶ οἱ λεξογράφοι Κρητῶν εἶναι τὴν φωνὴν ἀνέγραψαν. Μέλει γὰρ οὐδὲν τοῖς ποιηταῖς τὴν πολλῶν συνήθειαν ἐκτρεπομένοις καὶ τοιαύταις διδόναι χώραν λέξεσι.

637. ὍΣ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΤΗιΔΕ. Λέγουσι τὸν πατέρα Ἡσιόδου πένητα ὄντα, δανειστὰς πολλοὺς ἐσχηκέναι, διὸ καὶ πέφευγε τὴν πατρίδα. Ἔφορος δέ φησι τοῦτον εἰς Ἄσκρην ἐλθεῖν, οὐ δι' ἐμπορίαν, ἀλλὰ φόνον ἐμφύλιον ἐργασάμενον.

639. ΟΥΚ ΑΦΕΝΟΣ ΦΕΥΓΩΝ. Ἐπειδή τινες φεύγουσι τὴν πατρίδα μηδενὸς δεόμενοι· οὗτος δὲ πένης ὢν διέφυγε. Μένανδρος δέ φησι·

*Δεῖ γὰρ ἢ πλουτεῖν ὅπως μὴ μάρτυρας πολλοὺς ἔχειν
Τοὺς ὁρῶντας. —

Ἐν εἰρωνείᾳ δέ φησι· πένης γὰρ ἦν. Τρισὶ δ' ἰσοδυναμούσαις ἐχρήσατο λέξεσιν οὗτος.

642. ΑΣΚΡΗι, ΧΕΙΜΑ ΚΑΚΗι. Ἄριστον τὸ σχῆμα ἐκ παραλλήλου.

ΑΣΚΡΗι, ΧΕΙΜΑ ΚΑΚΗι. Εὔδοξος οὖν φησι ταύτην ἀνήλιον εἶναι ἐν χειμῶνι, διὰ τὸ ὄρος τὸ ἐν Ἑλικῶνι, ἔστι δὲ τοῦτο τῆς Βοιωτίας· καὶ ἐν τῷ θέρει φλέγεσθαι. Ἔστιν οὖν ἡ Ἄσκρη δυσχείμερος· ἀνάγκη γὰρ χιονίζεσθαι αὐτὴν οὖσαν ἐγγὺς τοῦ ὄρους.

643. ΓΥΝΗ Δ' Ω ΠΕΡΣΗ. Τὸν καιρὸν μεμνῆσθαι διδάσκει, καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωργίας, καὶ ἐπὶ τῆς ναυτιλίας. Καὶ πρὸς τοῦτον εἰ θέλοι φόρτον ἐντιθέναι, μὴ ὀλίγην ναῦν, ἀλλὰ μεγάλην παρασκευάζεσθαι. ΤΗΝ δὲ ΟΛΙΓΗΝ ΑΙΝΕΙΝ, τουτέστι χαίρειν ἐᾶν τὴν μικρὰν ναῦν, ὥστε ὁ αἶνος εἴρηται κατ' εἰρωνείαν. Εἰ οὖν βούλει, φησὶ, συλλέξαι βίον ἑαυτῷ ἀντὶ γεωργίας ναυτιλίαν αἱρούμενος· καὶ πάλιν ΑΕΣΙΦΡΟΝΑ εἴρηκε τὸν τοῦτο αἱρούμενον, ναῦν δὲ μείζονα παραλαμβάνειν· καὶ γὰρ μεῖζον τὸ κέρδος, καὶ ἧττον τὸ κινδυνεύειν. Καὶ πείθεσθαι τὸν καιρὸν αὐτῷ διδάσκοντι εἰ καὶ μὴ ἔχοι πεῖραν τῶν κατὰ θάλατταν.

Περὶ ναυτιλίης μάλιστα μελέτω σοι. Ἡ γὰρ ἐν τῇ γῇ ἀστοχία ζημίαν μόνον οὐσίας ποιεῖ, ἡ δὲ θάλασσα καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς.

645. ΝΗ' ΟΛΙΓΗΝ. Τὴν μικρὰν ναῦν εἰς τὸ πλεῖν δι' ἀπόκρισιν, διὰ τὸ σύντομον· τὴν δὲ μεγάλην, εἰς τὸ ἐμπορεύεσθαι. Αἰνεῖν δέ τινες παραιτεῖσθαι παρέλαβον, ὥσπερ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν.

648. ΕΥΤ' ΑΝ ΕΠ' ΕΜΠΟΡΙΗΝ. Ὁπόταν ἐπὶ τῷ ἐμπορεύεσθαι τρέψας ἑαυτὸν βουληθῇς τὰ χρέα σου φυγεῖν, καὶ τὸν τῆς ἀργίας λιμὸν, ἐγώ σοι δείξω πότε δεῖ πλεῖν, οὐκ ἔμπειρος ὢν τοῦ πλοῦ· οὐ γάρ ποτ' ἔπλευσα εἰ μὴ εἰς Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τῆς Αὐλίδος, ὅτε ἠγωνισάμεθα ἐπὶ τῷ τάφῳ Ἀμφιδάμαντος τοῦ βασιλέως Εὐβοίας.

651. ΟΥΤΕ ΤΙ ΝΑΥΤΙΛΙΗΣ. Σημειοῦται ὁ στίχος οὗτος. Εἰπὼν γὰρ εἶναι ἄπειρος ναυτιλίας πῶς ὑποτίθεται αὐτὴν, ΕΙ ΜΗ ΕΙΣ ΕΥΒΟΙΑΝ, οὐχ ἱμείρων τοῦ πλοῦ. Ἐκλήθη δὲ Εὔβοια, ἀπὸ Εὐβοίας τῆς θρεψαμένης τὴν Ἥραν.

652. ΟΥ ΓΑΡ ΠΩΠΟΤΕ ΝΗΙ Γ' ΕΠΕΠΛΩΝ. Ταῦτα πάντα περὶ τῆς Χαλκίδος τοῦ Ἀμφιδάμαντος, καὶ τοῦ ἄθλου, καὶ τοῦ τρίποδος, ἐμβεβλῆσθαί φησιν ὁ Πλούταρχος οὐδὲν ἔχοντα χρηστόν. Τὸν μὲν οὖν Ἀμφιδάμαντα ναυμαχοῦντα πρὸς Ἐρετριέας ὑπὲρ τοῦ Ληλάντου ἀποθανεῖν· ἆθλα δὲ ἐπ' αὐτῷ καὶ ἀγῶνες ἐγένοντο τελευτήσαντος παρὰ τῶν ἑαυτοῦ παίδων· νικῆσαι δὲ ἀγωνιζόμενον τὸν Ἡσίοδον, καὶ ἆθλον μουσικὸν τρίποδα λαβεῖν, καὶ ἀναθεῖναι τοῦτον ἐν τῷ Ἑλικῶνι, ὅπου καὶ

κάτοχος ἐγεγόνει ταῖς Μούσαις, καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ τούτῳ θρυλλοῦσι. Πάντα οὖν ταῦτα ληρώδη λέγων ἐκεῖνος ἀπ᾽ αὐτῶν ἄρχεται τῶν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ συντεινόντων, ἤματα πεντήκοντα λέγων. Τὸ δὲ Ἡι ΠΟΤ᾽ ΑΧΑΙΟΙ ἀντὶ τοῦ ὅπου ποτὲ οἱ Ἕλληνες συνήχθησαν.

657. ΤΑ ΔΕ ΠΡΟΠΕΦΡΑΔΜΕΝΑ. Τὰ ἆθλα, τῶν ἀγωνιζομένων δηλονότι, προκεκηρυγμένα ἦσαν.

659. ὙΜΝΩι ΝΙΚΗΣΑΝΤΑ. Ἄλλοι γράφουσιν, Ὕμνῳ νικήσαντ᾽ ἐν Χαλκίδι θεῖον Ὅμηρον.

660. ΤΟΝ Τρίποδα ἐγώ, φησίν, ἀνέθηκα εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐποίησάν με ἐκ ποιμένος ἀοιδὸν αἱ Μοῦσαι.

661. ΕΝΘΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ. Ἡ ἐν Χαλκίδι, ἢ ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ὅπου πρῶτον ὑπήντησαν αὐτῷ αἱ Μοῦσαι.

663. ΝΟΟΝ ΑΙΓΙΟΧΟΙΟ. Τὸ θέλημα τοῦ Διός. [τὸ πότε ἐστὶ πλεῖν ἀφόβως.]

665. ΗΜΑΤΑ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ. Οὐ λέγει μετὰ πεντήκοντα τῆς τροπῆς τῆς θερινῆς ἡμέρας ὡραῖον εἶναι τὸν πλοῦν, ἀλλὰ μετὰ τὴν τροπὴν ὡραῖον εἶναι, πεντήκοντα πάσας ἡμέρας, εἰ μή τις θεομηνία συμπεσοῦσα τῶν θαλαττίων δαιμόνων κατεάξοι τὴν ναῦν, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Διός· ἐν γὰρ τούτοις εἶναι τὸ τέλος καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν τῶν κατὰ θάλατταν· Ποσειδῶνι μὲν ὡς λαχόντι τὸν κλῆρον τοῦτον· Διΐ δέ, ὡς διὰ τοῦ ἀέρος παντοίως κινοῦντι τὴν θάλασσαν. Τότε δ᾽ οὖν εὐκρινεῖς εἶναι τοὺς ἀνέμους καὶ ἀπήμονα τὸν πλοῦν· καὶ γὰρ μεθ᾽ ἡμέραν ἐτήσιοι πνέουσι, καὶ νύκτωρ ἐκ τῶν δρόσων αὖραι γίνονται μέτριαι τοῖς παρὰ τὴν γῆν πλέουσιν. Μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας τῆς τροπῆς τοῦ θέρους, τότε γὰρ λεπτότεροι καὶ καθαρώτεροί εἰσιν οἱ ἄνεμοι. Μετὰ γὰρ τὰς πεντήκοντα θερινὰς ἡμέρας πνέουσιν οἱ ἄνεμοι οἱ ἐτήσιοι, ὅτε ὁ ἥλιος ᾖ ἐν Λέοντι· Ἕλληνες δὲ ἐν Καρκίνῳ τὸν ἥλιον εἶναί φασιν, ὅταν θέρος γένηται· Αἰγύπτιοι δὲ ἐν Κριῷ· Χαλδαῖοι δὲ ἄλλως.

669. ΕΙ ΔΗ ΜΗ ΠΡΟΦΡΩΝ. Ἐὰν μὴ ἰδικῶς αὐτοῖς ὁ θεὸς ὀργισθῇ.

672. ΤΗΜΟΣ Δ᾽ ΕΥΚΡΙΝΕΕΣ Τ᾽ ΑΥΡΑΙ. Εὐκρινεῖς, οἷον εὐδιηνοὶ καὶ εὐδιάγνωστοι.

675. ΣΠΕΥΔΕΙΝ Δ᾽ ὍΤΤΙ ΤΑΧΙΣΤΑ. Τῶν ἐτησίων παυομένων οἱ νότοι ἐμπίπτουσι, τῆς μεσημβρίας ἀνταπόδοσιν

ποιούσης, καὶ ὄμβρους κινοῦσι, καὶ ἐνταῦθα πάλιν ὠθοῦντες τὰ νέφη τὰ ὑπὸ τῶν ἐτησίων εἰς ἐκεῖνον ἀπωσθέντα τὸν τόπον, καὶ εἰκότως τόν τε ἀέρα καὶ τὴν θάλατταν ἐκταράττουσιν.

676. *ΜΗ ΔΕ ΜΕΝΕΙΝ ΟΙΝΟΝ ΤΕ ΝΕΟΝ.* Τὸ γὰρ μετοπωρινὸν μεγάλοι ὄμβροι καταῤῥέονται, καὶ ἅμα τῷ ὄμβρῳ νότος· τοῖς γὰρ ἐτησίοις παυομένοις ἐπακολουθεῖν νότος εἴωθεν, ὃς ποιεῖ τὸν ὄμβρον.

680. *ΑΛΛΟΣ Δ' ΕΙΑΡΙΝΟΣ ΠΕΛΕΤΑΙ ΠΛΟΟΣ.* Τὸν ἐαρινὸν πλοῦν λέγει παραβολώτατον εἶναι, διὸ καὶ ἁρπακτικὸν αὐτὸν καλεῖ. Τὸ γὰρ συνεχὲς οὐκ ἔχει τὰ πνεύματα, καὶ μόλις ἄν τις ἁρπάσειεν ἐπιτηδείου πνεύματος προσβολὴν εἰς τὸ διανύσαι τὸν πλοῦν, ὃν στέλλεται, μετ' ὀξύτητος. Φράζων δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον εἶναί φησιν ἐν ᾧ τῆς συκῆς τὰ ἄκρα φύλλα ποδὶ κορώνης ἐστὶν ὅμοια· τοιαῦτα γὰρ τῷ σχήματι καὶ τηλικαῦτα τὰ φύλλα τότε ποδὶ κορώνης τὴν θέσιν, καὶ τὰς σχέσεις ὁμοίας ἔχοντα· καὶ πάλιν οἰκείοις σημείοις χρῆται καὶ γνωρίμοις, καὶ ταῖς τροπαῖς, ὡς ταῖς φωναῖς τῶν ὀρνίθων γεράνου τινὸς ἢ κόκκυγος, οὕτως καὶ τῆς ἀπὸ τῶν φυτῶν, ὡς τῷ σκολύμῳ ἀνθοῦντι πρότερον, καὶ νῦν τοῖς φύλλοις τῆς συκῆς. Πλείων μὲν οὖν ἡ θάλασσα ἤδη τῆς συκῆς τὰ φύλλα τοιαῦτα σχούσης· ἁρπακτικὸς δὲ ὁ πλοῦς, καὶ οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐκφύγῃ τις τὸν κίνδυνον, ἐμπίπτων ἐξαίφνης εἰς πνεύματα ἐναντία, δοκοῦντα οὔρια, οἷς πιστεύοντες κινδυνεύουσιν. Οὗτος μὲν ὁ πλοῦς ἄριστος καὶ ἀβλαβής, ὃν ἄνω εἴρηκεν. Ἄλλον δέ σοι λέγω δεύτερον πλοῦν, οὐ χρηστὸν μέν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπληστίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅτε γένηται τὸ φύλλον τῆς συκῆς ὅσον ἐπιβᾶσα ἡ κορώνη ἐν τῇ γῇ ποιεῖ τύπον τοῦ ποδός, τὸ μέγεθος τοῦ φύλλου ὅτε ᾖ τοσοῦτον, πλεῦσον. Ἔχει δὲ ἐμφερὲς ἡ κορώνη τὸ τοῦ ποδὸς εἶδος τοῖς φύλλοις τῆς συκῆς. Κράδας δὲ λέγουσι τοὺς νέους συκίνους βλαστούς, ἀπὸ τοῦ εὐκραδάντους ὑπάρχειν.

683. *ΑΜΒΑΤΟΣ ΕΣΤΙ ΘΑΛΑΣΣΑ.* Ἀττικῶς πέφραδεν, ὡς καὶ κλυτὸς Ἱπποδάμεια, καὶ θερμὸς ἀϋτμή.

686. *ἉΡΠΑΚΤΟΣ.* Ἁρπακτικός, φησίν, ὁ τοιοῦτος πλοῦς. Ἐὰν οὖν ἐπιτύχῃς, ἥρπασας αὐτόν.

688. *ΧΡΗΜΑΤΑ ΓΑΡ.* Τὰ γὰρ χρήματα τὴν ψυχὴν νομίζουσιν οἱ ἄθλιοι τῶν ἀνθρώπων, ὡσανεὶ οἱ φιλάργυροι.

694. ΔΕΙΝΟΝ Δ' ΕΙ Κ' ΕΦ' ἉΜΑΞΑΝ. Δεινὸν δ' ἐστὶ τὸ εἰς ἅμαξαν θεῖναι πολὺν φόρτον, ἀλλ' ἐν ἅπασι καλὸν ἡ εὐμετρία καὶ ἡ εὐκαιρία.

695. ΤΑ ΔΕ ΦΟΡΤΙ' ΑΜΑΥΡΩΘΕΙΗ. Τὰ δὲ φορτία ἀφανισθῇ καὶ ἐλαττωθῇ· δύναται δὲ καὶ κατὰ συναλοιφὴν ἀκούειν ἀμαυρωθείη· δύναται δὲ καὶ μαυρωθῇ· καὶ γὰρ ἐν ἄλλοις,

Ῥεῖα τέ μιν μαυροῦσι θεοί.

696. ΜΕΤΡΑ ΦΥΛΑΣΣΕΣΘΑΙ. Εἰπὼν μὴ δεῖν πάντα τῇ νηΐ πιστεύειν, ἀλλ' οἴκοι τὰ πολλὰ καταλείπειν, διὰ τὴν ἀδηλίαν τῶν ἀνέμων, καὶ παραδείγματι τῷ τῆς ἁμάξης χρησάμενος (καὶ γὰρ ἐκείνῃ φόρτον ἐπιτιθέναι πολὺν οὐκ εὖ ἔχει, μήποτε κατάξῃ τις αὐτήν) πανταχοῦ παρακελεύεται τοῦ μέτρου στοχάζεσθαι, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν καιρὸν ὁρᾷν. Ἔστι γὰρ οὗτος ἱκανὸς συλλήπτωρ ὧν ἐνεργοῦμεν, ὥσπερ καὶ δύσμαχος πυροφθείς. Ἐναρμόζει γὰρ ἡμῶν τῷ παντὶ τὰς πράξεις, καὶ ποιεῖ πρὸς τὴν τοῦ παντὸς σύλληψιν αὐτὰς ἐπιτηδείους· ὀρθῶς καὶ τοῦ Πλάτωνος αἰτιωμένου τῶν ἀποβαινόντων τῷ καιρῷ, οὐ μόνον ἐν τοῖς γάμοις τῆς τῶν παίδων τῶν ἀφυῶν καὶ εὐφυῶν γενέσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πρακτικοῖς τούτοις, τύχην αὐτοῖς ἐπιστήσας καὶ μετὰ θεοῦ τὰ ἀνθρώπεια κυβερνῶντος.

697. ὩΡΑΙΟΣ ΔΕ ΓΥΝΑΙΚΑ. Τὰ μὲν περὶ ναυτιλίας αὐτῷ διδάγματα τέλος ἔχει· τὰ δὲ ἑπόμενα, κοινά εἰσιν εἰς πᾶσαν τείνοντα τὴν τῶν ἀνθρώπων ζωήν, οὐ γεωργησόντων, οὐδὲ θαλαττουργησόντων· ὧν πρῶτόν ἐστι τὸ περὶ γάμου, καὶ τὸν καιρὸν ὁρίζει καὶ τῷ γαμήσοντι καὶ τῇ γαμηθησομένῃ, καὶ γὰρ τοῦτο ἀκόλουθον ἦν τῷ τὸν καιρὸν ἄριστον εἶναι πᾶσι. Τοῦ γάμου τοίνυν καιρὸν ὑπάρχειν, τὸν περὶ τριάκοντα ἔτη τῷ ἀνδρί· τῇ δὲ γυναικὶ τὸν τῶν ἐννεακαίδεκα χρόνον ἐτῶν. Τὸν μὲν γὰρ ἀξιοῖ γαμεῖν ἐγγὺς ὄντα τῶν λ'· δεῖν γὰρ τὸν πρῶτον τῆς ἀκμῆς χρόνον ἀφέντας ἀφυβρίσαι, τὸν ἤδη σταθερὸν αἱρεῖσθαι πρὸς κοινωνίαν παιδουργίας· διὸ καὶ Πλάτων κολάζει τὸν εἰς πέμπτον καὶ τριάκοντα ἔτος ἄγαμον ἐλθόντα· τὴν δὲ γαμεῖσθαι μετὰ τὴν ἥβην, ἔτος πέμπτον ἄγουσαν. Εἶναι δὲ τὴν ἥβην τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος· τὴν γὰρ ὁμιλίαν

ὑποδέχεται μᾶλλον ὀργῶσα, καὶ τὰς ἐκτροφὰς τῶν κυημάτων ἀποδίδωσιν ἐῤῥωμενεστέρας· τοῦτο οὖν δηλοῖ τὸ, ΤΕΤΟΡ' ῾ΗΒΑιΝ, ΠΕΜΠΤΩι ΔΕ ΓΑΜΕΙΣΘΑΙ, μετὰ τὴν δευτέραν τετράδα, τὴν πεντάδα προσθὲν τὸ ἔπος.

698. ΜΗΤΕ ΤΡΙΗΚΟΝΤΩΝ. ῾Ωρίμως μὴ παρὰ καιρὸν γήμῃς, ἀλλ' ὅτε ᾖς δυνατὸς διοικῆσαι οἶκον. λ' ἐτῶν μήτε κάτωθεν μηδὲ πλέον.

700. ΤΕΤΟΡ' ῾ΗΒΩιΟΙ. Μετὰ τὸ παρελθεῖν αὐτὴν τὰ ιβ' ἔτη ἄλλα δ', τότε φησὶν ἐπιτρέπει αὐτὴν γαμεῖσθαι, τουτέστιν ἑκκαίδεκα ἐτῶν. Τέτορε γὰρ σημαίνει δ'· ἔστι δὲ καὶ τῷ πεντεκαιδεκάτῳ γαμεῖσθαι, ἢ μετὰ τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ ἄλλα δ'.

701. ΠΑΡΘΕΝΙΚΗΝ ΔΕ ΓΑΜΕΙΝ. Εἰκότως ἀξιοῖ παρθένον ἄγεσθαι, μᾶλλον γὰρ αὕτη εὐάγωγος τῆς ὑπ' ἀλλοτρίοις ἤθεσιν ἤδη τραφείσης· τὸ δὲ, ΜΗ ΓΕΙΤΟΣΙ ΧΑΡΜΑΤΑ ΓΗΜΗιΣ, καὶ διὰ τοῦτο χρῆναι βουλεύεσθαι, ἐμφρόνως εἴρηται, πρὸς τὸ, τὸν σκοπὸν εἰς εὐζωΐαν ὁρᾷν, ἀλλὰ μὴ τὴν τυχοῦσαν εἰσφέρειν εἰς τὸν οἶκον, ἐπονείδιστον αὐτὸν ποιοῦσαν. Δηλοῖ δὲ ταῦτα καὶ τὰ ἑξῆς, ὁ τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς ἔπαινος, καὶ ἡ κατηγορία τῆς μοχθηρᾶς. Τὴν δὲ δειπνολόχην καὶ τὴν καίουσαν ἄνευ δαλοῦ, καὶ τὴν ὠμὸν τὸ γῆρας τῷ ἀνδρὶ τιθεῖσαν, ταύτην εἶναι λέγει. Τὴν μὲν οὖν δειπνολόχην ῥητέον, ἢ τὴν δειπνεῖν μόνον εἰδυῖαν, ἀργὸν, ἢ τὴν συνδειπνοῦσαν καὶ λοχῶσαν τὸν ὁμόκοιτον πρὸς τὸ δρᾶσαι τι κακὸν, ἢ τοῖς ἄλλοις συνδειπνοῦσαν παρὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς βούλησιν. ῾Η δὲ ἄνευ δαλοῦ καίουσα, τὴν εἰς ὀργὴν κινοῦσαν καὶ ἀεὶ παροξυντικὴν σημαίνει· εἰ δὲ βούλει, καὶ τὴν δάπανον καὶ ἀφανιστικὴν τῶν ὄντων, ὡς τὸ πῦρ. ῾Η δὲ εἰς ὠμὸν γῆρας ἄγουσα, δηλοῖ τὴν ὀδυνῶν πρόξενον, καὶ πάσης * ἂν τῷ ἀνδρὶ γινομένην αἰτίαν, καὶ τὸ γῆρας ἐπιπονώτερον αὐτῷ ποιοῦσαν. Τούτοις δὴ πᾶσιν ἡ ἀγαθὴ γυνὴ τὴν ἐναντίαν ἔχει διάθεσιν, ἐπικουφίζουσα τῷ ἀνδρὶ τὸ γῆρας, περισώζουσα τὰ ὄντα μετὰ τῆς περὶ τὸν ἄνδρα θεραπείας καὶ ἀταραξίας, συνδειπνήσεις ποιουμένη τοιαύτας, οἵας ὁ ἀνὴρ βούλεται. Τοῦτο οὖν ἀνασκοποῦντα χρῆναι, κἂν παρθένον τις ἄγηται, γάμον αἱρεῖσθαι.

706. ΔΕΙΠΝΟΔΟΧΗΣ. Τῆς καθημένης καὶ ἀσωτευομένης καὶ παρεδρευομένης τῷ δείπνῳ.

708. ΕΥ Δ' ΟΠΙΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ. Τοῦτο μετὰ τοὺς περὶ γάμου λόγους προοίμιόν ἐστι τῶν ῥηθησομένων παιδευμάτων· δεῖ γὰρ πρὸ πάντων στοχάζεσθαι τοῦ κεχαρισμένου τοῖς θεοῖς. Καὶ γὰρ καὶ Πλάτων φησὶν, ὁ βλέπων εἰς τὸ θεῖον ἐξ ἀσελγημάτων αὐτοῦ φυλάττειν ἑαυτὸν σπουδάζει καὶ ἀσεβημάτων πάντων· καὶ γὰρ ὁ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αἰσχυνόμενος, παρόντων αὐτῶν ἀπέχεται τούτων, μὴ ὅτι γε τοὺς θεούς. Καὶ τί λέγω τοὺς ἀγαθοὺς αὐτούς; ἀλλὰ καὶ εἰκόνας ἀγαθῶν τινες σέβονται, καὶ ὑπ' αὐταῖς ὀκνοῦσί τινα πονηρὰν πρᾶξιν πρᾶξαι, ὡς ἡ μὴ προσιεμένη τὸν ἐραστὴν ἑταῖρα δρᾶσαι τι ἄσχημον ὑπὸ τῇ Ξενοκράτους εἰκόνι τοῦ σώφρονος, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ θεῶν τοῦτο χρὴ ποιεῖν.

709. ΜΗΔΕ ΚΑΣΙΓΝΗΤΩι. Τὴν κατὰ φύσιν ἡμῶν σχέσιν πρὸς ἀλλήλους τῆς κατὰ προαίρεσιν εἶναι τιμιωτέραν φησὶν οὗτος ὁ λόγος· καὶ γὰρ τὴν μὲν ἀποθέσθαι ἐφ' ἡμῖν, τῆς δὲ τὸν δεσμὸν ἐπήγαγε, *τὸ πᾶν αὐτὴν φυλάττειν βέβαιον· δεῖν οὖν μείζονα τιμὴν νέμειν ἀδελφοῖς, ἢ ἑταίροις· καὶ γὰρ τοῖς πατράσιν οὕτω φίλα πράττοντας δεῖ μετὰ θεοὺς τιμᾷν, ὡς ἀγάλματα, φησὶν, ὄντας ἐφ' ἑστίᾳ θεῶν· οὕτω δὲ καὶ τὴν οἰκείαν πόλιν τινὲς εἶπον ἐγγιωτέραν τῆς μὴ οἰκείας, κἂν μᾶλλόν τις ἐν ταύτῃ τυγχάνῃ τιμώμενος, διὰ τὴν κατὰ φύσιν σχέσιν. Καὶ ὀρθῶς ὁ Παναίτιος, πολίτην αὐτὸν Ἀθηναίων ποιεῖσθαι σπευδόντων, εἶπεν· Τῷ σώφρονι μὲν μίαν πόλιν ἀρκεῖν. Καὶ ὁ τῶν Σπαρτιατῶν δὲ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἀρκάδα τὸν ξένον, εἰπόντα πρὸς αὐτὸν ὅτι φιλολάκων οἴκοι καλοῖτο, Κάλλιόν τοι, εἶπεν, εἰ φιλόπολις ἐκάλου μᾶλλον ἢ φιλολάκων. Οὕτως αἱ κατὰ φύσιν ἡμῶν σχέσεις παρὰ πᾶσι τῶν κατὰ προαίρεσιν εἶναι δοκοῦσι κρείττους. Δεῖν μὲν οὖν τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἑταίρου πάντως ἐπὶ μείζονος ἄγειν σπουδῆς· τούτῳ δὲ ἀκόλουθον τὸ ἑξῆς, ὅτι εἴ τινα ποιησόμεθα φίλον, ἀπροσκρούστους εἶναι δεῖ πρὸς αὐτόν. Καὶ γὰρ ἡ τῶν Πυθαγορείων παραίνεσις, οὐχ ὅτι προτέρους ἁμαρτάνειν εἰς φίλον διακωλύσειεν ἂν, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ φίλου ἁμαρτήματα ὑπομένειν καὶ φέρειν, ἕως ἂν δυνώμεθα, παρακελεύεται. Καὶ ἔχει τὸ παράγγελμα

πρὸς τῇ ἄλλῃ δικαιοσύνῃ καὶ τὸ ἔμφρον· ... εἰκὸς γὰρ ἡμᾶς καὶ θαῤῥήσαντας ἔστιν ὅτε τινὰ τῷ φίλῳ, καὶ δεῖ μηδὲν εἰς αὐτὸν ποιεῖν ἐναντίον, λύον τὴν σχέσιν. Τοῦ ἀδελφοῦ σου μὴ προτίμα τὸν φίλον σου. Ἐὰν δὲ καὶ ποιήσῃς φίλον, μὴ πρότερος αὐτὸν ἀτιμάσῃς, μὴ δὲ καταψεύσῃς αὐτοῦ· ἐὰν δὲ αὐτὸς ἀρχὴν ποιήσῃ τοῦ ἀτιμάσαι σε, διπλασίασον αὐτῷ τὸ κακὸν καὶ ἀπόδος, μεμνημένος ὧν εἰς σὲ διεπράξατο· ἐὰν δὲ πάλιν διαλλαγῆναι, καὶ φιλιωθῆναι βουληθῇ, καὶ προσπέσῃ σοι, δέξαι αὐτόν.

711. ΜΗΔΕ ΨΕΥΔΕΣΘΑΙ ΓΛΩΣΣΗΣ ΧΑΡΙΝ. Μὴ μόνον παραιτεῖσθαι τὸν φίλον λυπεῖν διά τινος ἔργου προσκρούοντα, ἀλλὰ μηδὲ ψευδόμενον πρὸς αὐτὸν φαίνεσθαι, διὰ περιττὴν καὶ ἀνόνητον τῆς γλώττης ὁρμήν· καὶ γὰρ τοῦτο λυπηρὸν καὶ προάγον εἰς ἀπέχθειαν· ὁ γὰρ ψευδόμενος καὶ ἀπατῶν, οὐ φίλος· ὅθεν τοῦτο παραιτητέον. Ὃ καὶ Πλάτων εἶπεν, τὸν ἑκουσίως ψευδόμενον, ἄπιστον εἰκότως εἶναι· τὸν δὲ ἄπιστον, ἄφιλον. Μέγα οὖν σημεῖον ἤθους οὐ φιλητικοῦ τὸ ψευδολόγον εἶναι πρὸς ὃν οἴεται φίλον, καὶ ἐπιθολοῦν τὴν φιλίαν.

ΕΙ ΔΕ ΣΕ Γ' ΑΡΧΗι. Τοῦτο κινητικόν ἐστι τοῦ ἀμυντικοῦ τῆς ψυχῆς· δεῖν γάρ φησιν ἐὰν ἐκεῖνος προκατάρχῃ λόγων ἡμῖν ἀποθυμίων ἢ ἔργων ἐπεξιέναι, διπλασίοις τιννύμενον καὶ ἀμυνόμενον. Ἐχθρὸν γὰρ αὐτὸν ἀντὶ φίλου τιθέναι χρῆναι, καὶ ποιεῖν ὡς ἐχθρὸν κακῶς, ὡς μὴ φυλάξαντα τὰ φιλικὰ καθήκοντα. Σιμωνίδης γοῦν ταύτην εἶναι δικαιοσύνην ὡρίσατο, τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν· ἄμεινον δὲ ὁ Πυθαγόρειος λόγος εἰπών, χρῆναι φέρειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν φίλων εἰς δύναμιν.

713. ΕΙ ΔΕ ΚΕΝ ΑΥΘΙΣ ἩΓΗΤ' ΕΣ ΦΙΛΟΤΗΤΑ. Καὶ ἀμύνασθαι τὸν ἁμαρτάνοντα παραινεῖ, καὶ προσιόντα μὴ ἀτιμάζειν, καὶ μάλιστα εἰ ἑαυτῷ δίκην τινὰ ἐπάγειν ἕτοιμος εἴη τοῦ ἁμαρτήματος· δῆλος γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ καταψηφισάμενος, καὶ ἐν μεταμελείᾳ γεγονώς, ὥστ' εἰκὸς αὐτὸν μηκέτι ταυτὸν παθεῖν. Κοινὸν δὲ ἁπλῶς ἐπέθηκε παράγγελμα τοῖς περὶ φιλίας λόγοις, τὰς εὐχερεῖς μεταβολὰς τῶν φίλων ἀνθρώποις ἀθλίοις οἴεσθαι πρέπειν. Εἰσὶ δὲ ἄθλιοι πάντες οἱ τῶν θεσμῶν ὑπερόπται τῶν εἰς κοινωνίαν συντεινόντων, ὧν εἷς ἐστι καὶ ὁ περὶ τὰς τῶν φίλων καταστάσεις. Ὅτι μὲν οὖν τὸ μετα-

βάλλειν τὰς φιλίας, ἄτοπον καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἄθλιον εἶπε καὶ αὐτός. Πλάτων δὲ καὶ τῆς φρουρᾶς τῆς περὶ φιλίαν εἰκόνα παραδέδωκε, τὰς μὲν ἡμετέρας εἰς τοὺς φίλους εὐποιΐας μικροτέρας ἡγεῖσθαι τῶν φίλων, τὰ δὲ ἐκείνων εἰς ἡμᾶς γινόμενα, μείζω κρίνειν ἢ ἐκεῖνοι νομίζουσι. Ταῦτα φυλάττοντες ἀσάλευτον τὴν φιλίαν φυλάξομεν. Φησὶν οὖν ὁ Ἡσίοδος παραινῶν ἀφαιρεῖν τὴν εὐχέρειαν.

716. ΣΕ ΔΕ ΜΗ ΤΙ ΝΟΟΝ. Τουτέστι μὴ τὸ μὲν φαινόμενον εὔσχημον πειρῶ φυλάττειν, τὴν δὲ τῆς ψυχῆς εὐσχημοσύνην μὴ φυλάττειν· τίς γὰρ ἂν ἡμῶν ἕλοιτο κατὰ πρόσωπον ἀλλοιώσεις ὑπομένειν παντοίας; ἄτοπον δὴ τὸ μὲν εἶδος εἶναι τοιούτους ἐθέλειν, ἐλέγχεσθαι δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν εὐτρέπτους ὄντας. Τῶν γὰρ τοιούτων τὸ εἶδος κατηγορεῖ τοῦ ἤθους· τὸ ὅμοιον ἀεὶ τοῦ ἀνομοίου, τὸ βέβαιον τοῦ εὐχεροῦς. Εἰς σὲ δὲ μὴ ὁ νοῦς ἄφιλος ὢν καὶ ὁ λογισμὸς ἐλεγχέτω τὴν ἰδέαν τοῦ προσώπου. — Εἰς σὲ μὴ τὸ συνειδὸς ἐλεγχέτω τὴν ἰδέαν, ἀλλ' οἷον τὸ συνειδὸς ἔστω καὶ τὸ εἶδος.

717. ΜΗΔΕ ΠΟΛΥΞΕΙΝΟΝ, ΜΗΔ' ΑΞΕΙΝΟΝ. Εὐκαταφρόνητον τὸ πολλοὺς ξενίζειν· τὸ δὲ ἄξεινον, μὴ πολλοὺς φησι φίλους κτήσῃ, μηδὲ μὴν ἄφιλος ἔσο· ὡς ἂν συμμύστας σχῇς ὀλίγους, καὶ μὴ γένῃ ἑταῖρος τῶν κακῶν, μηδὲ ὑβριστὴς τῶν ἀγαθῶν, μηδὲ κακῶς εἴπῃς τοῖς ἀγαθοῖς.

ΜΗΔΕ ΠΟΛΥΞΕΙΝΟΝ. Τὸ μὲν μήτε πολύξεινον εἶναι μήτ' ἄξεινον, ὅρον ἐπιτίθησι μετὰ τὰς φιλικὰς παραινέσεις ταῖς περὶ τοὺς ξένους ἡμῶν σπουδαῖς, μήτε δι' εὐχέρειαν πλῆθος εἰσδέχεσθαι ξένων κωλύων, μήτε δι' ἀγριότητα πρὸς πάντα ξένον ἀποκλείειν τὸν οἶκον. Τὸ δὲ μήτε κακοῖς συγκολλᾶν ἑαυτὸν, μήτε εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ὑβρίζειν, καὶ Πλάτωνος κρατύναντος τὴν κρίσιν· αὐτὸς γοῦν ἐστιν ὁ λέγων ἐπ' οὐδένι τὸν θεὸν οὕτω νεμεσᾶν, ὡς ἐπὶ τῷ τὸν ὅμοιον αὐτῷ ψέγειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸν ἀνόμοιον· θεῷ δὲ ὁ ἀγαθὸς ὅμοιος, ὃν οὐ δεῖ νεικείειν· ὁ δὲ κακὸς ἀνόμαιος, ὃν οὐ δεῖ ἀσπάζεσθαι.

719. ΜΗΔΕ ΠΟΤ' ΟΥΛΟΜΕΝΗΝ ΠΕΝΙΗΝ. Τὴν πενίαν, ἣν ἡμεῖς αὐτοὶ προξενοῦμεν, διχῶς, ἢ δι' ἀργίαν, ἢ δι' ἀσωτίαν πενόμενοι, ἢ ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔχομεν ἀποκληρωθεῖσαν ἡμῖν. Ταύτην οὖν ἄξιοῖ μὴ ὀνειδίζειν, ὡς τήν γε παρ' ἡμᾶς ἀξίαν

εἶναι μυρίων ὀνειδῶν, οὐ βοηθουμένην ὑφ᾽ ἡμῶν. Οὕτω δὴ καὶ νόσον τὴν μὲν εἱμαρμένην οὐ δεῖ ὀνειδίζειν, τὴν δὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀκρασίας διὰ τὴν ἀκρασίαν ὀνειδιστέον, οἷς ἐξὸν ὑγιαίνειν, οὐχ ὑπάρχει τοῦτο δι᾽ αὐτήν.

721. ΓΛΩΣΣΗΣ ΤΟΙ. Ὁ μὲν θησαυρὸς τῆς γλώττης ἐστὶν ἡ κρύψις τῶν νοημάτων ἡ ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῶν φαντασιῶν τῶν μὴ γενομένων ἐκφόρων ὑπὸ τῆς γλώττης προπετῶς κινουμένης· δεῖ γὰρ τὴν κίνησιν ἐπιμετρεῖν τῇ γλώσσῃ, καὶ τὸν καιρὸν τῆς κινήσεως, ἀλλ᾽ οὐ ταύτην κυρίαν εἶναι ἑαυτῆς. Τὸ δὲ πλείστην μὲν ἑαυτῆς εἶναι χάριν, μετρίας οὔσης, ἀρχὴν δὲ γίνεσθαι μειζόνων καὶ ἀλγεινοτέρων ἀκουσμάτων τὴν προπέτειαν αὐτῆς, ἄμφω παρέστησε, καὶ ὅτι αἱρετὸν τοῦτο τὸ μόριον, καὶ ὅτι φευκτόν. Ὡς Πιττακόν φασι πέμψαντος αὐτῷ τοῦ Ἀμάσιδος ἱερεῖον, καὶ ἀξιώσαντος ἀντιπέμψαι τῶν μορίων αὐτῷ τὸ κάλλιστον ἅμα καὶ χείριστον, ἐξελόντα τὴν γλῶσσαν ἀποστεῖλαι. *Καὶ διὰ τοῦτο δέδωκεν ἡ φύσις διὰ μὲν τῶν ὀδόντων ἕρκος αὐτῇ πρόσθεν κατακλειουσαν, μαλακὴν αὐτὴν οὖσαν καὶ εὐκίνητον· τὸν δὲ ἐγκέφαλον ἄνωθεν ὑπάρχοντα, τοῦ λόγου τὸ μέτρον αὐτῇ παρέχειν ἐνδεικνυμένην.* Τῆς φθεγγομένης δηλονότι τὰ μέτρια· λείπεται δὲ τό ἐστιν· καὶ ἔστιν ὑπερβατόν· καὶ γλώσσης φειδωλῆς, τῆς κεχαλινωμένης, τῆς σμικρολόγου.

723. ΕΙ ΔΕ ΚΑΚΟΝ ΕΙΠΟΙΣ. Ἀλκαῖος·

Εἴκ᾽ εἴποις τὰ θέλεις ἀκούσαις τὰ κ᾽ οὐ θέλεις.

καὶ Ὅμηρος,

Ὁπποῖόν κ᾽ εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ᾽ ἐπακούσαις.

724. ΜΗΔΕ ΠΟΛΥΞΕΙΝΟΥ ΔΑΙΤΟΣ. Ταῦτα χώραν δίδωσι ταῖς καλουμέναις συμβολαῖς· αὗται γὰρ πολύξεινοι ἂν εἶεν ἐκ κοινοῦ πολλοῖς συσσιτεῖν προξενοῦσαι. Μὴ οὖν εἶναι δυσπρόσιτον ἐν ταύταις καὶ δύσκολον, ἐχούσαις δαπάνην μὲν ἐλαχίστην, χάριν δὲ πλείστην διὰ τὴν κοινωνίαν· οὕτως γὰρ πάλαι συνεσίτουν καὶ παρὰ Λάκωσιν, καὶ παρ᾽ ἄλλοις, συνεισφέροντες εἰς τὸ κοινὸν ἕκαστοι, καὶ μετ᾽ ἀλλήλων ἑστιώμενοι. Μὴ ἀποστρέφου, φησὶ, τὰς τῶν φίλων εὐωχίας· ἡ γὰρ ἐξ ἐράνων εὐωχία, καὶ δαπάνην ἐξικουσσεύει καὶ πολλὴν ἀνάπαυσιν ἔχει.

726. ΜΗΔΕ ΠΟΤ᾽ ΕΞ ΗΟΥΣ ΔΙΙ. Τοῦτο καθαρότητός ἐστι παράγγελμα. Πολλὰ γὰρ αἱ χεῖρες τῶν ἀναγκαίων μὲν, ἀκαθάρτων δὲ ποιοῦσι· εἰς οὖν πρὸς τὸ θεῖον ἐνέργειαν

δέονται καθάρσεως, διότι τὸ θεῖον καθαρόν. Δεῖ δὲ τὸ ὅμοιον αὐτοῖς ὑπηρετεῖν· μὴ σπένδειν οὖν μὴ προκαθάραντας τὰς χεῖρας· πολλῷ ἄρα μᾶλλον τῷ ὅλῳ σώματι δεῖ καθαρῶς πράττειν τὰ πρὸς θεούς· ἐκ γὰρ ἀκαθάρτων ὀργάνων εἰ τιμῴημεν αὐτοὺς, ἀποπτύουσιν ἡμῶν τὰς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἀράς· αὗται γάρ εἰσιν αἱ ἐπαραὶ ταῖς θυσίαις, ἢ ταῖς σπονδαῖς ἐπᾳδόμεναι. Ἐν μὲν οὖν Σπάρτῃ τοῖς εἰς ἀρχὴν καθισταμένοις οἱ ἔφοροι προεκήρυττον μὴ τρέφειν μύστακας, ἵνα τοὺς τὸ φαῦλον τοῦτο καὶ εὐτελὲς παραβάντας μειζόνως κολάζωσιν· ὁ δὲ Ἡσίοδος νίπτεσθαι τὰς χεῖρας παραινῶν πρὸ τοῦ σπένδειν, ἐνδείκνυται τὸν τοῦτο μὴ πεισόμενον μείζονος ἄξιον εἶναι καταγνώσεως, ὡς ἀνεπιτήδειον πρὸς παιδείαν.

729. ΜΗΔ' ΑΝΤ' ΗΕΛΙΟΙΟ ΤΕΤΡΑΜΜΕΝΟΣ. Διὰ τούτων εἰς εὐσχημοσύνην παιδεύει καὶ τὰ ἀναγκαῖα κελεύων εὐσχημόνως ἐκπληροῦν. Μήτ' οὖν ἀπεναντίας ἡλίου μήτ' ἀνιόντος, ὅ ἐστι πρὸ μεσημβρίας, μήτε εἰς δύσιν ἰόντος, ὅ ἐστι μετὰ μεσημβρίαν, οὐρεῖν, ἔνθα δηλαδὴ τὴν πορείαν οὗτος ἀνύων ἐστὶ, μήτε προβάδην, ὅ ἐστι κινούμενον, τοῦτο πράττειν, ἢ ἐν ὁδῷ, ἢ ἐκτὸς ὁδοῦ σεβόμενον ὅπου μὲν τὴν εἰνοδίαν θεὸν, ὅπου δὲ τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου τὴν πάσης ζωοποιὸν τῆς ὕλης, ὅπου δὲ ἁπλῶς τὴν ἀσχήμονα τοῦ σώματος διάθεσιν λογιζόμενον· δεῖ οὖν τὸν εὔνοιαν ἔχοντα θεοῦ ἢ καθήμενον ἐκπληροῦν τὴν ἀνάγκην, ἢ πρὸς τοῖχόν τινα εἴσω τῆς αὐλῆς, οἷον ἀποκρύπτοντα τὸ αἶσχος τῆς φύσεως, καὶ ἐν παραβύστῳ πληροῦντα τὰ ἐλαττώματα τῆς γενέσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν νυξὶν εἴωθε τὰ τοιαῦτα καταφρονεῖσθαι πολλοῖς καὶ τὸ ἀπογυμνοῦσθαι δοκεῖ τισιν ἐν ταύταις μὴ ἄξιον εἶναι μάρτυρα τῆς ἀσχημοσύνης, ἐμνημόνευσε μετὰ τῆς πρὸ ἡλίου ἀπογυμνώσεως, καὶ τοῦ μὴ ἐν νυκτὶ τοῦτο χρῆναι δρᾶν· ὡς μακάρων εἶναι τὰς νύκτας, ὡς τότε μάλιστα ἐπιφανειῶν θείων γινομένων, διὰ τὴν ἡσυχίαν τὴν ἀπὸ τοῦ πλήθους· τιμητέον οὖν αὐτὰς, καὶ οὐδὲν ἄσχημον πρακτέον.

735. ΜΗΔ' ΑΙΔΟΙΑ ΓΟΝΗι. Ταῦτα τῆς ἀπαιδευσίας ὄντα ἔκγονα, κἂν σμικρὰ ᾖ, δεῖ παραφυλάττειν, καλῶς τοῦ Πλουτάρχου λέγοντος, ὅτι καθάπερ ἐν λόγοις τὸ μὴ σολοικίζειν οὐ θαυμαστὸν, ἀλλὰ τὸ σολοικίζειν καταγέλαστον· καὶ

ἐν τοῖς ἔργοις οὐ τὸ μὴ πράττειν τὰ τοιαῦτα ἐπαινετὸν, ἀλλὰ τὸ πράττειν ἐπονείδιστον. Δεῖν οὖν μεμολυσμένον ἀπὸ γονῆς ἀποκρύπτειν τὰ αἴτια τοῦ μολυσμοῦ, καὶ μὴ γυμνοῦν ἐγγὺς τῆς ἑστίας· βωμὸς γὰρ καὶ αὕτη τῶν θεῶν, καὶ καθημερινῶν θυσιῶν καὶ σπονδῶν ὑποδοχή. Μὴ οὖν ἀπογυμνούμενον μολύνειν τὴν ἑστίαν. Ἑστίη κυρίως μὲν τῇ ἑστίᾳ, οὐχ ὡς θεᾷ· νῦν δὲ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐστὶ τῷ ἐν τῷ οἴκῳ βωμῷ. ΕΜΠΕΛΑΔΟΝ δὲ ἢ πλησίον, ἢ τῇ γονῇ.

737. ΜΗΔ' ΑΠΟ ΔΥΣΦΗΜΟΙΟ ΤΑΦΟΥ. Τὴν ἀρχὴν ἑκάστου τῶν σπουδαίων ἔργων θεῖόν τι δεῖ νομίζειν· μιμεῖται γὰρ τὴν κυρίως ἀρχὴν θεὸν οὖσαν. Σπουδαῖον δὲ καὶ ἡ τέκνωσις, ἅτε συντελοῦσα πρὸς τὴν ἀειγενεσίαν. Οὐ δεῖ οὖν ποιεῖσθαι ταύτην ἀπὸ μιασμάτων, ἀλλ' ἀπὸ καθαρότητος, πρὸς τὸ καὶ ὑπεναντίαν εἶναι τὴν τέκνωσιν τῇ τῶν τάφων ἐννοίᾳ· καὶ γὰρ γένεσίς ἐστι καὶ φθορά. Δεῖ οὖν ἀπὸ δαιτὸς θεῶν, τουτέστι θεοῖς προσελθόντα καὶ εὐωχηθέντα καὶ παρακαλέσαντα τοὺς θεοὺς οὕτω παιδουργεῖν, ἀπὸ τῶν κοινῶν πατέρων τῆς τιμῆς ἀρχόμενον τῆς παιδουργίας. Δύσφημος δὲ ὁ τάφος· ἐκεῖ γὰρ κλαυθμοὶ γίνονται ὁμοῦ καὶ ὀδυρμοὶ πολλοί. Ἢ ἀπὸ τοῦ περιδείπνου λέγει· Τάφος γὰρ λέγεται τὸ περίδειπνον, ὡς Ὅμηρος,

δαίνυ τάφον Ἀργείοισι.

Πλάτων δὲ, μὴ μεθύοντα μίγνυσθαι.

739. ΜΗΔΕ ΠΟΤ' ΑΕΝΑΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. Οἱ παλαιοὶ καὶ πᾶσαν μὲν τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν ὡς τρόφιμον καὶ αὐξητικὴν τῶν φύσεων ἱερὰν ἐνόμιζον εἶναι τῶν ζωογόνων θεῶν· μάλιστα δὲ τοὺς ἀενάους ποταμοὺς θείους ἐνόμιζον, τὴν ἀνέκλειπτον τῶν θεῶν οὐσίαν ἱκανῶς μιμουμένους, καὶ δυνάμεις ᾤοντο θείας ἔχειν ἐφεστώσας αὐτοῖς. Εἰκότως οὖν διὰ πάντων ἡμᾶς παιδεύων εἰς εὐσέβειαν ἀξιοῖ μὴ διαβαίνειν εἰς ἀέναον ποταμὸν πρὶν εὐξώμεθα βλέποντες εἰς αὐτόν· εὔχεσθαι δὲ ἀπονιψαμένους πρότερον. Τὸν γὰρ ἄνιπτον διϊόντα διὰ κακίαν τοῦτο ποιεῖν τὴν καταφρονοῦσαν ὧν δεῖ μὴ καταφρονεῖν· καὶ ἔστι καὶ τοῦτο σημεῖον θεοσεβοῦς ζωῆς, τὸ μηδὲ ἐν τούτοις ἀμελεῖν τοῦ καθήκοντος.

742. ʹΟΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΔΙΑΒΗι. Ἄλλοι γράφουσι ΚΑΚΟΤΗΤΑ· ἐπὶ κακότητα εἶδεν, ἀντὶ τοῦ ἐκακώθη. Ἀρίσταρχος δὲ ἀθετεῖ τὸν στίχον τοῦτον. Ἄλλοι κακότητα ἔπι, οἱονεὶ ἐπὶ κακῷ ἑαυτόν.

744. ΜΗΔ' ΑΠΟ ΠΕΝΤΟΖΟΙΟ. Πέντοζον μὲν καλεῖ τὴν χεῖρα, τοὺς δακτύλους ὄζοις εἰκάζων. ΧΛΩΡΟΝ δὲ, τὸ σαρκῶδες τῶν ὀνύχων, ὡς ζῶν καὶ ὡς ἁπαλόν. ΑΥΟΝ δὲ τὸ ἄκρον τοῦ ὄνυχος, ὃ δὴ καὶ ἄζον ἐστὶ καὶ ἀναίσθητον. Παρακελεύεται τοίνυν μὴ ἐν εὐωχίαις θεῶν τέμνειν τοὺς ὄνυχας· τέμνοντας γὰρ πρότερον καὶ κεκαθαρμένους τῇ ἑορτῇ παραβάλλειν, ἀλλ' οὐκ ἐν αὐταῖς τοῦτο ποιεῖν. Καὶ γὰρ τρόπον τινὰ νέκρωσίς ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν μορίων τοῦτο, ἀφαιροῦντος αὐτὰ τοῦ σώματος, ὡς συμπεφυκότα τούτῳ καὶ συνυπάρχοντα ᾧ τρέφεται. Χρὴ οὖν εἰ μὴ ταῦτα προαποθήσεις τοῦ λοιποῦ σώματος πρότερον, τουτέστιν ἐκτμηθέντα ποιήσεις, ἐν ταῖς τῶν ἄσβεστον ἐχόντων ζωὴν θεῶν εὐωχίαις, μὴ ἀποστερεῖν ταῦτα ζωῆς· ἀλλότριον γὰρ ἐκείνων τὸ τοιοῦτον. Πεντάκλαδός ἡ χείρ. Φησὶν οὖν ξηρὸν τὸν ὄνυχα, χλωρὸν δὲ τὸ ζωτικὸν αἷμα. Ἀσεβὲς δὲ ὀνυχίζεσθαι ἐν ἑορταῖς θεῶν.

746. ΜΗΔΕ ΠΟΤ' ΟΙΝΟΧΟΗΝ. Πολλὰ τοιαῦτα καὶ τοῖς Πυθαγορείοις ἐλέγετο· ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν, καὶ χελιδόνα μὴ εἰσδέχεσθαι, καὶ μαχαίρᾳ πῦρ μὴ σκαλεύειν· συμβολικῶς παραινοῦντας τῶν ὀργιζομένων μὴ ἐπεγείρειν διὰ λόγων παροξυντικῶν τὸ πάθος, καὶ φλυάρους μὴ εἰσάγειν εἰς τὸν οἶκον καὶ λάλους, καὶ μὴ δεῖν τὸ δίκαιον ὑπερβαίνειν. Τοιοῦτον οὖν καὶ τὸ ἐπιτιθέναι τῷ κρατῆρι τὴν οἰνοχόην συμβολικὸν παίδευμα· τουτέστι, μὴ ἐπίπροσθεν ἄγειν τοῦ κοινοῦ τὸ ἴδιον. Ὁ μὲν γὰρ κρατὴρ προὔκειτο κοινὸς ἐν ταῖς τραπέζαις· ἐκ δὲ τῆς οἰνοχόης ἀρυόμενοι ἔπινον οἱ συνδειπνοῦντες. Μήτ' οὖν τὸ μέρος νομίζειν τοῦ ὅλου ὑπέρτερον, μήτε τὸ ἴδιον τοῦ κοινοῦ προτιμότερον· χαλεπὴν γὰρ εἶναι τὴν ἐπ' αὐτῷ μοῖραν ὡς ἑπομένην ἔχοντι ποινὴν ἀπὸ τοῦ παντὸς, ἐν ᾧ τὰ ὅλα τῶν μερῶν ἐθέλει κρατεῖν. Οἰνοχόην κύαθον λέγουσι· τοῦτο δὲ εἶπεν, ἐπεὶ ὁ κρατὴρ ἱερός ἐστι καὶ κοινός· ἡ δὲ οἰνοχόη διακονητικὴ, ἡ τὸν οἶνον ἑκάστῳ διανέμουσα. Ἀπαγορεύει οὖν μὴ ποιεῖσθαι τὸ χεῖρον ἐπίπροσθεν τοῦ βελτίονος, καὶ τοῦ δεχομένου καὶ φυλάττοντος τὸ ἐξαντλοῦν καὶ ἀναλίσκον. Ἄλλοι δὲ λέγουσι, μηδέποτ' ἐν δείπνῳ πρόσκεισο τῷ

πίνειν. Μόνοι γὰρ οἱ ἀεὶ πίνοντες ἀεὶ ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ κρατῆρος τὴν οἰνοχόην· ἄλλοι δὲ μή φασι τὸ τρεφόμενον τοῦ τρέφοντος προτιμήσῃς, μηδὲ τὸ ἧττον τοῦ κρείττονος.

748. ΜΗΔΕ ΔΟΜΟΝ ΠΟΙΩΝ. Οἱ μὲν, ὅτι δεῖ τὰς οἰκίας πρὸ χειμῶνος συντελεῖν· ὁ γὰρ κρωγμὸς τῆς κορώνης χειμῶνος σύμβολον· οἱ δὲ, ὅτι μὴ ἀτελῆ δεῖν τὸν οἶκον ἐᾶν, μὴ ψόγον ἐπαγάγῃ παρ' ἄλλων, οὓς τῇ κορώνῃ ἀπείκασεν, ὡς πολλὰ ἂν φθεγξαμένους νεμεσῶντας ἐπὶ τῷ ἐλλειπεῖ. Δεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα τὸ παράγγελμα διατείνειν, καὶ μηδὲν τῶν ἡμετέρων ἔργων ἀτελὲς περιορᾷν φερόμενον, ἀλλ' ἑκάστῳ τὸ προσῆκον ἐπάγειν τέλος.

ΑΝΕΠΙΞΕΣΤΟΝ. Ἀφιλοκάλητον, ἀκόσμητον. Ἔνιοι δὲ ΑΝΕΠΙΡΡΕΚΤΟΝ γράφουσι, τουτέστιν ἀθυμίατον.

750. ΜΗΔ' ΑΠΟ ΧΥΤΡΟΠΟΔΩΝ ΑΝΕΠΙΡΡΕΚΤΩΝ. Θυσίαν ταύτην ὁ Πλούταρχος πρόχειρον καὶ καθημερινὴν εἶπεν ὀρθῶς ἀφ' ὧν μέλλομεν ἐσθίειν, ἱερὰ πάντα ποιοῦντας διὰ τοῦ ἀπάρξασθαι. Καὶ γὰρ αἱ τῶν ἱερῶν τραπεζώσεις τοῦτο εἶχον· ἀπαρξάμενοι γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἐδαίνυντο. Χρῆναι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λουτρῶν τὸ αὐτὸ δρᾷν· ἐλούοντο δὲ περιχεόμενοι κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων· χρῆν οὖν καὶ τούτου πρότερον ἀφορίσαι τι πρὸ τῆς ἡμετέρας χρήσεως τοῖς ἱεροῖς θεοῖς, καὶ οὕτω τὸ λοιπὸν εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν παραλαμβάνειν.

ΧΥΤΡΟΠΟΔΩΝ. Τῶν ἐσχάρων τῶν μαγείρων. Περιφραστικῶς δὲ χύτραν εἶπε. Τουτέστιν ἀπὸ χύτρας μὴ πρῶτον φάγῃς, πρὶν σπείσῃς ἐξ αὐτῶν τοῖς θεοῖς. ΑΝΕΠΙΡΡΕΚΤΩΝ δὲ, τουτέστιν ἀθύτων, ἐφ' ὧν θυσίαν οὐκ ἐποίησας· ῥέζειν γὰρ τὸ θύειν· τουτέστι, σπένδε πρῶτον, καὶ τότε θύε. Μηδὲ μὴν λούσῃ, ἐὰν μὴ εὔξῃ καὶ σπείσῃς.

752. ΜΗΔ' ΕΠ' ΑΚΙΝΗΤΟΙΣΙ. Τὸ μὲν τετριμμένον ἐπὶ τάφων τὰ παιδία μὴ ἱδρύειν· ἀκινήτους γὰρ τούτους εἶναι δεῖν. Ἀλλ' οὐ μόνον δωδεκαταῖον παῖδα ἢ δωδεκάμηνον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἄνθρωπον φεύγειν τὰς τοιαύτας ἕδρας. Μήποτε κάλλιον Πλούταρχος· ὅτι μὴ δεῖν τὰ νεογνὰ ἀκίνητα ἐᾶν, καὶ ἀποτίθεσθαι ἐν ἀκινήτοις· ἀσθενέστερα γὰρ γίνεται· κινεῖν δὲ αὐτὰ ὅτι μάλιστα, κἂν ἐπί τινων αὐτά τις καθιζάνῃ κινουμένων, * καθιζάνειν καὶ σαλεύειν διὰ τούτων, οἷα τισιν εὐκίνητα

κλινίδια μεμηχάνηται πρὸς τὴν τῶν παιδίων εὐνήν. Οἱ μὲν ἐπ' ἀκινήτῳ τάφῳ ἢ βωμῷ· νόμος γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις, ὅστις φησὶ τάφον μὴ κινεῖν, τουτέστιν ὀρύττειν. Ποτὲ οὖν φησι μὴ ἐάσῃς τὸν παῖδά σου δώδεκα ἐτῶν ἐπὶ τάφῳ καθέζεσθαι· ἐπεὶ, καὶ ἀνὴρ ἂν τοῦτο ποιήσῃ, βλάπτεται, πολλῷ μᾶλλον ὁ παῖς. — Ἄλλοι δέ φασι μὴ ἀγύμναστον ἀφήσῃς τὸν παῖδά σου ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν, οὐ μὴν οὐδὲ δωδεκάμηνον· ὅθεν ἐπενοήθη τὸ ἀεὶ κινεῖν τὰ παιδία.

755. ΜΗΔΕ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩι ΛΟΥΤΡΩι. Μὴ δεῖν συναπογυμνοῦσθαι ταῖς γυναιξὶ τοὺς ἄνδρας· πρὸς γὰρ τῷ ἀσχήμονι, καὶ ἀπόῤῥοιαί τινες ἐκ τῶν γυναικείων σωμάτων καὶ περιττωμάτων χωροῦσιν, ὧν ἀναπίμπλασθαι τοὺς ἄνδρας μολυσματῶδές ἐστι· καὶ τοῖς εἰς τὸν αὐτὸν ἀέρα εἰσιοῦσι, καὶ τοῖς εἰς τὸ αὐτὸ ὕδωρ, ἀνάγκη τούτων ἀπολαύειν. Διὸ καὶ ἐπὶ χρόνον τινά φασι ποινὴν παραμένειν τοῖς τοῦθ' ὑπομείνασιν, ἐν ᾧ τὸν μολυσμὸν ἀνάγκη μένειν ἐπ' αὐτοῖς.

ΜΗΔΕ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩι. Περιεργασίας δίκην γυναικῶν· οἱ δὲ ὅτι κελεύει μὴ συλλούεσθαι γυναικὶ, ἢ μὴ, ὡς γυνὴ, ὡραΐζου λουόμενος, οἷον μὴ μύροις ἢ τισὶ χρίσμασι χρῶ, ἢ ὅτι αἱ γυναῖκες κόσμου χάριν κέχρηνται τῷ λουτρῷ, οἱ δὲ ἄνδρες διὰ κόπων ἀνάπαυσιν λούονται.

757. ΜΗΔ' ἹΕΡΟΙΣΙΝ. Μηδὲ ἐὰν συμβῇ σοι ἐν ἱεροῖς εὑρεθῆναι, μέμψῃ τὰ μυστήρια· ταῦτα γὰρ ὁ θεὸς πάνυ μέμφεται.

758. ΜΩΜΕΥΕΙΝ ΑΙΔΗΛΑ. Μὴ ἀδήλως κατὰ σεαυτὸν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου μωμεῖν τὰ ἱερά. Ἔστι δὲ καὶ τοῖς ἑξῆς συνάψαι,

ἀΐδηλα· θεός νύ τοι καὶ τὰ νεμεσσᾷ.

Ἀδήλως δηλονότι ἐπὶ τῶν τοιούτων μέμφεται. Ἢ οὕτως· μὴ ἐπὶ τοῖς αἰθυμένοις ἱεροῖς ἀΐδηλα, τουτέστι μάταια, διανοηθῇς, θεὸς γὰρ καὶ ταῦτα μέμφεται. Οὐ μόνον ὅτι δεῖ μὴ μωμεύειν τὰ ἱερά· τοῦτο γὰρ παντὸς ἦν εἰπεῖν· ἀλλὰ τὸν παραβάλλοντα ἱεροῖς δρωμένοις μηδένα βλάσφημον λόγον λέγειν, μηδὲ ὑβρίζειν μηδένα· καὶ γὰρ ταῦτα ἄδηλά ἐστι, καὶ ἀφανῆ ὄντα ποίαν ἕξει ποινὴν, παραιτητέον· νεμεσᾷν γὰρ αὐτοῖς τὸν θεὸν ὡς ἀλλοτρίοις τῆς ἰσότητος.

759. ΜΗΔΕΠΟΤ' ΕΝ ΠΡΟΧΟΑΙΣ. Ταῦτα διαγράφει Πλούταρχος, ὡς εὐτελῆ καὶ ἀνάξια παιδευτικῆς Μούσης, μὴ οὐρεῖν ἐν προχοαῖς ποταμῶν ἢ κρηνῶν, μηδ' ἀποπατεῖν, τοῦτο γὰρ τὸ ἀποψύχειν. Ἴσως δὲ καὶ ταῦτα παρακελεύεται τῆς ἰδιωτείας τῶν πολλῶν στοχαζόμενος. Οὐ γὰρ πάντες ἔχουσι νοῦν,

ἀλλὰ καὶ ταῦτά τινες ἂν παρίδοιεν. Ἀποψύχειν, ἀφοδεύειν, ἢ ἀποπνευματίζειν, ἢ ἀναψύξεως χάριν τοῦ σώματος, τοῖς ποταμίοις ῥεύμασιν ἵστασθαι, ἢ ἀποπλύνειν, ἢ ἀπονίπτειν.

762. ΩΔ' ΕΡΔΕΙΝ. Τοῦτο τὸ τέλος ἐστὶ τῶν παραγγελμάτων, ἱκανὸν δὲ εἰς τὸ παιδεῦσαι ἡμᾶς τὸ ἑαυτὸν ἦθος εὐλαβουμένους τὴν φήμην. Οὐ γὰρ ὅσον ἀρετῆς οἱ ἄνθρωποι σφάλλονται, τοσοῦτον καὶ κρίσεως ἀρετῆς, φησὶν ὁ Πλάτων. Τὴν οὖν χαλεπὴν φήμην φυλακτέον εἰς δύναμιν. Ἡ γὰρ κακὴ φήμη, κούφη μέν ἐστιν * ὑπενεγκεῖν, κεντοῦσα τοὺς ὑπ' αὐτῆς ὀνειδίστους γινομένους, ἔτι δὲ καὶ ἀρξαμένην ταύτην παῦσαι χαλεπόν· εἰώθασι γὰρ οἱ ἄνθρωποι πολλαπλασιάζειν, ἃς ἂν παραλάβωσι φήμας, καὶ ἐκ σμικρῶν μεγάλας ποιεῖν. Καὶ τέλος προσέθηκεν, ὅτι κινδυνεύει καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀληθὴς εἶναι πᾶσα φήμη, ἣν λαοὶ πολλοὶ φημίξωσι· καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν τι καὶ αὐτὴν θεῖον. Πολλάκις γοῦν ὁ μὲν ἄρξας αὐτῆς οὐκ ἔστιν, εὔστοχος δὲ αὕτη δι' αὐτῶν ἀναφαίνεται τῶν ἀποβαινόντων, ὥστε εἰκότως δεῖ φυλάττεσθαι τὴν κακὴν φήμην. Καὶ τοῦτο οὖν χρήσιμον, τὸ δεῖν καὶ δόξαν ὑφορᾶσθαι τὸν παιδευόμενον. Οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀληθὲς ὃ λέγει Γοργίας· ἔλεγε δὲ, Τὸ μὲν εἶναι, ἀφανὲς, μὴ τυχὸν τοῦ δοκεῖν· τὸ δὲ δοκεῖν, ἀσθενὲς, μὴ τυχὸν τοῦ εἶναι. Παρὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς καὶ τὸ δοκεῖν ἰσχὺν ἔχει, καὶ τὰ ἐκ τοῦ δοκεῖν ἀποβαίνοντα δυσχερῆ δείκνυται οὐκ ὄντα ὀλίγα. Μᾶλλον οὖν ὡς Ξενοκράτης ἔλεγε, Τοῦ μὲν οὖν φίλον Ἀλέξανδρον ἔχειν ἕνεκα, μηδ' ἂν τὸν δάκτυλον κινῆσαι, τοῦ δὲ μὴ ἐχθρὸν, πάντα ἂν πρᾶξαι· οὕτω καὶ Ἡσίοδος τῆς μὲν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξης ἀξιοῖ ποιεῖσθαι λόγον μηδένα, τῆς δὲ ἀδοξίας, ἵνα μὴ συμβῇ, πάντα ποιεῖσθαι λόγον.

767. ΗΜΑΤΑ Δ' ΕΚ ΔΙΟΘΕΝ. Αἱ περὶ τῆς τῶν ἡμερῶν ἐκλογῆς καὶ ἀπεκλογῆς παραινέσεις ἔχουσι μὲν τὰς ἀρχὰς ἐκ τῶν παρατηρήσεων. Ἄλλαι δὲ παρ' ἄλλοις ἐκράτησαν, ἐπεὶ καὶ παρ' Ὀρφεῖ τινες αὐτῶν διακρίσεις, καὶ ἐν τοῖς Ἀθηναίων πατρίοις διωρίσθησαν, καὶ αἱ μὲν ἀγαθαί τινες, αἱ δὲ φαῦλαι, μέσαι δέ τινες εἶναι. Καὶ οὐχ ὅλας ἡμέρας μόνον ὑπέλαβόν τινες εὐκαιρίαν ἔχειν πρὸς καταρχάς τινων πράξεων, ἀλλὰ καὶ μόρια τῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν τὰ ἑωθινὰ ἐπαινοῦντες, ὅτε δὲ τὰ

περὶ δείλην ὀψίαν, ὅπου δὲ καὶ τοῖς μὲν θεοῖς οἰκεῖα τὰ πρὸς μεσημβρίαν εἰρήκασιν, ἥρωσι δὲ τὰ μετὰ μεσημβρίαν. Ὁ γοῦν Ἡσίοδος τὰς πολλὰς ἐν τούτοις εἰδὼς τῶν κατ' αὐτὸν παρατηρήσεις εἰς τὰς ἡλίου κινήσεις καὶ σελήνης, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις αὐτὸς ἀποβλέψας, ἀνάγει τὰς τῶν ἐπιτηδείων καὶ ἀνεπιτηδείων διαφορὰς, ἀφ' ὧν μάλιστα γίνεται πάντα μὲν τὰ θνητὰ τῶν κινουμένων, ἄλλα δὲ μᾶλλον ἄλλων· πρὸς τὰς δὲ τὰς περιόδους αὐτῶν οἰκείως ἢ ἀλλοτρίως ἔχει τῶν γινομένων. Δηλοῖ δὲ καὶ τῶν φυτῶν τὰ μὲν σελήνῃ συγκινούμενα, τὰ δὲ ἡλίῳ. Τὰ μὲν γὰρ ῥόδα καὶ ἴα καὶ μετὰ τούτων τὰ ἡλιοτρόπια, πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τρέπει τὰ φύλλα, καὶ πρὸς καταδυόμενον ὡσαύτως εἰς ἑσπέραν ῥέποντα· τὰ δὲ τῶν ἐλαιῶν φύλλα διδάσκει καὶ τοὺς γεωργικοὺς γεγονέναι τροπὰς ἢ χειμερινὰς ἢ θερινὰς, διὰ τῆς ἑαυτῶν περιτροπῆς, ὅτε μὲν ἄνω τὸ μελάντερον ἰσχόντων, ὅτε δὲ τὸ λευκόν. Τὰ δὲ τῶν αἰλούρων ὄμματά φασι καὶ τὰ σπλάγχνα τῶν μυῶν πάντων φθίνειν μὲν σελήνης ληγούσης, αὔξεσθαι δὲ ἀκμαζούσης. Εἰ μὲν περὶ πανσέληνον ἐξαιρεθείη, τὴν γόνιμον ἀρχὴν ἔτι φυλάττει, καὶ αὖθις βλαστάνει κατὰ τὴν προσήκουσαν ὥραν· εἰ δὲ φθινούσης, ἄγονον γίνεται· καὶ ἁπλῶς, τὰ μὲν πληρουμένης, εὐθηνεῖται, τὰ δὲ ληγούσης αὐτῆς, τοῖς μὲν ὠφελίμου τῆς ὑγρότητος οὔσης, ἣν διαχεῖ τὸ σεληναῖον φῶς αὐξόμενον, τοῖς δὲ βλαβερᾶς. Ἄρχεται οὖν ὁ Ἡσίοδος ἐκ τῆς τριακάδος, καθ' ἣν ἡ ἀληθὴς ἐστι σύνοδος, ὅτε μὲν οὖσαν τριακάδα ἄνευ ἐξαιρέσεως, ὅτε δὲ κθ', ὅτε καὶ ὑπεξαιρεῖται ἡ πρὸ αὐτῆς ὑπὸ Ἀθηναίων. Διὸ καὶ αὐτὸς ἀξιῶν τὴν οὖσαν τριακάδα λαμβάνειν εἶπεν,

εὖτ' ἂν δή μιν λαοὶ κρίνοντες ἄγωσιν.

Εἰκότως δὲ ἀπὸ ταύτης ἤρξατο, καθ' ἣν ἡ σύνοδος. Δεῖ γὰρ τὴν κοινωνίαν αὐτὴν ὡς μίαν ἀρχὴν οὖσαν ἀμφοτέρων ἀρχὴν ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἡμερῶν, ἃς ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ποιοῦσι σχέσεως. Βούλεται δὲ ἐν ταύτῃ τά τε ἔργα τοῦ μηνὸς ἐφορᾷν πάντα, καὶ τὴν τροφὴν ἀπομερίζειν τοῖς ἐργάταις, τὸ μὲν εἰς τὴν τοῦ παρελθόντος συντεῖνον ἐπίσκεψιν τῶν πονηθέντων, τὸ δὲ εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος συντελοῦν προτροπὴν τῶν πραχθησομένων.

ΗΜΑΤΑ Δ' ΕΚ ΔΙΟΘΕΝ. Οὐ ταύτας μόνον, ὡς

ἀπὸ τοῦ Διὸς λέγει εἶναι, τὰς δὲ λοιπὰς οὐχί. Διαιρεῖ δὲ μόνον ταύτας, τὰς μὲν ὡς πρὸς γνῶσιν καὶ τὸ φιλοσοφεῖν συμβαλλομένας, τὰς δὲ ὡς ἐργαστικὰς, καὶ τὰς μὲν, ὡς ἐν τῇ ἡμῶν σπουδῇ, τὰς δὲ, ὡς ἐν τῇ τοῦ ἀέρος φύσει κειμένας.

768. ΤΡΙΗΚΑΔΑ ΜΗΝΟΣ ΑΡΙΣΤΗΝ. Διότι ἡ λ' ἀπομιμεῖται τὴν ἀλήθειαν, κατὰ γὰρ ταύτην ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ συνέρχεται καὶ συνήνωται. Καὶ ἐπεὶ ἴδιον τῆς ἀληθείας τὸ μονοειδὲς ἐναντίως τοῦ ψεύδους ἐχούσης, τὸ γὰρ ψεῦδος πολυσχιδὲς, διὰ ταῦτα ὡς ἑνοποιὸς ἡ λ' τῇ μονοειδεῖ ἀληθείᾳ ἀπείκασται.

770. ΕΥΤ' ΑΝ ΑΛΗΘΕΙΗΝ. Ὁπόταν τὴν ἀληθῆ σύνοδον οἱ λαοὶ διακρίνοντες ἄγωσι. Τοῦτο δέ φησιν, ὅτι ἄλλοι ἐν εἰκοσιοκτὼ ἡμέραις, ἕτεροι δ' ἐν πλείοσι, τὴν σύνοδον γίνεσθαί φασιν· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐμβολιμαίους ἀναπλάττονται μῆνας. Ὅταν μετὰ ἀληθείας κρίνωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἡμέρας, ἤτοι ὅταν τὴν ἀληθῆ ἐπίστανται σύνοδον, καὶ μετὰ ἀκριβείας γινομένην. Ἄλλοι γὰρ ἀλλοίως δοξάζουσιν, ἐπειδὴ καὶ ἐμβολιμαίους μῆνας εἰώθασι τιθέναι. Αὗται γὰρ αἱ ἡμέραι εἰσὶ παρὰ τοῦ θεοῦ, αἱ τῆς σελήνης, οὐχὶ τοῦ μηνός· ἐπειδὴ αἱ τοῦ μηνὸς ἡμέραι, οὐχ αἱ αὐταὶ πανταχοῦ, αἱ δὲ τῆς σελήνης, αἱ αὐταί.

771. ΑΙ ΔΕ ΓΑΡ ἩΜΕΡΑΙ ΕΙΣΙ ΔΙΟΣ. Τὴν μὲν τριακάδα πεποίηται ἀρχὴν, δι' ἣν εἴπομεν αἰτίαν, οὐκ ἐργάζεσθαι ἀξιώσας ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐποπτεύειν τὰ ἔργα. Φασὶ γοῦν τινες τότε καὶ τοὺς μύρμηκας ἡσυχίαν ἄγειν· ἐπιδήλως καὶ τοῦτο πολλοῖς γίνεται τεκμήριον τοῦ εἶναι τριακάδα, καὶ τὴν σελήνην σύνοδον ποιεῖσθαι πρὸς ἥλιον. Τὴν δὲ σῦν ἀνίερον Αἰγύπτιοί φασιν, ὅτι μίξεσι χαίρει κρυπτομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς σελήνης. Καὶ μήποτε καὶ τοῦτο τὸ ζῶον, ὡς χθόνιον καὶ γεννήσεσι χαῖρον, οἰκεῖόν ἐστι πρὸς ταύτην εἰκότως μάλιστα τῆς θεοῦ τὴν συνοδικὴν φύσιν, ἣν πρὸς ἥλιον λόγον ἔχειν ὡς θήλεος πρὸς ἄῤῥενά φασι. Μετὰ δὲ ταύτην ἀπὸ τῆς νουμηνίας ἀρξάμενος ἐπαινεῖ τὰς τρεῖς, τὴν ἕνην, οὕτως καλῶν τὴν νουμηνίαν παρὰ τὸ ἓν, τὴν τετράδα, τὴν ἑβδόμην, καὶ πάσας ἱερὰς λέγων, τὴν δὲ ἑβδόμην καὶ ὡς Ἀπόλλωνος γενέθλιον ὑμνῶν, διὸ καὶ Ἀθηναῖοι ταύτην ὡς Ἀπολλωνιακὴν τιμῶσι δαφνηφοροῦντες, καὶ τὸ κανοῦν ἀποστρέφοντες, καὶ

ὑμνοῦντες τὸν θεόν. Ἔχουσι δὲ αἱ τρεῖς μεσότητα ἀριθμητικὴν, καὶ ἡ τετρὰς μετὰ τῆς ἑβδομάδος τὸν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἀριθμὸν, καθόσον ἡ σελήνη δίεισι τὸν Ζωδιακόν. Αἱ γὰρ λοιπαὶ ἐπικινήματα αὐτῆς ἔχουσιν, ἵνα καταλάβῃ τὸν ἥλιον. Ἡ μὲν οὖν πρώτη, ἡ καὶ ἔνη ῥηθεῖσα, ὡς ἀρχὴ, θεῖόν ἐστι, καὶ γὰρ πᾶσαν ἀρχήν φησι Πλάτων εἶναι θείαν, καὶ γενέθλιος αὐτοῦ καλεῖται τοῦ μηνός. Καὶ ὁ μὴν ἐν αὐτῇ παρ' Ὀρφεῖ προσαγορεύεται μονόκερως μόσχος. Ἁπλῶς μὲν γὰρ ὁ μὴν, ὡς γενέσεως ἐργάτης, λέγεται βοῦς· ὡς δὲ πρώτην ἔχων τότε τῆς οἰκείας οὐσίας τὴν ἔκφασιν, μόσχος· καὶ διὰ τὸ μοναδικὸν, μονόκερως. Ἡ δὲ τετράς ἐστιν ἐν τῇ μονάδι συγγενής· διότι καὶ αὐτὴ πάντας περιέχει τοὺς ἁρμονικοὺς λόγους, οὓς εἶχεν ἡ μονὰς σπερματικῶς, τὸν μὲν ἐπίτριτον ποιοῦσα πρὸς τὴν τριάδα, τὸν δὲ διπλασίονα πρὸς τὴν δυάδα, τὸν δὲ τετραπλασίονα πρὸς τὴν αὐτὴν μονάδα. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ ἁρμονικοὶ λόγοι· ὁ διὰ τεσσάρων, ὁ διὰ πασῶν, ὁ δὶς διὰ πασῶν. Ἡ δὲ ἑβδομὰς ἄλλως ἐναρμόνιος, ἐκ μονάδος οὖσα, καὶ δυάδος, καὶ τετράδος, καὶ ἔχουσα δὶς τὸ διὰ πασῶν, καὶ ταύτῃ μὲν τῇ τετράδι συγγενὴς, τῇ τε μονάδι, καθόσον ἀπ' αὐτῆς γεννᾶται μόνης τῶν εἴσω δεκάδος· τῶν δ' ἄλλων, ὁ μὲν ὑφ' ἑνὸς, ὡς τετρὰς καὶ ἐννεάς· ὁ δὲ ὑπὸ δυοῖν, ὡς ἡ ἑξὰς, ὑπὸ τοῦ δύο καὶ τρία, καὶ ἡ ὀγδοὰς, ὑπὸ τοῦ δύο καὶ τέσσαρα· καὶ οὐδένα γεννᾷ, καθάπερ ἡ δυὰς καὶ ἡ τριὰς γεννῶσιν, ἡ μὲν ἄλλον, ἡ δὲ ἄλλον. Διὰ μὲν οὖν τὸ ἐναρμόνιον, Ἀπόλλωνος ἥρμοσε γενέσει· διὰ δὲ τὸ ἀμήτορα καὶ ἀθήλυντον εἶναι, τῆς Ἀθηνᾶς αὐτὴν εἶπεν ἱεράν.

772. ΠΡΩΤΟΝ ΕΝΗ, ΤΕΤΡΑΣ ΤΕ. Ἀντὶ τοῦ ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς γεννήσεως. Φιλόχορος δὲ ἐν τῷ περὶ ἡμερῶν, ἡλίου καὶ Ἀπόλλωνος λέγει αὐτήν· ἡ δ' Ἡρακλέους καὶ Ἑρμοῦ ἐστιν· ἡ δὲ ἑβδόμη ἱερὰ Ἀπόλλωνος, ἐν αὐτῇ γὰρ ἐτέχθη· διὸ καὶ ἑπτάτονος αὐτοῦ ἡ κιθάρα· ἡ τετρὰς, Ἡρακλέους· ἐν αὐτῇ γὰρ ἐτέχθη. Καὶ λέγομεν ὅτι

Τετράδι κοῦρος ἔγεντο, καὶ οὔποτε πάγκακος ἔσται.

Τὴν ἔνην πρώτην φησὶν ὡς τῇ ἀριθμητικῇ ἁρμόζουσαν, ἢ πρώτη τῶν μαθηματικῶν, ἐν ᾗ προηγεῖται ἡ μονάς. Τὴν δὲ τετάρτην, ὡς τοὺς ἁρμονικοὺς περιέχουσαν λόγους· καὶ τὸν διὰ τεσσάρων, τὸν καὶ

ἐπίτριτον· τρία γὰρ καὶ ἓν, τέσσαρα· τὸν διὰ πασῶν, τὸν καὶ διπλάσιον· δύο γὰρ καὶ δύο, τέσσαρα· τὸν δὶς διὰ πασῶν, τὸν καὶ δὶς διπλασιαζόμενον· δὶς γὰρ δ' ὀκτώ.

774. *ΟΓΔΟΑΤΗ Τ' ΕΝΑΤΗ ΤΕ.* Τὴν ὀγδόην καὶ ἐνάτην εἰκότως καὶ ὡς συντελεστικὰς ἐπαινεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἡγεῖσθαι αὐτὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη πάσας ἔσχε τὰς διαστάσεις, κύβος οὖσα ἐκ τῆς δυάδος, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ πρώτῃ ποιησαμένη πρόσοδον· ἡ δὲ δευτέρα πρώτη τετραγωνικὸν ἔχεν εἶδος, ἀπὸ περιττοῦ τῆς τριάδος αὐτὴν γεννησαμένης. Διὸ καὶ ἡ μὲν ὡς τελείως διαστᾶσα, ἡ δὲ, ὡς ἀπὸ τελείου γενομένη, τέλος ἐπάγουσι τοῖς κατειργασμένοις ἐν αὐταῖς.

775. *ΕΞΟΧ' ΑΕΞΟΜΕΝΟΙΟ.* Μετὰ τὴν ζ' γίνεται ἀμφίκυρτος, ἤτοι ὑπὲρ τὸ ἥμισυ φωτιζομένη. Διὰ τοῦτό φησιν,

Ἔξοχ' ἀεξομένοιο.

Τὴν δὲ ἑβδόμην ὡς ὑπὸ μόνης γεννωμένην τῆς μονάδος, καὶ ὡς μὴ γεννῶσάν τινα τῶν ἐντὸς δεκάδος ἀριθμῶν· τὴν δὲ ὀγδόην, ὡς κύβον καὶ πρώτην τὴν τριχῆ διάστασιν δεχομένην. Τοῦ γὰρ τετραγώνου ἐπιπέδου ὄντος (δὶς γὰρ δύο τέσσαρα) ὁ κύβος στερεός ἐστιν, ὡς τὴν εἰς μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος ἔχων κίνησιν· δὶς γὰρ τέσσαρα, ὀκτώ· ὅθεν καὶ συντελεστικός ἐστι πάσης ἐργασίας· τὴν δὲ ἐννάτην, ὡς ἀπὸ τοῦ γ' τετραγωνιζομένην, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῷ πλίνθῳ. Τετράγωνος δὲ ἀριθμός ἐστιν, ὁ ἰσάκις ἴσος μετρούμενος, ἤτοι ὑπὸ δύο ἴσων ἀριθμῶν· ὡς τὸ δὶς δύο, δ'. κύβος δὲ, ὁ ἰσάκις ἴσος ἰσάκις, ἤτοι ὁ ὑπὸ τριῶν ἴσων ἀριθμῶν μετρούμενος, ὡς τὸ, δὶς δύο, δ'. καὶ τετράκις δύο, ὀκτώ. Ὁ τοίνυν ὄγδοος ἀπὸ τοῦ β' κύβος γίνεται. Λέγεται ἡ θ' καὶ κατὰ τοῦτο συμφέρον εἶναι, ὡς ἀπὸ τελείου ἀριθμοῦ γενομένη τοῦ τρία, ἀρχὴν ἔχοντος τὴν μονάδα, μέσην τὴν δυάδα, καὶ τέλος τὴν τριάδα, ἤτοι τὴν τριχῆ διάστασιν καὶ τὸν τετραγωνισμόν. Πᾶς δὲ ἀριθμὸς ὁ ὑφ' ἑαυτὸν πολυπλασιαζόμενος τετράγωνος λέγεται, ὡς τὸ τρὶς τρεῖς ἐννέα.

776. *ἘΝΔΕΚΑΤΗ ΤΕ.* Τῶν μετὰ τὴν δεκάδα ἀριθμῶν ἡ ἑνδεκάτη τὴν μονάδα ἀποστοιχειοῦται. Διὸ καὶ ταύτην, ὡς

ἀναλογοῦσαν πρὸς ἐκείνην, ἐπῄνεσεν, εἴς τε τὸ πόκους προβάτων ἐξαιρεῖν, καὶ καρποὺς ἐκ τῆς γῆς ἀμᾶσθαι· συγγενῆ γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις, ἐπεὶ καὶ τὸ θερίζειν, κείρειν καλοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὸ κείρειν, οἷον θερίζειν ἐστὶ τοὺς ὄϊς. Ἄμφω δὲ εἰς τὴν τοῦ σώματος τείνει θεραπείαν· τὸ μὲν, εἰς τὴν τρόφὴν, τὸ δὲ, εἰς τὴν σκέπην. Καὶ οἰκεῖα τῇ ἑνδεκάτῃ μὲν, ὡς ἀρχῇ τῆς τρίτης πεντάδος, τῆς μάλιστα αὐξητικῆς τοῦ σεληναίου φωτός· τῶν γὰρ τριῶν πεντάδων ἡ πρώτη, ἀτελεστάτη· ἡ δὲ τρίτη, τελειοτάτη. Καὶ εἴτε τροφὴν αὐτῆς, εἴτε περίβλημα τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς λέγειν ἐθέλεις, οἰκείαν ἐρεῖς τὴν ἑνδεκάτην, ἀρχὴν οὖσαν τῆς τελειωτικῆς τοῦ φωτὸς πεντάδος, εἴς τε θερισμὸν, καὶ εἰς κουρὰν τῶν προβάτων. Τῇ δωδεκάτῃ δὲ, ὡς ἔτι μειζόνως αὐξητικὴ τοῦ φωτὸς, οὕτως τὴν ἀρχὴν εἶχε τῆς τελείας ἐπιδόσεως πρὸ αὐτῆς· ἔχει δὲ καὶ τὴν ἐννέα μετὰ τῆς πλευρᾶς καὶ μέχρι τῆς ἀπὸ τοῦ τρία τελειότητος, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἐννέα ἰσότητος. Εἰ δὲ καὶ δὶς ἔχει τὴν ἑξάδα τὴν πρώτην τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ἴσην καὶ διὰ τοῦτο τελείαν, εἰκότως ἔπρεπε ταῖς ἀπὸ τῶν τελείων καρπώσεσι. Διὸ καὶ μᾶλλον ἐσθλὴ λέγεται καὶ εἰκότως, διότι καὶ αὐτῶν ἐστι τῶν θεῶν ἀριθμὸς, τήν τε ἀῤῥενοποιὸν αὐτῶν ἑξάδα καὶ τὴν θηλυπρεπῆ περιλαβὼν οὗτος ὁ ἀριθμός. Ὅτι δὲ καὶ φυσικὴν ἔλαχεν ὁ ἀριθμὸς οὗτος οἰκειότητα πρὸς τὰ ὑφάσματα, ὧν ἕνεκεν καὶ τοὺς ὄϊς κείρουσι διὰ τῶν ἑπομένων ὑπομιμνήσκει.

777. ΠΕΙΚΕΙΝ δὲ κυρίως τὸ ξαίνειν· ὅθεν καὶ τὸ,

πεξαμένη χερσί·

νῦν δὲ τὸ κείρειν. ΕΥΦΡΟΝΑ ΚΑΡΠΟΝ. Ἡδύτατον, τέρποντα τὴν ψυχὴν, ἢ εὐφραίνοντα.

779. ΤΗι ΓΑΡ ΤΟΙ ΝΕΙ ΝΗΜΑΤΑ. Ὁ μὲν ἀράχνης φυσικῶς κινεῖται πρὸς τὰς ὑφάνσεις, ἔχων τι κατὰ τὴν φαντασίαν εὐδιάρθρωτον, ὡς δηλοῖ, κύκλους ἐπὶ κύκλοις ἐξυφαίνων, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ κέντρῳ τῶν κύκλων ἐνεδρεύων τὰ θηρώμενα, ἵνα ἐξ ἴσου πάντων ἀπέχῃ τῶν ἐμπιπτόντων· καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· ὥσπερ ἄλλα τῶν ζώων κινεῖται κατὰ φύσιν ὑπ' ἄλλου τῆς φύσεως, ὃ καὶ προεῖπε πρότερον, τὰ μὲν συνοδικῶς, τὰ δὲ πληροσελήνων, οὕτω καὶ τὸν ἀράχνην πρὸς ταύτην ἔχειν συμπαθῶς τῶν * πλήρεις οὐσῶν ἡμερῶν τελευταίαν. Εἰ

γὰρ μετὰ γένοιτ' ἂν ἀποκρουστικὴ, καὶ ἀφαίρεσιν ἀναγάγοι τοῦ φωτός· αὕτη δὲ ἀεὶ αὐξητικὴ μόνως, καὶ τοῦτο ἔχει τελευταία. Δεῖ δὲ κἀκεῖνο συνορᾷν, ὅτι μάλιστα δεῖ τοῖς ὑφαίνουσι φωτὸς, ὅπερ αὐτὴ προξενήσει, τέλειον ἔχουσα τὸ φῶς ἄδεκτον ἐλαττώσεως. Ὁ μὲν οὖν ψυχρὸς ἀὴρ καὶ νεφελώδης ἐμποδών ἐστι τοῖς ἔργοις· ὁ δ' ὑπὸ τοῦ φωτὸς ἑκατέρου θερμαινόμενος συμπράττει πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα. Τὸ μὲν οὖν ἄρχεσθαι τῶν ἔργων ἐν αὐτῇ καλόν· καὶ τοῦτο φυσικῶς μὲν οἱ ἀράχναι, κατὰ δὲ πεῖραν οἱ ἄνθρωποι γινώσκουσι. Τὸ δ' ἐναντίον, τὸ καθαίρειν τοὺς ἱστοὺς περὶ πανσέληνον, αἴτιον εἶναι τοῦ κόπτεσθαι τὰ ὑφάσματα, τῶν ἄκρως ἐστὶ δεδημευμένων. Ἐν ᾗ νήθει τὰ νήματα αὐτοῦ ὁ ἐν τῷ ἀέρι πετόμενος ἀράχνης, ὅταν ὡς ἔμπειρος ἀνὴρ, ὁ μύρμηξ θησαυρὸν ἑαυτοῦ σωρεύῃ ἐκ πληρεστέρας ἡμέρας ὑπὲρ τὴν νύκτα, Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου. — Ὡς ἐργαστικωτέρας οὔσης τῆς δωδεκάτης, τῷ νήματι τῆς ἀράχνης χρῆται· ΑΕΡΣΙΠΟΤΗΤΟΣ ΔΕ, τῆς ἐν ἀέρι πετομένης.

780. ΗΜΑΤΟΣ ΕΚ ΠΛΕΙΟΥ. Καθὸ τὸν φωτισμὸν ἡ σελήνη πλήρη ἔχει ἐν αὐτῷ.

ΗΜΑΤΟΣ ΕΚ ΠΛΕΙΟΥ. Ἢ ἐν μεγάλῃ ἡμέρᾳ, ἢ ἐκ τοῦ πλείστου τῶν ἡμερῶν. ΙΔΡΙΣ δὲ νῦν ὁ ἔμπειρος μύρμηξ· σωρὸς δὲ ὁ θησαυρός.

782. ΜΗΝΟΣ Δ' ἹΣΤΑΜΕΝΟΥ. Καλῶς ἐπέστησεν ὁ Πλούταρχος, ὅτι τὸ σπεῖραι καὶ τὸ φυτεῦσαι, οὐχ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἔοικεν ὠφελεῖσθαι. Τὸ μὲν γὰρ σπέρμα δεῖ καταβληθὲν κρυφθῆναι πρῶτον εἴσω τῆς γῆς καὶ σαπῆναι, καὶ οὕτως ἑαυτοῦ διαδοῦναι τὴν δύναμιν εἰς τὴν περικρύψασαν αὐτὸ γῆν, ἵν' ἐξ ἑνὸς πυροῦ τυχὸν ἢ κριθῆς γένηται πλῆθος. Διὸ καὶ ὑετοῦ δεῖσθαι καὶ πάχνης αὐτό φασι τὴν ἀρχὴν πιεζόντων ἔσω καὶ χεόντων τὰς ἐν αὐτῷ φυσικὰς δυνάμεις. Τὸ δὲ φυτὸν ῥιζωθὲν βλαστῆσαι χρὴ καὶ ἀναδοῦναι τὸν ἐν τῇ ῥίζῃ κρυπτόμενον λόγον, οἷον διοχευθείσῃ διὰ φωτός· ὥστ' εἰκότως τὴν τρισκαιδεκάτην πρὸς μὲν τὸ σπείρειν ἀνεπιτήδειον εἶναι, πρὸς δὲ τὸ φυτεύειν ἐπιτηδείαν. Τὸ γὰρ προκαλέσασθαι τὸν ῥιζικὸν λόγον καὶ εἰς ἐπίδοσιν ἄγειν καὶ βλάστην, ἐσήμηνεν διὰ τοῦ ὀνόματος πρὸς ἃ συντελεῖ, πλεῖον ὂν τὸ ἐκ τῆς σελήνης ἐν ταύτῃ φῶς. Ἱστάμενον μῆνα, ὡς εἰκάδα ἔλεγον· μετὰ δὲ τοῦτο πρώτην φθίνοντος,

δευτέραν φθίνοντος. Φιλόχορος δὲ πάσας τὰς τρεῖς ἱερὰς λέγει τῆς Ἀθηνᾶς.

784. ἙΚΤΗ Δ᾿ Ἡ ΜΕΣΣΗ. Τὴν ἑκκαιδεκάτην μέσην ἕκτην εἰπὼν, ὠφέλιμον εἶναι τοῖς φυτοῖς φησιν, δι᾿ ἣν εἴπομεν αἰτίαν· τὸ γὰρ φῶς χλιαρὸν ὂν τὸ σεληναῖον τότε καὶ ὑγρὸν προσκαλεῖται τὴν βλάστην αὐτῶν· τῶν δὲ ἀνθρώπων πῶς ἄῤῥεσι μὲν σπέρμασι σύμφορον, θήλεσι δὲ ἀσύμφορον· αἴτιον δὲ τούτων, ὅτι τὸ μέν ἐστι ξηρότερον, τὸ δὲ ὑγρότερον τῶν σπερμάτων, οἷς καὶ αὐτὸ τὸ ἄῤῥεν διαφέρει τοῦ θήλεος. Καὶ διὰ ταῦτά φασι καὶ τὰς συλλήψεις τὰς μὲν βορείων πνευμάτων ὄντων γινομένας εἶναι ἀῤῥενογόνους, τὰς δὲ νοτίων θηλυγόνους· καὶ μέντοι καὶ τὰς διαρθρώσεις τῶν θηλέων ἐμβρύων βραδυτέρας γίνεσθαι, ἢ τῶν ἀῤῥένων, διὰ τὸ ἐκεῖ τὴν ὑγρότητα μὴ ῥαδίως κρατεῖσθαι ὑπὸ τῆς δημιουργούσης ἐν τῇ φύσει θερμότητος. Φυσικῶς οὖν εἴρηται τὴν ἑκκαιδεκάτην ἀῤῥενογόνον μὲν ἄριστον εἶναι, θήλεσι δὲ ἀσύμφορον· ἔχει δέ τινα καὶ πρὸς γάμους ἐναντίωσιν, τῆς σελήνης πάμπολυ τοῦ ἡλίου διεστώσης. Διὸ καὶ Ἀθηναῖοι τὰς πρὸς σύνοδον ἡμέρας ἐξελέγοντο πρὸς γάμους, καὶ τὰ θεογάμια ἐτέλουν, τότε φυσικῶς εἶναι πρῶτον οἰόμενοι γάμον τῆς σελήνης οὔσης πρὸς ἡλίου σύνοδον. Ἑξκαιδεκάτη οὐκ ἐπιτηδεία τοῖς φυτοῖς· τὸ γὰρ τῆς σελήνης φῶς χλιαρὸν ὂν σηπτικόν ἐστι. Τότε οὖν τὰ τμηθέντα ξύλα σήπεται, καὶ ὁ μεταχεόμενος οἶνος ὀξίζει.

787. ΟΥΔΕ ΜΕΝ Ἡ ΠΡΩΤΗ. Τὴν πρώτην ἕκτην ἀνεπιτηδείαν πρὸς κόρης γέννησιν εἶναι βούλεται, καίτοι τῆς Ἀρτέμιδος οὖσαν ἱερὰν, ὡς γενέθλιον τῆς θεοῦ. Διὸ καὶ προτέραν γενέσθαι φασὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἵνα καὶ μαιεύσηται τὸν ἀδελφόν. Καὶ πῶς γὰρ οὐ μέλλει θεοῦ λοχείας εἶναι πρεπόντως ἱερὰ ἡ ἕκτη, πρώτη τελεία οὖσα, καὶ τῆς λοχείας, οὐ τῶν ἔτι ἀτελῶν οὔσης, ἄμβλωσις γὰρ ἡ ἐκείνων ἐστὶ διάκρισις, ἀλλὰ καὶ τῶν τελείων; Ἡ μὲν οὖν Ἄρτεμις τελεσιουργὸς οὖσα τῶν κυημάτων, καὶ ἐκφαντικὴ τῶν φυσικῶν λόγων, τῶν κρατησάντων τῆς ὕλης, εἰκότως ἐν τῇ ἕκτῃ γενέσθαι μυθολογεῖται. Ταῖς δὲ τῶν θνητῶν θηλείων γενέσεσιν εἰκότως ἐστὶν ἀνάρμοστος αὕτη, διότι κρατεῖ μὲν ἡ θεὸς αὕτη τῶν σεληνιακῶν φωτισμῶν, ἔστι δὲ παρθένος καὶ γεννᾷν οὐκ ἐθέλουσα. Πρὸς

οὖν τὴν τῶν θηλείων γένεσιν ταύτην ἀνεπιτήδειον δείκνυσι, συμφέρουσαν δὲ, ὡς ἐρεῖ, πρὸς τὴν ἀνδρῶν· ἐκτομαῖς δὲ ἐρίφων καὶ ἀρνίων, οὓς εἶπε ΠΩΕΑ ΜΗΛΩΝ, ἐμπρέπουσαν, ὡς τὸ γόνιμον καὶ τούτων τῆς ἐκτομῆς ἀφαιρούσης. Μήποτε δὲ καὶ αὕτη φυσικῶς ἡ ἑξὰς ἀνδράσι μὲν εἰς τελείωσιν οἰκεία, γυναιξὶ δὲ οὐ, δυοῖν ἔγγονος οὖσα, δυάδος καὶ τριάδος, καὶ τῆς τριάδος ἐν αὐτῇ κρατούσης. Ἔστι γὰρ τριμερὴς, ἐκ μονάδος, δυάδος, καὶ τριάδος, οἷς ἐστιν ἴση, καὶ διὰ τοῦτο τελεία. Πρὸς μὲν οὖν θείαν γένεσιν εὖ ἔχει, πρὸς δὲ θνητὴν ἀσυμμέτρως τὴν τοῦ ὁμόρου γένους.

790. ΕΣΘΛΗ Δ' ΑΝΔΡΟΓΟΝΟΣ. Εἰ ὁ περισσὸς ἄῤῥην δυσδιαίρετος ὢν, ὡς ὁ ἄρτιος θῆλυς εὐδιαίρετος, καὶ ὁ μὲν μονάδι φίλος, ὁ δὲ δυάδι, πρῶτον ὄντα τὸν τρία περισσὸν εἰκότως ἂν εἴποις ἀῤῥενοπώτατον. Οὗτος δὲ καὶ συντεθεὶς ἑαυτῷ καὶ διπλασιασθεὶς ἐποίησε τὸν ἕξ, καὶ ἐπεὶ μονὰς καὶ δυὰς καὶ τριάς εἰσιν οὗτοι μόνη πρόοδος ἐπιστροφὴ τὸν ἕξ ἀπετέλεσεν· ὥστ' εἰκότως ἀῤῥενογόνος ἑξὰς οὐκ οὖσα, τοῖς γεννᾶν ὀφείλουσιν εὐάρμοστος, ἀλλὰ τοῖς ἀναινομένοις τὴν γέννησιν. Εἰ δὲ φιλοψευδεῖς οἱ ἐν ταύτῃ γεννώμενοι λέγονται, καὶ παραλογισμοῖς χαίροντες, καὶ κρυφίαις συνουσίαις, οὐ θαυμαστόν. Καὶ γὰρ ἡ φάσις αὐτὴ τὸ εἶδος προφαίνει τῆς διχοτομίας ψευδόμενον· οὐ γάρ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἴσον τῷ φωτιζομένῳ τὸ σκιερόν. Καὶ ὅτι εἰ ἀόρατος δυὰς εἰς τὴν γένεσιν αὐτῆς παρείληπται, τὸ ψεῦδος ἐποικουρεῖν μετὰ τῶν κρυφίων δαρισμῶν οὐκ ἂν θαυμάσαις.

ΑΝΔΡΟΓΟΝΟΣ. Τίκτειν παῖδας ἄῤῥενας ἐν αὐτῇ ἀγαθὸν, τὸ δὲ θηλείας, οὐ καλὸν, οὔτε εἰς τὸ γαμηθῆναι, οὔτε εἰς τὸ γεννηθῆναι.

792. ΜΗΝΟΣ Δ' ΟΓΔΟΑΤΗι. Τὴν ὀγδόην τοῦ μηνὸς, τοῦ Ποσειδῶνος ἱερὰν ὡς ἐπὶ τρία διαστᾶσαν, πρώτην τῷ τριαινούχῳ θεῷ προσήκειν εἰκότως λέγουσι, καὶ τριχίτωνι τριῶν ἄρχοντι τῶν ἐν κινήσει στοιχείων. Διὸ καὶ τοὺς ταύρους αὐτῷ φέροντες ἀνῆκαν, ὡς ὁρμητικοὺς, καὶ τοὺς κάπρους· ἄμφω γὰρ διὰ θυμὸν ἀκάθεκτοι γίνονται, πραΰνονται δὲ ἐκτμηθέντες· εἰκότως οὖν τὴν τῷ κινητικῷ θεῷ προσήκουσαν ἡμέραν [ὡς καὶ τὴν ἀκίνητον γῆν κινεῖν Ἐνοσίχθων καλούμενος] ὠκεί-

ωσαν ταῦτα τὰ ζῶα ὁρμητικὰ ὄντα· καὶ μήποτε τὸν μὲν ταῦρον ὡς τῆς ὑγρᾶς οὐσίας τὰς ἀστάτους τῶν κινουμένων ὁρμὰς κινοῦντα. Διὸ καὶ ὁ θεὸς οὗτος οὐ μόνον Ἐνοσίχθων, ἀλλὰ καὶ Ἀσφάλειος ὑμνεῖται. Καὶ οἱ τοὺς σεισμοὺς παύειν ἐθέλοντες, Ποσειδῶνι θύουσιν. Ἔχει ἄρα καὶ ἡ πραΰνουσα διὰ τῆς τομῆς τὰ ζῶα οἰκεῖα τῷ θεῷ πρᾶξις οἰκειότητα πρὸς τὴν ἱερὰν τοῦ Ποσειδῶνος ταύτην ἡμέραν.

793. ΟΥΡΗΑΣ ΔΕ ΔΥΩΔΕΚΑΤΗι ΤΑΛΑΕΡΓΟΥΣ. Τὰς ἡμιόνους οἰκειοῦσι τῇ σελήνῃ· διὸ καί τινες αὐτήν φασιν ἐφ' ἡμιόνων ὀχεῖσθαι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν ἵππος ἡλιακόν ἐστι ζῶον, ὡς εὔδρομον, ὡς χθόνιον, καὶ τυφῶνι φίλον, καὶ συνουσιαστικόν· ἡ δὲ σελήνη μέση ἀμφοῖν, γῆς μὲν ἔχουσα τὸ σκοτίζεσθαι, ἡλίου δὲ τὸ οἰκεῖον εἰληχέναι φῶς. Ταύτῃ μὲν οὖν οἰκείωται πρὸς αὐτὴν ἡ ἡμίονος. Τῇ δὲ δυοκαιδεκάτῃ προσέταξε τούτους δαμάζειν, ἵνα πρᾳότεροι γίνωνται, διότι τὸ στάσιμον ἡ δυοδεκὰς ἔχει πέρας οὖσα τῶν αὐξήσεων πρῶτον, ὡς προείπομεν. Ἔχει δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸ περατοῦν ἄλλως ἡ δυοδεκὰς οἰκειότητα, τοῖς εἴδεσι τοῦ ἀριθμοῦ τὸ πέρας ἐπάγουσα. Πρώτη γὰρ αὕτη περισσάρτιος, ὃς οὐκ ἦν πρὸ αὐτῆς, οὐδ' εἴσω δεκάδος. Συγκλείουσα οὖν τὰ εἴδη τῶν ἀριθμῶν εἰκότως περατωτική ἐστι, καὶ ἱστᾶσα τὴν πρόοδον τῶν λόγων, ὅθεν δαμαστικαῖς πράξεσιν ἐμπρέπειν ἔδοξε, καὶ ἡμιόνων τῶν μικτὴν ἐχόντων γένεσιν καὶ αὕτη μικτὴ οὖσα ὡς περισσάρτιος, καθάπερ εἴπομεν. Δεῖν οὖν ἐν ταύτῃ δαμάζειν ἡμιόνους, ἐπιβάλλοντα τῷ χεῖρε καὶ πωλοδαμνοῦντα τοῦτο τὸ ζῶον.

794. ΕΙΚΑΔΙ Δ' ΕΝ ΜΕΓΑΛΗι. Μεγάλην λέγει, παρ' ὅσον τὸ πλεῖστον τῶν ἡμερῶν τοῦ μηνὸς ἔχει. Διὰ τοῦτο διὰ πάσης ἡμέρας ἐπιτηδεία εἰς τὸ γεννᾶσθαι. ΜΕΓΑΛΗΝ δὲ τὴν εἰκοστὴν εἶπεν, οἱονεὶ μεγάλων ἀποτελεστικήν. Ἄριστος δὲ καὶ πολυΐστωρ ὁ ἐν ταύτῃ τικτόμενος.

799. ΠΡΗΥΝΕΙΝ. Ἀντὶ τοῦ ῥαδίως τις ἐπιθεὶς χεῖρα πᾶν ὁτιοῦν ἡμερώσει. Φυλάττουσι δὲ μὴ λυπεῖσθαι ἡ τετάρτη καὶ ἡ εἰκὰς τετάρτη, ἐπειδὴ ἱεραί εἰσιν αἱ ἡμέραι καὶ τέλειαι εἰς τὸ βλάψαι.

ΠΕΦΥΛΑΞΟ ΔΕ ΘΥΜΩι. Τοὺς πρὸ τούτων δ' στίχους οὐδὲ μνήμης ὁ Πλούταρχος ἠξίωσεν, ὡς ἂν μὴ φερομέ-

νους, τούτους δὲ ἐξηγούμενος ἀξιοῖ μὴ ἐγκαλεῖν τῷ Ἡσιόδῳ, ὡς ἂν γελοίως εἰπόντι, μὴ χρῆναι λύπας ἑαυτῷ κινεῖν ἐν ταύταις, ὡς δέον ἐν ἄλλαις τισὶ τοῦτο ποιεῖν· οὐ γὰρ τοῦτο λέγει, ἀλλ' ὡς ἐν ἱεραῖς ταύταις μάλιστα τὰς λυπηρὰς ἀποσκευάζεσθαι ἐνεργείας· ἃς εἰ καὶ ἄλλοτε δεῖ ὡς ἀναγκαίας αἱρεῖσθαι, ἐν ταύταις οὐ δέον. Τὰς δὲ τετράδας ἄμφω εἶναι ἱεράς· τὴν μὲν ὡς μάλιστα τὸ σεληναῖον ἐκφαίνουσαν φῶς· τὴν δέ, ὡς τοῦτον ἔχουσαν πρὸς τὴν τετράδα λόγον, ὃν ἡ ἑβδόμη πρὸς τὴν νουμηνίαν. Καὶ γὰρ ἡ τετάρτη καὶ εἰκοστὴν ἑβδόμην ἔχει τάξιν πρὸς τὴν ἐσχάτην.

802. ΕΝ ΔΕ ΤΕΤΑΡΤΗι ΜΗΝΟΣ ΑΓΕΣΘ' ΕΙΣ ΟΙΚΟΝ ΑΚΟΙΤΙΝ. Ὅτι μὲν ἀρχαία ἡ διὰ τῶν οἰωνῶν μαντεία, καὶ ταῦτα δηλοῖ, καὶ ὅτι οἱ αὐτοὶ οἰωνοὶ πρὸς ἄλλα μὲν δεξιοί, πρὸς ἄλλα δ' ἐναντίοι, σαφῶς ἐδήλωσεν, εἰπών,

οἵ ἐπ' ἔργματι τούτῳ ἄριστοι.

τὴν δὲ τετάρτην εἶναι γαμικήν, εἰκότως, ὡς πρώτην καὶ κατὰ σύνθεσιν καὶ κατὰ πολλαπλασιασμόν, ἐκ τῆς γονίμου γενομένην δυάδος, ἧς τὸν γάμον ἱερὸν εἶναί φαμεν· καὶ ὡς τῶν ἁρμονικῶν λόγων περιεκτικήν, ὧν ἔμπροσθεν εἴπομεν, τοῦ διὰ τεσσάρων, τοῦ διὰ πασῶν, τοῦ δὶς διὰ πασῶν, καὶ ὡς μητέρα τῆς δεκάδος, ἥτις κοσμικός ἐστιν ἀριθμός, καὶ ὡς μεσότης μονάδος καὶ ἑβδομάδος, κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν μεσότητα· διὰ γὰρ ταῦτα πάντα γάμοις οἰκεία. Καλὴ μὲν ἐστιν ἡ τετάρτη εἰς τὸ γαμεῖν, ἀλλ' ὅμως οἰωνοσκόπησον πρώτως. — Ἡ τετάρτη ἱερὰ Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς συνουσίαν ἐπιτηδεία.

804. ΠΕΜΠΤΑΣ Δ' ΕΞΑΛΕΑΣΘΑΙ. Ὅτι μὲν ἡ πεμπτὰς δίκης ἐστὶν ἀριθμός, καὶ τῶν Πυθαγορείων ἠκούσαμεν λεγόντων, καὶ λέγονται σαφῶς αἰτίαι παρ' ἐκείνοις. Διττὸν δέ ἐστι τὸ ἔργον τῆς δίκης, ἢ τὸ παραβαῖνον κολάζειν, καὶ τὴν πλεονεξίαν ἀφαιρεῖν, ἢ τὸ ἔλασσον ἐπανισοῦν καὶ εὐεργετεῖν. Ἄμφω οὖν αἱ πέμπται δικασταὶ ἂν εἶεν· ἡ μὲν αὐξητική, ὡς προσθετικὴ τοῦ λείποντος, ἡ δὲ φθινάς, ὡς ἀφαιρετικὴ τοῦ πλεονάζοντος. Εἰ δὲ ταῦτ' ἀληθῆ, δηλονότι καὶ τὸν ὅρκιον θεὸν κολαστικὸν ὄντα τῶν συγχεόντων τοὺς ὅρκους εἰκότως ἐν τῇ πέμπτῃ γενέσθαι τῇ φθινάδι φασί, καὶ τὰς τιμωροὺς δαίμονας τὴν γένεσιν αὐτοῦ πενταδικὴν οὖσαν περιέπειν, καὶ γὰρ

αὐτὴν τὴν πρωτίστην δίκην περιέχειν· καὶ τούτων τὴν αἰτίαν ὑμνοῦσιν, ὡς οὖσαν τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρὸν, ὥς φησι Πλάτων. Εἰκότως δ' ἄρα τὸν Ὅρκον εἶναι τῆς Ἔριδος παῖδά φησι, διότι καὶ ἡ Ἔρις πασῶν ἐστι μονὰς τῶν ἐπιτροπευόντων τὰς κακεργέτιδας δυνάμεις. Καὶ αἰτιῶνται αὐτήν· προείρηται δὲ ἡμῖν πλείω περὶ τούτων ἐν ἄλλοις.

807. ΜΕΣΣΗ Δ' ἙΒΔΟΜΑΤΗ. Τὴν ἑπτακαιδεκάτην ἐπιτηδείαν τίθεται πρός τε τὴν τῶν καρπῶν εἰς τὴν ἅλω θέσιν, καὶ πρὸς ὑλοτομίαν, τῶν τε πρὸς θαλάμους οἰκείων ξύλων εἰς ὀροφὴν, καὶ τῶν πρὸς νεῶν κατασκευήν. Τὸ μὲν οὖν ὑλοτομεῖν τηνικαῦτα συμβαίνει τοῖς ἔμπροσθεν, ἐν οἷς εἶπε, τότε χρῆναι τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἄρχηται τὸ μετόπωρον.

808. ΕΥ ΜΑΛ' ΟΠΙΠΤΕΥΟΝΤΑ. Καλῶς περιβλεψάμενος τοὺς ἄνδρας, τῇ ἅλωνι ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀποθέσθαι τὰ γεννήματα,

τῆμος ἀδηκτοτάτη πέλεται τμηθεῖσα σιδήρῳ,

μετρίως ξηρῶν ὄντων τῶν ξύλων, ὑγρότητός τέ τινος οὐκ ἐπιδεῶν. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὴ τῆς ὥρης εὔκαιρος, καὶ μηνὸς ἡ ἑπτακαιδεκάτη χρήσιμος, ὅτε τὸ μὲν φῶς τῆς σελήνης πρόσθεσιν οὐκ ἔτ' ἔχει πανσελήνου γεγονυίας, ἄνικμα δέ πώς ἐστι τὰ ξύλα, καὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ φωτὸς ἐλασσοῦται τὸ ὑγρὸν, ἀφ' οὗ συμβαίνειν εἴωθεν ἡ σῆψις. Τὸ δὲ τῆς τῶν καρπῶν εἰς τὴν ἅλω συγκομιδῆς εὖ ἔχει, διότι μετὰ πανσέληνον τρέπεται ὁ ἀὴρ, καὶ ἀνέμων γίνονται κινήσεις, οἳ τοῖς λικμῶσίν εἰσι χρήσιμοι, διασκεδαννύντες ἀπὸ τῶν καρπῶν τὸ ἄκαρπον. Εἰ δὲ, ὥς φησιν Ὀρφεὺς, τῇ ἄτῃ ἀνεῖται ἡ ἑπτακαιδεκάτη, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τε τομῇ τῆς ὕλης ἐστὶν οἰκεία, καὶ τῇ τοῦ καρποῦ γυμνώσει τῶν περικαρπίων, καὶ Ἡσίοδος οὐκ ἀμούσως τούτοις τοῖς ἔργοις ἀνῆκε τὴν ἡμέραν.

811. ΤΕΤΡΑΔΙ Δ' ΑΡΧΕΣΘΑΙ. Καὶ τοῦτο συμβαίνει τοῖς περὶ τῆς τετράδος ἀξιώμασιν. Εἰ γὰρ στιγμῇ μὲν ἡ μονὰς ἀνάλογος, γραμμῇ δὲ ἡ δυὰς, ἐπιπέδῳ δὲ ἡ τριὰς, δῆλον ὡς τῷ στερεῷ προσήκοι ἂν ἡ τετράς· εἰκότως οὖν ἐπιτηδεία πρὸς σύμπηξιν τῶν νεῶν. Εἰ δὲ καὶ πρώτη τὸ ἰσάκις ἴσον ἔχει, καὶ πρώτη πάντας τοὺς ἁρμονικοὺς περιέχει λόγους, καὶ εἴπομεν καὶ ταύτῃ πρὸς τὸ εἰρημένον ἔργον εὐκαιρίαν δίδωσιν.

Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἁρμονίας δεῖται τῶν ἔργων, ὡς ναῦς μέλλουσα καὶ ἀέρος κινήσει μαχεῖσθαι, καὶ θαλάσσῃ πολλῇ, καὶ μόνην ἔχουσα τὴν ἀπὸ τῆς ἁρμονίας βοήθειαν τοῦ σώζεσθαι, τάχα καὶ Ὁμήρου διὰ τοῦτο μόνον καλέσαντος Ἁρμονίδην τὸν ναυπηγόν· εἰ δὲ τὰς ναῦς ὡς κούφας, ἀραιὰς ἐκάλεσε (δεῖ γὰρ αὐτὰς εἶναι κούφας ἐπιπλεῖν μελλούσας) δῆλός ἐστι καὶ αὐτὸς τὴν μὲν πύκνωσιν βαρύτητος αἰτίαν, τὴν δὲ μάνωσιν κουφότητος ὑπολαβών.

ΤΕΤΡΑΔΙ Δ' ΑΡΧΕΣΘΑΙ. Πρῶτος γὰρ ὁ τῆς τετράδος ἀριθμὸς τετράγωνος ἀπὸ ἀρτίου γεγονὼς συνήρμοσται· διὸ ἀγαθὸν ἐν αὐτῇ ταῦτα ποιεῖν. Ἀραιὰς δὲ τὰς βλαπτικάς, ἢ μᾶλλον τὰς λεπτὰς καὶ ἐλαφράς, ἢ μᾶλλον τὰς στενὰς καὶ περιμήκεις· ἐξ οὗ καὶ Ὅμηρος,

Λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσιν μέλαν ὕδωρ.

812. ΕΙΝΑΣ Δ' Ἡ ΜΕΣΣΗ. Τὴν ἐννεακαιδεκάτην, ὡς καὶ τὴν ὀκτωκαιδεκάτην, τὰ πάτρια τῶν Ἀθηναίων καθαρμοῖς ἀποδίδωσι καὶ ἀποτροπαῖς, ὡς Φιλόχορος λέγει καὶ * ἀμφοτερὸς ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων ἄνδρες. Τάχ' οὖν καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἡσίοδος λέγει τὴν ἡμέραν ἱερὰν ταύτην, καὶ μάλιστα μετὰ μεσημβρίαν, διότι πρὸς τὰς καθάρσεις ἐπιτήδειον τοῦτο τὸ μέρος, ὡς ἐλαττωτικὸν πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν τῶν περὶ ἡμᾶς μολυσμάτων.

813. ΠΡΩΤΙΣΤΗ Δ' ΕΙΝΑΣ. Τὴν ἐννάτην ἱσταμένην ἐπιτηδείαν εἶναι πρὸς πάντα, καὶ πρὸς φυτείαν, καὶ πρὸς γένεσιν ἀῤῥένων ἠδὲ θηλειῶν γυναικῶν· ἀπὸ γὰρ τοῦ πρώτου τελείου τοῦ γ' γεγονυῖα, ἀρχὴν καὶ μέσην καὶ τελευτὴν ἔχοντος, ἰσάκις ἴση πάσαις εὐκαιρίαν πράξεσι δίδωσι, καὶ μάλιστα ταῖς τῶν γενέσεων· καὶ γὰρ ὡς ἐννέουσα τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχεν ἐννεάς· καὶ γέγονε μὲν ἀπὸ τῆς ὀγδόης μονάδα προσλαβούσης, γεννᾷ (δὲ) ἀφαιρέσει τῆς αὐτῆς μονάδος τὴν δέκα παντέλειον· τοῦτο δέ ἐστιν ἀπὸ τοῦ κύβου κατ' ἐνέργειαν τῇ δυνάμει κύβον προσλαβούσης [γεννᾷ δὲ ἀφαιρέσει τῆς αὐτῆς μονάδος τὸν δέκα παντέλειον ἀριθμόν·] διὸ καὶ φυτείαις καὶ γενέσεσίν ἐστιν εὐάρμοστος.

816. ΠΑΥΡΟΙ Δ' ΑΥ Τ' ΙΣΑΣΙ ΤΡΙΣΕΙΝΑΔΑ. Τρίτην ἐνάδα, τὴν εἰκοστὴν εἶπεν ἐνάτην, ἣν ὀλίγους εἰδέναι

ἀρίστην οὖσαν ἀνοίγειν πίθους, καὶ καταζευγνύναι βόας, καὶ ἡμιόνους, καὶ ἵππους. Φησὶ γὰρ, τῆς σελήνης ἀρχομένης ἀποκρύπτεσθαι δοκεῖ καὶ τὰ θυμοειδέστερα τῶν ἀλόγων ἀμβλύνειν τὸν θυμὸν, καὶ μὴ ὁμοίως ἀνθίστασθαι τοῖς δαμάζουσιν ἀσθενέστερα γινόμενα. Καὶ τὸ περὶ τὴν ἄνοιξιν δὲ τοῦ πίθου φυσικῶς εἴρηκε. Μάλιστα γάρ φασι περὶ τὰς πανσελήνους ἐξίστασθαι τὸν οἶνον, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς σελήνης ὑγρὰν θέρμην, ὥστ' εἰκότως, ὅτ' ἂν ἥκιστα τοῦτο προβάλῃ, κελεύει τὸν πίθον ἀνοίγειν, καὶ τοῦ οἴνου πεῖραν λαμβάνειν. ΠΑΥΡΟΙ Δ' ΑΥΤ'. Ἄλλοι τὴν εἰκάδα, ἑβδόμην λέγουσιν, ἄλλοι τὴν κθ΄. ὀλίγοι δὲ αὐτὴν ἐπίστανται ἀγαθὴν οὖσαν. Τὴν δὲ κζ΄, ὅλην αὐτὴν εἶναι καλὴν, ὡσανεὶ οὐδεὶς τὴν κθ΄ ἐπαινεῖ, ὡς ἀφώτιστον αὐτὴν οὖσαν, ἀλλὰ φυλάττον μηδὲν τούτων ποιεῖν ἐν αὐτῇ. Ὅτι ἐν ταῖς πανσελήνοις θέρμης ὅτι πλείστης καὶ ὑγρότητος οὔσης, τὸ τηνικαῦτα κελεύει τὸν πίθον μὴ ἀνοίγειν, ὡς εἰς ὀξίνην μεταβαλλομένου. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἐνάτῃ κελεύει τοῦ οἴνου πεῖραν λαμβάνειν, ἤδη καὶ τῆς θέρμης ληγούσης, καὶ τῆς ὑγρότητος. Ἐν δὲ τῇ ιδ΄ τοῦτο προτρέπει, διὰ τὸ τὴν ἐκ τῆς αὐξήσεως βλάβην βοηθεῖσθαι τῇ ταύτης μειώσει. Ἑκατέρων γὰρ μετέχει ἡ μέση τετράς.

819. *ΝΗΑ ΠΟΛΥΚΛΗΙΔΑ ΘΟΗΝ.* Τοῦτ' ἐναργὲς ἐποίησεν, ὅτι τρίτην εἰνάδα κέκληκεν, οὐ κατὰ Ἀθηναίους τὴν δευτέραν καὶ εἰκοστὴν ἀνάπαλιν ἀριθμοῦντας τὰς φθινούσας, δεκάτην, ἐννάτην, ὀγδόην, καὶ ἑξῆς, ἀλλὰ τὴν πρὸ τριακάδος, περὶ γὰρ ταύτης ἀμφιβάλλουσιν εἴτε ἐσχάτη ἐστὶν, εἴτε πρὸ τῆς ἐσχάτης. Εἰκότως οὖν ὀλίγοι τὴν α΄ς ἀληθῶς ἐννάτην καὶ εἰκοστὴν καλοῦσιν· ἐν δ' οὖν ταύτῃ καθέλκειν προστάττει ναῦς εἰς θάλασσαν· ὅτε γὰρ οὐ δεῖ πλεῖν, δεῖ παρασκευάζεσθαι πρὸς τὸ πλεῖν, οἷον δὴ τὸ καθέλκειν ἐστί. Πλοῦ δὲ καιρὸς ἥκιστα οὗτος. Ταραχώδης γὰρ ἀὴρ ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν ἐν ταῖς σύνεγγυς ἡμέραις τῶν συνόδων· διόπερ ὅσοι πλεῖν τότε τύχωσι, τοὺς ὅρμους καταλαμβάνουσιν, ἕως ἂν ἐκφανῇ ὁ μήν. Ὀλίγοι τε τὴν κθ΄ ἀληθῶς καλὴν εἶναί φασιν εἰς τὸ τὴν ναῦν καθέλκειν εἰς θάλασσαν. Πλὴν εἰ μὴ εἰς τὸ ἑτοίμην εἶναι μετὰ παρέλευσιν τοῦ τοιούτου καιροῦ ἀποπλεῦσαι.

821. *ΤΕΤΡΑΔΙ Δ' ΟΙΓΕ ΠΙΘΟΝ.* Τὴν μέσην τετράδα, ταύτην λέγει ιδ΄, ἣν καὶ ἐπαινεῖ ὡς πίθοιγον, καὶ ὡς ἐν πᾶσιν ἀρίστην· καὶ γὰρ τὸ φῶς τῆς σελήνης πλούσιον ἅμα τῷ ἡλίῳ καταδυομένῳ ἀνατέλλούσης. Καὶ τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν ἔχει

τοῦ πλήθους, ἐν ᾧ τὸν κύκλον ἡ σελήνη συμπληροῖ τὸν ἑαυτῆς, ὥστε καὶ αὐτὴ τελεσιουργός ἐστιν, εἴπερ ἐν τῷ ἡμίσει ὑπὸ τοῦ παντὸς κύκλου τὸ τέλειον. Αἱ δὲ αὐξομειώσεις ἐφ' ἑκάτερα τοῦ μέσου πᾶσαι. Ἴδιος δὲ αὐτῆς κύκλος πληρούμενος διὰ τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν· διὸ καὶ τοσαῦται λέγονται τῆς σελήνης αἱ φεγγοφόροι εἶναι ἀκτῖνες. Καί τις Αἰγύπτιος μυθολογεῖ μῦθος τὸν Ὄσιριν τοσαῦτα ἔτη βασιλεῦσαι, ὁπόσος ἐστὶν ὁ τῶν ἡμερῶν τούτων ἀριθμὸς, ἐνδεικνύμενος, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, πάντων αὐτὸν εἶναι τῶν γεννητῶν δημιουργὸν καὶ τελεσιουργὸν, μετὰ τῶν σεληνιακῶν ἀκτίνων τέχνῃ τεύχοντα τὴν γένεσιν τῶν τε αὐξητικῶν καὶ τῶν μειωτικῶν, ἵνα καὶ γίνηται τὰ τῇδε καὶ φθείρηται.

822. ΠΑΥΡΟΙ Δ' ΑΥΤΕ ΜΕΤ' ΕΙΚΑΔΑ ΜΗΝΟΣ ΑΡΙΣΤΗΝ. Εἴρηται μὲν ἐλλειπτικῶς τὸ πρότερον διστιχίδιον. Ἔστι γὰρ πλῆρες, τὴν μετ' εἰκάδα τοῦ μηνὸς τετάρτην ἀρίστην οὖσαν παῦροι ἴσασι. Καὶ τὸ δεύτερον μετὰ ἀναστροφῆς. Οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο σαφὲς, εἰ λέγοιτο, ἐπιδείελα δ' ἐστὶ χερείων ἠοῦς γινομένης. Εἰ δὲ ταῦτα κρατοίη, πάσας ἐπαινεῖ τὰς τετράδας, τὴν πρώτην, τὴν μέσην, τὴν τρίτην· πλὴν ὅτι τὴν τρίτην ὀλίγους γινώσκειν ἀμείνονα εἶναι ἐν τοῖς ἑωθινοῖς μέρεσι. Καὶ εἰκότως· συνάπτει γὰρ κατὰ τὴν δείλην τῇ πέμπτῃ. Ταύτην δὲ εἶπεν ὡς χαλεπήν.

823. ΗΟΥΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ. Ἕως τῆς ἕκτης ὥρας οὕτω καλεῖ. Ὀλίγοι δὲ τὴν μετὰ τὴν εἰκάδα τοῦ μηνὸς τετάρτην ἀρίστην πρωΐας οὔσης φασὶν, χείρονα δὲ τῇ δείλῃ.

824. ΑΙ ΔΕ ΜΕΝ ἩΜΕΡΑΙ εἰσὶν, ἕως τοῦ ΑΛΛΟΤΕ ΜΗΤΗΡ. Τὰς μὲν ἐπιτηδείας ἡμέρας εἰς Δία ἀναπέμπει, τὰς δὲ παρεμπιπτούσας μεταξὺ τούτων, καλεῖ ΜΕΤΑΔΟΥΠΟΥΣ, ΑΚΗΡΙΟΥΣ, καὶ ΟΥ ΤΙ ΦΕΡΟΥΣΑΣ, σημαίνων ὅτι ἄπρακτοί εἰσι, καὶ μηδὲν ὄνειαρ περιποιῆσαι δυνάμεναι. Ἐκάλεσε δὲ τὰς μεταξὺ πιπτούσας, διότι δηλοῖ τὸ δουπῆσαι τὸ πεσεῖν. Καὶ τὸ ἀκήριον δὲ αὐτὸ τὸ ἀκέραιον σημαίνειν ἔοικε. Τούτοις δὲ προσέθηκεν, ὅτι οἱ μὲν ἄλλας ἐπαινοῦσιν, οἱ δὲ ἄλλας· καὶ γὰρ Ὀρφεὺς εἶπε περὶ τῶν ἡμερῶν τούτων, ἄλλας ἐπαινῶν, καὶ ἄλλας ἐκβάλλων. Καὶ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν παρατήρησιν ἴδια περὶ αὐτῶν ἐδόξασαν. Κατὰ πάντα δὲ αἱ μέν εἰσι ἄρισται,

τῶν ἡμερῶν, ἃς μητράσιν αὐτὸς ἀπείκασεν· αἱ δὲ φυλακτέαι, αἷς τὰς μητρυιὰς ἐπεφήμισεν. ΜΕΤΑΔΟΥΠΟΙ ἀβέβαιοι αἱ μεταξὺ τούτων πεπτωκυῖαι, οὔτε ἀγαθαί, οὔτε κακαί· ΑΚΗΡΙΟΙ δέ, ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων εἶπεν, ἄψυχοι, ἢ ἀσθενεῖς, ἢ μὴ ἔχουσαι εἱμαρμένην ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ.

825. ΜΕΤΑΔΟΥΠΟΙ. Πίπτουσαι, ἤτοι ἄστατοι καὶ ἀβέβαιοι, καὶ ἄψυχοι. Τὸ ΑΚΗΡΙΟΙ, ἤγουν ἀσθενεῖς καὶ ἄκαρποι, διὸ ἐπάγει ΟΥ ΤΙ ΦΕΡΟΥΣΑΙ· ἢ αἱ μεταξὺ τῶν ῥηθεισῶν πίπτουσαι, ἢ ἄζωοί εἰσιν, ἢ ἄμοιροι ἐνεργείας τῆς εἰς τὸν βίον παρεκτικῆς.

827. ΑΛΛΟΤΕ ΜΗΤΡΥΙΗ. Επειδὴ ἡ μήτηρ ἤπιος, ἡ δὲ μητρυιὰ κακή, εἶπεν· αἱ μὲν τῶν ἡμερῶν εἰσι μητέρες, ὡς ἂν ἀγαθαί· αἱ δὲ μητρυιαί, ὡς ἂν κακαί.

828. ΤΑΩΝ ΕΥΔΑΙΜΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΟΛΒΙΟΣ. Διὰ τούτων ὁρίζεται τίς ὁ ἀληθῶς εὐδαίμων. Ὁ γὰρ γνῶσιν ἔχων τῶν τε ἔργων, ἃ δεῖ πράττειν, καὶ τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς τὸ πραττόμενον τοῦ οἰκείου τεύξεται τέλους; οὗτός ἐστιν εὐδαίμων· ἀναίτιος μὲν παρὰ τοῖς θεοῖς, ὡς ἀνέγκλητος διαμένων διὰ τὸ σκοπὸν ἔχειν πάντα δίκαιον, δύο δὲ ταῦτα σπουδάζων ἀεί, τὰ μὲν ἄδηλα τῷ ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ διὰ μαντικῆς ὁρᾶν, τοῦτο γὰρ τό, τοὺς ΟΡΝΙΘΑΣ ΚΡΙΝΕΙΝ, τὰ δὲ κατὰ λογισμὸν πράττειν, ἐκκλίνων τὰς παραβάσεις τοῦ ὀρθοῦ καὶ καλοῦ σκοποῦ, τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ τὰς ΥΠΕΡΒΑΣΙΑΣ ΑΛΕΕΙΝΕΙΝ. Τοῦτο τέλος ἐπέθηκεν ὁ Ἡσίοδος τῷ ποιήματι, τὸν εὐδαίμονα ὁρισάμενος, ὅστις ποτέ ἐστι. Δεῖ γὰρ εἰς τοῦτο βλέπειν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ζωήν, καὶ τὴν τῶν ἔργων αἵρεσιν, καὶ τὴν τῶν ἡμερῶν ἐκλογήν. Τούτων ὅστις εἰδὼς πασῶν τὰς ἀποτελέσεις ἐργάζεται, εὐσεβῶν μέντοι εἰς θεόν, οὗτος εὐδαίμων ἀνήρ· ὑπερβασίας δὲ τὰς ὑπερβάσεις τοῦ καλῶς ἔχοντος. Τούτοις δὲ ἐπάγουσί τινες τὴν ὀρνιθομαντείαν, ἅ τινα Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ἀθετεῖ.

LIPSIAE, TYPIS B. G. TEUBNERI.

